

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, АДМІНІСТРУВАННЯ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ БОРИСПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
БОРИСПІЛЬСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ЛЦЕЙ

Електронне науково-практичне видання

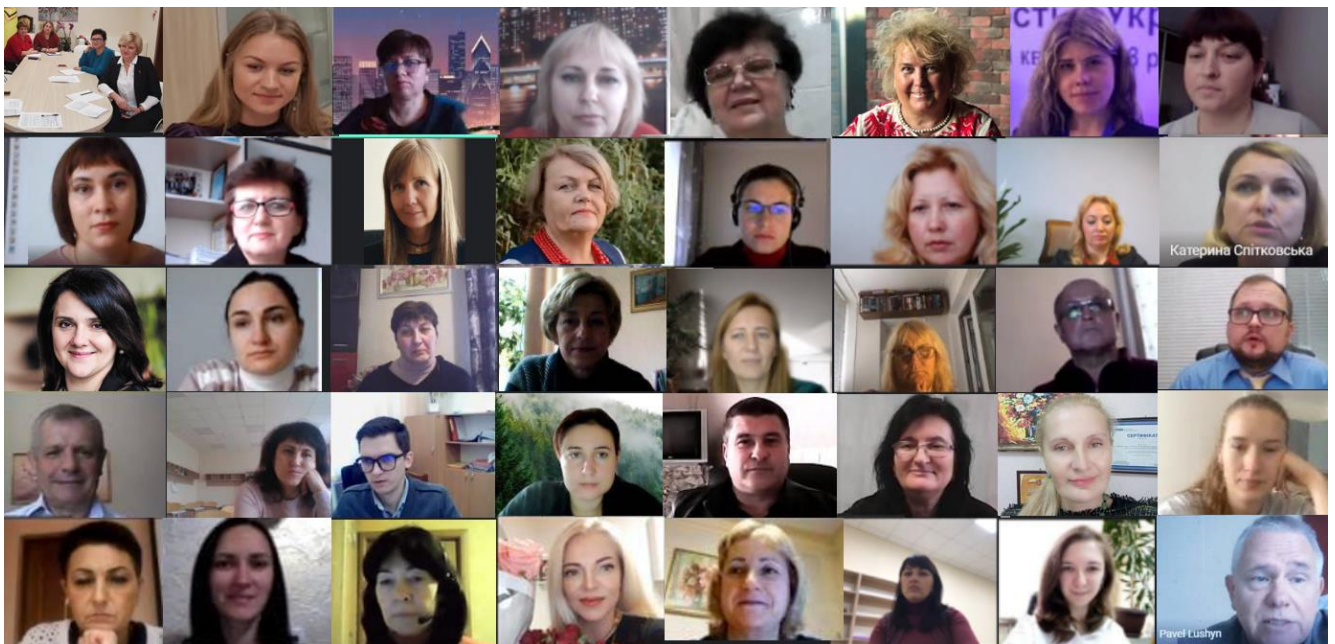

ЗБІРНИК ТЕЗ

II Всеукраїнського науково-методологічного семінару

«Позиціонування закладу освіти засобами новітніх технологій менеджменту»

Київ – Бориспіль
30 жовтня 2020 р.

УДК 373/.378.013:316.422](082)(0.034.44)

С69

Організатори семінару:

- Національна академія педагогічних наук України
- ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
- Навчально-науковий інститут менеджменту та психології
- Кафедра педагогіки, адміністрування і соціальної роботи
- Управління освіти і науки Бориспільської міської ради Київської області
- Бориспільський академічний ліцей

Збірник містить матеріали за такими тематичними напрямками:

- Управлінські процеси в цифровому суспільстві
- Організація освітнього процесу в закладах освіти в умовах карантину
- Лідерство і організаційна культура в педагогічній і управлінській діяльності.
- Технології позиціонування закладу освіти в умовах інклюзивного навчання.
- Новітні технології у науково-методичному супроводі педагога Нової української школи.
- Психологічні засади професійної діяльності педагогічних працівників в умовах дистанційної освіти

Позиціонування закладу освіти засобами новітніх технологій менеджменту: Матеріали Всеукраїнського науково-методологічного семінару 30 жовтня 2020 р. Київ – Бориспіль: ДЗВО «Університет менеджменту освіти». 2020, 219 с. URL: <http://umo.edu.ua/materiali-konferencij-nimp>

*Матеріали подано в авторській редакції
Висловлені у виданні думки належать виключно авторам*

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних та інших відомостей

© ДЗВО «Університет менеджменту освіти», 2020

ЗМІСТ

1. АВЕРШИНА Л. Г. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ	9
2. АРТАМКІНА В. В. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ В ПОЗАШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ	12
3. БАТЄХІНА Т. Б. ДИСТАНЦІЙНЕ ТА ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАУКОВО-МЕТОДИЧНОМУ СУПРОВОДІ ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	16
4. ВЕРБОВСЬКИЙ І. А. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ	19
5. ВИШНЕВСЬКА Г. П. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	23
6. ВОЛОТОВСЬКА Т. П. НОВА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	29
7. ГАЛАЙДА Л. С. УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ	35
8. ГРИЩУК Д. Г. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	37
9. ДЕМЧЕНКО О. С. УПРАВЛІННЯ МЕТОДИЧНОЮ РОБОТОЮ В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ	39
10. ДИМО В. В. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	42
11. ДМИТРУК З. А. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНІ ЦІННОСТІ В КОНЦЕПТУАЛЬНІЙ ОСНОВІ ПРОЦЕСУ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ	44

12. ДОЦЕНКО В. О. ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПОНЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ	47
13. ДУБОВСЬКИЙ С. О. УПРАВЛІННЯ СПІВПРАЦЕЮ ПЕДАГОГІВ І БАТЬКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	50
14. ЗАЄЦЬ Н. Г. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ	52
15. ЗАЄЦЬ Н. Ю. МОДЕЛЬ ДЕВІДА КОЛБА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	55
16. ІВАНОВА А. В. ЗМІСТ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ	58
17. ІЛЛЯШЕНКО Л. О. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ	61
18. КОВАДЛО Н. П. ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	63
19. КОВАЛЬЧУК А. Р. РОЗВИТОК SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	65
20. КОВГАН О. Г. ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ І УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	67
21. КОЗЕНКО Р. В. ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	70
22. КОРОІД Т. В. РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ВИМОГА ЧАСУ	73
23. КУЧЕР К. А. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМИ КОМУНІКАЦІЯМИ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	77
24. ЛОЗИЧЕНКО Я. І. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	80

25. **МАЙОРОВА О. С.** ВПЛИВ МІЖДИСЦИПЛІННИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ 82
26. **МАНЬКО В. П.** ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ 85
27. **МАХИНЯ Т. А.** СТРАТЕГІЇ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ 87
28. **МОЗГОВА С. В.** ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ EVENT-МЕНЕДЖМЕНТУ 91
29. **МОМОТ І. В.** ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ПАКЕТУ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ GOOGLE «G-SUIT FOR EDUCATION» ЯК СУКУПНОСТІ ОСВІТНІХ ДОДАТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ 93
30. **МУКОВОЗ О. Г.** ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ 96
31. **МУРАДОВА Л. Н.** ПРАКТИКА ПЕРЕВЕРНУТОГО КЛАСУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ 98
32. **МУРАХОВСЬКА К. К.** ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ 102
33. **МУХІНА Л. Я.** ПРОЩЕННЯ ЯК ЧИННИК ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ 105
34. **НІКОЛАЄВА О. М.** ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПРОЄКТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ 109
35. **НОВІЦЬКА І. В.** УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 111
36. **ОХРИМЕНКО Є. В.** ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ У ВИРОБНИЧІЙ ПРАКТИЦІ 115
37. **ПАВЛОВА К. В.** ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ PR-ТЕХНОЛОГІЙ 117

38. ПИСЛИЦЯ А. В., МАЗУР А. В. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВЕЛИКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ, ПОВ'ЯЗАНОЇ ІЗ ПАНДЕМІЄЮ КОРОНАВІРУСУ 119
39. ПІДГОРОДЕЦЬКА І. М., ЄРГІДЗЕЙ К. В. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК СКЛАДОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ 122
40. ПІКОЖ Т. М. УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА УСПІШНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 124
41. ПІНЧУК Д. М. ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 126
42. ПІНЧУК Л. О. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ 129
43. ПОНОМАРЬОВА О. М. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ 132
44. ПОПОВА Н. В. МОДЕЛЮВАННЯ СУЧАСНОГО УРОКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 134
45. ПРИХОДЬКІНА Н. О. ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ДО ОСВІТНИХ СТАНДАРТІВ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ 139
46. РИНДИЧ Л. П. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ 141
47. РОЖНОВА Т. Є. ЗНАЧЕННЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 144
48. РОМАНЕНКО Н. Д. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 146
49. САРНІЦЬКА Л. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ 150

50. **САФІНА О. В.** ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ 153
51. **СІДАНІЧ І. Л.** СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ 155
52. **СПТКОВСЬКА К. В.** ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 159
53. **СТІХОВА Ю. О.** ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НА УРОКАХ ФІЗИКИ 161
54. **СУПРУН В. В.** ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ В УМОВАХ НУШ 164
55. **СУПРУН К. В.** ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВО КОМПЕТЕНТНІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ 168
56. **ТИМЕНКО Н. І.** ЯК ОРГАНІЗУВАТИ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ 171
57. **ТИМОШКО Г. М.** ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ 174
58. **ТИХОНЕНКО Ю. М.** КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ: ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК ЯК ВИД НЕСТАНДАРТНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ 179
59. **ТКАЧУК О. М.** ФОРМУВАННЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 183
60. **ТРОШИНА К. П.** ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СКЕТЧНОУТИНГУ ЯК ЗАСОБУ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ 187
61. **ФЕДІЩЕНКО В. М.** РОЛЬ ТА МІСЦЕ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА 191
62. **ЧАЙКА С. М.** ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ПОМІРНОГО СТУПЕНЯ 195

63. **ЧЕПУРКО Л. С.** РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ 198
64. **ЧЕРНИШОВА Н. О.** ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ 200
65. **ШЕВКО В. В.** ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ РОБОТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ 203
66. **ШКРЯДА О. О.** ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ УЧНІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ З ФІЗИКИ 205
67. **ШНАЙДЕР Т. В.** ПРАКСЕОЛОГІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ 208
68. **ШОЛОХ О. А.** ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ 210
69. **ШУРИГІНА Ю. О.** ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 214
70. **ЯЦЕНКО О. В.** ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ СЕРВІСІВ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ 216

*АВЕРШИНА Людмила Григорівна,
завідувач відділення по спеціальності
відокремленого структурного
підрозділу «Київського фахового
коледжу міського господарства
Таврійського національного
університету імені В. І. Вернадського»,
здобувачка вищої освіти ОПП
«Педагогіка вищої школи» кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної
роботи ННІМП ДЗВО УМО*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

22 серпня 2020 року Міністерством охорони здоров'я України (далі – МОЗ) спільно з Головним державним санітарним лікарем України була затверджена постановою №50 «Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах освіти на період карантину у зв'язку з порушенням коронавірусної хвороби (COVID-19)»[3]. У цих умовах перехід на дистанційне навчання в закладах освіти України – логічне і виважене рішення [7]. Порядок організації освітнього процесу за дистанційною формою здобуття освіти визначається Положенням про дистанційне навчання, затвердженим наказом МОН України від 25.04.2013 № 466 [2].

Відповідно до рекомендацій МОЗ і ГДСЛ, під час освітнього процесу в закладах освіти необхідно дотримуватись принципів соціального дистанціювання і правил гігієни, використовувати засоби індивідуального захисту та уникати масових скупчень [1].

Щоб створити умови для дистанціювання, зокрема рекомендується:

- відкрити декілька входів до будівлі,
- збільшити відстань між партами,
- використовувати розмітку на підлозі для організованого руху коридорами,
- виокремити зони переміщення для різних вікових категорій здобувачів освіти,
- використовувати великі приміщення – зокрема актові зали, рекреації, коридори, адаптовані для потреб навчання,
- за сприятливих погодних умов проводити заняття на відкритому повітрі,
- встановити гнучкий графік початку занять для різних категорій здобувачів освіти.

Для мінімізації пересування здобувачів освіти у приміщеннях закладу МОН України рекомендує закріпити за групами окремі навчальні кабінети. Під час занять викладачам варто обирати види діяльності, які мінімізують безпосередній фізичний контакт між здобувачами освіти [1,3].

МОН України рекомендує закладам запровадити гнучку структуру навчального року – передбачити можливість змінювати терміни канікул, початку і завершення семестрів з урахуванням епідеміологічної ситуації.

В регіонах встановлюється один з чотирьох рівнів епідемічної небезпеки – «зелений», «жовтий», «помаранчевий» або «червоний». При «червоному» рівні відвідування закладів освіти здобувачами заборонено, отже освітній процес відбувається дистанційно. [2,5].

Рішення щодо особливостей організації освітнього процесу в закладах освіти в умовах «зеленого», «жовтого» та «помаранчевого» рівнів небезпеки приймає педагогічна рада закладу з урахуванням тимчасових рекомендацій Головного державного санітарного лікаря щодо протиепідемічних заходів у закладах освіти [6].

Щоб віддалені заняття органічно вбудувалися в загальний освітній процес, організувати їх необхідно, враховуючи правила дистанційного навчання на карантині в закладах освіти:

1. Попередньо зібрати відомості про наявність технічних можливостей та необхідного обладнання у здобувачів освіти. Продумати альтернативні форми навчання і контролю.

2. Організувати робочий час викладача і здобувача освіти з урахуванням допустимості навантаження (обмеження часу роботи за ПК). Розподілити час між онлайн-конференціями, індивідуальними уроками, спілкуванням по телефону, іншими формами, не обмежуючись відправкою домашнього завдання.

3. Налагодити візуальну взаємодію зі здобувачами освіти, забезпечити ефект присутності викладача. Організувати вебінар, скласти пам'ятку для здобувачів освіти про методи і час взаємодії з викладачами, способи відправки домашніх завдань при дистанційному навчанні в період карантину, індивідуальні/групові консультації по скайпу, Zoom або за допомогою інших ресурсів.

4. Продумати форми зворотнього зв'язку.

5. Не переривати усталене спілкування: організувати в месенджерах загальні чати, створювати завдання для групового вирішення в документах із загальним доступом.

Всім педагогічним працівникам в період дистанційних занять доводиться максимально швидко адаптуватися до нової форми навчання [4].

Положення про дистанційне навчання під час карантину в закладах освіти має передбачати:

- навчальні дисципліни, які можна вивчати у вільному режимі;
- вимагають обов'язкової присутності на онлайн-семінарі в певний час (необхідно опублікувати розклад таких занять).

На сайті потрібно розмістити інструкцію з налаштування особистого кабінету і отримання логіна / пароля. Заклад освіти сам підбирає і рекомендує сервіси та онлайн-ресурси. До компетенції закладу освіти входять:

- розробка тестів, організація атестацій, збір письмових робіт, публікація оголошень;

- перенесення лабораторних занять, практики на інший час;
- перенесення на наступний навчальний рік дисциплін, які неможливо вивчити за допомогою дистанційних технологій;
- забезпечення безперервного зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу;
- призначення відповідального для консультації викладачів та студентів щодо використання дистанційних технологій під час занять.

Міносвіти і науки України рекомендувало перейти на дистанційне навчання під час карантину у закладах освіти, передбачити навчання за індивідуальним планом. На сайті відомства розміщені онлайн-курси для вивчення в рамках основних освітніх програм.

Основні методи дистанційного навчання:

- самостійна робота здобувача освіти з рекомендованими вчителем веб-ресурсами;
- проведення онлайн-уроків у формі відеоконференцій, вебінарів;
- спілкування в публічних чатах.

Включення електронних ресурсів в план роботи під час дистанційного навчання – для багатьох закладів освіти звичайний робочий процес [6]:

Цифрові системи управління навчанням:

- CenturyTech – платформа з інструментами для дистанційного навчання.
- Google Classroom – безкоштовний веб-сервіс створений Google для закладів освіти з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом.
- Moodle – навчальна платформа призначена для об'єднання педагогів, адміністраторів і учнів (студентів) в одну надійну, безпечну та інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища.
- Skooler – інструменти для перетворення програмного забезпечення Microsoft Office в освітню платформу.

Онлайн системи, спеціально призначені для мобільних телефонів:

- Eneza Education- містить навчальні матеріали адаптовані до мобільних телефонів.
- Funzi – мобільна служба навчання, яка підтримує викладання і навчання для великих груп.
- KaiOS – програмне забезпечення, яке надає можливості допомагає відкривати портали для навчання для мобільних телефонів.

Платформи з офлайн функціоналом:

- Kolibri – навчальний додаток для офлайн навчання.
- Rumie – інструменти і контент для навчання, що дозволяють навчатися протягом усього життя.
- Mindspark – адаптивна система онлайн-навчання, яка допомагає вивчати математику.
- Quizlet(link is external) – онлайн-сервіс, який дозволяє навчатися за допомогою навчальних інструментів та ігор.

Платформи, що підтримують відеозв'язок в реальному часі

- Hangouts Meet – програмне забезпечення для миттєвого обміну повідомленнями та відеоконференцій від компанії Google.
- Teams – платформа для чату, онлайн-зустрічей і спільної роботи, інтегрована з програмним забезпеченням Microsoft Office.
- Skype – програма для відео та голосового зв'язку.
- Zoom – хмарна платформа для відео і аудіо конференцій та вебінарів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лист МОН № 1/9-173 від 23.03.20 року
2. Положенням про дистанційне навчання, затвердженим наказом МОН України від 25.04.2013 № 466.
3. Постанова МОЗ України «Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах освіти на період карантину у зв'язку з порушенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 50 від 22.08.2020 р.
4. Перевод на дистанционное обучение во время карантина. URL: <https://ppt.ru/art/shkola/distantcionnoe-obuchenie-vo-vremya-karantina>
5. Что происходит с образованием в условиях карантина? URL: https://biz.ligazakon.net/ru/analytics/194213_что-proiskhodit-s-obrazovaniem-v-usloviyakh-karantina
6. УТЕКА. Быстрый поиск надежных решений и практической информации/ URL: <https://uteka.ua>
7. Министерство образования рекомендует с 15 октября школам уйти на двухнедельные каникулы, а ВУЗ-ам на месяц перейти на дистанционное обучение (из-за вспышки COVID-19) URL: <https://itc.ua/news/ministerstvo-obrazovaniya-rekomenduet-s-15-oktyabrya-shkolam-ujti-na-dvuhnedelnye-kanikuly-a-vuz-am-perejti-na-distanczionnoe-obuchenie/>

АРТАМКИНА Вікторія Вікторівна,
керівник гуртка, методист будинку
дитячої та юнацької творчості
«Дивоцвіт» Бориспільської міської ради
Київської області

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ В ПОЗАШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

У ситуації, в якій сьогодні опинилася Україна і весь світ, постає питання організації освітнього процесу в умовах карантину. Під час карантину батьки повинні тримати дітей в ізоляції і це викликає певну тривожність у малюків, адже їхній звичний ритм життя порушений, немає спілкування з однолітками, немає

можливості побігати досхочу на дитячому майданчику. Батьки мають зрозуміти, що карантин – це не канікули та не відпустка.

У статті 11 Закону України «Про освіту» визначено, що «метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок». Тому гурток раннього розвитку дітей «Сонечко» Будинку дитячої та юнацької творчості «Дивоцвіт» (керівник Артамкіна В.В.) в період карантину продовжив здійснювати роботу щодо всебічного розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку.

У статті 9 Закону України «Про освіту» відмічено, що однією з форм здобуття освіти є дистанційна форма навчання. Вона визначається як «індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій».

З метою продовження освітнього процесу, виконання навчальної програми, підтримки зв'язку з батьками вихованців, допомоги в організації навчання в домашніх умовах гурток «Сонечко» здійснював освітній процес у форматі відео конференції – це конференція реального часу в on-line режимі. Вона проводиться у визначений та час. Для якісного проведення відеоконференції необхідна чітка підготовка: створення програм, своєчасне розміщення інформації про конференцію на сайті і розсилка повідомлень батькам за списком. Відеоконференція – один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених групах», коли вихованці та вчитель знаходяться на відстані. Отже, обговорення відбувається у режимі реального часу. Педагог і діти можуть бачити один одного.

Дистанційне навчання відбувається по-різному, стандартизований підхід до всіх тут не спрацює. В роботі з дошкільнятами взаємодія з родинами в умовах впровадження дистанційної освіти можлива у форматі «педагог – батьки – дитина». Це пов'язане з несформованістю багатьох навичок у дітей, таких як опанування самостійного читання, вміння роботи з ІКТ, самоорганізації тощо. Тому основні зусилля були зосереджені на роботі з батьками, адже формат онлайн-занять дошкільнят передбачає безпосередню участь батьків.

Головне завдання педагога – отримати підтримку батьків. Для цього були створені комфортні умови і для них. Робота була продумана так, щоб батьки мали можливість виконувати завдання з дітьми у зручний час, а діти могли поспілкуватися з друзями під час відеозв'язку. Щоб підвищити інтерес малюка до знань, було запропоновано цікаву добірку завдань.

Найзручнішою для проведення занять у форматі відеоконференції вважаю платформу Zoom, у якій безкоштовний обліковий запис дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин. Програма відмінно підходить для індивідуальних і групових занять, в неї можна заходити як з комп'ютера, так і з планшета чи телефону. До відеоконференції може підключитися будь-хто, хто має посилання або ідентифікатор конференції. Захід можна запланувати заздалегідь, а

також зробити повторюване посилання, тобто для постійного заняття в певний час можна зробити одне і те ж посилання для входу.

Перевагами роботи в Zoom є відмінний зв'язок; відео та аудіо зв'язок з кожним учасником; у організатора є можливість вимикати і вмикати мікрофони інших учасників, а також вимикати відео і просити увімкнути відео всіх учасників; можна увійти в конференцію як учасник з правами тільки для перегляду; можна ділитися екраном (screensharing) вже зі звуком; демонстрацію екрану можна поставити на паузу; більш того, можна ділитись не всім екраном, а тільки окремими додатками, наприклад, включити демонстрацію браузера; в налаштуваннях можна надати всім учасникам можливість ділитися екраном або включити обмеження, щоб робити це міг тільки організатор; в платформу вбудована інтерактивна дошка, можна легко і швидко перемикається з демонстрації екрану на дошку; можна виконувати запропоновані завдання одночасно з дітьми.

Це все стосується взаємодії з батьками та дає змогу навчити їх проводити час з дитиною з користю, а педагогові надає змогу не тільки інформувати батьків, а й проводити освітню роботу з дітьми. Лише необхідно дотримуватись вимог Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України 24.03.2016 № 234 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14 квітня 2016 № 563/28693 з метою запобігання проблемам зору та серцево-судинним захворюванням. У розділі XII «Вимоги до розпорядку дня і навчання, організації життєдіяльності, рухової активності дітей» зазначено, що «у разі, коли дитині необхідно взаємодіяти з гаджетами, дотримуватись таких правил: «Заняття з використанням комп'ютерів дозволяється проводити для дітей старшого дошкільного віку два рази на тиждень (не більше одного разу протягом дня). Безперервна тривалість роботи з комп'ютером не повинна перевищувати 10-15 хвилин.

Тому дистанційна робота у гуртку «Сонечко» проводилась двічі на тиждень по 40 хв. в день. Це 2 заняття по 15-20 хв. з перервою. Між заняттями та після занять з дітьми проводились зорова гімнастика, фізкультхвилинки.

Для того, щоб отримати підтримку батьків для занять у дистанційному форматі, їм необхідно було надати чіткий образ кінцевого результату дошкільної підготовки і величезну зацікавленість до процесу освіти, не забуваючи про гру – провідну діяльність для всього дошкільного дитинства.

Заняття для дошкільнят проводились у формі маленького шоу, в якому вони були активними глядачами та учасниками. До кожного заняття були ретельно підготовлені презентації із початком сюрпризного моменту – зацікавленням: іграшка, яка відповідає темі заняття, відеоролик, загадки тощо.

Алгоритм проведення заняття був наступним:

- Привітання – мотивація (поява сюрпризного героя заняття).
- Надання короткої пізнавальної мотивації з цікавими картинками, предметами, звуками, відеозаписами (адже, щоб опанувати щось, дитині це потрібно бачити чи чути).

- Практична робота: інтерактивні вправи, демонстрація виконання завдання, пояснення.
- Поради батькам щодо виконання самостійних завдань після заняття.
- Підсумок заняття, вправа – прощання.
- Отримання зворотнього зв'язку – фото- та відео звіти про виконання завдань (вивчення віршів, робота у зошиті) із використанням електронної пошти, Інтернет-сервісів (Viber, WhatsApp, Telegram).

Отже, працюючи на дистанції, головне — допомогти дорослим і малюкам перебувати в гармонії, перейматися головним — емоційним станом тих, хто поряд, підтримувати одне одного, приємно і з користю проводити спільний час: спілкуватися, гратися, читати книжки, обмінюватися враженнями, дивуватися звичним речам, знаходити цікаве у звичайнісіньких предметах довкола та водночас засвоїти необхідні знання та вміння (лічбу, уміння виконувати звуковий аналіз, розв'язувати задачі та приклади, цифри і склад числа та багато іншого). Зусилля педагога варто спрямувати на спілкування з батьками, на створення взаємозв'язку і єдиної мети, адже не можна дозволити собі й малечі звикнути до курортного безділля, з якого вийти дуже важко.

ЛІТЕРАТУРА

1. [Закон України «Про освіту»](#) від 05.09.2017 № 2145-VIII.
2. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації/І. Коберник, З. Звиняцьківська., 2020.
3. Проблеми дистанційної освіти дошкільнят/Дошкільнє виховання, 2020, №5.
4. Дистанційне навчання: як зацікавити учнів — поради від учительки <https://nus.org.ua/articles/dystantsine-navchannya-yakzatsikavyty-uchniv-porady-vid-uchytelky/>
5. Дистанційна освіта для дошкільнят. URL: http://moskovskiy-ruo.edu.kh.ua/doshkiljna_osvita/rekomendacii_pedagogam/distancijna_osvita_dlya_dos_hkiljnyat/
6. Чотири сервіси, які допоможуть організувати дистанційне навчання. URL: <https://nus.org.ua/articles/chotyry-servisy-yakidopomozhut-organizuvaty-dystantsijne-navchannya/>
7. Як розробити дистанційний урок для 1-2 класів — інструкція від учительки. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-rozrobyty-dystantsijnyjurok-dlya-1-2-klasiv-instruksiya-vid-vchytelky/>

***БАТЄХІНА Тетяна Борисівна,**
вчитель англійської мови
Бориспільського академічного ліцею*

ДИСТАНЦІЙНЕ ТА ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАУКОВО- МЕТОДИЧНОМУ СУПРОВОДІ ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Вимушене дистанційне навчання 2019-2020н.р. стало викликом для всіх учасників освітнього процесу: вчителів, учнів та батьків. Організувати якісне навчання з використанням цифрових технологій, надихати й мотивувати учнів, давати раду технічним проблемам виявилось не просто. Жодна держава, жодна освітня система у світі не була готова до цього і Україна не виняток.

Професорами Дж. Херрінгтоном та Р. Олівером було проведено дослідження щодо якості викладання та навчання дистанційно, яке було підтримано Американською Асоціацією Коледжів, Національним Центром Статистики Освіти та Департаментом Освіти США у 2014 році [1] в умовах навчання поза класною кімнатою. Залучені до дослідження викладачі поділилися результатами роботи, використовуючи різноманітні дискусійні дописи, створені студентами презентації, подкасти та блоги. Учасники дослідження, а саме здобувачі знань, вважали, що ця рефлексія допомогла їм визначити прогрес, якого вони досягли у своєму навчанні та сприяла залученню до навчального процесу. Дослідники Дж. Херрінгтон та Р. Олівер описали рефлексію як індивідуально-опосередкований та соціально-опосередкований процес, який може бути повністю інтегрований в онлайн-навчання та досягнутий шляхом розвитку критичного мислення під час використання різних освітніх методів (на зразок індивідуальних дискусій та створення розумових мап) проведених дистанційно [1].

Дослідження показали, що викладання у змішаних та онлайн навчальних середовищах потребує відмінних педагогічних підходів (теорій, методів та видів діяльності) від тих, які вчитель використовує під час викладання в класі і часто більш складних. Труднощі щодо викладання на відстані часто пов'язані з відсутністю невербальних методів спілкування, таких як міміка, жести, голос. В умовах особистого навчання ці невербальні сигнали допомагають сприяти навчанню студентів [1].

Змішане навчання та навчання онлайн є формами дистанційної освіти. Дистанційна освіта визначається як «освіта, яка використовує одну або декілька технологій для надання інструкцій студентам, які відокремлені від викладача, та для підтримки регулярної та предметної взаємодії між студентами та викладачем синхронно або асинхронно» [3]. Змішані курси були визначені як курси, що включають особисті зустрічі в класі з навчальними дистанційними заходами, принаймні від 30% до 79% матеріалів та занять, що проводяться в Інтернеті. Інші педагоги І.Е. Аллен та Дж. Сіман (2013) визначили онлайн-курси як такі, що мають

принаймні 80% матеріалів курсу та заходів, що проходять на онлайн-платформах з обмеженими очними зустрічами [1].

Ефективне навчання у віртуальному класі вимагає від педагогів переосмислення ролі вчителя. Дослідники Е. Баран і А. Коррея пропонували, що деяким організаціям знадобляться культурні зміни на підтримку викладачів, які переходять від особистого до онлайн навчання [1]. Кілька досліджень продемонстрували важливість підготовки учителя до викладання у змішаному та онлайн-середовищі шляхом вивчення змін ролі педагога (М. Райан, К. Ходсон-Карлтон та Н.С. Алі, 2004) та сприйняття рівня викладацького досвіду (Н.С. Алі та ін., 2005) при переході до середовища викладання в Інтернеті. Також розкрили наступні шість вимірів викладання в Інтернеті, які необхідно враховувати, коли викладачі переходять від особистого навчального середовища до онлайн-класів: вирішення питань ролі викладача, переосмислення навчального курсу, обробка комунікацій, розвиток партнерських відносин, управління часом та взаємодія з технологіями [1].

Результати дослідження показали, що професорсько-викладацький склад, який вкладав свої курси дистанційно, набрав вищих результатів за всі виміри, ніж викладачі, які не викладали в Інтернеті. Учасники визначили переосмислення ролі викладача як найвищий пріоритет [1]. Дослідники Е. Баран та А. Коррея визнали труднощі, з якими стикаються викладачі, коли очікується оволодіння незнайомими технічними навичками під час розробки навчальних матеріалів, навчальної діяльності та методів оцінки, що відповідають середовищу навчання в онлайн мережі. Дослідники розробили структуру професійного розвитку для викладання в Інтернеті, що заснована на вищезгаданих дослідженнях і забезпечує цілісний підхід, який спрямовує підтримку викладання з боку громади та освітніх організацій (підтримка з боку колег та наставництво), оскільки викладання в Інтернеті може призвести до ізоляції від інших викладачів. Дослідники Е. Баран та А. Коррея пропонували адміністраторам закладів освіти надавати підтримку та програми професійного розвитку, які стосуються не лише технологій, а й педагогіки, що є специфічною для використання цих технологій [1].

Ці дослідження підтримують розвиток викладацької діяльності як пріоритет у підготовці викладачів до викладання в онлайн середовищі та вказують на необхідність вивчення того, як викладачі в даний час готові працювати в змішаному та онлайн-середовищі [1].

Так, Міністерством Науки та Освіти України 8 серпня 2020 року під час щорічної Серпневої конференції було презентовано онлайн-курс про дистанційне і змішане навчання для педагогів і керівників закладів загальної середньої та професійно-технічної освіти. Курс розроблений Міністерством освіти і науки України спільно зі студією онлайн-освіти EdEra за підтримки Швейцарії в рамках Швейцарсько українського проекту DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти», який впроваджується Консорціумом ГО «DOCCU – Розвиток громадянських компетентностей в Україні» та Цюріхського педагогічного університету (PH Zurich, Швейцарія) [4].

Закриття навчальних закладів під час пандемії COVID-19 особливо сильно вразило молодших школярів. Однією з ключових функцій шкіл для учнів раннього віку є закладання основи основних навичок читання, які будуть необхідні на все життя.

З початком навчального року 2020-2021 мільйони учнів та студентів по всьому світу продовжують вчитися вдома. Це означає, що викладачам потрібні нові інструменти, щоб підтримувати послідовність навчання читання, і нові філософії для залучення учнів на відстані.

Дистанційне навчання може здійснюватись у двох режимах: синхронному (всі учасники освітнього процесу одночасно перебувають у веб-середовищі) чи асинхронному (освітній процес здійснюється за зручним для вчителів та учнів графіком) [5].

В асинхронному контексті проблема навчання читання, наприклад, полягає в тому, що немає прямої присутності вчителя. Присутність учителя може бути лише за допомогою артефактів: робочого аркуша, набору інструкцій, набору книг, які використовує вчитель, відео, до якого дитина може отримати доступ через спільне телебачення. Дослідження, яке ми маємо, показує, що суттєво впливає на розвиток грамотності дітей, майже завжди відбувається за редництвом вчителя: вчитель робить певний навчальний хід або тренує певним чином. Ми просто не знаємо, як суттєво грамотно розвивати види мовленнєвої діяльності учня без контакту та взаємодії [5]. У нашому навчальному закладі на своїх заняттях мої колеги та я використовуємо Google Classroom для створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом, YouTube, що стає в нагоді як репозитарій освітніх відео та навчальних каналів.

Синхронний контекст, ми наразі розглядаємо набагато більш оптимістично. Існує багато перевірених дослідженнями методик навчання, які можна використовувати за допомогою відеоконференцій. Їх потрібно дещо модифікувати, щоб вони відповідали цьому контексту. Як вчитель іноземної мови, то наразі можу виконувати інструктаж з фонетики за допомогою відеоконференції, використовуючи Hangouts Meet (програмне забезпечення для миттєвого обміну повідомленнями та відеоконференцій), Zoom (хмарну платформу для відео і аудіо конференцій та вебінарів). Вчитель може слухати, як діти читають та використовувати інформацію, та на цих спостереженнях вчитель може планувати подальші корегування у викладенні матеріалу. Але все це ще має доволі нестійку базу та потребує часу для реалізації інформативної та інструментальної наповненості.

Технологія може надати освітянам можливість спільно навчатися зі своїми учнями, будуючи новий досвід для глибшого вивчення змісту. Цей вдосконалений досвід навчання втілює ідею Джона Дьюї щодо створення «більш зрілих учнів» [1].

Практичний досвід, дослідницька діяльність західних педагогів, якісна реалізація технологій, мотивація можуть слугувати підґрунтям та основою для подальшого дослідження та втілення пілотних проєктів, які ефективно будуть втілюватися в навчально-освітній процес та сприятимуть комфортному середовищу для викладання та навчання у Новій Українській Школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gurley, L.E. (2018). Educators' preparation to teach, perceived teaching presence, and perceived teaching presence behaviors in blended and online learning environments. *Online Learning*, 22(2), 197-220. June, 2018
2. United States Department of Education. (2014). Enrollment in distance education courses, by state: Fall 2012. Retrieved from <http://nces.ed.gov/pubs2014/2014023.pdf>
3. Evaluation of Evidence-Based Practices in Online Learning A Meta-Analysis and Review of Online Learning Studies (2010). URL: <https://www2.ed.gov/rschstat/eval/tech/evidence-based-practices/finalreport.pdf>
4. Відкрито реєстрацію на онлайн-курс про дистанційне і змішане навчання (2020) URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vidkrito-reyestraciyu-na-onlajn-kurs-pro-distancijne-i-zmishane-navchannya>
5. How to Teach Reading With a Digital Mindset: Researcher Nell Duke's Advice (2020). URL: <https://www.edweek.org/ew/articles/2020/09/30/how-to-teach-reading-with-a-digital.html>

ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор Андрійович,
старший викладач кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління
освітніми закладами ННІ педагогіки,
начальник навчального відділу
Житомирського державного
університету імені Івана Франка;
здобувач вищої освіти спеціальності 016
Спеціальна освіта (за нозологіями)
ННІМП ДЗВО УМО

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Орієнтація України на інклюзивне суспільство вимагає виконання зобов'язання щодо дотримання загальнолюдських прав, зокрема, забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами. Сьогодні особливо актуально постає питання забезпечення права на якісну освіту дітей з порушеннями у розвитку, оскільки щороку статистика засвідчує зростання кількості таких дітей, що у свою чергу зумовлює впровадження особливих підходів до управління в спеціальних закладах освіти.

Така інклюзивна реформа освіти визначила ще ряд актуальних проблем, а саме: підготовка висококваліфікованих кадрів в даній галузі; модернізація системи управління закладами спеціальної освіти; орієнтація керівного складу

закладів освіти на гуманізацію системи освіти та створення інноваційного інклюзивного середовища.

Враховуючи стрімкий рух впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності людини, суспільства та держави, сьогодні і закладам спеціальної освіти є нагальна потреба в орієнтації на інформатизацію системи освіти у діяльності. Інформатизація на сьогодні є одним із стратегічних напрямів модернізації управлінської діяльності закладів освіти. Йдеться про впровадження комп'ютерних технологій в управлінський процес спеціальної освіти для підвищення його ефективності відповідно до нових концептуальних підходів.

Як засвідчив аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, питання управління закладами освіти, адекватне інформаційне забезпечення управління закладами освіти, систематизації управлінської інформації ставали предметом дослідження у світил менеджменту освіти: В. І. Бондаря, Л. І. Даниленко, Г. В. Єльнікової, Ю. А. Конаржевського, В. І. Маслова, О. А. Орлова, Н. М. Островерхової, В. С. Пікельної, Т. І. Шамової.

У науковому доробку В. Ю. Бикова, В. Д. Руденко, Ю. В. Чернова представлено алгоритми впорядкування збору, обробки, збереження організаційно-управлінських даних. Такі науковці, як С. І. Архангельський, І. Є. Булах, Г. А. Дмитренко вивчали питання забезпечення зворотного зв'язку в педагогічних системах. Проблему оптимізації роботи з організаційно-управлінською інформацією, забезпечення інформаційних потреб педагогічних кадрів, формування інформаційної культури педагогів досліджували В. П. Беспалько, В. В. Васильєва, В. В. Гуменюк, Л. М. Калініна, В. А. Сластьонін, Є. П. Смірнова, П. В. Худомінського та ін.

Як бачимо, є достатньо досліджень з питань удосконалення освітнього процесу, зокрема, створення автоматизованих систем навчання і контролю знань, систем контролю якості навчального процесу, розвитку закладів освіти. Значна увага приділяється визначенню особливостей управління спеціальними закладами освіти та управлінських функцій, аналізу умов їх функціонування тощо. Однак деякі аспекти реалізації управлінських технологій відповідно до Болонського процесу, зокрема ті, що стосуються планування та оптимізації роботи спеціальних закладів освіти, в публікаціях висвітлено недостатньо.

Традиційні підходи до автоматизації освітнього процесу на рівні керівника закладу, заступників керівника та педагогічними працівниками не дозволяють ефективно вирішувати наведені завдання, оскільки мають один суттєвий недолік – освітній процес розглядається як об'єкт автоматизації. Потрібен інший підхід. Автоматизація має розглядатися як засіб удосконалення освітнього процесу, приведення його до сучасних вимог. Саме освітній процес повинен розглядатися як складна система, яка базується на реалізації багатьох дій з планування, реалізації і моніторингу навчання здобувачів і роботи педагогічних працівників. У разі такого підходу центральною проблемою є потреба у створенні інформаційних систем та технологій, які б дали змогу швидко та оперативно адаптувати плани навчання до

стану оточуючого середовища, умов реалізації освітнього процесу у спеціальному закладі освіти та рівня знань здобувачів.

Освітній процес неможливий без постійного підвищення фахового рівня керівників, методистів і педагогічних працівників, від компетентності яких безпосередньо залежить якість кінцевої продукції цієї освіти. Організація освітнього процесу в спеціальному закладі освіти – це один з найважливіших компонентів та етапів спеціальної освіти в цілому, який повинен забезпечувати відповідність освіти розвитку суспільних та особистісних потреб.

А тому суть управлінського процесу будемо розглядати як сукупність функцій, що відповідають послідовній зміні стадій управлінського циклу. Управління позиціонуємо з визначенням В.І.Маслова, а саме: як «сукупність взаємопов'язаних, взаємодіючих елементів, скоординованих заходів, спрямованих на досягнення певної мети», [3, с. 26], де «заходи» є твірними елементами системи управління – загальними управлінськими функціями. Власне на сьогодні маємо понад 20 управлінських функцій: прогнозування; планування; керівництво; організація; координація; контроль; прийняття рішень; підбір персоналу; навчання персоналу; забезпечення професійної кар'єри працівників; забезпечення психічного здоров'я працівників; профілактика та подолання стресів в організації; об'єднання людей; формування у працівників відданості організації; створення сприятливого психологічного клімату в організації; мотивація; оцінка; комунікація; вирішення фінансових питань; представництво; ведення переговорів; підписання договорів тощо і пропонує виділити основні функції управління та об'єднати їх у смислові блоки [1, с. 8-9].

Сьогодні заклад освіти має складну інфраструктуру, пов'язану не тільки з процесом навчання, а й з господарською, фінансово-економічною, матеріально-технічною адміністративною діяльністю, яка включає відповідні елементи системи діяльності та інфраструктури. За такого підходу управління як процес відбувається поетапно, відповідно з послідовністю функцій так званого управлінського циклу спеціального закладу освіти, в основі якого знаходяться: розробка управлінського рішення (моделювання подальшої діяльності), організація та регулювання виконання рішення, оцінка результатів та корекція. На кожному з цих етапів використовуються свої специфічні методи, що в цілому складає технологічний процес управлінської діяльності. Управління навчальним закладом, як складова соціального управління, відбувається з урахуванням соціально-психологічних, економічних, юридичних та етичних аспектів [3, с. 39].

Відповідно концептуальними напрямками модернізації освіти є: вдосконалення нормативно-правової бази; розробка методичних рекомендацій щодо організації навчального процесу в спеціальних закладах освіти; підвищення матеріально-технічної бази закладів спеціальної освіти тощо.

Подальший розвиток спеціальної освіти вимагає розробки єдиного концептуального підходу до системи підвищення кваліфікації в усіх її ланках, оскільки без створення відповідного наукового підґрунтя (методологічних, дидактичних, психологічних основ навчання) досягти суттєвих успіхів шляхом

окремих організаційних перетворень неможливо [4]. Тільки за рахунок визначення та вирішення стратегічних проблем можна очікувати покращення ситуації у спеціальній освіті. В сучасних умовах такими стратегічними напрямками в сфері вирішення наукових і практичних проблем управління спеціальної освіти є: *методологічний*, адже сьогодні [4] педагогічна робота у закладах освіти не може базуватись на застарілих методологічних засадах. Визначення пріоритетів розвитку, концептуальних основ функціонування системи не може базуватись лише на зміні проголошуваних лозунгів, необхідним є глибоке вивчення передового світового досвіду, оцінювання доцільності його впровадження до вітчизняного освітнього простору; *цільовий*, оскільки існує потреба в зміні орієнтації навчання від інформаційної складової на соціокультурну, ціннісну, особистісно-розвивальну; *концептуальний*, що вимагає розробки концептуальних основ навчання для всіх категорій фахівців, відмови від інтуїтивного або еkleктичного підходів до його організації; *змістовний*, пов'язаний з тим, що необхідним є постійне оновлення змісту спеціальної освіти у відповідності до розвитку суспільства, соціального життя в країні; *технологічний*, оскільки ефективність освіти потребує пошуку нових не традиційних форм. Це стосується як технік і методик роботи, так і створення нових систем навчання.

Від швидкої й якісної підготовки кадрів залежить реалізація стратегії інноваційного розвитку держави, в основі якої лежить розуміння економічної вигоди інвестування в людину. Така стратегія вбачає людину не як статтю витрат, а як джерело доходів. [2; 4]. Адже соціальний капітал є фундаментом економічного та політичного розвитку держави, а міцні зв'язки соціальної солідарності – передумовою могутності держави. Саме тому сучасна політика в сфері освіти спрямована на підтримку існуючих і створення нових освітніх центрів; розширення практики стипендіальної і кар'єрної підтримки студентів та слухачів; організацію місцевих, регіональних та національних конкурсів; розвиток закладів неперервної освіти різних видів, типів і рівнів акредитації, освоєння сучасних інноваційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калініна Л. М. Теоретико-прикладні аспекти управління закладами освіти : [наук.-метод. посіб.] / [Л. М. Калініна, Н. М. Островерхова, А. Ф. Остапенко та ін.] ; за ред. Калініної Л. М. – К. : ПП Компанія «Актуал. Освіта», 2002. – 310 с.
2. Концепція національної програми інформатизації // Голос України, (7 квітня 1998 р.). – 1998. – №65. – с. 10-12.
3. Маслов В. И. Система информации и компьютерные технологии в управлении школой : [пособие для слушателей факультетов последипломного образования и руководителей школ] / В. И. Маслов, О. Т. Шпак, В. П. Драгун. – К. : Педагог. ун-т им. М. П. Драгоманова, 1996. – 79 с.
4. Олейник В. В. Збірник наукових праць беларуска-українського семінара «Теорія і практика діяльності інституту післядипломної педагогічної освіти у період глобальних змін» , (23-25 вересня 2003 г., Мінск). – Мн. : Акад. післядиплом. освіти, 2003. – С. 150-157.

***ВИШНЕВСЬКА Ганна Петрівна,**
завідувач відділенням підготовки
іноземних громадян до вступу у заклади
вищої освіти ДЗВО УМО, здобувачка
вищої освіти ступеня доктора філософії
ДЗВО УМО*

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасні вимоги передбачають інноваційний підхід до управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу, організації навчальної діяльності учнів тощо. Такий підхід активізує педагогічну творчість вчителя, формування креативного мислення майбутнього випускника закладу загальної освіти, розвиток його творчого потенціалу, досягнення якісно нового стану – суб'єктної активності. Тобто, сучасні вимоги передбачають підготовку нового покоління конкурентоспроможних фахівців відповідно до міжнародних стандартів.

Актуальність дослідження зумовлена викликами часу, розробленням Концептуальних засад реформування середньої освіти – документа, який проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей. Нерозв'язані проблеми вітчизняної системи освіти позиціонують реалії сьогодення, визначають пріоритети розвитку освітньої галузі, окреслені чинники ураховані в Концепції Нової української школи й мають перебувати в полі належної уваги у процесі упровадження в практику її положень.

Теоретичну основу дослідження складають сучасні дослідження з проблем управління закладом загальної середньої освіти (Л. І. Даниленко, Г. А. Дмитренко, Г. В. Єльнікова, М.О.Кириченко, В. В. Крижко, В. І. Маслов, В. В. Олійник, Є. М. Павлютенков, В. С. Пикельна, З.В.Рябова, Г.М.Тимошко). При вивченні проблем педагогічної творчості дослідниками приділяється увага дослідженню співвідношення поняття педагогічної творчості із супровідними ознаками, властивостями, якостями особистості, розгляду індивідуального стилю діяльності особистості як найважливішої ознаки її творчого характеру тощо.

Мета нашого дослідження полягала в обґрунтуванні теоретичних аспектів управління розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу та визначенні шляхів їх вдосконалення.

Сучасні тенденції модернізації освіти зумовлюють оновлення управління закладами загальної середньої освіти. Перед керівниками шкіл постають нові завдання, які потребують умінь аналізувати великий обсяг фактичного матеріалу, узагальнювати тенденції, прогнозувати розвиток педагогічної системи школи, приймати рішення, організовувати їх виконання, оцінювати результати. Керівники

закладів загальної середньої освіти все більше відчують вплив ринкових відносин, усвідомлюють, що управлінські процеси не обмежуються внутрішньошкільним управлінням. Посилюється вплив соціуму, громадськості на управлінську діяльність. Особливої уваги керівників шкіл потребує управління людськими ресурсами, залучення педагогів, батьків, учнів до вирішення шкільних проблем. Освіта є визначальним фактором в розвитку держави, адже саме вона вирішує головне державне завдання: відтворення людського капіталу, повинна бути доступною, якісною і конкурентною. На основі сучасної системи освіти людина має розкрити свій творчий потенціал, розвинути здібності, виховати в собі потребу безперервного самовдосконалення й відповідальності за власне виховання й розвиток.

Управління закладами загальної середньої освіти стає професійною діяльністю, зміст якої виходить за межі педагогіки. Професіоналізм сучасного керівника школи визначається знаннями та вміннями, які дозволяють забезпечувати ефективне управління.

Сучасна наука управління розвивається дуже інтенсивно. Вона є синтезом теоретичних розробок і осмислення висновків, зроблених з багаторічної практичної діяльності. Проблеми управління загальноосвітнім навчальним закладом на сучасному етапі його функціонування досліджуються українськими вченими з урахуванням Концепції загальної середньої освіти (2011), Національної доктрини розвитку освіти (2002) [1], соціальних та економічних перетворень в Україні. Це відображено в роботах українських вчених В.І. Бондаря [2], Л.І. Даниленко [3], Г.В. Єльнікової [4], Л.М. Калініної [5], В.І. Маслова [7], Н.М. Островерхої [8], В.С. Пікельної [9] та ін.

Тому соціально-економічний розвиток держави поруч з реформою освіти у змістовному, структурному, організаційному та інших напрямках потребують постійного пошуку нових технологій, перебудови управління в цілому і, зокрема, у закладах освіти різних типів і форм власності.

Новим кроком у теорії управління закладом загальної середньої освіти стали праці М.О. Кириченка [6], Т.М. Сорочан [10, 11], Г.М. Тимошко [12], щодо необхідності розвитку педагогічної системи школи та ґрунтовного науково-методичного забезпечення цього процесу. Вчені зазначають, що управління розвитком школи – це один із аспектів управлінської діяльності, який засобами планування, організації, керівництва та контролю процесів розробки та опанування інноваційними стратегіями розвитку організаційної культури керівника ЗЗСО забезпечує цілеспрямованість і організованість набуття освітнього потенціалу школи, підвищення рівня його використання, внаслідок чого можна отримати якісно нові результати освіти. Разом із розвитком педагогічної системи школи, на думку авторів, має оновлюватися, модернізуватися структура управління. Саме тому підкреслюється, що суб'єктами управління стають директор, його заступники, учителі, учні, а об'єктом – інноваційний навчально-виховний процес. Управлінські технології, що забезпечують розвиток школи, мають ознаки менеджменту.

На сучасну теорію та практику управління закладом загальної середньої освіти суттєво впливають не тільки нові ідеї гуманітарних наук, а й економічні знання. Наприклад, у галузі освіти поширюється впровадження маркетингу: вивчається попит на освітні послуги, створюється ринок освітніх послуг, виробляються вимоги до якості освіти. На наш погляд, розглянуті тенденції свідчать про значне зростання відкритості педагогічної системи школи – відкритості не тільки для соціальних впливів, а й для нових знань.

Нові економічні умови, розвиток ринкових відносин все більше впливають на різні сфери суспільного життя, в тому числі й на діяльність закладів освіти. Знання закономірностей і принципів економічного розвитку є необхідною передумовою науково обґрунтованого управління сучасним закладом середньої освіти, що дозволяє керівникам шкіл впевнено приймати управлінські рішення, визначати стратегію й тактику розвитку педагогічної системи школи, раціонально використовувати матеріальні, фінансові та людські ресурси.

«Управління», як дефініція, має багато різних визначень залежно від авторської компетентності і бачення його сутності та повноти зв'язків між головними елементами і зовнішнім середовищем. Проте слід зазначити, що завдання створення єдиного понятійного апарату для теорії і практики управління закладами загальної середньої освіти має перспективи дослідження. Результатом цього є відсутність єдиної точки зору на зміст таких понять, як управління, керівництво, функції управління, методи управління.

Головною функцією керівництва є створення умов і забезпечення ефективного функціонування системи управління закладом освіти, а через неї і всією установою.

Т.М. Сорочан наголошує, що управління в організації «може визначатися як діяльність із створення сприятливих зовнішніх і внутрішніх організаційних умов для ефективної спільної діяльності людей» [9, 10].

Отже, *управління закладом загальної середньої освіти* – це цілеспрямована, активна взаємодія керівника з іншими учасниками освітнього процесу з метою забезпечення координації зусиль щодо оптимального функціонування установи та переведення її на більш високий якісний рівень.

Динамічні процеси в сучасному суспільному розвитку, реформування освіти вимагають якісно нового управління, функція якого полягає у забезпеченні керованого розвитку людини, груп людей, колективів.

Розвиток в його класичному визначенні – це єдність незворотних, спрямованих, закономірних змін матеріальних й ідеальних об'єктів світу, в результаті чого виникає якісно новий стан об'єкта, що виступає як зміна його складу або структури (тобто виникнення, трансформація або зникнення його елементів чи зв'язків).

Керівник ЗЗСО у своїй практичній діяльності реалізує завдання управління розвитком педагогічного колективу, його творчого потенціалу.

Як поняття, *творчий потенціал* педагогічного колективу потребує серйозного теоретичного і наукового осмислення. Дослідження різноманітних

проявів творчого потенціалу набуває особливої актуальності в сучасних умовах. Адже сучасна дійсність порушила перед освітою ряд нових проблем, що окреслюють коло вимог, умови та можливі шляхи їх вирішення.

Зміст поняття «творчий потенціал педагогічного колективу» пов'язаний з його можливостями в галузі творчої педагогічної діяльності, що спрямована на розв'язання проблем практики навчання й виховання. Тому доцільно звернутися до визначення понять, які широко використовуються як в науці, так і в повсякденному житті: «творчість», «педагогічна творчість», «творчий педагогічний потенціал», «творчий педагогічний колектив».

Під творчістю в основному розуміють діяльність, результатом якої є створення індивідуально нового, неповторного, оригінального. Проте будь-який вид творчості інтелектуальної діяльності передбачає використання якихось уже наявних, вже існуючих зразків предметів культури.

Педагогічна творчість займає особливе місце серед різних видів творчості, оскільки саме вона визначає вектори динамічного розвитку всіх творчих процесів людства.

Творчий потенціал, як динамічна структура особистості, включає комплекс творчих задатків, які проявляються і розвиваються у творчій діяльності, а також комплекс психічних новоутворень особистості протягом її вікового дозрівання. Він базується на уявленні і фантазії, асоціативних зв'язках, багатстві інтуїтивних процесів, емоційній різноманітності й емпатійних почуттях, які здійснюються у процесі творчої діяльності. За допомогою творчого зусилля людина може здобути у своєму житті те, що їй не було дано від природи або в процесі виховання та освіти. Воно і визначає унікальність і життєву стратегію особистості.

Аналіз теоретичних досліджень дозволив нам вивести визначення: *творчий потенціал* – це якість людини чи колективу, за допомогою якої реалізується наявна і можлива діяльність у формі праці, пізнання і спілкування; зміст і характер її визначаються новизною. Новизна в діяльності фіксує, з одного боку, реальність творчого потенціалу, а іншого – продукт індивідуально-особистісної творчості. Творчий потенціал має фізіологічну, психологічну і соціальну сторони. Сукупність певних явищ, які властиві кожній із названих сторін, дає уявлення про творчий потенціал особи, колективу як системну якість, вияв і функціонування якої здійснюється у конкретних формах. Між працею, пізнанням і спілкуванням з самого початку встановлюється діалектична єдність, соціальною основою якої є відносини. Саме вони є результатом і формою загальної творчості, що характерне для колективу, в тому числі педагогічного.

Реалізація творчого потенціалу людини, розвиток і прояв її креативної індивідуальності забезпечує творчий характер діяльності, що особливо важливо для педагогічної професії.

Творчий потенціал педагога – невід'ємна складова його сукупної педагогічної культури, що містить наявні та потенційні здібності, можливості до створення нового і перетворення пізнаного. Цей потенціал не є сталим явищем та багажем, який людина носить все життя у незмінному вигляді. Він змінюється,

розвивається, збагачується і у цьому розумінні є невичерпним. Так, наприклад, творчий потенціал педагога-новатора не можна вважати довершеною картиною, це лише ескіз. Меж розвитку творчого потенціалу не існує, як не існує і меж розвитку особистості. Тому процес розвитку творчого потенціалу педагога по суті є процесом нескінченним. Не може бути і певної норми розвитку творчого потенціалу або будь-якого загального стандарту. Рівень розвитку в кожного педагога свій.

Педагогічна творчість є надбанням не тільки одного вчителя, але всього колективу вчителів, які працюють в єдності з учнями та їхніми батьками. Необхідною умовою успішної діяльності педагогічного колективу є вміння перетворювати досвід окремих вчителів у досвід колективний, вміння нести колективу, в якому працюєш свої найкращі доробки і знахідки.

У сучасних творчих педагогічних колективах, які вводять в навчальний процес нові технології і форми роботи з учнями, удосконалюють практику і теорію навчання, виховання, розвитку особистості, реалізується талант кожного педагога і вихователя. Співтворчість досвідчених і молодих кадрів, турбота про них, прогнозування росту молодих педагогів, взаємодопомога, наставництво, вміння правильно сприймати зауваження, радіти успіхам своїх колег – характерні риси згуртованого і творчого педагогічного колективу.

Професійна справа вимагає, щоб кожний вчительський колектив був творчим колективом, в якому кожна індивідуальна особистість змогла проявитись і розвинути в процесі навчально-виховної діяльності, збагативши її і отримавши підтримку всіх своїх пошуків і починань. Якщо в колективі відносини між людьми створюють атмосферу згуртованості та доброзичливості, то вони є корисними і сприятливими для всього педагогічного процесу.

Педагогічний колектив – це складне ціле, об'єднане спільними педагогічними завданнями, що складається з людей, які відрізняються між собою за віком і досвідом, за смаком і педагогічними поглядами. Для того, щоб колектив різних людей міг працювати як одне ціле, необхідно узгодити зусилля всіх його учасників.

У педагогічному колективі творчі здібності вчителів набувають дальшого розвитку. Вчителі мають можливість порівнювати свою роботу з роботою інших, визначити для себе рівень своєї педагогічної підготовки та майстерності. Тільки працюючи в колективі, вони збагачують свій особистий досвід педагогічними надбаннями і досвідом інших, а також випробовують свої педагогічні знахідки на досвіді інших.

На основі вищезазначеного, визначено поняття *«творчий потенціал педагогічного колективу»* як динамічний стан рефлексивного ставлення вчителя до себе як самокреативної особистості і своєї поведінки у професійній діяльності відповідно до осмислення педагогічних цінностей та взаємодії з іншими членами педагогічного колективу.

Отже, для творчої діяльності вчителів закладу загальної середньої освіти характерні, по-перше, інноваційна спрямованість, по-друге, спрямованість на

саморозвиток себе як креативної індивідуальності в процесі творчої діяльності. Виходячи з того, що рушійною силою розвитку виступають протиріччя і їхнє подолання, у професійній діяльності вчителя основним протиріччям, що забезпечує розвиток (при наявності належної мотивації), є протиріччя між його здібностями, обдарованістю й вимогами творчої педагогічної діяльності. Для процесу розвитку креативної індивідуальності вчителя загальноосвітнього навчального закладу важливіше не індивідуальність особистості, а особистість, що забезпечує свідомий вихід на креативну самоактуалізацію. Найважливішою якістю зрілої особистості є готовність сміливо й відкрито зустрічати життєві проблеми і справлятися з ними, знаходячи внутрішні й зовнішні резерви. Особистість у цьому випадку забезпечує регулюючий вплив. Тільки завдяки особистості, її регулюючому впливу вчитель виходить на креативну самоактуалізацію, що сприяє актуалізації творчого потенціалу.

Все це дає можливість постановки практичного завдання формування творчого потенціалу педагогічного колективу через актуалізацію потреби вчителів у творчій самореалізації, через осмислення себе як творчого суб'єкта, через екзистенціальний і мотиваційний план професійного буття. Специфікою даного явища є рефлексивний аспект у творчій активності педагога, що являє собою осмислення, переосмислення та перетворення суб'єктом цілесмислової педагогічної свідомості, професійно-педагогічної діяльності, спілкування, тобто своєї поведінки як цілісного стану (відношення) або готовності до творчої педагогічної діяльності, яка залежить від ряду чинників, що впливають на розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17.04.2002 № 347/2002// Освіта України, 2002. – С.3-15.
2. Бондарь В.И. Управленческая деятельность директора школы: дидактический аспект.-К.: Радянська школа, 1987. – 160с.
3. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: монографія / Л.І. Даниленко – К.: Міленіум, 2004. – 358с.
4. Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні: Монографія / Г.В. Єльнікова. – ДАККО, 1999.-303с.
5. Калініна Л.М. Технологія інформаційного управління закладом освіти/Л.М.Калініна. – Харків: Основи, 2005.-160с.
6. Кириченко М.О. Управління загальноосвітнім навчальним закладом (методологічний аспект) / М.О. Кириченко. – Київ: ЦППО АПН України, 2001
7. Маслов В.І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами: навчальний посібник/В.І.Маслов. – Тернопіль, Астон, 2007. – 150с.
8. Даниленко Л.І. Островерха Н.М. Ефективність управління загальноосвітньою школою: соціально-педагогічний аспект/ Даниленко Л.І., Островерха Н.М. – К.: Школяр, 1996. – 302с.

9. Пикельная В.С. Теоретические основы управления: школоведческий аспект:метод. пособие/В.С.Пикельная.- М.: Высш.шк., 1990. – 175с.

10. Сорочан Т.М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика:монографія/ Тамара Михайлівна Сорочан. – Луганськ: Знання, 2005. – 384с.

11. Сорочан Т.М. Розвиток управлінських умінь керівників шкіл у системі післядипломної педагогічної освіти/Т.М.Сорочан// Директор школи, ліцею, гімназії. – 2002. – №5. – С.52-57.

12. Тимошко Г.М. Менеджмент соціальної роботи: навчальний посібник/ Г.М.Тимошко. – Ніжин, 2011. – 308с.

ВОЛОТОВСЬКА Тетяна Павлівна
*заступник голови Вишгородської районної
державної адміністрації, стажист-
дослідник кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО*

НОВА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Суттєві зміни, які відбуваються наразі в суспільстві, потребують, крім оновлення традиційних схем управлінських відносин, ще й наповнення новим змістом професійної діяльності керівників закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) щодо здійснення та реалізації освітньої політики держави в цілому та закладу зокрема. У сучасних умовах важливим фактором підвищення ефективності діяльності освітнього закладу стає розвиток людського потенціалу, наповнення його професійно підготовленими кадрами, здатними: своєчасно позбуватись успадкованих непродуктивних стереотипів професійної діяльності та кваліфіковано відповідати на соціально-орієнтовані вимоги, які ставляться до керівників ЗЗСО стосовно їх професіоналізму; чітко та якісно виконувати функціональні обов'язки в ситуації постійних змін; глибоко осмислювати свої недоліки та професійні надбання, оцінюючи ефективність їх використання в процесі управлінської діяльності, приділяючи при цьому особливу увагу безперервному професійному розвитку[9]

Освіта нашої країни переживає трансформаційні моменти, які пов'язані, з одного боку, з трансформацією змісту освіти, з іншого – трансформацією самих закладів освіти, зокрема, автономізацією шкіл. Автономія в діяльності закладів освіти продукує свободу у формуванні команди, прийнятті рішень, вирішенні фінансових питань, що є однією з умов підвищення якості освіти закладу. Автономізація дає управлінцю на місці вирішувати пріоритетні питання діяльності. Але не всі школи сьогодні є автономними, і на це не в останню чергу впливає готовність керівника закладу до такої відповідальності.

Керівник сучасного ЗЗСО повинен мати не лише професійні знання, уміння і навички, але і певні лідерські якості, що дозволить йому успішно реалізувати свій творчий потенціал в управлінській діяльності. Однією із найскладніших проблем, яку намагаються розв'язати науковці й практики, що досліджують лідерство, є визначення підходів для опису лідерського феномену, оскільки в реальному житті і в історії ми можемо зустріти лідерів, які водночас відрізняються один від одного і мають спільні риси [7].

У вітчизняній науці теоретичні і практичні аспекти розвитку лідерських якостей досліджувалися у різних галузях знань, зокрема педагогіці, психології, соціальній педагогіці тощо. Поняття «лідерські якості», його зміст та головні компоненти аналізуються у працях Д. Алфімова, В. Мороза, Ж. Петрочко, М. Риженко, Н. Сушик та ін. Засоби розвитку лідерських якостей представлені у роботах Д. Алфімова, В. Мороза, В. Ягоднікової та ін. [8]

Актуальність проблеми розвитку лідерських якостей особистості доводять дослідження таких науковців, як А. Алфімова, І. Андрощук, О. Баніт, Д. Куриці, Н. Лікарчук, Л. Лук'янова, Ю. Яковлевої, Н. Мараховської, Т. Махині, З.Рябової, Н. Семченко, Н. Симоніної, Г. Тимошко, В. Ягоднікової.

Здійснюючи аналіз наукової літератури, ми бачимо, що вченими встановлено низку відмінностей між поняттями «лідер» і «керівник». Ключові відмінності полягають у тому, що керівник – це адміністратор, який спирається на систему, працює за цілями інших, використовує доводи, контролює. Лідер – це новатор, який мотивує колег, працює з цілями очолюваної ним групи, надихає, довіряє, надає імпульс руху, є ентузіастом, володіє найважливішими для групи особистісними якостями.

Нові умови функціонування закладів загальної середньої освіти вимагають створення нових моделей та механізмів стратегічного управління на державному, організаційному, особистісному рівнях. Стратегічне управління потребує ефективного лідерства. Важливе місце при цьому належить формуванню індивідуальних особливостей та лідерських компетентностей керівників вищого рівня (топ-менеджерів), які мають ініціювати процес стратегічного розвитку організації, установи, закладу, засвідчуючи не лише формальне, а й функціональне лідерство [2].

Для розуміння суті проблеми розвитку лідерських якостей особистості, зокрема керівників ЗЗСО, необхідно визначити поняття «лідер», «лідерство». Наука містить багато різних підходів до окреслених понять. Це зумовлено специфікою кожної окремої галузі науки.

Автори різних теорій лідерства запропонували і різні визначення лідерства і лідера.

А. Бодальов характеризує лідера як члена групи, який здатний організувати її діяльність і регулювати відносини, фактично веде за собою. Лідер має такі самі риси, що й більшість інших членів групи, однак його дії якісно відрізняються від дій інших, і рівень його діяльності вищий за інших [4].

С.Гармаш вважає лідером особистість, яка має розвинуті комунікативні вміння, здатна словами ефективно впливати на інших людей, з якою бажає співпрацювати більшість колективу [3].

На думку Т.Вежевич, лідер – член групи, за яким всі інші члени визнають право приймати найбільш відповідальні рішення, що стосуються інтересів усієї групи й визначають спрямованість її діяльності [1].

О.Єршов дає визначення поняттю «лідера» як члена групи, який має необхідні організаторські здібності, посідає центральне становище в структурі міжособистісних стосунків і заохочує своїм прикладом, організацією й управлінням групою до досягнення групових цілей найкращим засобом [4].

Р.Кричевський вказує на те, що лідер – член групи, який ідентифікується з якнайповнішим набором групових цінностей, володіє найбільшим впливом і виявляється у процесі взаємодії [8].

Лідер, вважає В.В.Ягоднікова, – це член групи, за яким вона визнає перевагу в статусі та надає право приймати рішення у важливих для неї ситуаціях; індивід, здатний виконувати основну роль в організації спільної діяльності і регулюванні взаємостосунків у групі; людина, яка завдяки своїм особистісним якостям, впливає на членів соціальної групи [13].

Р.Стогділл тлумачить поняття «лідер» таким чином: це член групи, який володіє фокусом групових процесів, мистецтвом дійти згоди, а з погляду ролі диференціації має власні позиції [4].

Лідерство має велику кількість трактувань і форматів. Лідером є людина, яка веде за собою команду задля досягнення спільної мети. Але шлях лідера разом з його командою може бути різною. На це впливають цінності лідера, його фокусу на результат, ставлення до членів команди тощо.

Д. Гоулман, Р. Бояціс та Е. МакКі виділяють шість типів лідерства[4]:

- ідеалістичний,
- навчаючий,
- товариський,
- демократичний,
- амбіційний,
- авторитарний.

Ідеалістичний лідер веде людей до спільної конкретної мети, забезпечує автономність членів команди, невдачу сприймає як досвід і рухається далі.

Навчаючий лідер дає рекомендації, а не накази. Його головним фокусом є навчання команди та постійний розвиток сильних сторін кожного.

Товариський лідер об'єднує організацію, створює атмосферу довіри в команді, формує спільні цінності та правила взаємодії у команді, створює культуру, традиції організації.

Лідер демократичний залучає команду до прийняття спільних рішень, делегує повноваження, вислуховує думку кожного, володіє навичками модерації та фасилітації.

Амбіційний лідер встановлює цілі і налаштовує команду на досягнення їх пропри будь-які перешкоди. Такий лідер багато вимагає, без проблем звільняє неефективних працівників. Він отримує результат у найкоротший термін, але постійні проблеми з командою не дають задоволення від досягнення мети.

Авторитарний лідер управляє командою через страх та примус.

З огляду на кількість та різноманітність визначень поняття «лідер», ми виявили основні ознаки, за якими можна охарактеризувати це поняття. Першою ознакою є приналежність до групи: лідер – саме член групи, він «усередині», а не «над» групою. Друга ознака – це статус у групі: лідер користується в групі авторитетом, у нього високий статус. Третя ознака – збіг ціннісних орієнтацій: норми і ціннісні орієнтації лідера і групи збігаються, лідер найбільш повно відзеркалює і виражає інтереси групи. Четверта ознака – впливовість лідера на групу: вплив на поведінку і свідомість інших членів групи з боку лідера, організація і управління групою у процесі досягнення групових цілей. П'ята ознака – джерело висунення лідера в групі [7].

Узагальнення підходів науковців дозволило нам визначити, що керівник-лідер – це авторитетний член групи, який має вплив на значну частину членів групи, має офіційний управлінський статус, організаційні й комунікативні здібності, є ініціативним і заохочує всіх своїм прикладом, організацією й управлінням групою до досягнення групових цілей найкращим засобом, не боїться відповідальності за діяльність групи.

Враховуючи вищенаведене, можемо трактувати поняття «лідерства» як тип управлінської взаємодії, який ґрунтується на розкритті потенціалу членів команди задля досягнення спільної мети, а лідер – це керівник, який фокусується на розкритті потенціалу членів команди задля досягнення спільної мети.

Виходячи з визначення лідерства, одним з основних фокусів лідера є командо творення, вміння мотивувати учасників, залучати їх до процесів та організовувати системну роботу. Щоб команда та кожен її член були мотивовані, важливо, щоб особиста мета людини співпадала з місією організації, щоб кожен член команди розумів свої сильні сторони, а лідер допомагав їх розкривати та розвивати, щоб команда мала спільні цінності та правила взаємодії, щоб на постійній основі проводилися рефлексії та аналіз діяльності закладу, щоб рішення приймалися спільно усіма членами команди.

Отже, на підставі зазначеного, ми дійшли висновку, що «ефективним лідером» є керівник закладу середньої освіти, який має значний вплив на думку й поведінку членів колективу та планує, організовує, контролює діяльність цього колективу для розв'язання завдань, поставлених перед закладом, передаючи їм своє бачення майбутнього й допомагаючи їм адаптуватися до нового.

Однак, справжній лідер має певні лідерські якості. У науково-педагогічній літературі є різні визначення лідерських якостей особистості.

Зокрема, В. Сбитнева [11], поділяючи погляди А. Лутошкіна, М. Рожкова, вважає, що лідерські якості – це сукупність певних властивостей, рис, що дає змогу

члену соціального об'єднання статусно виділитися в конкретній справі й приймати відповідальні рішення у важливих для групи ситуаціях [7].

А. Зоріна [6] під лідерськими розуміє якості, необхідні особистості для успішної організаторської діяльності й створення позитивної атмосфери в колективі, що сприяє досягненню загальних цілей.

У працях А. Уманського [12] окреслюються загальні і специфічні якості лідера. Під загальними розуміються якості, якими можуть володіти і не лідери, але які підвищують ефективність лідера. До специфічних якостей лідера належать: – організаторська прозорливість – тонка психічна вибірковість, здатність зрозуміти іншу людину, проникнути в її внутрішній світ, знайти для кожної людини місце залежно від індивідуальних особливостей; – здібність до активної психологічної дії – різноманітність засобів дії на людей залежно від індивідуальних якостей, ситуації, що склалася; – схильність до організаторської роботи – потреба брати на себе відповідальність. Синтезуючи поняття «керівник-лідер», «справжній керівник закладу освіти – лідер» з терміном «якість», ми розуміємо лідерські якості керівників ЗЗСО як різновид соціально-психологічних якостей особистості керівника, який відбиває її ставлення до інших та суспільства, дозволяє здійснювати значний вплив на членів педагогічного колективу, сприяє створенню позитивної атмосфери в групі, виявляється в її стійкій активній, відповідальній суспільній поведінці та вчинках, спрямованих на організацію й управління взаємостосунками у закладі для досягнення колективних цілей найоптимальніше.

Ми переконані, що розвиток лідерських якостей керівників ЗЗСО має бути панівним напрямом процесу підвищення кваліфікації або професійного розвитку керівників в умовах післядипломної освіти.

Саме система розвитку лідерських якостей керівників ЗЗСО має забезпечити накопичення ними нових знань про суть лідерства, формування лідерського світогляду, отримання досвіду лідерської взаємодії, що, зрештою, зумовлює успішне лідерство. Уточнення сутнісних характеристик феномена лідерства дає нам підстави визначити найбільш ефективний шлях для дослідження проблеми розвитку лідерських якостей студентів в умовах післядипломної освіти.

Система навчання лідерів має охоплювати, з одного боку, підготовку до безпосередньої практичної діяльності в сфері управління, що пов'язано з розвитком аналітичних, комунікативних, організаторських здібностей. З іншого боку, необхідною є орієнтація на самовдосконалення особистості, виховання здатності до самоорганізації, самодисципліни, самоаналізу, самооцінки результатів діяльності.

Нині серед топ-менеджерів усе більшого поширення набувають тренінги щодо формування і розвитку лідерських навичок, у процесі яких учасники освоюють різні аспекти управління, наприклад, мотивацію підлеглих, ухвалення рішень, організацію роботи в командах тощо. Після такого тренінгового навчання менеджери не тільки аналізують процес управлінської діяльності (планування, ухвалення рішень, оцінювання, контроль тощо), а й розвивають професійні

компетентності й алгоритми виконання управлінських завдань, працюють над розвитком свого лідерського потенціалу.

Отже, аналіз сучасних теорій свідчить про те, що справжній лідер – це «командний гравець», здатний до колективної взаємодії, керівник-інноватор, який має глибокі знання в різних сферах, здатний постійно вчитися.

У сучасних складних соціально-економічних умовах, нестабільних умовах зовнішнього середовища, які вимагають від керівників ухвалення оригінальних, творчих рішень, гнучкості, лідерство стає невід’ємним чинником ефективного менеджменту. Наявність лідерських якостей є важливим критерієм ефективної діяльності топ-менеджера на шляху досягнення конкурентоспроможності фірми, закладу, установи тощо[4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Вежевич Т.Е. Педагогические условия развития лидерских качеств учащихся : дисс. ... канд.пед. наук : 13.00.01 / Т.Е. Вежевич. – Улан-Удэ, 2001.
2. Вісник післядипломної освіти. Випуск 8(37) «Серія «Педагогічні науки» <https://doi.org/10.32405/2218-7650>
3. Гармаш С.А. Лідерські якості особистості керівника як запорука успіху / С.А. Гармаш, О.Е. Гашутіна // Управління інноваційними проєктами та об’єктами інтелектуальної власності. – 2009. – С. 37–44.
4. «Ефективний керівник. Модульний тренінг 4x4», Тренінгцентр. [Електронний ресурс]. 2019.
5. Ершов А.А. Лидер и авторитет / А.А. Ершов. – Л., 1991. – С. 102
6. Зорина А.В. Педагогические условия формирования лидерских качеств у студентов вуза : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / А.В. Зорина. – Н. Новгород, 2009. – С. 25
7. Краснощок І.П. Наукові записки. Серія: педагогічні науки. Випуск 112. С. 211-219
8. Кричевский Р.Л. Психология лидерства / Р.Л.Кричевский. М.: Статус. 2007. – С. 542
9. Розвиток лідерських якостей : програма тренінгу / Алла Богданівна Мудрик, Христина Юріївна Шишкіна. – Луцьк, 2013. – С. 120
10. Ротко О. М. // Розвиток професійної компетентності студентів педагогічного відділення в сучасних умовах : тези доповідей учасників ІV регіональної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 23 квітня 2015 р. / Комунальний заклад «Хортицький національний навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр» Запорізької обласної ради. – Запоріжжя, 2015. – С. 54-57.
11. Сбитнева В.Б. Педагогические условия развития лидерских качеств подростков в детском общественном объединении : дисс. ... канд. пед. наук / В.Б.Сбитнева. – Ижевск, 2006. – С. 205
12. Уманский А. Л. Педагогические условия и средства стимулирования лидерства в детских и юношеских объединениях / А. Л.Уманский, В.В.Рогачев, А. И. Тимонин // Психолого-педагогические проблемы подготовки организаторов и

лидеров детских и юношеских объединений. – Кострома: КГТТУ им. Н. А. Некрасова, 1994. – С. 218

13. Ягоднікова В.В. Формування лідерських якостей старшокласників в особистісно орієнтованому виховному процесі загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / В.В. Ягоднікова. – Одеса : Піденноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського, 2005. – С. 190

ГАЛАЙДА Людмила Сергіївна, завідувач відділенням Київського міського медичного коледжу, здобувачка вищої освіти ОПП «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ

Реформування вищої освіти в Україні, інтеграція національної системи освіти у європейський та світовий освітній простір, набрання чинності Закону України «Про фахову передвищу освіту», запит суспільства на підвищення якості освітніх послуг вимагають удосконалення управління закладом освіти, яке неможливе без впровадження у практику інновацій.

Сучасні дослідники приділяють багато уваги у своїх працях питанню управління інноваційним розвитком закладу освіти. Це праці Г. Єльнікової, В. Качалова, В. Маслова, Т. Сорочан, Ю. Татур, Г. Цехмістрової та інших.

Під терміном «інновація» (від латинського «innovatio»: in – в, novus – новий) ми розуміємо нововведення, внесення чогось нового, оновлення, цілеспрямована зміна, яка призводить до переходу системи з одного стану до іншого. Засновник інноваційної теорії Й. Шумпетер розглядав інновацію в динаміці як інноваційний процес – не новий продукт, а виготовлення нового продукту, не новий метод, а впровадження нового методу. Він виділив 5 складових інноваційного розвитку: застосування продукції з новими властивостями, використання нової сировини, поява нових ринків збуту, використання нової техніки та технологій, зміни в організації виробництва та матеріально-технічному забезпеченні.

Освітні інновації – це вперше створені, вдосконалені навчальні, виховні, управлінські системи, які спрямовані на покращення результатів освітньої діяльності, розвиток організації в умовах конкуренції. Процес впровадження інновацій в сфері освіти є складним та неоднозначним, тому він не може бути стихійним. Він передбачає вдосконалення та оновлення змісту, методів, засобів управління, що, зрештою, впливає на якість освітніх послуг. На думку Л.

Даниленко, інновації, які суттєво змінюють освітній процес, визначаються як освітні [4].

Ефективність інноваційної діяльності у значній мірі обумовлена інноваційним менеджментом, професійною майстерністю та позицією керівника закладу освіти, його інноваційною компетентністю та інноваційною культурою. Основними напрямками інноваційного менеджменту у закладі фахової передвищої освіти є:

- Стратегічне управління – визначення місії закладу, стратегії та тактики її реалізації.
- Операційна діяльність – впровадження дистанційної освіти, моніторинг якості знань, використання симуляційних методик навчання тощо.
- Якість освітніх послуг – сертифікація системи якості, управління якістю.
- Маркетинг – моделювання потреб споживачів освітніх послуг, визначення ефективних шляхів їх задоволення.
- Кадри – удосконалення вже існуючих або визначення нових більш ефективних шляхів підготовки кадрів, стимулювання до підвищення своєї кваліфікації.
- Науково-дослідна робота – співпраця з інноваційними центрами.
- Робота з стейкхолдерами – моніторинг інтересів всіх учасників освітнього процесу, співпраця з роботодавцями.
- Організаційна культура – покращення організаційної культури та іміджу закладу.
- Корпоративне управління – впровадження корпоративного управління структурами [1].

Для керівника освітнього закладу важливо вміти використовувати принцип інноваційності у своїй практичній діяльності. Це вміння включає в себе: підтримку інноваційної ініціативи об'єктів управління; організовану інноваційну зміну станів системи управління; перехід до свідомо керованих інноваційних управлінських процесів; кадрове, матеріально-технічне та інформаційне забезпечення реалізації основних етапів інноваційних управлінських процесів; прогнозування структурних змін в системі управління освітнім закладом [3].

Таким чином, впровадження інноваційного підходу в управління закладом фахової передвищої освіти дозволяє визначити напрямки розвитку закладу, створити конкурентоспроможне освітнє середовище, готувати випускників, адаптованих до сучасних вимог ринку, мотивувати педагогічний колектив до розвитку нового педагогічного мислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жукова В.О. Інноваційна модель розвитку вищого навчального закладу як чинник забезпечення високої якості підготовки фахівців. Наукові праці КНТУ. Економічні науки, 2010, вип. 17: веб сайт. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu> (дата звернення 25.10.2020).

2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. [Електронний ресурс] / Указ Президента України від 25 червня 2013 року

№344/2013, веб сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення 25.10.2020).

3. Рожнова Т.Є. Інноваційні технології в управлінні вищим навчальним закладом. Педагогіка, психологія і соціологія, веб сайт. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/8728/1/стаття%20для%20одеси%202012.pdf> (дата звернення 27.10.2020).

4. Сас Н. Основи інноваційного управління навчальними закладами: навчально-методичний посібник/ Наталія Сас. – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – 178с.

---

*ГРИЩУК Дмитро Геннадійович,
доцент кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО,
кандидат педагогічних наук*

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Шановні учасники семінару, дозвольте представити на ваш розгляд декілька тез про позиціонування сучасним закладом освіти в територіальній громаді суспільних цінностей. Сьогоднішній брак етики в суспільстві потребує від прогресивних верств населення – інтелігенції, освітян, громадських та релігійних діячів посилення власної та колективної відповідальності за стан та темпи розвитку суспільної моральності. Рівень та якість цього процесу напряму залежать від просвітницької політики серед місцевого населення. Заклад освіти в цьому може зіграти особливу роль абсорбуючи в собі матеріальні і нематеріальні ресурси свідомої та активної громадськості. Вкотре наголошуємо на перспективі створення соціального «хаба» на території закладу освіти з метою популяризації у громаді моральних цінностей. І це обумовлено декількома факторами. По-перше, це провідна історична роль освіти в процесі особистісного та національного поступу. Як стверджував В.Сухомлинський, – однією з найбільш тонких сфер педагогічного процесу є «виховання середовищем» [1, 89]. З давніх давен школа була місцем розвитку духовності, культури, місця раннього прилучення до моральних цінностей, місця вирішення протиріч, конфліктів, ідейних зіткнень [2, 12]. В різний час особливу роль в національному, культурному та духовному розвитку громад завжди відігравали так звані учительські товариства. Так, товариства Галичини в кінці ХІХ – початку ХХ ст. проводили політику: Залучення вчителів та людей інших професій до активної громадської роботи, спрямованої на розвиток національного шкільництва; створення філій товариств у невеликих містах і селах; організацією різноманітних просвітницько-виховних, економічних, юридичних та політичних місій при товариствах, де їх учасники могли проявити свої здібності; видання значної кількості газет, журналів та книг, які в першу чергу сприяли

розвиткові національно-культурної свідомості; прилучання до політичної боротьби педагогів та представників інших верств населення для захисті особистісних та колективних прав та свобод. Озброюючи учня знаннями, школа тим самим допомагає індивіду перенестись з ситуативного буття в просторі буття культури спільності з її цінностями, нормами, що сприймаються як щось священне. І зовсім не історична випадковість, а природний хід культури, історії привів до того, що перші школи виникли саме при храмах, як і створені перші письмові тексти. [3]. По-друге, природа освітнього процесу з притаманними їй аудиторією, універсальністю, поліпредметністю, інтегративністю, гуманістичністю, суспільною спрямованістю сприяє генерації найкращих соціальних задумок та вправлення їх в практичне життя. Виховний стрижень процесу навчання збирає навколо себе всі акмеологічні ресурси соціального розвитку особистості і соціуму. Заклад освіти покликаний соціальною еволюцією бути провідником соціалізаційних процесів як в житті окремої особистості, так і в житті цілих співтовариств (учнівський або студентський колектив, педагогічний колектив, родина здобувача освіти, стейкхолдери та ін.) По-третє, наявність певної системи матеріальних ресурсів (приміщення закладу освіти, пришкільна територія або університетське містечко, технічне оснащення та ін.) дає можливість для ефективної організації та проведення програм суспільно корисної діяльності.

Таким чином сучасний заклад освіти природно і органічно виступає одним із учасників вирішення певних соціальних проблем оточуючого суспільства. Саме в цьому і проявляється поняття «соціальна відповідальність». Політика щодо її розвитку реалізує не тільки історичне покликання освіти брати участь у процесах розвитку суспільства, але й надасть конкретному закладу освіти цілий ряд певних переваг. Згідно уявленням про його зміст, до його складу входять такі характеристики, як випуск якісної продукції, дотримання законів, охорона навколишнього середовища, покращення умов праці, допомога нужденним верствам населення, допомога регіонам у вирішенні соціальних питань, чесність, прозорість звітності та ін [4, 42]. Цікавим залишається той факт, що само поняття соціальної відповідальності містить в собі активну дію підприємства на зовні з метою поліпшення інвестиційного клімату, підвищення попиту на запропоновані продукцію або послуги, підняття рівня мотивації та продуктивності працівників, розвитку конкурентоспроможності. Безперечно заклад освіти постійно потребує зростання у вищезазначених напрямках.

Якими мають бути ключові засади розвитку політики соціальної відповідальності закладу освіти? По-перше, провідним її напрямом є організація та реалізація системи соціального проектування. По-друге, заклад освіти може «заявити» про себе у суспільстві, як активний учасник громадського життя, у координації проектів, на меті яких є якісні зміни у певних сферах життя особисті та громади. По-третє, для успішної організації та реалізації соціальних проектів має бути постійний моніторинг суспільних проблем та рівня їх задоволення. Таким чином запропонована соціальна діяльність буде вчасною, корисною та актуальною для громади. По-четверте, управління якістю соціальної відповідальності

передбачає постійне вдосконалення лідерства (на рівні адміністрації, педагогічного складу та здобувачів освіти) і формування системи цінностей закладу освіти; політики і стратегії, орієнтованої на суспільство (здобувачі освіти, випускники закладу освіти, батьки, «проблемні» верстви населення, кризові родини, громадський актив та ін.); залучення споживачів соціальних послуг у процеси вдосконалення; відносин з партнерами; систематичної самооцінки рівня досконалості.

Включаючи до своєї стратегії соціальну відповідальність, заклад освіти може розраховувати на більшу прихильність з боку місцевого населення, зокремо здобувачів освіти та їхніх родин, місцевого бізнесу (особливо в плані участі у певних освітніх проектах), органів влади та місцевого самоврядування. Заклад освіти відіграватиме ключову роль у прискоренні та якісному оновленні процесів розвитку загальної моральності місцевого, громадянської освіченості, вмотивованості на активну соціально значущу діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сухомлинський В. О. Павліська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – К. : Рад. шк., 1977. – Т.4. – С.7–390.
2. Сухомлинская О. В. Идеи и свершения Василия Александровича Сухомлинского (1918-1970) / О. В. Сухомлинская // Советская педагогика. – 1988. – № 9. – с.11–17.
3. Соціологія: Підручник / За загальною ред. проф. В. П. Андрущенко, проф. М. І. Горлача. – Харків – Київ, 1998.
4. Бобко Л. О. Сучасний стан та перспективи розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні / Л. О. Бобко // Ефективність державного управління. – 2016. – Вип. 1-2(2). – С. 41-47. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_1-2%282%29__7

***ДЕМЧЕНКО Олена Сергіївна, методист
Київського міського медичного коледжу,
здобувачка вищої освіти ОПП
«Управління навчальним закладом»
кафедри педагогіки, адміністрування і
соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО***

УПРАВЛІННЯ МЕТОДИЧНОЮ РОБОТОЮ В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Акмеологія як принципово нова наука, джерела якої знаходяться в педагогіці та психології, і проблема підвищення якості освіти зараз активно досліджуються. Міждисциплінарний характер акмеології дозволяє шукати нові можливості, у тому числі створення й апробацію моделі акмеологічного підходу в управлінні методичною роботою. На підтвердження цієї думки слушним є твердження О.

Дубасенюк про те, що «головним методом акмеологічних технологій є акмеологічний вплив на особистість, який здійснюється завдяки спеціальним тренінгам, рольовим та діловим іграм, індивідуальній роботі із саморозвитку, акмеологічного консультування» [2].

Реформування фахової передвищої освіти супроводжується інноваціями в галузі освіти та зумовлює необхідність систематичного підвищення якості професійної праці педагогів, пошуку нових форм і засобів удосконалення діяльності методичних служб різного рівня, їх функціонування та управління. Оновлення змісту освіти, запровадження державних освітніх стандартів, розроблення і використання нових педагогічних технологій, альтернативні програми та підручники, нові актуальні проблеми педагогіки, психології та дидактики ставлять педагогів у винятково складне становище. Методичній супровід треба надати педагогу для корекції вибору індивідуальної траєкторії професійного зростання, забезпечити йому особистісно орієнтовану методичну підтримку і допомогу через гнучку модель методичної роботи. У свою чергу, це передбачає підвищення загальної, організаційної та професійної культури керівників методичних служб, створення умов, що забезпечують: відповідність методичної роботи потребам педагогів і керівників закладів освіти, розроблення нових структурно-функціональних моделей методичних служб, здатних розв'язувати завдання безперервного вдосконалення форм, методів і напрямів методичної діяльності; особистісно орієнтований, диференційований підхід до методичного супроводу організації освітнього процесу на всіх ступенях його розвитку. Такий підхід обумовлює необхідність застосування наукових здобутків у сфері методичного забезпечення системи закладів фахової передвищої освіти, здійснення науково-методичного супроводу педагогічних кадрів, підвищення їх кваліфікації на основі акмеологічного підходу.

Основними пріоритетними ознаками акмеологічного підходу в педагогічній освіті є: орієнтація на «акме» – вдосконалення на всіх етапах життя і діяльності людини; всебічний розвиток свідомості й діяльності груп (товариств); переконаність у можливості масового вдосконалення; оптимістичний погляд на людину та її майбутнє, виражений у антропоогічному акмеїзмі, використання акмеологічного проектування вищих досягнень окремими особами, а також групами і товариствами [1]. Акмеологічний розвиток педагога зумовлює його рух до професіоналізму, останній, на переконання науковців, характеризує властивості людини, яка досягла вершин професійної зрілості та виступає головною умовою суб'єктної реалізації індивіда, як можливість втілити свої соціальні потенції, як міра самовизначення людини.

Якісна освіта має формувати потребу в постійному саморозвитку особистості крізь призму формальної, неформальної та інформальної освіти. Застосування акмеологічного підходу у єдності означених видів освіти дозволяє перевести її з режиму функціонування у режим розвитку, що досягається через трансформація розуміння освіти від народження і протягом життя. Це забезпечує зміна ролі людини в сучасному світі, бачення ідеалу освіченості людини і висунення нових

вимог до якості людського капіталу відповідно до культурно-духовними, суспільно-економічними і технологічними трансформаціями, а також численні виклики глобального, європейського, національного, регіонального та місцевого рівнів [5].

Вирішальна ланка системи методичної роботи на засадах акмеологічного підходу – самоосвітня праця педагога. Відомо, що систематичне відвідування занять, ділові та рольові ігри, інші форми методичної роботи не розв'язують повністю складної проблеми підвищення кваліфікації педагогів, тому що навіть найдосконаліша колективна система методичної роботи не може врахувати індивідуальної потреби викладача в новітній інформації, ознайомити його з необхідною фаховою літературою. Самоосвіта є елементом виробничої діяльності кожного педагога, який вільно обирає матеріал, прийоми й засоби роботи над собою. Такий принцип організації самоосвіти – поєднання її обов'язкового характеру з добровільно обраним змістом – найбільше виправдав себе. У процесі самоосвіти реалізуються основні дидактичні принципи навчання – систематичності, послідовності, наступності, зв'язку з практикою тощо.

Кожен фахівець, потребує постійного підвищення кваліфікації. Сприяти педагогу в цьому – провідна функція внутрішньозакладної методичної роботи.

У «Національній доктрині розвитку освіти» підкреслюється, що в Україні одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти є «постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу», що неможливо здійснити без постійного професійного вдосконалення педагогів. У свою чергу, це вимагає забезпечення «періодичного оновлення і взаємоузгодження змісту підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників», оволодіння ними сучасних інформаційних технологій [4].

У «Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні» зазначається, що наукові дослідження з проблем теорії і методики професійної освіти повинні мати випереджувальний характер і забезпечувати «прогнозування розвитку професійної освіти, обґрунтування й проектування нових моделей та організаційно-педагогічних форм підготовки робітників, змісту професійної освіти, інноваційних технологій професійного навчання й виховання». А науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти має спрямовуватися на «розроблення й оновлення державних стандартів, навчально-програмних, методичних, дидактичних, інформаційних матеріалів, підручників і навчальних посібників нового покоління та засобів навчання» [3, с. 178].

Найголовнішим та істотним у методичній роботі є надання реальної, діючої допомоги викладачам у розвитку їх майстерності як поєднання професійних знань, навичок і умінь і необхідних для сучасного педагога властивостей і якостей особистості.

Отже, провідними регуляторами управління методичною роботою в закладах освіти в Україні у контексті акмеологічного підходу є:

- визнання педагогічної освіти як сфери забезпечення людським капіталом – педагогами, які повинні мати високий рівень реалізації професійної діяльності, свідомо змінювати і розвивати себе, здійснювати індивідуальний творчий внесок у професію, стимулювати в суспільстві інтерес до результатів своєї праці;
- усвідомлення пріоритетності акмеологічного підходу в педагогічній освіті як базисної методологічної основи, яка забезпечує прогностичність, постійний рух за висхідною траєкторією розвитку педагога, розуміння його ролі у сучасному світі відповідно до культурно-духовних, суспільно-економічних і технологічних трансформацій;
- безперервний професійний акмеологічний розвиток педагогів у рамках формальної, неформальної та інформальної освіти забезпечить цілісну підготовку акмепрофесіонала з інноваційним мисленням, характеризується накопиченням нового знання у вигляді інновацій, під якими необхідно розуміти об'єктивне нове, що утворюється у процесі синтезу знань з різних сфер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубасенюк О.А. Вступ. Акмеологічна концепція професійного розвитку педагога / Професійна педагогічна освіта: акмесинергетичний підхід: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С . 5-10; 11-57.

2. Дубасенюк О. А. Акмеологічний підхід як стратегічний орієнтир особистісно-орієнтованої педагогічної освіти. Проблеми освіти: збірник наукових праць. Житомир-Київ, 2015. Вип. 84. С. 25-30.

3. Кремень В. Г. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні .Київ, 1995. С. 170-180.

4. Національна доктрина розвитку освіти: довідково-методичне видання / Упоряд. Г. М. Литвиненко, О.М. Вернидуб. Харків, 2006. 672 с.

5. Основи управління загальноосвітнім навчальним закладом: веб-сайт. URL:https://pidru4niki.com/16701214/pedagogika/osnovi_upravlinnya_zagalnoosvitnim_navchalnim_zakladom (дата звернення 10.06.2020)

---

*ДИМО Валентина Вікторівна,
директор Миколаївської спеціальної
школи, здобувачка вищої освіти ОПП
«Управління навчальним закладом»
кафедри педагогіки, адміністрування і
соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Труднощі, що виникають на нашому шляху нерідко призводять до емоційних реакцій негативного типу. Це, в свою чергу, призводить до виникнення стресу.

Стрес – це, в першу чергу, стан психічної напруги, що виникає в процесі діяльності у найбільш складних і важких умовах.

У сучасній науці немає єдиного поняття стрес. У даному дослідженні за основу було взято визначення стресу як стану загальної психофізичної напруги, що виникає в особистості під впливом екстремальних умов, що порушує механізми адаптації систем організму і психіки.

Стійкість до стресу – інтегративна властивість людини, яка характеризується необхідним ступенем адаптації індивіда до впливу екстремальних факторів середовища і професійної діяльності.

Проблема стійкості до стресу педагогів виступає як проблема забезпечення збереження та підвищення продуктивності праці в умовах різкого зростання навантажень. Виділяються професійні стрес-фактори в діяльності керівника навчального закладу: хронічна напружена психоемоційна діяльність, підвищена відповідальність, психологічно важкий контингент, необхідність бути об'єктом спостереження і оцінювання, постійно підтверджувати свою компетентність.

Вивчення синдрому емоційного вигорання в професійній діяльності педагогів має значну соціальну значимість і важливість у сучасному житті. Особливо актуальна ця проблема у сфері педагогіки, оскільки вчителі забезпечують повноцінне виховання, навчання і розвиток, що можливо лише при високому потенціалі їхнього здоров'я.

Поняття стресу та емоційного вигорання йдуть пліч-о-пліч, адже емоційне вигорання – це вироблений особистістю механізм психологічного захисту у формі повного або часткового виключення емоцій у відповідь на вибрані психотравмуючі впливи.

Компетентність керівника ЗЗСО є частиною професійної кваліфікації керівника, визначальним фактором підвищення рівня управління закладом та ефективності його управлінської діяльності. Керівник сучасного освітнього закладу, зокрема школи, є насамперед публічним діячем, оскільки в своїй роботі він постійно вступає в спілкування з п'ятьма соціальними групами: учнями, педагогами, місцевим керівництвом освіти, технічним персоналом і батьками.

Досить часто керівникам властиво заперечувати власні стресові почуття. Таке заперечення може відбуватися через переконаність керівника в тому, що вони повинні зберігати стійкість задля демонстрації того, що вони несуть певну відповідальність.

Стрес у діяльності керівника – це одна з форм неминучої розплати за рух угору кар'єрною драбиною. Чим вище сходить нею людина, тим більший тягар відповідальності тисне їй на плечі, тим більше фактів і явищ вона мусить тримати під контролем.

До професійних стресів слід віднести, в першу чергу, явище, що його в різних джерелах позначають як «феномен професійного вигорання», «синдром емоційного вигорання» і т. ін. Задля успішного подолання стресів науковці послуговуються поняттям «стрес-менеджмент» (управління стресом) – це етап розвитку особистості керівника, на якому починає вчитися боротися зі стресом.

Успішний менеджер повинен володіти витримкою, умінням контролювати свої емоції, тобто бути стійким до стресогенних факторів. На передній план виходять три аспекти психологічної стійкості: стійкість, стабільність; врівноваженість, пропорційність; опірність (резистентність).

Стійкість до стресу – це саме навик, а не вроджена здатність, якою володіють лише обрані, а значить її можна розвинути.

Саме швидкий темп розвитку суспільства потребує таких спеціалістів управління, які могли б бути лабільними, кваліфікованими і здатними швидко орієнтуватися в умовах прискорених темпів реформування різних галузей суспільного життя, висуваючи до керівників все більш складні вимоги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альтшуллер А. А. Стрессоустойчивый менеджер. – Ростов н/Д.: Феникс, 2004.
2. Богданов О. Стресс. Благословение или убийца? [Электронный ресурс]/ О.Богданов//: http://live-for-life.ru/simptomi_stressa.
3. Куций О.А., Яремко Л.Р. Типологія психологічної готовності сучасних керівників до ефективної управлінської діяльності. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2013. №1.
4. Ришко Г.М. Основні концептуальні теорії та підходи до вивчення феномена стресостійкості особистості. Проблеми сучасної психології. 2013. Випуск 22.

ДМИТРУК Зоя Анатоліївна, головний спеціаліст департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації, здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії ДЗВО УМО

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНІ ЦІННОСТІ В КОНЦЕПТУАЛЬНІЙ ОСНОВІ ПРОЦЕСУ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Освіта розглядається як ефективний інструмент розвитку знанневої економіки та соціальної злагоди. Стратегічна програма європейського співробітництва в освіті «Освіта і навчання 2020» спрямовує держави-члени ЄС на створення національних систем освіти високої якості для усіх верств населення упродовж життя. Програма окреслює стратегічні цілі, зокрема, – сприяти рівності можливостей, соціальній згуртованості й активному громадянству [3].

В умовах суспільних трансформацій виникає необхідність у принципово новій парадигмі управління. Ціннісний складник (стратегічні життєві цілі і загальні світоглядні орієнтири) як основа розбудови суспільства, зокрема освітньої сфери, є подібним надійному фундаменту. Цінності є основою діяльності суспільства та

особистості, своєрідним енергетичним джерелом та водночас будівельним матеріалом щодо розвитку та досягнення цілей.

«Для народу, який не пропонує Світу національного доробку, а прагне бути лише реципієнтом чужих цінностей і надбань, у XXI столітті уготована єдина дорога – бути розчиненим і упокореним. Тому висока і благородна місія національної культури і освіти – оберігати й утверджувати Ідентичність Української Нації як фундаментальну цінність буття...» [5].

Держава не може обходитися без цінностей як генераторів, що виробляють цілі свого розвитку. Питання в ціннісному виборі, механізмах трансляції цінностей суспільства, відкритому або прихованому їхньому характері та правовій формі закріплення. Під цінностями держави, як правило, розуміється бажаний стан найбільш важливих факторів для його сталого існування і розвитку (Рис.1).

Доведено, що духовні цінності виступають ознаками розвиненості будь-якої нації, без яких вона взагалі не може існувати. Нація, в якій нівелюються духовні цінності, приречена на втрату державності, і це лише справа часу. Тому за теперішніх умов важливою є активізація зусиль із підвищення духовного рівня української молоді, формування у неї стійкої системи глибоких морально-духовних цінностей, оскільки саме вони складають основу мотиваційної сфери як особистості, так і суспільства в цілому [4].

Рис. 1. Схематичне зображення куреня як ресурсу у формуванні Національної безпеки України та унікальної сильної діючої позиції у процесі позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг.

Цінності мають вплив не лише на долі окремих індивідів, але й визначають траєкторії руху суспільств, **виконують найважливіші регулятивні функції в їх піднесенні або деградації**. Пошук ціннісно-сміслових орієнтацій модернізації освітньої сфери є, на нашу думку, невід’ємною складовою процесу реформування національної системи освіти в ринкових умовах. І, безумовно, цінності (система цінностей) є невід’ємною складовою ефективного функціонування закладу загальної середньої освіти як відкритої соціально-педагогічної системи.

Одне з визначень поняття «цінність» звучить так: цінність – це форма суспільного буття, позначає належне й бажане, на відміну від реального [6].

За визначенням українських науковців, наприклад, В. Касьяна, цінність – це поняття, яке засвідчує людську, соціальну та культурну значимість певних явищ і предметів діяльності, яка є особливим типом світоглядної орієнтації людини, уявленнями, які склалися в тій чи іншій культурі про ідеал, моральність, добро, красу [2].

Слід зазначити, що дослідження ринку освітніх послуг, конкурентів, вибір цільових сегментів споживачів та позиціонування закладу загальної середньої освіти, формування маркетингової стратегії на основі конкурентних переваг освітньої послуги сьогодні є необхідними складовими маркетингового управління зазначеною вище освітньою установою. На нашу думку, саме на основі цінностей варто формувати сучасні процеси в освітній сфері, зокрема і процес позиціонування закладу загальної середньої освіти.

Науковці звертаються до зазначеної проблематики, в тому числі, І.В. Зіміна визначає один з типів позиціонування ЗЗСО – на основі емоційних цінностей [1].

Згідно з пунктом 7.2 Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2018 року № 845, створення за методикою пластової (скаутської) гурткової системи, тобто через взаємодію роїв під керівництвом ради роєвих та опікою виховника, самоврядних осередків – куренів є одним з головних управлінських завдань сучасного закладу загальної середньої освіти, зокрема і сильною діючою унікальною позицією в процесі його (ЗЗСО) позиціонування на регіональному ринку освітніх послуг. Курінь є базовою організаційною одиницею Гри.

Створення куреня в закладі загальної середньої освіти як діючої сильної унікальної позиції в процесі позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг відповідає і одному з загальнодержавних напрямів у сфері освіти та виховання, а саме, вивчення та відродження національного феномену – козацтва.

Слід зазначити, що управлінська проблема позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг, зокрема, на основі національно-патріотичних цінностей потребує подальшого вивчення, дослідження та розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зимина И. В. Руководство для учебных заведений по разработке плана стратегического маркетинга в области подготовки управленческих кадров. М.:British council, 2005.
2. Касьян В. І. Філософія : навч. посібник / В. І. Касьян. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ :Знання, 2005. – С. 255.
3. Кремень В.Г. Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура/Вісник Національної академії педагогічних наук 2(2). Режим доступу: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/86/115>
4. Національно-патріотичне виховання в Україні : наук.-допом. бібліогр. показч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Страйгородська Л. І., Пономаренко Л. О., Тарнавська С. В. та ін. ; наук. ред. Березівська Л. Д. ; бібліогр. ред. Пономаренко Л. О.]. – Київ, 2019.–368 с.
5. Тернопільська В. І. Соціально-комунікативна культура школяра: шляхи сходження : [монографія] / В. І. Тернопільська. – Житомир : Рута, 2008. – 300 с.
6. Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.

---

*ДОЦЕНКО Валентина Олександрівна,
вчитель біології Бориспільського
академічного ліцею, спеціаліст вищої
категорії, учитель-методист, відмінник
освіти України*

ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПОНЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ

В даній статті висвітлено переваги компетентнісного викладання і розглядається питання використання на уроках біології ефективних технологій навчання життєвим навичкам, які спрямовані на розвиток творчого мислення, комунікативної, психофізіологічної компетентності учнівської молоді.

У сучасному житті людині потрібні не лише самі знання, як такі, а і вміння оперувати ними та застосовувати у практичній діяльності та повсякденному житті. Досить часто знання просто накопичуються у нашому мозку, збираються купою, але їх необхідно активно використовувати і для цього перш за все потрібно навчитися відчувати свої творчі можливості. Реалії сьогодення такі, що вимагають від кожної людини великих зусиль для того, щоб знайти своє місце у житті.

Задачею сучасної школи є виховання компетентної особистості, яка не тільки має знання, високі моральні якості та є професіоналом, але й уміє адекватно діяти в певних ситуаціях, застосовуючи знання й беручи на себе відповідальність за свою діяльність.

Формування ключових компетентностей учнів у процесі вивчення біології не може бути ізольованим від конкретних умов їхньої реалізації. Ті чи інші види

компетентностей можуть бути сформовані на різних етапах уроку за допомогою найрізноманітніших форм, методів і прийомів роботи. Працюючи над проблемою розвитку компетентностей учнів, я переконалася, що це дає важливі результати:

- створює найбільш оптимальні умови для вивчення біології;
- формує в учнів позитивне ставлення до процесу навчання, умотивовує їх на активну діяльність і постійного прагнення одержувати нові знання;
- дозволяє найбільш повно розкрити здібності усіх учнів, підготовлює до життя у сучасному світі;
- додає учням впевненості у власних силах, озброює їх умінням самостійно мислити, приймати рішення, критично мислити, аргументовано доводити власну точку зору, застосовувати здобуті знання на практиці;
- сприяє формуванню особистості кожного учня, як повноправного громадянина своєї країни.

Ця проблема здається мені найбільш привабливою саме тому, що є складним інтегрованим компонентом не тільки навчальних досягнень учнів, але й обов'язковою умовою успіху всього їхнього подальшого життя. Звичайно, компетентність учня залежить перш за все від фахової компетентності самого вчителя. Навчати- означає керувати процесом навчання. Учитель ставить конкретну мету й забезпечує її реалізацію. Чи не найголовніше в освітньому процесі розумно використовувати можливості учнів, зацікавити роботою, щоб мета, яку ставить учитель перед класом була мотивом їхньої пізнавальної діяльності, потребою. Взаємозв'язок вчителя і учня з метою формування та розвитку міжособистісних відносин, що сприяють становленню самостійної позиції учня й водночас збагачують діяльність вчителя.

Сучасний урок біології позбавлений категоричності і авторитарності з боку вчителя. Учневі надається можливість пізнати себе в процесі навчання. Активна участь здобувача освіти в процесі навчання спрямує його на свідомий та критичний підхід до розуміння нової інформації. З власного досвіду можу сказати, що вдало обрані прийоми, засоби, форми та методи навчання сприяють розв'язанню практично орієнтованих завдань, аналізу життєвих ситуацій, проведенню учнівського дослідження, виконанню проєктів, розв'язанню проблемних ситуацій та завдань, застосуванню технологій критичного мислення та розвиваючого навчання. Застосування компетентнісного підходу на разі створює умови для формування, перш за все, внутрішньої мотивації навчання.

Біологія - одна із наук, яка дає можливість розвивати усі ключові компетентності учнів: загальнопредметні, інформаційно-комунікативні, пошуково-дослідницькі, життєвотворчі, загальнокультурні, самоосвітні, загальнонаукові, соціальні та здоров'язбережні. Важко уявити сучасний урок біології без роботи у групах, де формується комунікативна культура міжособистісних взаємин, обговорюється і вислуховується думка кожного члена групи та приймається спільне рішення. Така форма роботи будується на основі діяльнісного підходу, який враховує типологічні особливості засвоєння знань різними учнями, актуальна

для учнів 8-11 класів при розгляді складних тем, що містять великий об'єм наукової інформації (теми : Фотосинтез. Обмін речовин та енергії. Середовища існування.)

Соціальна компетентність: вплив змін у всіх сферах життя впливає на формування соціальної компетентності, здатність приймати власні рішення, визначати особисту роль у соціумі, мати ціннісні орієнтири (при вивченні усіх тем курсу анатомії у 8 класі). Компетентність саморозвитку при вивченні біології ґрунтується на формуванні наукового світогляду, загальнолюдської та екологічної культури, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Самоосвітня компетентність полягає в здатності учня опанувати способи діяльності у власних інтересах і можливостях. Створюючи відповідні умови для самореалізації та саморозвитку учнів через самоосвіту, насамперед, потрібно визначити індивідуальні потенційні можливості, інтереси учнів і запропонувати їм цікаві творчі завдання.

Здоров'язбережувальні компетентності формуються на уроках біології через проведення тренінгів, фізкультхвилинок, використання методів позитивної психологічної підтримки учнів: створення позитивного емоційного настрою на початку уроку шляхом використання епіграфів, художнього слова, проблемних запитань, створення проблемних ситуацій. Під час підготовки до уроку я намагаюся підібрати епіграф, або такий цікавий науковий чи історичний матеріал, який не залишив би учнів байдужими, сприяв їхньому інтелектуальному розвитку, створював емоційний настрій. «Через красиве-до людяного»,- такий девіз моєї роботи.

Курс біології з усією своєю багатогранністю, різнобічністю знань та їхнім прикладним значенням дає можливість для утвердження моральних принципів, сутності буття, фізичної краси людини, важливості охорони навколишнього середовища та екологічному і громадянському вихованню учнів.

На наш погляд, компетентність, як продукт освітньої та виховної діяльності закладу загальної середньої освіти є узагальненням діяльнісного та особистого досвіду, важливим напрямком саморозвитку людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пометун О.І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн/ О.І.Пометун// Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи -К:К.І.С.2004-112с.

2. За ред. І.Г. Єрмакова Життєва компетентність особистості: від теорії до практики. Запоріжжя «Центріоль»-2005

3. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування./Н.М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи -К:К.І.С.2004 с.47

4. Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу і стратегічні орієнтири міжнародної спільноти// Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи – К: К.І.С.2004 с.6-15

*ДУБОВСЬКИЙ Сергій Олександрович,
доцент кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО,
кандидат педагогічних наук*

УПРАВЛІННЯ СПІВПРАЦЕЮ ПЕДАГОГІВ І БАТЬКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

За останні 30 років в Україні відбулися зміни, які безпосередньо вплинули на стосунки в родині. Погіршення соціально – економічного стану призвело до низької народжуваності, недостатнього рівня виконання батьківських обов'язків, випадків насильства в сім'ї, збільшення кількості розлучень, позашлюбної народжуваності, неповних сімей, соціального сирітства та розгубленість у планах на майбутнє.

У таких умовах актуальною стає проблема співпраці педагогів та батьків, як один зі шляхів виходу з психолого-соціальної кризи, в якій опинилося суспільство.

Природним середовищем соціалізації дитини є родина. Саме родина є джерелом її матеріальної та емоційної підтримки, засобом збереження і передання культурних цінностей від покоління до покоління. Формування рис порядного сім'янина, свідомого громадянина, гідного представника свого роду, і палкого патріота відбувається завдяки цілеспрямованому і систематичному впливі на розум душу й тіло дитини, прищеплення їй якостей гармонічної особистості.

Педагогічна культура родини завжди відображає певний рівень досягнень суспільства в галузі навчання і виховання підростаючих поколінь. Вона включає в себе такі характерні ознаки, як рівень інтелектуального і духовного розвитку батьків, глибину знань та обізнаності в різних сферах людської діяльності, конкретні педагогічні уміння, найважливішим з яких є продуктивне спілкування у трикутнику «педагог-батьки-дитина».

Базуючись на дослідженнях психолого-педагогічної літератури ми вважаємо, що складовими ефективності співпраці педагогів и батьків, що виховують дітей з ООП, може бути гармонійне поєднання змістовно-інформаційного, мотиваційного та комунікативного компонентів такої діяльності. Ми вважаємо, що одним з ключових підходів до організації освіти є посилення ролі неформальної освіти та визнання ефективності інформальної освіти(соціальні мережі такі як: YouTube, Instagram, Facebook та ін.). Розглядаючи тенденції сучасної системи освіти в Україні, можна відзначити, що відбувається переорієнтація методів, форм та змісту освіти, залежно від інтересів або соціально-психологічного статусу людей, які є споживачами освітніх послуг. Так само відбувається зміна пріоритетів оцінювання результативності системи освіти. Зокрема, широко розповсюджується потреба освітніх послуг у сфері неформальної освіти.

Управління співпрацею педагогів та батьків може бути ефективним на всіх ланках навчання та виховання дитини з особливими освітніми потребами (спеціальні дошкільні заклади, ресурсні центри підтримки інклюзивної освіти, спеціальні школи, науково-бібліотечні центри, курси підвищення кваліфікації педагогів, спеціальні кафедри педагогічних колегів та університетів, і звісно ж батьки).

Пріоритетними напрямками у співпраці педагогів і батьків дітей з особливими потребами у системі інклюзивної освіти, на нашу думку, є такі:

- любов до дитини та поважливе відношення до її потреб;
- сприяння та розвиток позитивних якостей особистості кожної дитини ;
- формування ціннісного ставлення до подружнього життя та батьківства;
- оволодіння знаннями з сімейної педагогіки з метою створення та розвитку щасливої сім'ї та формування відповідального батьківства;
- розвиток особистісних якостей, необхідних для гармонійного сімейного життя;
- виховання шанобливого ставлення до усіх членів родини;
- формування вміння приймати відповідальні рішення щодо власної поведінки в різноманітних життєвих ситуаціях сімейного життя.

Досить ефективними, з нашої точки зору, може бути проведення одноденних семінарів з батьками з приблизно таких тем:

- актуальні завдання сучасного сімейного виховання;
- сім'я як цінність;
- основи комунікації у сім'ї;
- стосунки батьків та дітей;
- конструктивне вирішення конфліктів;
- сучасні педагогічні технології формування духовно-ціннісних засад родинного виховання.

Спрямованістю та одним з результатів проведення таких семінарів мусить бути усвідомлення батьками дітей з ООП християнської моделі стосунків у родині. Зокрема, чим більше ця спрямованість на розуміння потреб *іншого* сформована у особистості, тим більш якісними стають міжгенераційні та міжособистісні стосунки у родині. Розуміння Іншого, взаємодія з Іншим розглядається як сутнісні характеристики родинного виховання, де постійно підкреслюється спрямованість людського буття на благо ближнього. Оволодіння знаннями з сімейної педагогіки з метою створення та розвитку щасливої сім'ї та формування відповідального батьківства; розвиток особистісних якостей, необхідних для майбутнього сімейного життя; виховання шанобливого ставлення до усіх членів родини. Таким чином, можна сказати, що проблема ефективної співпраці педагогів і батьків тісно пов'язано з проблемою формування педагогічної культури батьків.

*ЗАЄЦЬ Наталія Григорівна, вчитель
математики Бориспільського
академічного ліцею Бориспільської міської
ради*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Поширення пандемії COVID-19 у більш, ніж 190 країн світу призвело до того, що 90 % світового контингенту учнів і студентів останнім часом навчалися дистанційно. Це дало змогу убезпечити людей від ризику захворіти на COVID-19. Але карантин поставив нові вимоги перед закладами освіти, органами управління освітою на місцевому і національному рівнях

Освітникам, мабуть, вперше довелося зіткнутися з такими проблемами:

- забезпечення об'єктивності проведення проміжного та підсумкового контролю знань учнів;
- неготовність більшості батьків до підтримки форм дистанційного та домашнього навчання.

Сьогодні проблемою всього цивілізованого світу є забезпечення рівного доступу до освіти, наступності навчання та виконання навчальних цілей в умовах дистанційного навчання – альтернативи звичайної очної освіти. Саме навчання на відстані дає змогу зберегти життя і здоров'я сотень тисяч людей.

Найважливішими вимогами реалізації електронного навчання є наступні:

- наявність у всіх учасників освітнього процесу якісного доступу до мережі Інтернет;
- наявність у вчителів і учнів необхідного технічного забезпечення (комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, смартфонів тощо), а також відповідного програмного забезпечення;
- достатній рівень розвитку у вчителів і учнів цифрової компетентності.

Відповідно до даних МОН України, 420 ЗЗСО станом на вересень 2019 р. не мали доступу до Інтернету (2,6% загальної кількості). Лише 6188 шкіл України (38,3% загальної кількості) в 2019 р. мали доступ до широкосмугового підключення із швидкістю передачі даних 30 – 100 МБіт/с, що є передумовою якісної роботи з відео, аудіо, графікою тощо .

Український інститут майбутнього в рамках програми «Україна – новий центр європейської освіти» провів дослідження рівня забезпечення інформаційними технологіями ЗСО. Він виглядає так: близько 700 освітніх закладів (4,3 %) взагалі не мають комп'ютерів; близько 1700 шкіл не підключені до інтернету (10,5 %); 108 тис. (34,5 %) із 313 тис. комп'ютерів у школах не підключені до Інтернету, 37 тис. (12 %) – технічно несправні, а термін використання 191 тис. (61 %) – понад п'ять років. Основна проблема, з якою стикаються громадяни України, це відсутність комп'ютерного забезпечення. Комп'ютерів немає у 51%

українців, ноутбуки недоступні 49,4% опитуваним, планшетів немає у 67,6%, а от ситуація зі смартфонами значно краща — вони відсутні лише у 15,7% респондентів.

Міністерство та Комітет цифрової трансформації України провели дослідження рівня цифрової грамотності населення. Результати опитування свідчать, що 37,9% українців у віці 18-70 років мають цифрові навички на рівні нижче середнього, ще 15,1% взагалі не володіють ними. Отже, 53% населення України знаходяться нижче позначки «середній рівень».

Під час дистанційного навчання учні та вчителі взаємодіють один з одним опосередковано, з використанням різних технологій зв'язку, перебуваючи при цьому на дистанції. Для організації дистанційного навчання використовують сучасні цифрові технології та мережевий зв'язок. Для повноцінного дистанційного навчання, крім якісного доступу до інтернету, потрібні відповідна технічна та програмна оснащеність всіх учасників освітнього процесу. Це першооснова організації навчально-виховного процесу в умовах карантину. Діяльність закладів освіти та громади мають бути спрямовані спочатку на забезпечення технічної складової дистанційного навчання.

55 % опитаних учнів та 50 % батьків висловилися позитивно щодо дистанційного навчання в школах України, інші ж дали негативні відгуки. Респонденти у процесі реалізації дистанційного навчання зіткнулися з проблемами невміння користуватися технічними пристроями та їх відсутністю, з обмеженим доступом до Інтернету, а також потребували постійної методичної підтримки. Тому другим основним завданням ЗСО є забезпечення методичного супроводу для педагогів і батьків, організація навчання з метою підвищення рівня цифрової грамотності всіх учасників навчально-виховного процесу.

Для забезпечення ефективності дистанційного навчання закладам освіти потрібне виконання наступних умов:

- планування й проектування освітнього процесу на основі використання цифрових інструментів (не всіх існуючих, а обмеженої кількості), що забезпечують підтримку основних видів педагогічної діяльності;
- наявність підготовлених якісних матеріалів і завдань в електронному форматі, які будуть доступними для учнів в будь-який час та з будь-якого місця перебування;
- планування чіткої послідовності вивчення теми і виконання завдань із застосуванням інноваційних педагогічних технологій навчання;
- наявність високого рівня цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу – керівників освітніх установ, вчителів, учнів, батьків.

Вчителі в процесі дистанційного навчання можуть застосовувати:

- 1) авторські навчально-методичні і дидактичні матеріали;
- 2) готові матеріали з різних джерел, створені спеціально для дистанційного навчання (наприклад, масові відкриті онлайн-курси, матеріали е-підручників, матеріали репозиторіїв, відеолекції на науково-освітніх каналах YouTube тощо);
- 3) сайти з навчально-методичним і дидактичним матеріалом:

- Prometheus – один із найбільших проєктів безкоштовної освіти в Україні, зокрема, на сайті подано курси для підвищення кваліфікації учителів, а також підготовки до ЗНО;
- Coursera – портал, що містить онлайн-курси з різних дисциплін, у разі успішного закінчення яких користувач отримує сертифікат про проходження курсу;
- EdEra – студія онлайн-освіти, де подано онлайн-курси, спецпроєкти, інтерактивні підручники та освітні блоги;
- iLearn – проєкт, створений командою громадської спілки «Освіторія», що пропонує вебінари, тести, навчальні курси;
- На урок – освітній проєкт, що містить розробки уроків, конспекти уроків, тести, методичні рекомендації, матеріали для позакласної роботи тощо;
- Всеосвіта – освітній проєкт, який містить онлайн-курси, вебінари, навчальні матеріали тощо;
- Цікава наука – Youtube-канал, що пропонує переклад й озвучення науково-популярних та освітніх відео на різні наукові теми з фізики, астрономії, біології, географії та математики;
- Мій клас – портал, що містить понад 7000 завдань з 6 навчальних предметів, теоретичний матеріал, завдання;
- Каталог електронних освітніх ресурсів Київського університету імені Бориса Грінченка (urok.ipro.kubg.edu.ua) – каталог електронних освітніх ресурсів містить розробки презентацій, відео, конспектів до уроків, що створюються вчителями шкіл та розміщуються на сайті;
- UROK-UA – освітній портал, на якому розміщено навчально-методичні матеріали з усіх шкільних предметів для вчителів, зокрема підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації, збірники завдань, конспекти уроків, презентації, дидактичний матеріал;
- mozaBook — інтерактивний програмний комплекс, що урізноманітнює інструментарій шкільних уроків ілюстраційними, анімаційними та творчими презентаціями. Комплекс є платним для використання, але є можливість завантажити 30-тиденну безкоштовну DEMO версію і спробувати всі функції програми.

Аналіз дистанційного навчання 2020 року під час карантину дозволяє зробити узагальнення.

Переважає більшість шкіл України (понад 60%) не мають широкосмугового доступу до Інтернету, який дозволяє якісно працювати з освітнім контентом. Особливо гостро ця проблема відчувається в сільській місцевості. Кожний четвертий не має необхідних технічних можливостей для якісної реалізації освітнього процесу. Більшість закладів середньої освіти не підготовлені до впровадження дистанційного навчання.

З метою надання можливостей доступу учнів до освітнього контенту постійно розширюється перелік освітніх проєктів, платформ масових відкритих онлайн-курсів, сайтів, що містять навчально-методичний, дидактичний матеріал, а

також матеріал для підвищення кваліфікації вчителів. Але кожен навчальний заклад має скласти власну програму дій в умовах дистанційного навчання, щоб забезпечити доступність і якість освіти в умовах карантину в 2020-2021 навчальному році.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванна Коберник. Дистанційне навчання під час карантину: що робити школам, батькам і МОН. URL: <https://nus.org.ua/view/dystantsijne-navchannya-pid-chas-karantynu-plan-dij-dlya-hkil-batkiv-i-mon/>
2. Практики та підходи до дистанційного навчання — рекомендації для вчителів. URL: <https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/>.
3. 10 ЛАЙФХАКІВ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ і порада батькам — вчителька математики про дистанційне навчання. URL: <https://nus.org.ua/articles/10-lajfhakiv-dlya-vchyteliv-i-porada-batkam-vchytelka-matematyky-pro-dystantsijne-navchannya/>
4. Надія Швадчак. 35 інструментів для дистанційного навчання — добірка НУШ тощо. URL: <https://nus.org.ua/articles/30-instrumentv-dlya-dystantsijnogo-navchannya-dobirka-nush/>

***ЗАЄЦЬ Наталія Юхимівна, аспірантка
кафедри педагогіки, адміністрування і
соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО***

МОДЕЛЬ ДЕВІДА КОЛБА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Готовність до професійної мобільності майбутніх керівників закладів освіти передбачає потребу в адаптації до реальних життєвих чи професійних ситуацій, що зумовлюються зовнішніми і внутрішніми чинниками.

Формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів освіти в умовах магістратури ми розглядаємо як це процес, який потребує врахування сформованої системи цінностей, переконань та поглядів кожного студента; його професійного досвіду, особистої мотивації та очікувань від результату навчання, узагальнених інноваційних тенденцій в освіті дорослих.

Формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів освіти «передбачає побудову освітнього процесу на основі рівноправності суб'єктів навчального процесу в дружній, неформальній атмосфері, спільній роботі в умовах взаємопідтримки й відповідальності всіх учасників навчальної діяльності»[1].

Попри те, що технології навчання дорослих відносно нещодавно стали предметом наукових досліджень, в педагогіці висвітлено ґрунтовні наукові надбання, що сприяють формуванню професійних вмінь та навиків, моделюванню

нового професійного досвіду, напрацюванню нових поглядів та переконань, зокрема й у формуванні готовності до професійної мобільності майбутніх менеджерів освіти.

В сучасних зарубіжних дослідженнях значну популярність отримали підходи до навчання дорослих П.Джавриса, Д.Колба, А.Нокса, М.Ноулса Р.Фрая, А.Мемфорда, Д.Шона, П.Хоні та ін.

Основні принципи, на засадах яких й відбувається навчання дорослих як освітнього напрямку: збільшення інвестицій у людські ресурси; інноваційні методики викладання і навчання; нова система оцінювання освіти; розвиток системи консультування; наближення освіти до особистості.

Перераховані принципи знайшли відображення в андрагогічній моделі, запропонованій в 1975 році дослідниками Д.Колбом та Р. Фраєм, що відома широкому загалу як «чотирьохетапна циклічна модель Д. Колба». Дана модель відображає навчальний цикл на основі засвоєного досвіду (Рис1.).

Рис.1. Етапи чотирьохциклічної моделі навчання дорослих за Д.Колбом

Науковці довели, що на основі особистого професійного досвіду, психофізіологічних особливостей, здібностей, звичок та переконань різні люди надають перевагу різним етапам навчання, на основі чого було виділено чотири навчальних цикли: Concrete Experience (конкретний досвід); Reflection (рефлексивне спостереження); Abstract Conceptualisation (абстрактне моделювання); Active Experimentation (активне експериментування).

Конкретний досвід розпочинається з обробки даних, отриманих із власних спостережень і досвіду студентів; рефлексивне спостереження призводить до спостереження, аналізу та обґрунтування даних; на етапі абстрактної концептуалізації створюються концепції, моделі і способи вирішення виявлених протиріч; активне експериментування полягає діях, спрямованих на застосування знайдених способів вирішення в нових ситуаціях[3].

У процесі навчання дорослі віддають перевагу одному з етапів циклу – практичним діям або теоретичному навчанню. Такі переваги стосуються і тих, хто навчається, і тих, хто навчає[2]. Д. Колб і Р. Фрай називають ці переваги «стилями навчання». Тобто, ідеї, закладені у моделі Д. Колба, ґрунтуються на взаємозв'язку усвідомлення власного досвіду, аналізу проблем, засвоєння теорії та її практичній перевірці.

Особливістю даної моделі є організація навчання як циклічного безперервного поетапного процесу. Цикли змінюють один одного в зазначеній послідовності і можуть попарно протистояти за умови суперечності між ними, що відображають конкретний досвід і абстрактну концептуалізацію, активний експеримент та рефлексивне спостереження.

Навчання за моделлю відбувається в співпраці з викладачами (менторами), в результаті чого увага акцентується на виявленні труднощів, щоб на наступному етапі здійснити пошук інструментів і способів для їх подолання. При цьому студент активно опрацьовує концептуальні засади майбутньої професії, усвідомлює можливість їх практичного застосування і знаходить власні шляхи подолання проблем. Здійснення рефлексії власного досвіду сприяє відкриттю нових освітніх горизонтів з позиції суб'єкта навчання та розвитку універсальних професійних компетенцій.

Умовою формування компетенцій є послідовне освоєння наступних видів діяльності: *цілепокладання*- критичний аналіз умов завдання як процес, постановка проблеми – як результат; *дослідження*- аналіз і алгоритм рішення проблеми; *комунікація* – доказ і оцінка запропонованих рішень; *рефлексія* – усвідомлення універсальних способів вирішення схожих проблем. [3].

Упровадження циклічної чотирьохступінчастої моделі Д.Колба в формуванні готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів освіти в умовах магістратури дозволяє створити умови, при яких максимально будуть враховані індивідуальні особливості кожного студента, його професійний досвід та переваги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасимова І.Г. Потенціал андрагогічного підходу до формування професійної мобільності майбутніх фахівців / І.Г. Герасимова //Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. – Вип. 19 (29). – 201 с.
2. Марчук А. В. Андрагогіка : навч. посіб. /А.В.Марчук. — Львів: ЛьвДУВС, 2020. –С.300
3. Технологичное деловое образование взрослых. Методология и практика [Текст]: Моногр./ Науч. ред.: С.А. Щенников, В.Н. Голубкин. – Жуковский: АНО ВО «Международный институт менеджмента ЛИНК», 2017. – 408 с.: рис., табл., граф., диагр.
4. Kolb D. Learning Style Inventory. – USA: McGRAW-HILL, 1985. – 124 p.

*ІВАНОВА Анастасія Володимирівна,
здобувачка вищої освіти ОПП
«Педагогіка вищої школи» кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної
роботи ННІМП ДЗВО УМО*

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

На сьогоднішній день однією з найбільш затребуваних професійних груп є менеджер.

Менеджер – це працівник сфери управління, основною діяльністю якого є досягнення поставлених цілей за допомогою використання наявних у його розпорядженні ресурсів, в тому числі і людських.

У професійній сфері однією з найбільш поширених дипломованих груп менеджерів на сьогодні є кваліфікація «бакалавр-менеджер».

Нині термін «менеджмент» виступає своєрідним аналогом терміна «управління», тим самим основною проблемою на сьогодні є відсутність розуміння відмінностей в даних термінах.

Згідно з визначенням Е. П. Гусєвої[5.] : «Управління є загальна людська діяльність, а менеджмент – його специфічна область, що включає діяльність професіоналів, фахівців із забезпечення успішної діяльності організацій».

Так, термін «управління» застосовується в більш широкій тематики, а термін «менеджмент» можна застосувати в галузі управління організованими системами різного масштабу і їх елементами. Термін «Управління» можливо застосувати до таких видів людської діяльності як керування автомобілем, емоціями, і т. д., а також у багатьох наукових областях (математика, кібернетика, фізика). Так «управління» представляє собою вузьке поняття, що не відображає всього змісту діяльності системи.

Друкер П. Ф. вважав менеджмент, ймовірно, одним з найбільш важливих винаходів ХХ століття. Вказуючи на те, що на початку ХХ століття в США відкривалися перші бізнес школи, не було жодного курсу менеджменту, багато стикалися з безліччю помилок в даній сфері. Тим самим, він вказував на значимість навчання за даним напрямком. Менеджменту потрібно вчитися, в основі менеджменту лежить постійне вирішення завдань і тісна робота з людьми, при допомозі яких завдання можна вирішувати ефективніше.

Відповідно до вищезгаданих термінами можна визначити, що

Менеджер – це професійно навчений працівник економікоуправлінської сфери діяльності, суть діяльності якого пов'язана з плануванням, організацією, мотивацією (лідерством), контролем, комунікацією і прийняттям рішень; зміст роботи якого тісно пов'язане з людським фактором і його раціональним використанням, як і ряду інших ресурсів.[6]

Однією з проблем сучасної професійної освіти майбутніх менеджерів є виробнича практика. Так, в процесі навчання менеджери повинні пройти виробничу практику, однак в освітніх реаліях місце практики навчаються часто повинні знаходити самі, що досить складно відповідно до високих вимогами роботодавців.

Відсутність чіткого визначення місця роботи може знизити бажання освоювати управлінську професію. Також, фактором зниження навчальної мотивації є отримання місця роботи для практики на умовах безкорисливості за виконану роботу.

Сучасний стан професійної підготовки майбутніх менеджерів має бути пов'язане з віковим фактором більшості студентів які навчаються .

Так, навчання менеджменту часто зачіпає вікової ценз від повного періоду проходження юнацького віку (від 16 до 21 року) і початком першого зрілого віку (від 21 до 35 років). Юнацький вік характеризується закінченням підліткового віку, як правило, супроводжуваного ослабленням особистої і емоційної нестабільності, завершенням шкільного періоду навчання, проте в юнацькому віці можливі деструктивні дії в соціальному плані.

Як правило, в юнацькому віковому періоді відбувається стабілізація особистості, формується світогляд, самовизначення особистості, що часто супроводжується вибором майбутньої професії. На початок першого зрілого віку (21-22 роки) випадає фінальний період навчання у вищій школі, закінчення навчання за програмою бакалаврату, спеціалісти. Перший зрілий вік, в педагогічному плані, можна описати як початкове професійне твердження особистості, коли людина пройшла період навчання, ряд практик і може вважати себе повноцінним менеджером.

Абітурієнти є основою, на яку орієнтована дана система. [8]. Викликано це тим, що професійна підготовка спрямована на формування з абітурієнта «На вході» (того, хто навчається – у внутрішньому середовищі системи) в компетентного менеджера на «виході». Внутрішнє середовище системи грає роль трансформатора – переробки абітурієнта в бакалавра-менеджера.

Надалі по навчальним і робочим навчальним планам відбувається програмно-цільове формування в учнів ОК, ОПК і ПК. Внутрішнє середовище освітньої організації і входять до неї на пряму підготовки (в тому числі, і підготовки майбутніх менеджерів), а також вимогам впровадження сучасних тенденцій в підготовці майбутніх менеджерів.

Великий вплив на процес професійної підготовки грає вимога ринку. Багато в чому саме він визначає зміст компетенцій майбутніх менеджерів. Розгляд професійної підготовки з системних позицій дозволяє визначити ряд факторів, що впливають на навчання майбутніх менеджерів.

Виходячи з результатів дослідження даного підрозділу, майбутні менеджери проходять підготовку, істотно підкріплену теоретичної базою, а також одержують практичну підготовку, характерну для прикладного бакалавра. [10]. В сучасній професійній підготовці істотно покращено інформаційно-комунікаційне

забезпечення. Як правило, навчання проходить на етапі юнацького віку і першого зрілого віку.

Навчальні плани майбутніх менеджерів істотно завантажені великим об'ємом контактних годин, що характеризує збитки самостійної роботи учнів. Дана проблема вимагає активізації самостійної роботи учнів, формування гнучкого навчального простору, особливо в часовому плані. практична підготовка майбутніх менеджерів на етапі виробничої практики також має ряд недоліків, серед яких робота на безоплатній основі, або в самостійному пошуку учнями місця проходження практики, що також знижує мотивацію до практичного навчання та його результати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абакумов І. В. Методи оцінки ефективності діяльності держслужбовців / І. В. Абакумов // Соціально-економічні явища і процеси. – 2014. – № 7. Том 9. С. 5-10.
2. Абульханова-Славська К. А. Діяльність та психологія особистості: монографія / К. А. Абульханова-Славська. – М.: Наука, 1980. – 336 с.
3. Агеєв А. И. Підприємництво: проблеми власності і культури: монографія / Інститут економіки АН СРСР / А. І. Агеєв. – М.: Наука, 1991. – 106 с.
4. Айрапетова Е. Ю. Організаційно-змістовне забезпечення професійної підготовки менеджерів у вузі: автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 – Теорія і методика професійної освіти / Айрапетова Олена Юріївна. – Ставрополь, 2005. – 24 с.
5. Айсмонтас Б. Б. Загальна психологія: схеми: навчальний посібник / Б. Б. Айсмонтас. – М.: Видавництво ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 288 с.
6. Банько Н. А. Формування професійно-педагогічної компетентності як компонента професійної підготовки менеджерів: монографія / Н. А. Банько. – Волгоград: ВолГТУ. 2004. – 75 с.
7. Бегідова С. Н. Особистісні якості конкурентоспроможного соціального працівника / С. Н. Бегідова, С. А. Хазова, В. С. Бегідов // Вісник Адигейського державного університету. Серія 3: Педагогіка і психологія. – 2013. – № 3 (123).- С.12-17
8. Блінов А. О. Новий погляд на підготовку сучасних менеджерів: предмет обговорення / А. О. Блінов // Економіка і управління: проблеми, рішення. -2016. – № 6 // ТОВ «Наукова електронна бібліотека» [Електронний ресурс] URL:<https://elibrary.ru/item.asp?id=26195298> (дата звернення: 02.12.2016).

ІЛЛЯШЕНКО Людмила Олександрівна,
викладач вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист, заступник директора
з навчальної роботи, відокремлений
структурний підрозділ «Фаховий коледж
економіки і технологій Національного
університету «Чернігівська політехніка»,
здобувачка вищої освіти ОПП
«Педагогіка вищої школи» кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної
роботи ННІМП ДЗВО УМО

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Для запобігання стрімкого поширення коронавірусної інфекції у більшості країн світу, зокрема, і в Україні, було запроваджено карантин для усіх закладів освіти. Перехід на дистанційну форму навчання став викликом для всієї освітньої спільноти, оскільки потребував негайних змін та нових рішень у системі навчання. У результаті постало питання термінової інформатизації освітньої галузі.

За цих умов реорганізація навчального процесу передбачає: зміну методів та прийомів навчання, наявність спеціалізованого програмного забезпечення та комп'ютерну компетентність як викладачів дисциплін, так і студентів. Надзвичайно актуальним також є питання організації дистанційного навчання у вищій школі і, як його складової, проведення дистанційного контролю навчальних досягнень студентів.

Особливого значення набуває пошук ефективних форм та засобів перевірки знань, із можливістю проведення їх у дистанційній формі та при мінімальному контролі з боку викладача. На рис. 1 представлено форми навчання та інформаційні системи, які забезпечують найбільшу результативність організації та проведення всіх видів семестрового контролю в умовах карантину.

У порівнянні з традиційними формами та методами, системи тестових завдань на час онлайн-навчання мають ряд переваг: зручність та доступність використання, тестування необмеженої кількості студентів, контроль широкого діапазону набутих знань, швидкість збору та аналізу результатів, чіткість оцінювання, тощо.

Процес своєчасного тестування контролю навчальних досягнень студентів у відокремленому структурному підрозділі «Фаховий коледж економіки і технологій Національного університету «Чернігівська політехніка» було реалізовано за допомогою навчальної платформи Moodle (<https://eln.stu.cn.ua>). Викладачі навчальних дисциплін неодноразово проводили комп'ютерне тестування здобувачів і до початку карантину, але тестування завжди проводилося під

наглядом. В умовах дистанційного навчання складно досконало забезпечити об'єктивність та надійність контролю, так як за допомогою будь-якої навчальної системи, у тому числі і Moodle, не можливо ідентифікувати студентів. З огляду на це, для забезпечення академічної доброчесності здобувачів освіти, можна виділити наступні технічні засоби: обмеження часу написання; рандомізація запитань та варіантів відповідей; послідовне відображення запитань, із неможливістю повернення до попереднього запитання; блокування головного вікна і виконання функцій на персональному комп'ютері, іншому пристрої.

Рис. 1. Форми та технології дистанційного контролю знань

Не менш важливим є створення бази тестових запитань для дистанційних курсів. Насамперед, проаналізувавши проблеми дистанційного тестування контролю знань та вмінь у вищій школі, доцільно виділити основні критерії для характеристики якості тестів, яким має відповідати банк сформованих питань. Отже, необхідно перевіряти лише ті знання та вміння, які формували у навчальному курсі; не включати у тест питання на запам'ятовування матеріалу; перевірити відсутність обраних тестів в інтернеті, а також відповідей до них. Використовуючи технічні засоби платформи Moodle, для дистанційного курсу «Організація виробництва в закладах ресторанного господарства» було створено якісні тестові завдання [2], які дозволяють забезпечити об'єктивність, надійність і валідність контролю знань. Очевидно, що для реальних результатів знань студентів найкраще комбінувати різні форми, тобто використовувати одночасно комп'ютерне тестування і усну відповідь у Zoom.

Отже, тестовий контроль навчальних досягнень студентів, в умовах карантину, може бути ефективно організований із дотриманням певних вимог. Варто зазначити, що основним завданням для закладів вищої школи залишається розробка підходів для активного впровадження дистанційного навчання і підвищення рівня володіння інформаційними технологіями педагогічних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гедзик А. Оптимізація дистанційного тестування в системі Moodle // Професійна педагогіка. – 2020. – Т.1, № 20. – С. 118-126.
2. Ілляшенко Л. Дистанційний курс «Організація виробництва в закладах ресторанного господарства». URL: <https://eln.stu.cn.ua/enrol/index.php?id=3895>

---

*КОВАДЛО Ніна Петрівна, директор
центру професійного розвитку
педагогічних працівників управління
освіти і науки Бориспільської міської
ради Київської області, кандидат
політичних наук*

ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Організаційна культура керівника – це синтез ділових, професійних і особистісних якостей, необхідних для успішної організації управління закладом.

Процес формування організаційної культури розпочинається з усвідомлення керівником власних цінностей і норм, особливостей організаційної культури закладу в цілому, а також з усвідомлення необхідності визначення спрямованості культуротворення в закладі.

Будь-який заклад освіти – це складна культуроформуюча організація. І хоча в кожному закладі освіти існують свої традиції, переконання, що розвиваються і формуються протягом певного часу, важливо усвідомлювати, що носіями організаційної культури закладу є педагогічний колектив, учні та їх батьки. Проте визначальний вплив на цю культуру здійснюють дії керівника. Це своєрідне творіння лідера, тому в ній, як у будь-якому творінні, відображаються особливості культури самого керівника, його погляди і помилки.

З одного боку, керівник виступає як посадова особа, якій делеговано комплекс прав і обов'язків владного характеру, особа, яка виконує функції в межах своєї компетенції з урахуванням складного освітнього середовища. З іншого боку, будучи організатором роботи і одночасно частиною педагогічного колективу, який здійснює складну інтелектуально насичену діяльність, керівник закладу освіти є суб'єктом консолідації, регуляції й координації соціальних, професійних та інших ресурсів і потенціалів учасників освітнього процесу. Це означає, що рівень розвитку моральної свідомості, етичні та особистісні якості керівника мають бути досить високими [1].

Отже, стан розвитку організаційної культури сучасного закладу освіти залежить від рівня розвитку організаційної культури керівника, тобто — це знання, вміння, навички, переконання, ідеї, погляди, досвід, цінності, традиції, організаційні здібності, якими керівник володіє і використовує у процесі

організації управління закладом освіти. А управління як процес вимагає від керівника трьох базових груп вмінь, а саме: технічних (пов'язаних з вирішенням проблем ремонтів, закупівлі обладнання і т.д.), гуманітарних (пов'язаних із людськими ресурсами) та концептуальних (пов'язаних з розумінням своєї дії відповідно до цілей та місії організації).

Головне в управлінні — компетентно організувати роботу колективу закладу, дбати про професійний розвиток педагогічних працівників, демонструвати власний творчий потенціал та розвивати його в інших. Не менш важливим є вміння керівника сконцентрувати погляд в майбутнє для досягнення поставлених цілей засобами розвитку власної організованості та правильної організації діяльності колективу [3].

Слід виділити основні складники організаційної культури керівника закладу освіти, вважаючи їх інтегрованими поняттями:

- володіння керівником необхідними вміннями та навичками, необхідними для прийняття управлінських рішень й усвідомлення відповідальності за їх реалізацію;
- створення сприятливих умов для стимулювання учасників освітнього процесу до творчої праці, усвідомлення відповідальності за роботу з персоналом на демократичних засадах;
- вміння бути самокритичними і готовими до змін;
- усвідомлення значення своєї ролі керівника й організатора, формування почуття впевненості в собі;
- зважене, продумане делегування повноважень;
- здатність раціонально використовувати час;
- вміння працювати в мінливому середовищі;
- здатність до мотивації та переконань учасників освітнього процесу;
- розуміння потреби в самоосвіті та впровадженні нововведень;
- вміння уникати конфліктів та толерантно вирішувати їх;
- дипломатичність у відносинах з усіма учасниками освітнього процесу.

В умовах реформування освіти України покладається величезна надія на керівників

закладів освіти, від їх наряду роботи залежить успіх реалізації реформи у власній організації. Для цього керівники мають просувати історії успіху своїх підлеглих серед учасників освітнього процесу, скеровувати найпрогресивніших педагогів в категорію агентів змін, сприяти навчанню та мотивувати більш консервативних педагогів до впровадження реформи, стимулювати участь педагогів у роботі заходів для професійного зростання учительства України у нових форматах, таких як масові відкриті онлайн-курси, різноманітні освітні проекти тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адаптивне управління: міжгалузеві зв'язки, науково-прикладний аспект: кол. монографія / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, З. В. Рябова та ін. / За заг. і наук. Ред. Г. В. Єльнікової. – Х.: Мачулін, 2017. – 440с.

2. Болгаріна В. С. Культурологічний підхід як імператив управління сучасною школою / В. С. Болгаріна // Культурологічний підхід до управління школою. — Х. : Основа, 2006. — Вип. 5(41). — С. 40–50. — (Бібліотека журналу «Управління школою»).

3. Давидова Н. О. Компетентність керівника навчального закладу : навч. посіб. / Н. О. Давидова; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Ін-т сусп-ва. – К. : [б. в.], 2012. – 54 с.

4. Сухомлинский В.А. Методика воспитания коллектива / В.А. Сухомлинский. – М.: Просвещение, 1981. – 192 с.

КОВАЛЬЧУК Анжеліка Русланівна,
здобувачка вищої освіти ОПП
«Педагогіка вищої школи» кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної
роботи ННІМП ДЗВО УМО

РОЗВИТОК SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Освіта – це вміння правильно діяти в будь-яких життєвих ситуаціях.

Джон Хіббен

Уміння працювати в команді, витривалість, здібність переконувати або йти на компроміс – без переліку так званих «м'яких навичок» сьогодні не обходиться практично жодне оголошення про вакансії. У контексті фундаментальної зміни освітньої парадигми все більшого значення набуває перехід до інтерактивних стратегій навчання, пошук альтернативних форм в освітньому процесі, стимулювання нових тенденцій та освітніх технологій, які б формували у випускників не лише професійні навички, а й навички Soft Skills – універсальні компетентності, що підвищують конкурентоспроможність фахівця на сучасному ринку праці. Уміння розв'язувати складні проблеми, ефективно працювати в команді, приймати рішення, критично мислити – такі навички очікує чи не кожен роботодавець, незалежно від сфери діяльності [2].

Soft skills, які розуміють як комунікативні та організаторські здібності, є не лише питанням характеру [1]. В сучасну епоху інформатизації суспільства основною конкурентною перевагою є наявність у співробітників «м'яких» навичок (soft skills), незалежно від професійної кваліфікації сучасні фахівці повинні вирізнятися високим коефіцієнтом soft skills, що забезпечують 85% кар'єрного успіху сьогодення (Watts M and Watts R. K, 2008). Концепція «soft skills» за останні 20 років стала невід'ємною складовою світового ринку праці у найрізноманітніших сферах економіки та суспільства.

У багатьох контекстах «soft skills» прирівнюють до таких термінів як «employability skills» (навички для працевлаштування), «people skills» (навички спілкування з людьми), «non-professional skills» (непрофесійні навички), «key skills» (основні 32 навички), «skills for social progress» (навички для соціального розвитку), «life skills» (життєві навички). Розвивати ці навички і можна і навіть потрібно. Зміни у суспільстві та технологіях ставлять освіту перед великими викликами. В епоху цифрових та глобальних зрушень змінюється викладання і навчання. Після підписання Болонської декларації з'явилися нові програми, ініціативи.

Останні дослідження ринку праці відображають помітну тенденцію значної зацікавленості працедавців до «soft skills» у робото шукачів. Більшість роботодавців вважають їх так само важливими, як і професійні знання та вміння. Професійні вміння та навички застарівають, а «soft skills» є актуальними завжди. В Україні поняття «soft skills» є відносно новим та недослідженим. Хоча, реагуючи на запити ринку праці, різні тренінгові агенції пропонують різноманітні програми, спрямовані на розвиток «soft skills» [5].

Основною технологією навчання, яка забезпечить ефективний розвиток «soft skills» є змішане навчання, що поєднує форми та методи навчання з використанням онлайн технологій. Одним з обов'язкових методів для розробленої моделі – є метод проєктів, який забезпечує спрямованість навчання на самостійну діяльність студентів, який сприяє розвитку критичного мислення, особистісних навичок, вмінь самостійно застосовувати власні знання для вирішення завдань від реалізації проєкту до самоконтролю та самооцінки, орієнтуватися в інформаційному просторі. У змішаному навчанні важливо застосовувати різні форми організації освітнього процесу, серед яких: групова робота, яка здійснюється шляхом об'єднання студентів у групи для виконання певних завдань; індивідуальна робота, яка здійснюється шляхом створення необхідних умов для виявлення та розвитку індивідуальних особливостей студента в процесі навчання на основі особистісно-діяльнісного підходу.

У розрізі фундаментальної зміни освітньої парадигми сучасної освіти фактично на етапі становлення інформаційного суспільства зберігаються традиційні форми виробництва промислових і сільськогосподарських товарів, але кардинально змінюється функціонування економіки. Тому, змінюється зміст поняття «робоче місце». До працівників висуваються вищі вимоги до рівня знань, диверсифікуються кар'єрні можливості зростає потреба в досконалому володінні «м'якими» навичками. Розвиток та напрацювання «soft skills» для студентів – об'єктивна вимога ринку праці. Керівництво вищої школи має реагувати на ці запити, а в світлі ширшої автономії університетів в частині формування навчальних програм необхідно проявляти ініціативу та запроваджувати відповідні нові навчальні програми підготовки з метою охоплення всього спектру розвитку «м'яких» навичок у студентів під час навчання.

«Soft skills» – навички, володіння якими дозволяє досягти успіху у майбутній професійній діяльності студентів, допомагає успішно реалізуватися у світі, який швидко змінюється.

Професійно сформовані soft skills протягом навчання у вищому закладі освіти допоможуть студентам критично мислити, бути творчими, приймати рішення, оцінювати ситуацію, вміти працювати в команді, вести переговори і домовлятися, кваліфіковано і творчо виконувати поставлені завдання у подальшій професійній діяльності, стати конкурентоспроможними на сучасному ринку праці.

В сучасних умовах наявність універсальних компетенцій, їх постійний та методичний розвиток – основа професіограми фахівця і запорука його кар'єрного успіху.

ЛІТЕРАТУРА

5. Welldone. Що таке Soft Skills? В чому різниця Soft і Hard Skills? 2017. URL: 1) <https://www.welldone.org.ua/shho-take-soft-skills-v-chomu-riznitsya-soft-i-hard-skills/>.
6. Іванова, Л.В., Скорнякова, О.В. «Soft skills» як важлива складова конкурентоспроможності фахівця з інформаційних технологій». *Young Scientis*, 2018. 12 (64). 83-87.
7. Ситник Н. І. Управління персоналом : навч. посіб. / Н. І. Ситник. – Кив: фірма «Інкос», 2009. – 472 с.
8. Янковська О. Звіт за результатами I Національного Форуму «Бізнес і університети» [Електронний ресурс]. / О. Янковська, М. Саприкіна ; Центр «Розвиток КСВ». – К., 27 листопада 2013 р. – Режим доступу : http://csrukraine.org/wp-content/uploads/2014/04/ForumReport_Final.pdf.
9. Іванова, Л.В., Скорнякова, О.В. «Soft skills» як важлива складова конкурентоспроможності фахівця з інформаційних технологій». *Young Scientis*, 2018. 12 (64). 83-87

***КОВГАН Ольга Григорівна, вчитель
української мови і літератури Роменської
загальноосвітньої школи I-III ступенів №
7 м. Ромни***

ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ І УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Істотні зміни, що відбулися в останні роки в читанні і сприйнятті української літератури юними читачами, знаходяться в центрі уваги педагогів, психологів, фахівців з бібліотечної справи і книгознавства, обговорюються на представницьких міжнародних форумах, присвячених проблемам читання і вивчення літератури в закладах загальної середньої освіти. Дана проблематика прямо пов'язана з

питанням про особливості комунікації в сучасному інформаційному суспільстві, що робить особливо актуальним аналіз форм взаємодії вчителя і учнів, яка має бути направлена на успішну соціалізацію школярів, їх підготовку не тільки до ефективної співпраці, партнерства, але і до роботи в умовах можливого суперництва, розвиток корпоративної культури і підтримку лідерських якостей.

Досвід навчання української літератури дозволяє зробити висновок про актуальність постановки проблеми взаємодії вчителя і учнів. Українська література – це один з основних навчальних предметів в закладах загальної середньої освіти. Його головний зміст не тільки відкриває широкі можливості для здійснення співробітництва, співтворчості, а й допускає елементи змагання, конкуренції і конфліктні ситуації у процесі читання і обговорення, аналізі та інтерпретації художніх творів тощо.

Дослідниця М. Савчин акцентує увагу на двох основних формах взаємодії суб'єктів комунікації:

- 1) співробітництво (кооперація),
- 2) суперництво (конкуренція) [4].

Слід одразу зазначити, що обидві ці форми мають багато різновидів, представлені і в спільній діяльності – комунікації вчителя і учнів як на уроках української літератури, так і в процесі підготовки до них, – і при здійсненні позаурочної роботи (індивідуальної роботи з учнями і батьками, проектної діяльності, позакласних заходів тощо).

Співпраця як форма взаємодії (більш-менш активно) виявлялася на всіх етапах розвитку української літературної освіти. В останні десятиліття в практиці роботи вчителів стали широко використовуватися технології навчання у співпраці, творчих майстерень тощо. У Концепції Нової української школи зазначено, що «в основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. учитель має бути другом, а родина – залучена до побудови освітньої траєкторії дитини» [3, с. 14].

Враховуючи те, що на уроках української літератури здебільшого розглядаються, аналізуються художні твори, результати творчості, творчий шлях письменників, літературних напрямів, течії, стилі, у методичній літературі широко використовується не тільки поняття «співпраця», а й поняття «співтворчість».

По-перше, це *діалог письменника і читача, різних інтерпретаторів літературного твору*. Без такої співтворчості неможлива розмова про літературу. В іншому випадку це буде просто бесіда щодо прочитаного, лише частково пов'язана з завданнями навчання і виховання. У сучасних підручниках з української літератури і методичних посібниках широко представлені завдання, спрямовані на співставлення різних точок зору, інтерпретацій літературних творів, що підводять до дискусії, суперечки з автором, критиком тощо. Основна роль тут, зрозуміло, належить учителю, навіть у тих випадках, коли дискусія проводиться за його завданням поза уроком (наприклад, у соціальних мережах).

По-друге, це *співтворчість вчителя і учнів*, що проявляється як у процесі аналізу художнього тексту, підбору і осмислення матеріалу до уроку, так і в процесі

спільної роботи над дослідницькими та творчими проектами, сценаріями позакласних заходів, створення журналів, альманахів, сайтів тощо (і в такому випадку вчитель виступає в ролі лідера, організатора, який може доручити проведення окремих видів роботи учням). Ця форма взаємін учителя та учнів докладно представлена в досвіді провідних українських педагогів [1; 2; 5].

По-третє, це *співтворчість учнів в груповій роботі*, що може здійснюватися (наприклад, в старших класах) і без безпосередньої участі вчителя, а її результати іноді стають для нього приємним сюрпризом і показником ефективності проведеної з учнями попередньої роботи (наприклад, електронний поетичний альбом в якості подарунка однокласникам або вчителю до певної дати).

Особливу роль у здійсненні співробітництва вчителя і учнів відіграють батьки. На контакти з батьками та організацію співпраці учнів, вчителів з батьками націлюють сучасні підручники, в яких включені спеціальні завдання, які учні виконують спільно зі старшими братами і сестрами, батьками, іншими родичами. Ці індивідуальні або групові завдання (за вибором учнів) припускають звернення до читацького і глядацького досвіду старших, наприклад:

1. Поділіться зі старшими своїми враженнями про поему Т. Г. Шевченка «Катерина». Запитайте у них, як вони сприймали історію Катерини в шкільному віці і як сприймають її зараз, з урахуванням життєвого і читацького досвіду.

2. Які літературні твори і кінофільми про Голодомор ви порадили б своїм однокласникам? При підготовці до цього завдання зверніться до читацького і глядацького досвіду своїх батьків, старших товаришів, родичів.

3. Відвідайте разом з батьками, друзями Національний музей Тараса Шевченка в Києві. Що нового відкрилося вам в особистості автора поеми «Катерина»?

Суперництва як форми взаємодії на уроці української літератури (та й в цілому в педагогічному спілкуванні вчителя і учня), здавалося б, в ідеалі не мало би бути. Проте уроки української літератури – це ті ж уроки життя, тому окремі прояви суперництва не тільки допускаються, а навіть необхідні.

Отже, форми комунікації відкривають нові можливості для реалізації завдань навчання і виховання, залучення до читання і розвитку читацької культури на уроках української літератури. Подальше дослідження форм взаємодії вчителя і учнів у процесі літературної освіти має перспективи, пов'язані з аналізом сучасних умов і особливостей співпраці (співтворчості, співавторства) та суперництва (змагання) зазначених суб'єктів комунікації поза уроком української літератури, зокрема, в середовищі бібліотеки, літературного музею, театру, в соціальних мережах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Велитченко Л.К. Психологічні основи педагогічної взаємодії. автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора псих. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна і вікова психологія». Київ, 2006. 51 с.

2. Клочек Л. Дослідження співтворчості вчителів і учнів як зовнішнього чинника соціальної справедливості у педагогічній взаємодії. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки*. 2017. № 2.

3. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

4. Савчин М. В. Особливості міжособистісної взаємодії суб'єктів навчання. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. № 1. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2012_1/12smvvsn.pdf.

5. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2004. 335 с.

КОЗЕНКО Роман Володимирович,
доцент кафедри менеджменту освіти та права ЦППО ДЗВО УМО, кандидат наук з державного управління,

---

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У нових соціально-економічних умовах розвитку суспільства відбуваються значні зміни в державній освітній політиці щодо людей, які за певними критеріями відрізняються від більшості громадян. Метою спеціальної освіти стає забезпечення повноцінного й гідного життя осіб з особливостями психофізичного розвитку та з інвалідністю, їх підготовка до активної участі в житті суспільства, включення в соціальні відносини.

Як державний і як громадський інститут, освіта передбачає відповідальність держави і суспільства за стан її функціонування, забезпечення повноцінного й гідного життя, в тому числі осіб з особливостями психофізичного розвитку, їх підготовку до активної участі в житті суспільства, включення в соціальні відносини. Особливістю Нової української школи є зміна акцентів у меті навчання, де головним має стати учень, який навчається, а не предмет, якому його навчають. Таке навчання передбачає не лише опанування учнем академічних знань, а й так званих соціальних компетентностей (уміння працювати в команді, вирішувати складні проблеми, пропонувати нові ідеї тощо) для забезпечення подальшої інтеграції в суспільство [3].

Окрім того, вільному розвитку творчої особистості дитини сприятиме організація освітнього середовища у класі. Щоб освітнє середовище заохочувало дітей до самовизначення і сприяло розвитку їхніх можливостей, необхідно, щоб воно було мобільним, легко трансформувалося для колективної, групової роботи. Крім того, усі освітні об'єкти, якими безпечно можуть користуватись учні, мають

бути доступними дитині, щоб вона мала можливість вільно пересуватися класом, кабінетом, лабораторією, майстерньою тощо для пошуку необхідних навчальних матеріалів та безпосередній участі у освітньому процесі.

Цілком очевидно, що на сучасному етапі реформування освіти в Україні поступово змінюється ставлення в системі спеціалізованої освіти до дітей та молоді з особливими освітніми потребами. На зміну спеціалізованому навчанню приходять нові, прогресивні форми здобуття освіти – інтеграція та інклюзія. Створюються рівні умови доступу до освіти і ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти, кожен має право на якісну та доступну освіту. При цьому право на освіту гарантується незалежно від стану здоров'я та наявності інвалідності. Надзвичайно важливим є те, що для навчання, професійної підготовки або перепідготовки осіб з особливими освітніми потребами повинні бути застосовані види та форми здобуття освіти, що враховують їхні потреби та індивідуальні можливості.

Особам з особливими освітніми потребами освіта надається нарівні з іншими особами, у тому числі шляхом створення належного фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення та забезпечення розумного пристосування, що враховує індивідуальні потреби таких осіб, визначені в індивідуальній програмі розвитку. Особи з порушеннями фізичного, психічного, інтелектуального розвитку і сенсорними порушеннями забезпечуються у закладах освіти допоміжними засобами для навчання.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування та заклади освіти повинні створити відповідні умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами. Навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами, зокрема тими, що спричинені порушенням розвитку та інвалідністю, у закладах дошкільної, позашкільної та середньої освіти здійснюються за рахунок коштів освітніх субвенцій, державного та місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством, у тому числі з урахуванням потреб дитини, визначених в індивідуальній програмі розвитку.

Будівлі, споруди і приміщення закладів освіти повинні відповідати вимогам доступності згідно з державними будівельними нормами і стандартами. Проектування, будівництво та реконструкція будівель, споруд, приміщень закладів освіти здійснюються з урахуванням принципів універсального дизайну та/або розумного пристосування.

Комплексно характеризуючи закони України у сфері освіти дітей з особливими освітніми потребами, варто зафіксувати певну неузгодженість термінологічного апарату та власне системи реалізації права на освіту дітей з особливими освітніми потребами. Якщо Закон України «Про освіту» гарантує альтернативний вибір освітніх послуг, то Закон «Про реабілітацію інвалідів в Україні» передбачає надання реабілітаційних послуг лише в спеціальних загальноосвітніх школах (школах-інтернатах) – закладах для дітей, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку [2].

Інклюзія – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціальному житті [1]. Інакше кажучи, інклюзія дає можливість кожному члену суспільства зробити свій вибір з усіх аспектів повсякденного життя, дозволяє кожній людині повноправно брати участь в житті суспільства згідно з її бажанням.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу [1].

Ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію, яка забезпечує однакове ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей, що мають особливі освітні потреби, стає провідною в політиці більшості країн. В основі практики інклюзивної освіти лежить ідея прийняття індивідуальності кожного окремого учня. Тому, інклюзивне навчання, з одного боку, має бути організоване таким чином, щоб задовольнити особливі потреби кожної дитини, а з іншого передбачає його самостійну активну участь у процесі отримання знань.

Однією із важливих проблем організації інклюзивної освіти є підготовка якісних педагогічних кадрів здатних до роботи з дітьми із особливими потребами, в тому числі у системі післядипломної освіти. Для педагогічних працівників закладів інклюзивної освіти необхідна більш ґрунтовна підготовка на основі тематичних, авторських курсів, упровадження розширених практичних можливостей за рахунок практичної складової, що може бути реалізована через упровадження спецкурсів та тренінгів, тренінг-курсів. Такі курси повинні мати доцільне матеріально-технічне забезпечення та ґрунтовний науково-методичний супровід процесу навчання в умовах післядипломної освіти.

Процеси інклюзії дітей з особливими потребами стануть успішними за умови зміни ставлення суспільства до цих дітей та до ідеї інклюзії, покращення матеріального забезпечення системи освіти, здійснення необхідної фахової підготовки педагогічних працівників і проведення їх масової перепідготовки. Для успішної реалізації інклюзивного навчання в умовах закладу освіти необхідно особливу увагу приділити питанням наявності спеціальних будівель та обладнання. У подальшому освітньому процесі необхідно створити відповідні умови для особистісно орієнтованої профорієнтації, здобуття допрофесійної та професійної освіти осіб з особливими освітніми потребами, системного удосконалення їх загальноосвітньої та трудової підготовки, забезпечення професійного самовизначення.

Важливим постає, на нашу думку, меседж нашої країни: «Від інклюзивної освіти до інклюзивної держави!».

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднар В. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен / В. Боднар // Рідна школа.– 2011. – №3. – С. 10 – 14.
2. Особлива дитина// Науковий, навчальний, інформаційний журнал / К. : «Педагогічна преса», 2015. – 95 с.

3. Софій Н. З., Найда Ю. М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: [навч.-метод. посіб.] / [А. А. Колупаєва, Ю. М. Найда, Н. З. Софій та ін.]; за заг. ред. Л. І. Даниленко., – 2-ге видання, стереотипне – К.: ФОП Парашин І. С., 2010. – 128 с.

---

*КОРОІД Тетяна Вікторівна, учитель
школи I-III ступенів №78 Печерського
району м. Києва, здобувачка вищої освіти
ОПП «Педагогіка вищої школи» кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної
роботи ННІМП ДЗВО УМО*

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ВИМОГА ЧАСУ

Розвиток кожної держави актуальний за умови розвитку та активних дій у ній творчої особистості, що реалізується в результаті розвитку творчого потенціалу, а для керівника ще управлінням цим розвитком. Тож управління закладом вищої освіти – це науково обгрунтовані дії адміністрації і викладачів, спрямовані на раціональне використання часу й сил у навчально-виховному процесі з метою поглибленого вивчення навчальних предметів, морального виховання, підготовки до вже усвідомленого вибору професії та всебічного розвитку особистості. Визначено, що розвиток творчого потенціалу відображає внутрішню схильність до реалізації творчої активності, виражається у творчій діяльності за певних умов. Відомий психолог Я. Пономарьов визначив творчість як «механізм розвитку». На його думку, центральна ланка психологічного механізму творчості включає здатність до самостійних дій, ініціативу особистості [4]. Також поняття «творчий потенціал» частково ототожнюють із творчою активністю, креативністю, інтелектом, творчими здібностями. Б. Ананьєв визначив, що справжня цінність особистості починає вимірюватися її творчим внеском у суспільний розвиток [1].

Позитивні зміни тільки тоді можливі, коли цілеспрямований, креативний викладач удосконалюється та впроваджує інноваційні технології, активний до професійно-творчої самозміни, «осучаснення», умотивований, разом із тим виховуючи інноваційну особистість. Ініціативний працівник не «дратує» адміністратора, а саме ректор, наголошуємо, свідомо обирає роль дослідника й протягом деякого часу споглядає за таким працівником та робить висновки, бо термін «управління» у буквальному розумінні означає діяльність керівництва чимось.

Вищому закладу потрібен творчий викладач, самовмотивований на експеримент, дослідження, новаторство, орієнтований на розвиток людських

здібностей, який будує розвиваючі освітні ситуації, що працює у креативному форматі й є реальним суб'єктом педагогічної дійсності. Характерною особливістю його професійної свідомості є зосередженість мислення на загальних педагогічних проблемах, бачення цього процесу як цілісного явища, центральне місце в якому належить особистості студента взагалі й освітньому закладу зокрема.

Хоча розв'язання проблеми управління розвитком творчого потенціалу ускладнюється за декількома напрямками, як то: – відсутність розуміння сутності творчого потенціалу викладачів та їх творчості; – відсутність визначення змісту та напрямків управління розвитком керівниками ЗВО; – небажання й самих педагогів розвивати відповідні творчі якості, які складаються у процесі творчої й креативної професійної діяльності; – підготовка освітян до педагогічної діяльності бажає бути якіснішою, сучасною, відповідати вимогам сьогодення.

У рамках національної премії Global Teacher Prize Ukraine – 2020 використали метод інтерв'ю серед півфіналістів цієї премії, учителів #top50_GTPU, які наголосили на проблеми та виявили наступні тенденції, як то: заробітна плата, некомпетентність викладачів вишів та байдужість адміністрації.

Заробітна платня у шкільних учителів вигідніша – багато хто з викладачів ВНЗ (зокрема викладачі англійської мови) переходять до школи. Завкафедрами другий рік поспіль не можуть знайти викладачів (схід України), беруть «абикого», проводять курси для них – педагоги ледве розмовляють англійською, хоча дипломи є. Звичайно, залишаються та працюють, але на слабких групах, бо працювати нікому.

Оточення теж відіграє велику роль у розвитку творчого потенціалу сучасного викладача. Є ВНЗ (Дніпро), які мають невеликий відсоток молодих викладачів, що створюють потужний творчий простір, цікавляться, навчаються, беруть участь у проєктах. Основна ж частина викладачів не «напрягається»; працюючи, просто зчитують презентації, бо у закладі так прийнято. І за спостереженнями самих же студентів, навіть ті, хто починає спочатку натхненно працювати, з часом піддаються впливу оточення, якому не дуже зручно, щоби хтось виділявся. Із-за такої пасивної позиції адміністрації багато цікавих викладачів звільняються – отримуємо перший варіант: різні міста й регіони, а проблема одна – управління закладом. Головне, які цінності сповідують у ВНЗ та як налаштовані керівники. Тоді напрашується висновок: про який творчий потенціал можна говорити, якщо потрібно вчити викладача вчитися й учити свій предмет, потрібно піднімати заробітну плату освітянам і розвивати управлінням свій заклад у напрямку постійного розвитку, навчаючи й навчаючися, аби виші стали територією прав людини.

Отже, знаємо про розвиток творчого потенціалу, але нарікаємо на нестачу часу та практичного досвіду, а, найголовніше, не маємо з ким порадитися та «натикаємося» весь час на непорозуміння, не бачимо на кого рівнятися. Беремося за застарілі форми й методи і, як наслідок, маємо непорозуміння, недовіру, відразу, у кращому випадку гібрид, який аж ніяк не впливає на цей розвиток. Тож що таке розвиток й принципи, форми та методи управління розвитком творчого потенціалу

викладачів закладу вищої освіти і як впроваджувати таке управління? Що дозволяє всім систематизувати такі ініціативи, акумулювати творчий потенціал, щоби став більш ефективним?

Найголовніше, на заваді стає брак компетенцій багатьох керівників. Тут і невміння стратегічно управляти творчим потенціалом, відсутність ефективних координацій управлінської роботи, довіри, налагодження діалогу з колективом на умовах партнерства, бо ж звикли до тоталітарних методів. Одним із головних завдань ректора є управління розвитком творчого потенціалу викладачів, але цього не можуть зробити без своїх же оригінальних рішень, що спрямовані на перетворення звичайної особистості у творчу. Тож там, де мова йде про безпосередню роботу з людьми, застосовуються методи керівництва, бо розвиток творчого потенціалу педагогів пов'язаний із розвитком творчого потенціалу студентів, які й є майбутнім України. Вища школа займає значне місце в суспільстві кожної країни, зокрема України. І це у повному обсязі регулюється державою та законами про освіту. Закони України «Про вищу освіту» [9], «Про вищу освіту» (із змінами, внесеними згідно із Законами) [10], [11], «Про загальну середню освіту», «Про повну загальну середню освіту», Національна доктрина розвитку освіти, стаття 9 «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Положення про Державну службу якості освіти України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018р. №168, інші акти законодавства України регулюють суспільні відносини, які є конституційним правом та обов'язком кожної людини на освіту, також визначають компетенцію державних органів та осіб, що працюють у сфері освіти. І як наслідок управління розвитком творчості викладачів вишу передбачає забезпечення наступних організаційно-педагогічних умов: більше вільного часу, сучасна матеріальна база, тут і постійне оновлення бібліотечного фонду, наявність комп'ютерної техніки з виходом в Інтернет, мультимедійні дошки, спеціалізовані кабінети, звичайно, створення сприятливих морально-психологічних умов у закладі, планування творчості викладачів, об'єктивне оцінювання їх професійної діяльності, запровадження ефективної системи випереджального навчання освітян, оптимізація процесів самоосвіти. Доброзичливість, підтримка з боку адміністрації, запобігання конфліктам, спільне обговорення педагогічних проблем, розробка творчих планів тощо. Управління іде не тільки від ректора: креативні та творчі викладачі пропонують рішення, відверто говорять про проблеми і готові самостійно шукати шляхи подальшого розвитку. Досягнення цього є одним із завдань, що ставить перед собою як викладач, так і ректор.

Ми стверджуємо, що управління розвитком творчого потенціалу викладачів вишу знаходяться у прямопропорційній залежності від педагогічних умов, від правильно обраних шляхів управління, розвитку та реалізації креативної, творчої діяльності, від особистісних якостей викладача, «відношення» держави. Тому для управління розвитком творчого потенціалу педагогів необхідно враховувати саме чинники формування потенціалу творчої особистості, адже тільки за правильно

обраних шляхів, напрямків, принципів, методів і форм управління й реалізації творчого потенціалу викладачів адміністратором вищого закладу освіти зможе реалізуватися творча особистість, із високим рівнем творчого потенціалу. А вирішальну роль у пошуку набуття розвитку творчого потенціалу викладачів відіграватиме управлінський досвід як процес управління, як інформація про управління професійним зростанням викладачів, так і напрям удосконалення їх професійного зростання у контексті творчого потенціалу в період реформування освіти. Ми стверджуємо: #викладачітавчителіважливі!

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьєв Б. Людина як предмет пізнання. М., 1969. 300 с.
2. Березняк Є. Директор школи і вчитель: етика взаємин. Освіта України. 2000. № 12-13. С. 14.
3. Короїд Тетяна: Особистий блог. URL : <https://tatianametod.blogspot.com/p/httpolesya12142111.htm> (дата звернення: 12.03.2020)
4. Лихвар В. Розвиток художньо-творчого потенціалу молодших школярів у процесі образотворчої діяльності: дис. Канд. Пед. Наук: 13.00.07// В. Лихвар – Харків, 2003. 205 с.
5. Лихвар В.Д. Розвиток художньо-творчого потенціалу молодших школярів у процесі образотворчої діяльності. Харків, 2003. – С. 24.
6. Махиня Т. А. Освітній краудсорсинг як нова управлінська технологія. Адаптивні системи управління в освіті : [збірник матеріалів IV Всеукраїнського наукового форуму] / упоряд. М. Л. Ростока; ред. кол.: Г. В. Єльнікова (голова), Г. Ю. Кравченко, Л. О. Лузан, М. Л. Ростока, З. В. Рябова. Харків. Мачулин : ФОП Озеров Г.В., 2019. С. 80 – 84
7. Махиня Т. А. Сутність та специфіка діяльності навчальних закладів у сфері зв'язків з громадськістю. Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка». № 3 (5). 2017. URL : <http://am.eor.by/images/adapt/Vol.3ped5> (дата звернення: 28.01.2020)
8. Махиня Т. А. Трансформація цінностей учасників освітнього процесу у віртуальній культурі соціальних мереж. Теорія та методика управління освітою. Електронне наукове фахове видання. Випуск 2 (20), 2017. URL : <http://umo.edu.ua/katalogh-vidanj/electronic-journal-the-theory-and-methods-of-educational-management-edition-2-20-2017>
9. Про вищу освіту: Закон України від від 01.07.2014 Р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 25.03.2020)

КУЧЕР Катерина Анатоліївна, учитель початкових класів Бучанського навчального-виховного комплексу «спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів – загальноосвітня школа I-III ступенів» №4, здобувачка вищої освіти ОПП «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМИ КОМУНІКАЦІЯМИ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Комунікація та інформація мають надзвичайно важливе значення в житті суспільства. Добре спланована та ефективно реалізована система комунікацій надає освітнім закладам можливості результативного обміну інформацією між менеджерами й працівниками для досягнення головної мети організації. Тому ефективні комунікації на всіх рівнях – із споживачем, з постачальником, з власним співробітником – це такий же ресурс бізнесу, як фінанси або час.

У організацій є різноманітні засоби обміну інформацією з основними елементами свого зовнішнього оточення. Так, наприклад, з наявними та потенційними споживачами вироблених товарів і послуг фірми спілкуються, перш за все, за допомогою реклами та інших засобів [просування товарів](#) на ринок, а також проводячи різні соціологічні опитування.

Зовнішні комунікації – це процес обміну інформацією між організацією та її зовнішнім середовищем. Будь-яка організація існує не ізольовано, а у взаємодії зі своєю зовнішнім середовищем. І від того, які фактори цього середовища (споживачі, конкуренти, органи державного регулювання, громадську думку і т.д.) мають найбільший вплив на роботу організації та її результати, залежать характер і способи її комунікацій.

Суттєвий вплив на комунікації в організаціях мають електронні засоби комунікацій. Інформаційні технології можуть використовувати комп'ютери, комп'ютерні мережі, телефони та інше устаткування.

Також варто зазначити, що мають місце у сфері зовнішніх комунікацій комунікаційні перешкоди. Виділяють два типи: перешкоди в комунікаціях між особами та в організаційних комунікаціях.

До бар'єрів на шляху міжособистісних комунікацій відносять: перешкоди, що зумовлені сприйняттям; семантичні бар'єри; невербальні перешкоди; поганий зворотній зв'язок; невміння слухати.

Перешкоди, зумовлені сприйняттям. Люди реагують не на те, що в дійсності відбувається в їх оточенні, а на те, що сприймається як дійсне. Приділення уваги до деяких факторів, що впливають на сприйняття в процесі обміну інформацією,

дозволяє не допустити зменшення ефективності комунікацій, своєчасно викинувши перешкоди, зумовлені сприйняттям. Одна з таких перешкод виникає з причини конфлікту між сферами компетенції, основами суджень відправника й одержувача. Люди можуть інтерпретувати одну ту саму інформацію по-різному залежно від накопиченого досвіду. Інформація, що вступає в протиріччя з нашим досвідом або раніше засвоєними поняттями, часто або повністю відкидається, або викривляється в залежності з цим досвідом або поняттями. Як наслідок, ідеї, закодовані відправником, можуть виявитися викривленими й не повністю зрозумілими.

Семантичні бар'єри. Коли ми вступаємо в інформаційний контакт, ми використовуємо символи, за допомогою яких намагаємося обмінюватися інформацією й домагатися її розуміння. Відправник кодує повідомлення за допомогою вербальних і невербальних символів. Семантичні варіації часто стають причиною невірної розуміння, оскільки у багатьох випадках не є факт, що одержувач інформації може точно зрозуміти значення якогось слова, яке використовує відправник. Наприклад, керівник, що каже підлеглому, що звіт він вважає «адекватним», може мати на увазі, що він повен і відповідає меті. Натомість підлеглий може декодувати слово «адекватний» у тому значенні, що він простий і потребує значного покращення. Також можуть бути випадки, коли одержувач не знає значення якогось слова чи мовного звороту відправника. Наприклад, коли підлеглий каже керівникові, що партнери були «сатисфіковані» (тобто залишилися задоволені), то керівник може просто не зрозуміти значення цього виразу й подумати, що зустріч закінчилася провалом. Семантичні бар'єри можуть створювати комунікативні проблеми для компаній, що діють у багатонаціональному середовищі. Наприклад, фірма General Motors, випустивши на латиноамериканський ринок модель Chevy Nova, не отримала очікуваного рівня збуту. Після дослідження фірма встановила, що слово «нова» іспанською означає «вона не їде»!

Невербальні перешкоди. Хоча вербальні символи (слова) – головний наш засіб для кодування ідей, ми використовуємо й невербальні символи для трансляції повідомлень. У невербальній комунікації використовуються будь-які символи, крім слів. Найчастіше невербальна комунікація відбувається одночасно з вербальною й може підсилювати або змінювати зміст слів. Обмін поглядами, вираз обличчя, наприклад, посмішки й виразу несхвалення тощо – усе це приклади невербальної комунікації.

Поганий зворотній зв'язок. Іншим обмежувачем ефективності обміну інформації між особами може бути відсутність зворотного зв'язку з приводу надісланого відправником повідомлення. Зворотній зв'язок важливий, оскільки дає можливість установити, чи дійсно ваше повідомлення, отримане одержувачем, витлумачене в тому розумінні, який ви спочатку йому надали.

Невміння слухати. Ефективна комунікація залежить не лише від того, наскільки точно й ефективно особа вміє передавати інформацію, а й від того, наскільки він вміє приймати повідомлення. Нажаль, у розумінні більшості слухати

– означає лише вести себе спокійно й давати іншій особі говорити. Але це є лише частиною цього процесу.

Перешкодами в організаційних комунікаціях є: викривлення повідомлень; інформаційні перевантаження; незадовільна структура організації.

Викривлення повідомлень. Коли інформація рухається всередині організації вгору й униз, зміст повідомлень дещо викривлюється. Таке викривлення може бути зумовлено низкою причин. Повідомлення можуть викривлятися випадково через труднощі в контактах між особами (про що була мова вище). Свідоме викривлення інформації може мати місце, коли якийсь керівник не згоден з повідомленням. У такому разі він модифікує повідомлення таким чином, щоб зміна змісту відбувалася в його інтересах.

Інформаційні перевантаження. Перешкоди на шляхах обміну інформацією можуть також бути наслідками перевантажень каналів комунікацій. Керівник, захоплений переробкою інформації, що поступає, й необхідністю підтримувати інформаційний обмін, імовірно, неспроможний ефективно реагувати на всю інформацію. Він вимушений відсіювати менш важливу інформацію й залишати лише ту, яка здається йому найбільш важливою; те ж стосується й обміну інформацією. Нажаль розуміння керівником важливості інформації може суттєво відрізнятись від розуміння такої іншими працівниками організації.

Незадовільна структура організації. Організаційна структура – це логічний взаємозв'язок рівнів управління й функціональних сегментів, що забезпечує ефективне досягнення цілей. Якщо структура організації продумана погано, можливості керівника планувати й домагатися реалізації поставлених цілей звужуються. У організації з численними рівнями управління зростає ймовірність інформаційних викривлень, оскільки кожен наступний рівень управління може корегувати й фільтрувати повідомлення.

Система комунікацій підприємства повинна забезпечувати достатній інформаційний обмін між його внутрішніми функціональними складовими із зовнішнім середовищем. Ефективна робота системи комунікацій потребує належних вхідних ресурсів, технологій та управлінських взаємодій. Від цього істотно залежить ефективність менеджменту підприємства та результат його діяльності. Система зовнішніх комунікацій має надважливу функцію, яка забезпечує успішне функціонування закладу освіти

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурмака Т. М. Комунікативний менеджмент : конспект лекцій (для студентів бакалаврату всіх форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент) / Т. М. Бурмака, К. О. Великих ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 69 с.

2. Махиня Т. А. Комунікації як стратегічний ресурс закладу загальної середньої освіти // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Управління закладами освіти на засадах акмеологічного підходу» (16 березня 2018 р.) : в 2 ч. Ч. 2 / Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, Нац. акад. пед.

наук України, Полтава держ. ун-т ім. В. Г. Короленк ; [відп. за вип. : Б. М. Ренькас, Т. Є. Рожнова]. – Житомир : Вид-во ФО-П Левковець, 2018. – 220 с. – С. 11-16

3. Махиня Т. А. Сутність та специфіка діяльності навчальних закладів у сфері зв'язків з громадськістю / Махиня Т. А. // Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»». – № 3 (5). – 2017. – Режим доступу до журн. : <http://am.eor.by/images/adapt/Vol.3ped5>

4. Комунікації в організаціях: процес, типи, зв'язки, бар'єри. URL: osvita.ua/vnz/reports/management/15040/

5. Королько, В.Г. Основи публік рилейшнз / В. Г. Королько. – М.: рефл-бук: Ваклер, 2005. – 312 с.

***ЛОЗИЧЕНКО Яна Ігорівна**, здобувачка
вищої освіти ОПП «Педагогіка вищої
школи» кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО*

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ми знаємо, що готовність майбутніх учителів математики до інноваційної педагогічної діяльності з використанням інформаційних технологій – це система ціннісних орієнтацій, мотивів, знань, умінь, навичок і особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність поєднання інноваційних педагогічних технологій з ІКТ для підвищення якості навчально-виховного процесу.[1] Відповідно до вимог часу, в майбутніх учителів математики повинна бути сформована готовність до практичного використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі розв'язання всього кола завдань, які виникатимуть у його майбутній професійній діяльності . Використання ІКТ у формуванні професійної готовності майбутніх учителів математики дає змогу розв'язувати такі завдання навчального процесу: активізація навчальної діяльності студентів, реалізація індивідуального навчання, економія навчального часу, контрольованість результатів навчання, використання кращого світового педагогічного досвіду, створення умов для практичного використання знань, умінь і навичок тощо[2]. ІКТ допомагають ефективно реалізовувати такі дидактичні принципи педагогічної освіти, як науковість, доступність, наочність, автономність . У нашому дослідженні виділено компоненти професійної готовності (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивний), які будемо розуміти як стійку структурно-функціональну систему інтеграційних якостей особистості, що забезпечує ефективну реалізацію функцій професійної

діяльності майбутнього педагога на базі сучасних інформаційнокомунікаційних технологій. Комп'ютер може використовуватися майже на всіх етапах процесу навчання: при поясненні нового матеріалу, закріпленні, повторенні, контролі тощо[3]

Для учня він виконує різні функції: учителя, робочого інструменту, об'єкта навчання, співробітника колективу, тобто у процесі підготовки майбутнього вчителя до використання ІКТ у процесі навчання математики важливу роль відіграють психолого-педагогічні закономірності навчального процесу. Тому потрібно виявити психолого-педагогічні закономірності навчального процесу, які концентрують у собі досягнення психології, дидактики і відповідну методику їх застосування в навчанні студентів у ЗВО, та є найважливішим в підготовці майбутніх учителів до використання ІКТ у процесі навчання математики.[4]

Ми прийшли до того, що формування готовності студентів до використання ІКТ в процесі навчання математики становить цілісний, багатоаспектний процес, в якому ми можемо виділити 3 етапи підготовки студентів: підготовчий, основний, завершальний.

I етап (1 – 3 курс) – підготовчий. Його мета полягає у забезпеченні змістовної, методичної підготовки студентів до викладання математики в середній школі. Також цей етап підготовки студентів направлений на засвоєння студентами тих навчальних дисциплін, які передбачені навчальною програмою педагогічного закладу вищої освіти.

II етап (4 курс) – основний. На цьому етапі передбачене вже практичне застосування студентами вивчених дисциплін протягом попередніх курсів. Він включає в себе педагогічну практику, де студенти вже практично застосовують набуті знання. На уроках математики, які проводяться протягом навчально-залікової практики, студентами можуть вже застосовуватися комп'ютерні технології як елемент уроку. Крім того, на цьому етапі відбувається написання курсових робіт з методики навчання математики, серед яких рекомендуємо пропонувати теми з окресленої тематики, і, головне, читається спецкурс «Використання ІКТ у шкільному курсі математики».

III етап (4 курс) – завершальний. Цей етап передбачає не тільки професійне використання студентом комп'ютерних технологій на уроках математики, а й рефлексію власної діяльності. Тобто, студент вже сам може аналізувати свій проведений урок математики, на якому використовував ІКТ за загальними критеріями з метою корекції своєї діяльності в майбутньому. Компонент моделі «Рівні підготовки студентів до використання ІКТ на уроках математики». В процесі дослідження було виділено три рівні: низький, достатній, високий [5].

Отже, навчальний процес у вищій школі відіграє важливу роль у розв'язанні завдань професійної підготовки студентів, становлення особистості майбутніх фахівців. Використання ІКТ у професійній підготовці майбутніх учителів математики забезпечує мотивацію навчально-пізнавальної діяльності, індивідуалізацію навчання, самостійність, поетапне формування професійних знань і вмінь. Звичайно, опанування інформаційно-комунікаційних технологій має

сприяти формуванню інформаційної та математичної культури студентів (як складової загальної культури людини); формуванню інформаційної та методологічної компетентностей майбутніх учителів математики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дяченко С.І. Комп'ютерна техніка на уроках математики / С.І. Дяченко // Відкритий урок. – 2009. – №6. – С. 76 – 79.

2. Забранський В.Я. Організаційні засади самостійної роботи майбутніх учителів математики у процесі методичної підготовки / В.Я. Забранський // Дидактика математики: проблеми і дослідження: міжнародний збірник наукових робіт. – Вип. 25. – Донецьк: Фірма ТЕАН, 2006. – С. 81 – 87.

3. Ручинська Н.С. Готовність викладачів закладів післядипломної педагогічної освіти до використання технологій дистанційного навчання / Н.С. Ручинська // «Нова педагогічна думка» Науковометодичний журнал. №2 (70) – 2012. С. 50-52

4. Володько В.М. Основні компоненти загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя / В.М. Володько // Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. ст. – К.: КДГІ, 2001. – Вип. 3. – С. 25 – 32.

5. Шумигай С.М. Використання комп'ютерних технологій на уроках математики / С.М. Шумигай // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2010. – №7. – С.18 – 21.

МАЙОРОВА Олена Сергіївна, викладач економічних дисциплін Краматорського коледжу Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

ВПЛИВ МІЖДИСЦИПЛІННИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Дані тези – презентація власного досвіду щодо шляхів реалізації на практиці міждисциплінарних зв'язків та їхнього впливу на формування ключових компетенцій студентів під час проведення інтегрованих занять з економічних дисциплін.

Одним із зразків інтеграції двох дисциплін є бінарне заняття. Для бінарного заняття важливо зберегти самостійність та цінність кожної дисципліни, забезпечивши при цьому взаємодоповнення, змістовне збагачення та єдність. Розглянемо поєднання тем і цілей, а також вплив міждисциплінарних зв'язків на поглиблення знань студентів, використовуючи приклади:

1. інтегрованого практичного заняття із використанням кейс-методу та елементів ділової гри з дисциплін «Економічний аналіз» та «Економіка і нормування праці» за темою «Аналіз витрат підприємства»

2. інтегрованого практичного заняття у формі ділової гри-симуляції з дисциплін «Економіка підприємств різних типів» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)» з тем: «Планування персоналу підприємства» і «Укладання документів щодо особового складу».

Інтегрування двох економічних дисциплін «Економічний аналіз» та «Економіка і нормування праці» в загальну тему «Аналіз витрат підприємства» не було складним і відбулося безпосередньо через вирішення кейсу – реальної ситуації, яка сталася в господарській діяльності торговельного підприємства. Виконання кейсу імітувало діяльність економічного підрозділу підприємства. Втручання викладачів в роботу студентів зводилося лише до регулюючої функції. При цьому акцент робився на самостійній роботі студентів на основі колективних зусиль. Ролі викладачів полягали у спостереженні та управлінні дискусією. Для обговорення результатів кейсу студентами застосовувалися знання з таких дисциплін, як «Планування та організація діяльності підприємства», «Управління витратами», «Економіка підприємства», «Регіональна економіка». Це викликало тісний взаємозв'язок між цими дисциплінами: студенти аналізували факти, оцінювали альтернативні дії в запропонованій ситуації і робили вибір на користь того чи іншого заходу. Саме прямий зв'язок між навчальними дисциплінами дозволив розширити діапазон практичного використання теоретичних знань студентів щодо аналізу витрат у цілому по підприємству та по окремим елементам. Студенти не тільки використовували отримані раніше теоретичні знання з багатьох дисциплін, але й виявляли свої особливі якості, зокрема уміння працювати в команді, демонстрували рівень бачення ситуації та рівень володіння отриманими навичками. Глибокі міждисциплінарні зв'язки «Економічного аналізу» та «Економіки і нормування праці» з іншими дисциплінами дозволяли бачити проблему з різних сторін, вчили аналізувати ситуацію, прищеплювали вміння взаємодіяти в колективі, захищати свою думку, доводити переваги своїх пропозицій та логічно мислити.

Тісне поєднання з дисциплінами «Планування та організація діяльності підприємства», «Управління витратами», «Економіка підприємства» дозволило корисно реалізувати міждисциплінарні зв'язки та уникнути дублювання навчального матеріалу. Дало можливість студентам сформулювати ключові компетенції через свої інтелектуальні, творчі, комунікативні здібності та ініціативу, зрозуміти, що від уміння передбачати господарську і комерційну ситуацію, виявляти фактори, що впливають на відхилення показників від плану, залежить міра досягнення підприємством поставленої мети і конкурентоспроможність на ринку. В цей же час, це сприяло пошуку можливостей збільшення заробітної плати за умов виявлення резервів зниження рівня витрат у цілому по підприємству та творчого підходу до розробки відповідних рекомендацій.

Більш складним процесом було інтегрування таких не схожих за тематикою дисциплін, як «Економіка підприємств різних типів» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Викладачі змогли виявити загальні напрямки і визначити тему майбутнього інтегрованого заняття у формі ділової гри-симуляції,

ставлячи за мету поглибити у студентів теоретичні знання з формування персоналу підприємства ресторанного господарства з укладанням документів щодо особового складу. Міждисциплінні зв'язки з «Організацією виробництва в закладах ресторанного господарства», «Організацією обслуговування в закладах ресторанного господарства» дали змогу розширити діапазон практичного використання знань студентів у рольовій управлінській грі, в якій було представлено фрагмент конкретної виробничої ситуації професійного спрямування у спрощеному вигляді. Студенти розігрували ролі з певними функціями (посадовими обов'язками) їх учасників. Рольове симулювання сприяло глибокому засвоєнню інформації, ерудиції та оволодінню практичними навичками, а також вдосконаленню вміння ухвалювати оптимальні рішення за короткий час.

Для реалізації міждисциплінних зв'язків під час інтегрованого заняття викладач з економіки підприємства виконувала роль генерального директора мережі ресторанів «Козацька слава», а викладач з української мови (за професійним спрямуванням) – менеджера з персоналу. Студентам групи відводилися ролі пошукачів роботи, які представляли менеджера з персоналу резюме на заміщення вакансій. Потенційні пошукачі в ході гри, використовуючи знання з дисципліни «Технологія працевлаштування» «працевлаштовувалися» до ресторанів «Європа» та «Слобожанщина» згідно обраних вакансій на керівні посади. Перед новообраним керівництвом стояла задача забезпечити свої підприємства необхідними кадрами для безперервної виробничої діяльності: провести розрахунок чисельності персоналу із застосуванням різних методів. Одночасно студенти складали проекти наказів та розпоряджень на основі доповідних записок, пов'язаних з конкретними умовами, а саме порушенням працівниками трудової дисципліни та техніки безпеки в ресторанах, застосовуючи інформацію з «Основ охорони праці». Поєднання теоретичних знань з дисциплін «Основи підприємництва», «Основи правознавства», «Психологія та етика ділових відносин» сприяло формуванню у студентів практичного вміння по складанню ділових документів щодо особового складу і дало змогу правильно визначати шляхи підвищення ефективності використання кадрового потенціалу підприємства.

Таке інтегрування дисциплін «Економіка підприємств різних типів» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)» і тісний взаємозв'язок з іншими дисциплінами дали змогу сформуванню у студентів практичні вміння та навички планування оптимального за чисельністю складу персоналу для ефективної господарської діяльності та грамотного складання ділової документації щодо особового складу. Правильні, логічні, послідовні дії зі складання документів та розробки штатного розкладу персоналу – це результат впливу міждисциплінних зв'язків на кінцевий результат роботи всього колективу: студенти набули комунікативних навичок, навчилися працювати на засадах здорової конкуренції та партнерства, захищати свої пропозиції та вести дискусію з опонентами, ставити точні і змістовні питання, правильно будувати відповіді.

З упевненістю можна зробити висновок, що міждисциплінарні зв'язки таких інтегрованих занять суттєво впливають на поглиблення теоретичних знань студентів та формування ключових компетенцій.

Інтеграція, таким чином, сприяє не тільки систематизації, інтенсифікації навчально-виховної діяльності, а й оволодінню грамотою культури (мовної, етичної). А тип культури визначає тип свідомості людини, тому інтеграція надзвичайно актуальна і необхідна [1, с. 214]. Власний педагогічний досвід дозволяє стверджувати, що інтегроване заняття, яке об'єднує діяльність викладачів різних дисциплін, значною мірою активізує навчальний процес, сприяє встановленню дієвих міждисциплінарних зв'язків. Головна мета інтеграції в навчанні – це створення передумов для формування не вузько інформованого фахівця, а творчої особистості, яка цілісно сприймає світ і здатна активно діяти в соціальній та професійній сфері [1, с. 218].

ЛІТЕРАТУРА

1. Подозьорова А.В., Литвиненко Т.О. Інтегровані та бінарні заняття-дієвий засіб формування професійної компетенції. / Інформаційні технології в освіті, 2013 р. вип. 3(4)
2. Козловська І.М. Теоретико- методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи: монографія за ред. С.У. Гончаренка/ І.М. Козловська – Львів: Світ, 2004 – 302с.
3. Коломієць А.М. Міжпредметні зв'язки у контексті проблеми інтеграції / А.М. Коломієць, Д.І. Коломієць // Педагогіка і психологія професійної освіти.- Львів, 2001.- №2.- 66 с.
4. Ірина Кучеренко. Інтегровані уроки як вид нестандартної організаційної форми навчання української мови /Електронний ресурс/. 2011 с.3.

МАНЬКО Валерія Павлівна, учитель історії Школи І-ІІІ ступенів №270 Деснянського району м. Києва, здобувачка вищої освіти ОПП «Педагогіка вищої школи» кафедри педагогіки, адміністрування і соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Дана тема актуальна, оскільки у Законі України «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті визначено вимоги

до професійної культури магістра. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. наголошується, що «сучасний ринок праці вимагає від випускника не лише глибоких теоретичних знань, а і здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях, переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян».

Проблема формування комунікативної культури особистості майбутнього фахівця є багатоаспектною і є предметом дослідження філософських, психологічних і педагогічних наук. Так, праці вчених присвячені розумінню окремих сторін професійно-педагогічної культури: методологічної (І. Ісаєв, В. Сластьонін), морально-етичної (Е. Гришин), комунікативної (В. Грехнев, І. Комарова, А. Мудрик, І. Тимченко). Культура спілкування, комунікативні зв'язки – неодмінна складова цивілізованого суспільства. Для України, яка перебуває на стадії радикального трансформування суспільних структур та інститутів, потреба в узгодженій взаємодії всіх суб'єктів суспільного життя, потреба у взаєморозумінні, виважених діалогових стосунках, консенсусах і злагоді належить до найактуальніших проблем.

Наявність комунікативної культури у випускника магістратури є сьогодні нормативно обов'язковою, проте проблема їх розвитку залишається недостатньо розробленою. Жодне представлене до сьогодні дослідження не дає чіткого системного поняття про структуру комунікативних якостей і не виділяє послідовності реалізації їх в комунікативних уміннях. Для розвитку та удосконалення професійно-педагогічної комунікативної культури майбутнього вчителя історії, необхідно забезпечити: повноцінний розвиток кожного з її елементів; підвищення загальної і педагогічної культури; певні умови як зовнішнього (наприклад, позитивний вплив оточуючого соціального простору), так і внутрішнього характеру, зокрема, урахування індивідуально-психологічних особливостей педагога, його педагогічного досвіду тощо. [1]

Педагогічними умовами, які сприяють якісному та ефективному формуванню та розвитку комунікативної культури майбутніх фахівців з історії [2], визначено: реалізацію особистісно-орієнтованого підходу до формування та розвитку комунікативної культури високого рівня; забезпечення професійно-орієнтованої мотивації студентів до опанування вміннями та навичками ділової комунікації; застосування у навчальному процесі активних методів навчання, в основі яких лежить взаємодія учасників навчального процесу; професійну майстерність, загальну ерудованість та високий рівень педагогічної, психологічної та комунікативної культури викладачів, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців. [3]

Використання різних засобів навчальних дисциплін, для досягнення не лише формально засвоєних знань а й максимально використовувати освітньо-розвивальні можливості всіх навчальних дисциплін. Для цього необхідне корегування змісту дисциплін з урахування вимог до комунікативної підготовки майбутніх учителів історії, зафіксованих у вітчизняних і міжнародних нормативних актах у галузі освіти, а також забезпечення трансдисциплінарних

зв'язків. Однією з найважливіших і найефективніших форм підготовки майбутніх учителів буде використання інноваційних технологій, що сприяє створенню єдиного навчального комунікативного середовища, ситуації взаєморозуміння, максимальному розкриттю здібностей та можливостей студентів, розвитку їхньої здатності до співпраці, вміння розуміти партнерів, правильно оцінювати їхні психологічні та емоційні реакції, поважати погляди інших, толерантно вести діалог тощо.

Отже, щоб сформувати комунікативну культуру у майбутніх учителів історії, необхідно проводити соціальні опитування серед студентів і на основі цього удосконалювати методи і форми роботи з магістрантами, розробити і науково обґрунтувати структуру і зміст моделі формування комунікативної культури майбутніх учителів історії у процесі фахової підготовки, що є темою наступного нашого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Когут І. В. Визначення базисних компетенцій у структурі професійно-педагогічній комунікативної компетентності майбутнього педагога.// Ірина Вікторівна Когут. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2016/2923-1458632673.pdf>

2. Баханов К. Державний стандарт історичної освіти: в пошуках оптимального варіанту / К. Баханов // Історія в школах України. – 2003. – №2. – С. 8.

3. Корніяка О.М. Порівняльний аналіз розвитку комунікативної культура фахівця у період його первинної і вторинної професіоналізації / О.М. Корніяка // Проблеми сучасної психології: Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / За ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011.

***МАХИНЯ Тетяна Анатоліївна,**
професор кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО,
кандидат педагогічних наук, доцент*

СТРАТЕГІЇ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Узагальнення основних підходів до розуміння категорії «позиціонування», представлені у працях Т. Примака [6], З. Рябової [4], О. Ткаченко [5] дають змогу виділити такі його особливості по відношенню до закладу загальної середньої освіти:

- позиціонування – це не короткострокова тактика, а довгострокова стратегія, що пристосована до майбутнього розвитку;
- позиціонування відбувається у свідомості споживачів, а отже, це те, що учасники освітнього процесу думають про заклад загальної середньої освіти, якість освіти в цілому та навчання з окремих предметів зокрема;
- позиціонування базується на вигоді: від отримання якісних освітніх послуг для здобувачів загальної середньої освіти до залучення кращих педагогів та зміцнення матеріально-технічної бази для закладу в цілому.

Стратегія позиціонування закладу загальної середньої освіти – це комплекс заходів довгострокової маркетингової стратегії, спрямованих на формування іміджу і підтримки репутації, реалізація яких дає змогу закладу посісти у свідомості цільової аудиторії власне, відмінне від інших та вигідне для себе, місце, донести до споживача освітніх послуг ті вигоди і переваги, які він отримає від вибору запропонованих освітніх програм, показати партнерам шляхи співробітництва з навчальним закладом [6].

Однією із критично значущих складових управлінського процесу у закладі освіти є інформування учасників освітнього процесу та громади про свою діяльність на відкритих загальнодоступних ресурсах, оскільки без оперативного та повного інформування неможливо створити та підтримувати довіру до роботи закладу, що є обов'язковою умовою для ефективної освітньої діяльності [1].

Саме тому керівництво має організовувати діяльність закладу освіти на умовах інформаційної відкритості та комунікації з учасниками освітнього процесу і громадою. Інформаційна відкритість забезпечується наявністю у закладі освіти майданчиків для інформування учасників освітнього процесу, у тому числі соціальних мережах. Про що саме і як саме інформувати додатково – вирішує сам заклад освіти. Головний принцип інформування – повідомляти про те, що важливо, насамперед для батьків, які є найбільш зацікавленою та критично налаштованою аудиторією. Слід, врахувати той факт, що рішення по використанню соціальних мереж для взаємодії з учасниками освітнього процесу з точки зору працівників закладу освіти має бути обґрунтованим та слугувати для вирішення нагальних проблем закладу освіти та упередження конфліктів, спираючись на нетикет [3].

Серед стратегій позиціонування, виокремлених у працях Дж. Вінда, Ф. Котлера, Ж.-Ж. Ламбена, Т. Примака, П. Темпорала, стосовно закладу загальної середньої освіти в контексті соціальних мереж слід виокремити стратегії, що базуються:

- на основі емоційних цінностей, властивих цільовим споживачам;
- за участю в суспільному житті та громадських рухах.

З урахуванням того факту, що за даними Factum Group Ukraine за 2019 рік найбільш популярною мережею в Україні залишається Facebook (становить 30%, що відповідає 13 млн осіб та становить 0,7% від світової аудиторії), наше дослідження спиралося на контент-аналіз присутності закладів загальної середньої

освіти саме у цій мережі, при цьому відмінності між сторінкою чи групою Facebook закладу не враховувалися [2].

Нами також було опитано 206 респондентів із числа директорів закладів загальної середньої освіти та їх заступників, майже 93% яких вказали на наявність сторінки/групи їх закладу у цій соціальній мережі. При цьому сторінку закладу у Facebook адмініструє особисто директор (42% з 206 опитаних) та його заступники (52 % з 206 респондентів).

За результатами опитування з'ясовано, що стратегії позиціонування закладів загальної середньої освіти у соціальних мережах напряду визначаються тематикою повідомлень, які цікаві, безпосередньо батькам як найбільш вибагливим споживачам освітніх послуг.

Було встановлено, що найбільший інтерес учасників освітнього процесу у соціальних мережах викликають наступні повідомлення – різні форми проведення навчальних та виховних занять за участі здобувачів (68%) та висвітлення успіхів учасників освітнього процесу (64%). Треба відзначити, що такі повідомлення вирізняються більшою емоційністю та яскраво ілюстрацією, їх увага зосереджується на нових підходах в організації освітнього процесу: очевидно, що заклад загальної середньої освіти більшою мірою не лише місце, де здобувачі набувають теоретичні знання з певних дисциплін за новими формами та методами навчання, а й середовище, де вони навчаються взаємодії із суспільством та ефективно управляти своїм часом. Фактично, повідомлення цього типу становлять основу *стратегії позиціонування закладу загальної середньої освіти на основі емоційних цінностей, властивих цільовим споживачам*. Сьогоднішні реалії вимагають все більше неформальних контактів з цільовою аудиторією. При порушенні позитивних емоцій реально домогтися, щоб учасники освітнього процесу відчували себе більш задоволеними та щасливими, і у результаті брали активну участь у житті та діяльності закладу освіти. Таким чином в учасників освітнього процесу формується стійка лояльність до закладу освіти, яка частково гарантує задоволеність якістю освітніх послуг.

Головна особливість соціальних мереж – інтерактивність. Відтак, соціальні мережі виступають одночасно сервісом для взаємодії окремих індивідів (лідерів думок, шанувальників закладу освіти) та спілкування великих соціальних груп. У зв'язку з великим обсягом залучених користувачів можна вважати цю середу досить потужним інструментом для підтримки освітніх змін та роз'яснення реформ, механізмом конструювання комунікативного простору [2]. За результатами нашого опитування 45% учасників освітнього процесу виявляють цікавість щодо роз'яснення питань освітнього процесу, освітніх реформ та нововведень. Відтак, мова йде про застосування *стратегії позиціонування закладу загальної середньої освіти за участю в суспільному житті та громадських рухах*.

Цілеспрямована робота по запровадженні даної стратегії позиціонування закладу загальної середньої освіти дає неабиякі позитивні результати у подальшому щодо консолідації учасників освітнього процесу щодо суспільно важливих питань, про що зазначили 78% з 206 опитаних керівників закладів

загальної середньої освіти. Найбільш вдалі приклади консолідації учасників закладу освіти в інтерактивній взаємодії у досягненні спільних інтересів наведено у дослідженні автора на тему: «Комунікації закладу загальної середньої освіти у соціальних мережах: переваги, проблеми та можливості»:

- залучення учасників освітнього процесу до вирішення суспільно важливих проблем – допомога і підтримка воїнів АТО, дітей-сиріт, людей похилого віку, сільських бібліотек, лікарень, безпритульних тварин тощо;
- надання оперативної адресної підтримки безпосередньо учасникам освітнього процесу, що потрапили у надзвичайні обставини – пожежа, аварія, оперативне лікування тощо (допомога через безпосередній особисті контакти у разі зменшує шахрайства і зневіру у благодійні організації);
- налагодження успішної проектної діяльності, починаючи від конкурсів і завершуючи громадськими бюджетами, тематика освітніх проектів у яких спрямована переважно на ремонт чи облаштування території та приміщень навчальних закладів комунальної форми власності, а також створення творчого, розвивального чи інклюзивного середовища;
- вирішенню кадрових проблем закладу освіти (активність керівника у соціальній мережі на 77% підвищує шанси залучити та втримати цінних співробітників [2]).

Зазначені стратегії позиціонування закладу загальної середньої освіти потребують розробки методичного інструментарію щодо їх реалізації, оцінки ефективності і прогнозування наслідків їх впровадження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. – Київ, Державна служба якості освіти, 2019 – 240 с.

2. Махия Т. А. Комунікації закладу загальної середньої освіти у соціальних мережах: переваги, проблеми та можливості. Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту». Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2020. С. 256-264. URL : http://www.aup.com.ua/uploads/Zbirnyk_8_konf_2020.pdf (дата звернення 30.09.2020 р.)

3. Махия Т. А. Особливості взаємодії учасників освітнього процесу у соціальних мережах: переваги та недоліки. Збірник статей Шостої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи».. Київ. : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2018. С. 211-219 URL : <http://www.aup.com.ua/zbirnik-statey-shostoi-mizhnarodnoi-na/> (дата звернення 30.09.2020 р.)

4. Примак Т. О. Стратегії позиціонування у теорії маркетингу. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2012, (1), С. 13-20. URL : https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2012_1_13_20.pdf (дата звернення 30.09.2020 р.)

5. Рябова З. В. Маркетингова стратегія як складова освітнього маркетингу і механізм забезпечення конкурентоспроможності навчального закладу. Вісник післядипломної освіти, 2014, (10), 134-145. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/7001/>(дата звернення 30.09.2020 р.)

6. Ткаченко О. О.. Сутність та особливості позиціонування вищих навчальних закладів. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2015, (2), 78-84.

МОЗГОВА Світлана Віталіївна,
завідуюча бібліотекою, учитель
Білоцерківської спеціалізованої школи I-III
ступенів №9 з поглибленим вивченням
іноземних мов Білоцерківської міської
ради Київської області, здобувачка вищої
освіти ОПП «Управління навчальним
закладом» кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО

ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ EVENT-МЕНЕДЖМЕНТУ

В умовах постійних освітніх змін та жорсткої конкуренції між закладами освіти постає питання позиціонування закладів освіти на ринку послуг. При цьому основна комунікативна стратегія полягає не просто в утриманні уваги споживачів послуг, а й створенні умов для формування репутації найкращих. Тому проведення заходів особливої, святкової категорії є чудовим приводом позиціонувати свій заклад освіти.

Основна мета event-заходу привернення уваги громадськості, місцевих ЗМІ та потенційних споживачів освітніх послуг, створення позитивного іміджу, зміцнення довіри з боку різних груп громадськості, вплив на рейтинг успішності та популярності серед закладів міста, налагодження комунікації, створення конкурентоздатної організації. Прикладом такого свята може стати «Золотий фонд школи» захід, що покликаний не просто відзначити переможців та призерів міських все українських конкурсів олімпіад, творчих, наукових конкурсів, патріотичних заходів, спортивних змагань, а й засіб внутрішнього піару, задля заохочення педагогічного колективу для подальшої натхненної праці. Зовсім не другорядним є і зовнішній піар, висвітлення успіхів кадрового складу, здобувачів освіти перед спонсорами, меценатами та привернення уваги громадськості, місцевих ЗМІ, потенційних споживачів освітніх послуг, створення позитивного іміджу, зміцнення довіри з боку різних груп громадськості, вплив на рейтинг успішності та популярності серед закладів міста, налагодження комунікації, що сприяє підвищенню довіри до школи.

Захід є щорічним і статті витрат зазвичай повторюються, але призовий фонд може зазнавати змін в залежності від наповнюваності благодійного фонду. Бюджет заходу упорядковує батьківський комітет ЗЗСО на чолі з керівником благодійного фонду. Крім того подарунки за призові місця у творчих, мовно-літературних конкурсах та спортивних змаганнях надають спонсори та депутати.

Зазвичай, планування заходу такого масштабу починають за 1,5 місяці до самого заходу, починаючи з наказу про створення творчої групи для підготовки свята. Написання сценарію свята, підбір ведучих, ініціативної групи – за 1,5 – 1 місяць до свята. Далі – перегляд номерів учасників, що претендують на виступ на святі, вибір найдостойніших та тих, що підходять під цьогорічну тему – за 3 тижні до свята. Відпрацювання сценарію забирає ще 2 тижні. Придбання подарунків учасникам, грамот та виготовлення іменних запрошень для учнів, батьків та вчителів, що будуть нагороджені на святі та почесних гостей з управління освіти, спонсорів, представників місцевих ЗМІ. Вручення запрошень – не менше ніж за 5 днів до свята. Після проведення свята робота не закінчується, адже мало просто провести захід, потрібно створити резонанс і залишити позитивне враження, тому як підведення підсумків обов'язковим є написання статті на сайт школи, управління освіти та у соцмережі.

За планування, підготовку наказу та хід заходу несе відповідальність заступник директора з НВР. В наказі прописується ініціативна група, що зазвичай складається із заступника з НВР, педагога-організатора, кількох учителів та учнівської групи, що пишуть сценарій, проводять репетиції, виготовляють запрошення та ін.. Проте найвідповідальнішим є написання статті, зйомка якісного фото, відеоматеріалу та вчасне розміщення їх на сайтах, соцмережах, адже враження навіть від найяскравішого заходу легко зіпсувати неякісними фото чи безликим текстом.

Яскраві виступи талановитих учнів, значні досягнення їх у навчанні, творчий педагогічний колектив зазвичай дозволяють не лише справити позитивне враження, а й зберігати інтерес до заходу й після зустрічі. А розміщення яскравих медіа та цікавої замітки в соцмережах, на сайті дозволить нагадати про ті яскраві емоції, які відчували під час нагородження. В соцмережах навіть зручніше виставляти таку інформацію, так як там набагато зручніший зворотній зв'язок і є можливість поширювати інформацію та коментувати дописи, таким чином ми охоплюємо більшу аудиторію.

Крім того в основу такого event закладений принцип дитиноцентризму, тобто головна увага привертається до їх успіхів, а це найкраща реклама серед батьківської громадськості, так як вони є потенційними споживачами освітніх послуг. Адже коли батькам подобається навчальний заклад, вони не тільки приводять навчатися до нього і своїх молодших дітей, але й рекомендують своїм друзям та знайомим.

Отже, такі заходи є важливою складовою позиціонування навчального закладу на ринку освітніх послуг, що відкривають перед освітньою установою нові

горизонти для просування власного освітнього продукту та позитивно впливають на потенційних споживачів освітніх послуг.

ЛІТЕРАТУРА

8. Махія Т.А. Використання соціальних медіа в освітньому Event-менеджменті /Тетяна Махія //Збірник статей П'ятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». – Київ.: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2017. – С. 244-253

9. Мацапура Т. В. Теоретичні основи маркетингового позиціонування закладу освіти зі спеціальними та інклюзивними групами та класами на ринку освітніх послуг. //Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школах. 2018 р. №60. Т.1

---

*МОМОТ Ірина Вікторівна, заступник
директора з НВР Бориспільського
академічного ліцею, спеціаліст вищої
категорії, старший учитель*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ПАКЕТУ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ GOOGLE «G-SUIT FOR EDUCATION» ЯК СУКУПНОСТІ ОСВІТНІХ ДОДАТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сьогодні існують різні форми здобуття освіти, являючи собою різноманітну систему особистісного розвитку учня чи студента, здатну гнучко реагувати на соціально-економічну ситуацію в країні, враховувати суспільні запити та освітні потреби, серед яких особливо актуальними є використання ресурсів інформаційних технологій та дистанційних форм навчання.

Пандемія вплинула на систему освіти в усьому світі, що призвело до масового закриття шкіл і вузів. Станом на 20 березня 2020 року уряди в 135 країнах оголосили або здійснили закриття шкіл, в тому числі 124 країни закрили школи по всій країні і 11 країн закрили школи тільки в деяких регіонах. Закриття шкіл по всій країні торкнулося понад 1,254 мільярд учнів у всьому світі (72,9% учнів в світі). [1]

Під час карантину світ переконався в тому, що без дистанційної та онлайн-освіти сучасне навчання є неможливим.

Тому, компанія Google розробляє і успішно впроваджує в практику проєкт «Навчайте, де б ви не були». Це потужний інструмент для закладів освіти, який інтегрує в собі застосунки, такі як електронна пошта, Google Клас, Google Meet, Календар, Google Диск, тощо, забезпечує безпеку даних, допомагає вчителям ефективніше залучати учнів і контролювати навчальний процес при дистанційному чи змішаному навчанні. Тому сьогодні, як ніколи, важливими стали формування

цифрової та професійної компетентності керівних та педагогічних кадрів щодо розгортання та використання середовища G Suite for Education (Google Workspace) в діяльності закладу освіти (планування, технологічний супровід й здійснення основних налаштувань системи, організації освітньої діяльності через інструмент Google Клас, здійснення взаємодії з батьками чи опікунами учнів / студентів, налаштування дієвого спілкування, розсилок та ознайомлення з прикладами ефективних рішень для комплексного впровадження в діяльність закладу освіти на основі Google Cloud Platform).

Щоб скористатися всіма можливостями даних застосунків, потрібен обліковий запис G Suite for Education, який надається безкоштовно в усьому світі для навчальних закладів, що відповідають вимогам програми.

Для цього потрібно зробити три кроки:

1. Заповнити реєстраційну форму для свого навчального закладу.
2. Визначити організаційну структуру, щоб застосовувати налаштування й правила, і завантажити файл CSV з переліком користувачів.
3. Вибрати, хто з користувачів матиме доступ до певних сервісів, і без зайвих зусиль застосувати налаштування, щоб забезпечити для них надійний захист.

Після цього всім користувачам буде наданий особистий акаунт, і учень / студент чи вчитель будуть користуватися всіма можливостями Google Workspace: корпоративною електронною поштою, хмарним сховищем даних, спільним календарем, відеозустрічами тощо.

Розглянемо детальніше про те, які нові можливості компанія Google планує запровадити у програмі Meet and Classroom

Контроль для модераторів

Протягом наступних кількох місяців буде надано модераторам освітніх зборів додаткові засоби керування своїми віртуальними класами. Ось нові можливості, які з'являться у вересні, що будуть доступні модераторам:

- Заборонити учасникам приєднуватися до зустрічей після того, як їх виключили або після того, як їм двічі заборонили в'їзд (розпочнеться пізніше цього місяця)
- Завершити зустрічі для всіх учасників, коли клас закінчено
- Керувати запитами на приєднання з легкістю, приймаючи або відхиляючи їх масово
- Вимкнення чат під час зустрічі та встановлення обмеження щодо того, хто може представляти участь під час зустрічі
- Параметр, який вимагає від вчителя приєднатися першим [2]

Інтерактивність у зустрічі

Можливості інтерактивності надзвичайно важливі для дистанційного навчання, і тому Google створює нові можливості, щоб фактично збільшити взаємодію вчителя і учня:

Запуск у вересні

- Більший кахельний вид із сіткою 7x7, щоб вчитель міг одночасно бачити до 49 учнів
- Спільна дошка з Jamboard in Meet, щоб була можливість заохотити учнів ділитися ідеями та пробувати творчі підходи до уроків
Запуск у жовтні
- Розмити або замінити фон, щоб усі почували себе комфортніше під час дистанційних занять. Примітка. Адміністратори можуть вимикати власні фони за потреби.
- Відстежувати відвідуваність для перегляду та відстеження того, які студенти відвідували віртуальні заняття (G Suite Enterprise for Education)
- Розбивні кімнати, щоб викладачі могли розділити класи на одночасні обговорення в малих групах (G Suite Enterprise for Education)
Запуск пізніше цього року
- Підняття рук, щоб допомогти вчителю визначити учнів, яким може знадобитися допомога чи запитання
- Функції запитань та відповідей, щоб забезпечити учням можливість задавати питання, не порушуючи потоку обговорення в класі або уроку, та опитування, щоб залучити учнів поділитися своїм голосом (G Suite Enterprise for Education) [2]

Нові, простіші способи приєднатися до занять

Окрім спільного використання кодів приєднання до курсів, викладачі тепер можуть поділитися посиланням для приєднання до занять одним клацанням миші. Обмін посиланнями дозволяє викладачам ділитися класами в будь-якому місці, де вони спілкуються зі студентами, в тому числі на платформах обміну повідомленнями, таких як WhatsApp.

Сучасна освіта вимагає безупинно розширювати своє сприйняття комплексності світу та формування інформаційного суспільства. Для того, щоб знання отримали конкретний зв'язок з діями, необхідно постійно "навчати себе", поповнюючи й розширюючи свою освіту. Саме використання хмарних платформ та сервісів робить навчання доступним у будь-якому місці та у будь-який час. Це все можливо завдяки тому, що всі необхідні відомості та дані можна зберігати на віддаленому сервері.

Впровадження хмарних технологій у навчальний процес є новим напрямом, що стрімко розвивається. Хмарні технології дають можливість проводити онлайн-консультації та досить швидко на поставлені запитання отримувати відповіді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наталія Лимонова. Яким чином пандемія вплинула на онлайн-навчання: цифри та статистики. Режим доступу: <https://cutt.ly/QgvntGt>
2. Зак Єскель. Детальніше про те, що відбудеться у програмі Meet and Classroom Режим доступу: <https://cutt.ly/VgvEgwm>
3. Вакалюк Т.А. Можливості використання хмарних технологій в освіті. // Актуальні питання сучасної педагогіки. Матеріали міжнародної

науковопрактичної конференції (м. Острог, 1-2 листопада 2013 року). – Херсон :
Видавничий дім «Гельветика», 2013. – С. 97–99.

***МУКОВОЗ Ольга Григорівна**, учитель
Глухівської загальноосвітньої школи I-III
ступенів №6 Глухівської міської ради
Сумської області, здобувачка вищої
освіти ОПП «Управління навчальним
закладом» кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

Перед керівниками сучасних закладів освіти постають нові завдання, які потребують умінь аналізувати великий обсяг фактичного матеріалу, узагальнювати тенденції, прогнозувати розвиток педагогічної системи закладу освіти, приймати рішення та організовувати їх виконання, оцінювати результати. Управлінці все більше відчують вплив ринкових відносин, усвідомлюють, що керівні процеси не обмежуються внутрішньо шкільними розпорядженнями та наказами. Посилюється вплив соціуму, громадськості на управлінську діяльність.

У ході дослідження ми розглянули поняття «інформаційно-комунікаційні технології» та необхідності їх застосування у процесі управління закладом освіти.

У Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що сучасний розвиток системи освіти, її структура та компоненти повинні відповідати науковим, технологічним і соціальним цілям та напрямам розвитку як суспільства, так і інформатизації [1]. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у системі управління освітою є особливо необхідним, оскільки саме управлінські рішення спроможні змінити всю систему в цілому, а від їх правильності та своєчасності залежить ефективність системи освіти. Одним із методів удосконалення системи управління освітою є впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних систем. Це дозволяє оптимізувати процес обміну інформацією, зменшити обсяг роботи адміністрації в системі освіти та дозволяє приймати ефективні управлінські рішення.

У роботах Л. Даниленко, Г. Єльнікової, В. Маслової відображені питання систематизації управлінської діяльності. Проблеми впорядкування збору, обробки та збереження організаційно-управлінських даних розглянуто такими вченими як В. Биков, Н. Морзе, В. Олійник, В. Руденко, С. Сисоєва, О. Готько та ін. Різні аспекти роботи керівника із використанням ІКТ в управлінні закладом освіти розглядаються в дослідженнях Т. Махині, Г. Тимошко, З. Рябової.

У науковій літературі співіснують різноманітні визначення поняття «інформаційно-комунікаційні технології»:

- засоби, пов'язані зі створенням, збереженням, передачею, обробкою й управлінням інформації. Цей широко вживаний термін включає в себе всі технології, що використовуються для спілкування та роботи з інформацією [4];
- інформаційно-комунікаційні технології Н. В. Морзе визначає як інформаційні технології на базі персональних комп'ютерів, комп'ютерних мереж і засобів зв'язку, для яких характерна наявність доброзичливого середовища роботи користувача [3].

До засобів ІКТ відносять: комп'ютери та їх периферійне обладнання, засоби перетворення і маніпулювання аудіовізуальною інформацією, засоби передачі інформації, програмні комплекси.

Вони розрізняються за ступенем інтерактивності і за джерелом інформації, тому їх умовно поділяють на:

- технології, що забезпечують зберігання інформації;
- технології, що забезпечують прямий доступ до великих обсягів інформації.

Знаходження, збирання, обробка, створення та передавання інформації відбувається завдяки використанню інструментарію інформаційних технологій: текстовий процесор (редактор), видавничі системи, електронні таблиці, системи керування базами даних, електронні записні книжки, електронні календарі, інформаційні системи функціонального призначення, експертні системи, мережа Інтернет тощо.

Засоби ІКТ, що використовуються в управлінні закладом освіти повинні кількісно і якісно обробляти такі дані: обліковий склад контингенту школярів з даними про процес їх навчання; дані з діагностики якості навчання (тестовий контроль знань, умінь, навичок); дані, які можна розглядати як основні параметри процесу навчання (організація навчального процесу); кадровий склад і кваліфікація педагогів; матеріальне, дидактичне і методичне забезпечення навчального процесу тощо [5].

На сьогодні зростає роль комунікаційних процесів у формуванні позитивного іміджу закладу освіти та його розвитку. Проте виникає проблема оптимального використання комунікаційних процесів. З метою створення сприятливої взаємодії з цільовою аудиторією необхідною умовою є застосування комплексного підходу до всіх комунікаційних ресурсів закладу освіти [2].

Дослідження особливостей використання ІКТ у процесі управління закладом освіти (на прикладі Глухівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №6) полягає у:

- підборі ілюстративного матеріалу для оформлення стендів, кабінетів;
- знайомстві з науково-популярними та науково-методичними виданнями, з досвідом інших ЗО;
- застосуванні цифрової фотоапаратури і програм редагування фотографій;
- використанні мережі Інтернет в управлінській діяльності;

- оформленні буклетів, візитних карток, запрошень, матеріалів за різними напрямками діяльності;
- створенні медіатек;
- використанні комп'ютера у діловодстві ЗО, створенні різноманітних баз даних;
- використанні електронної пошти, веденні сайту ЗО.

Отже, можемо визначити сутність і призначення інформаційно-комунікаційних технологій: ІКТ як сукупність методів і програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, забезпечує виконання інформаційних процесів з метою підвищення їхньої надійності та оперативності, знижує трудомісткість використання інформаційного ресурсу, підвищує ефективність різних видів діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/tag/novaukrainska-shkola>.
2. Махиня Т. А. Комунікації як стратегічний ресурс закладу загальної середньої освіти / Махиня Т. А. // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Управління закладами освіти на засадах акмеологічного підходу» (16 березня 2018 р.): в 2 ч. Ч. 2 / Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, Нац. акад. пед. наук України, Полтава держ. ун-т ім. В. Г. Короленка; [відп. за вип.: Б. М. Ренькас, Т. Є. Рожнова]. – Житомир: Вид-во ФО-П Левковець, 2018. – 220 с. – С. 11-16.
3. Морзе Н. В. Методика навчання інформатики: навч. посіб.: [у 3 ч.] / Н. В. Морзе; за ред. акад. М. І. Жалдака. – К.: Навчальна книга, 2004. – Ч.1: Загальна методика навчання інформатики. – 256 с.
4. Готько О. Сучасні засоби роботи з інформацією / О. Готько // Молодь і ринок. – №4 (123), 2015.
5. Поташник М.М. Управление современной школой (в вопросах и ответах) [Текст]: пособие для руководителей образовательных учреждений. – Москва: Новая школа, 2001. – 203с.

---

*МУРАДОВА Лариса Наїльевна, вчитель
англійської мови та інформатики
Бориспільської ЗОШ І-ІІІ ступенів №6*

ПРАКТИКА ПЕРЕВЕРНУТОГО КЛАСУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, висунутих Державною національною програмою «Освіта. Україна ХХІ ст.», визначено необхідність «досягнення якісно нового рівня у вивченні іноземних мов» [2].

Згідно з програмою, володіння іноземною мовою – це не знання сукупності правил і граматичних конструкцій, а вміння використовувати мову в повсякденному житті [3].

Специфіка іноземної мови як навчального предмета полягає в тому, що спілкування є не лише кінцевою метою навчання, а й засобом її досягнення.

Досвід показує, що стандартні, традиційні форми навчання не завжди викликають в учнів інтерес до навчання, а отже, не дають ефективного результату. Кожен учитель хоче бачити в очах своїх учнів інтерес, дивування, знання [2].

Сучасні зміни в освіті спонукають педагогів шукати нові шляхи передачі знань, формування вмінь та навичок. Сьогодення вимагає реалізацію ключових компетентностей НУШ: формування людини, здатної приймати відповідальні рішення, працювати в команді, критично мислити, розв'язувати проблеми, самореалізовуватися, тощо. Звісно, що такий підхід вимагає нових альтернативних форм і методів навчання й виховання. Серед них можемо виділити «перевернуте навчання» [1].

Поняття перевернутого навчання (flipped learning) спирається на такі ідеї, як активне навчання, залучення учнів у спільну діяльність, комбіновану систему навчання і, звичайно, подкаст. Цінність перевернутих класів у можливості використовувати навчальний час для групових занять, де учні можуть обговорити зміст лекції, перевірити свої знання і взаємодіяти один з одним в практичній діяльності. Під час навчальних занять роль викладача – виступати тренером або консультантом, заохочуючи учнів на самостійні дослідження і спільну роботу [4].

Авторами технології навчання «Перевернутий клас» вважаються вчителі хімії Аарон Самс і Джонатан Бергманн. У 2008 році вони стали записувати відеоролики із своїми лекціями та перетворювати їх в домашні завдання для своїх учнів. У власних книгах «Перевернуті заняття або як достукатися до кожного учня на уроці», вони розповідають про особливості цієї технології та її можливостях [6].

Перевернуте навчання – це педагогічний підхід, де наголос зміщується з колективного навчального простору до індивідуального навчального простору. Колективний навчальний простір відповідно трансформується в інтерактивне, динамічне, освітнє середовище, де вчитель координує учнів до творчої діяльності в освітньому процесі [1].

Порівнюючи «перевернутий» підхід до навчання з традиційним підходом, можна зразу вказати на зміну ролі учня: залучення в навчальний процес; відповідальність за своє навчання; взаємодія з усіма учасниками навчального процесу; осмислене навчання. Змінюється і роль вчителя, який працює з урахуванням особистісно-орієнтованого навчання: вчитель у меншому об'ємі дає учням інформацію в готовому вигляді, при цьому вчитель має більше уваги звертати на супровід навчання і створення умов для пізнавальної діяльності учнів.

Єдиної моделі перевернутого навчання немає і бути не може – термін широко використовується для опису структури практично будь-яких занять, які базуються на отриманні знань із теми, яка має вивчатися на наступному уроці, з різних джерел

інформації: підручників, спеціально записаних презентацій, відеороликів, з подальшим їх обговоренням і застосуванням безпосередньо в класі.

Так викладач Гарвардського університету Ерік Мазур пропонував своїм студентам заздалегідь вивчати програмний матеріал перед заняттям, а лекційне заняття проводив у формі діалогу для активізації уваги і пізнавальних здібностей своїх учнів [1].

Для того, щоб полегшити учням засвоювати знання, необхідно дозволити їм працювати «так, як вони хочуть», треба підібрати відповідний спосіб передачі інформації: фільм, слухання, мовлення, фотографії, презентація, практичне заняття, лекція, анімація, вікторина, тощо. Такий підхід спирається на ідею **BLENDED LEARNING**, тобто «змішаного» навчання: воно поєднує різні матеріали, різні інструменти і, насамперед, стаціонарне навчання (в класі), поєднане з онлайн навчанням (тобто, навчанням через інтернет) [5].

Чим цікавий перевернутий клас? Учні ознайомлені з темою уроку, їм цікаво, тому що вони володіють ситуацією, знають, про що буде йти мова, та з чим вони будуть працювати. Це зменшує психологічне навантаження, оскільки матеріал вже опрацьований, а незрозумілі моменти будуть обговорюватися в класі. Для учнів ця технологія дає можливість опрацьовувати матеріал в зручному для себе темпі, з повторним переглядом або прослуховуванням, виконанням завдань декілька разів.

Крім самого матеріалу, для опрацювання можна дати завдання в таких додатках, як Quizlet, Kahoot.

Quizlet зручний для вчителя створенням своїх власних комплектів словників для учнів, використовуючи тему уроку. На прикладі Quizlet можна чудово працювати зі словами, фразами, побудовою речень. Таким чином, йде запам'ятовування і опрацювання матеріалу. А на уроці вже виконуються завдання, використовуючи вивчений матеріал (collocations, phrasal verbs etc).

Kahoot подобається дітям тим, що вони сприймають цей додаток як гру, де треба виконати завдання найкраще від усіх. Додаток дозволяє створювати тести та вікторини, які можна проходити одному або декільком учасникам одночасно.

На початку кожного уроку варто запропонувати учням просте інтерактивне опитування або диктант, тестові завдання, тощо. Для цього можна використовувати різні мобільні додатки, такі як Kahoot, Plickers Learningapps.org.

Педагоги виділяють переваги «переверненого» навчання: поява інтересу до предмету, зростання активності учнів, розвиток педагогіки співпраці, персоналізація навчання, доступність інформаційно-комунікаційних технологій. За такого підходу не можна принести готове списане домашнє завдання. Також кількість переглядів відео є необмеженою. Завдяки такій моделі учні починають розуміти, що саме на них покладається велика відповідальність за навчання.

Також може включати в себе інші педагогічні технології, котрі також сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів, спонукають до розвитку їх дослідницькі уміння та дозволяють працювати в зручний час [1].

При проведенні перевернутого уроку англійської мови залишається більше часу саме на комунікативну компетенцію, міжпредметні зв'язки.

У контексті «перевернутого навчання» постає запитання: як зацікавити дітей вивчати матеріал на випередження вдома, коли і звичайне домашнє завдання учні виконують не завжди якісно. Мабуть, єдиний спосіб вирішення цієї проблеми полягає в тому, що відео уроки, відео лекції чи підручники, які використовуються в даній методиці, повинні бути цікавими, насиченими та зрозумілими не лише вчителю, а і школяреві. Підручник в ідеалі повинен бути цікавим і зрозумілим, відповідати віковим особливостям сприйняття інформації учнями, враховувати міжпредметні зв'язки.

Інтерес до »Перевернутого класу« постійно росте. Перенесення подачі теоретичного матеріалу за межі класної кімнати допомагає виділити більшу кількість часу на уроці для розвитку важливих в сучасному світі навичок – ведення дискусії, критичного мислення і створення власних проєктів.

При використанні розглянутої технології «перевернутого навчання» кардинально змінюється роль учня, котрий стає не «споживачем», а активним учасником освітнього процесу, а вчитель створює умови для здійснення пізнавальної діяльності учнів і супроводжує їх навчання.

Технологія «перевернутого навчання» дає змогу істотно покращити показники успішності [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоусова Н.В., Гордієнко Т.В. Застосування технології перевернутого навчання в роботі загальноосвітнього навчального закладу. *«Молодий вчений»*. № 5.2 (69.2). 2019. С.102-105. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/5.2/23.pdf>
2. Гуріна А. А., Саприкіна О. П. Ігрові форми роботи як засіб формування ключових компетентностей особистості на уроці іноземної мови в умовах Нової української школи. Інтелектуальна гра «Брейн-ринг»: метод. посіб. Рівне. 2018. 33 с. URL: http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/posibnyky/navchalyni/11_Saprikina_Igrovii.pdf
3. Іноземна мова: від навчального предмета до життєвого уміння. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/foreign-language-life-skill>
4. Лотиш Л.С. Доповідь на тему «Використання методу «перевернуте навчання», як засіб стимулювання пізнавального інтересу учнів на уроках географії». Луцьк. 2017. URL: <https://vseosvita.ua/library/dopovid-na-temu-vikoristanna-metodu-perevernute-navcanna-ak-zasib-stimuluvanna-piznavalnogo-interesu-ucniv-na-urokah-geografii-110558.html>
5. Лучинська Агата. Перевернутий урок або навчання через діалог. URL: <https://klasnashkola.eu/wp-content/uploads/2017/05/Перевернутий-Урок.pdf>
6. Майстерня педагога. «Перевернутий клас». URL: <http://mozaikaped.blogspot.com/2017/01/learning.html>

МУРАХОВСЬКА Кристина
Костянтинівна, директор Бершадської
дитячо-музичної школи
ім. Р. А. Скалецького, здобувачка вищої
освіти ОПП «Управління навчальним
закладом» кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

Термін «інклюзія» (в перекладі з англійської «inclusion» – включення, французького «inclusif» – включаючий в себе, латинської «include» – заключаю, включаю) вперше введений у науковий обіг Мадлен Уїлл. Це процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі; процес реального залучення осіб з особливими освітніми потребами, з вадами здоров'я, до активного суспільного життя, який передбачає адаптацію соціального середовища до потреб людини. Поняття «інклюзія» означає, що дитині з обмеженими можливостями надається право відвідувати загальноосвітній заклад і для цього створюється необхідне адаптоване освітнє середовище та надаються відповідні додаткові послуги, які приносять користь від спільного їх навчання зі здоровими однолітками. [1]

Для України інклюзивна освіта є педагогічною інновацією і в той же час вимогою не лише часу, а й одним із міжнародних зобов'язань держави. ЮНЕСКО розглядає інклюзію як динамічний процес, який полягає в позитивному ставленні до різноманітності учнів у навчальному середовищі, сприйнятті індивідуальних особливостей розвитку дитини не як проблеми, а як можливостей для розвитку. Активний розвиток інклюзивної освіти – це не тільки технічна або організаційна зміна, але і певна філософія в освіті. Таким чином, для розуміння інклюзії мають значення чотири ключові аспекти:

1. *Інклюзія – це процес.* Її слід розглядати як неперервний пошук ефективних способів врахування питання багатоманітності. Інклюзія навчає співіснувати з відмінностями, які розглядаються як стимул для заохочення дітей і дорослих до навчання.

2. *Інклюзія спрямована на виявлення й усунення бар'єрів.* Вона передбачає збір, узагальнення і оцінку інформації з великої кількості різних джерел з метою вдосконалення освітньої політики і практики, заохочення дітей і дорослих до навчання.

3. *Інклюзія створює умови для присутності, участі та досягнень усіх учнів.* Термін «присутність» означає місце навчання дітей і те, наскільки регулярно вони його відвідують. Термін «участь» описує якість їхнього навчального досвіду і тому вимагає врахування думок тих, хто навчається. Термін «досягнення» стосується не

лише результатів тестів чи екзаменів, а охоплює також результати навчання в межах усіх навчальних планів і програм (curriculum).

4. *Інклюзія вимагає підвищеної уваги до дітей «групи ризику»*, для яких існує вірогідність виключення чи низької успішності. Йдеться про моральний обов'язок вести ретельне спостереження за групами учнів, які за статистикою найчастіше потрапляють до «групи ризику», і, за потреби, вживати заходів для забезпечення їхньої присутності, участі та досягнень у системі загальної освіти.

Інклюзія як освітня концепція постійно розвивається, і є вкрай важливою для формування політики й стратегій, спрямованих на усунення причин і наслідків дискримінації, нерівності та виключення.[2]

Одним з основоположних принципів Української держави є рівність усіх її громадян у своїй гідності та правах, тобто кожна людина має право на вільний розвиток особистості та на освіту – як загальну, так і спеціалізовану. Рівність доступу до освіти гарантована Конституцією України і є одним з пріоритетних напрямів державної політики. Однією з ключових компетентностей, яку має формувати освіта, європейською спільнотою визнано культурне усвідомлення та самовираження. Мистецька освіта як окремий вид спеціалізованої освіти спрямована на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості в різних видах мистецтва, відкриває можливості для всіх громадян, зокрема для осіб з особливими освітніми потребами. [3, ст.1]

Нова мистецька школа в умовах проголошеної децентралізації в Україні тепер має виконувати багато як основних, так і додаткових функцій, у тому числі «відкривати свої двері» для осіб з особливими освітніми потребами. Нормативно таке право та обов'язок мистецьких шкіл зафіксовано в ряді документів, що розроблялися та затверджувалися останнім часом: Закони України «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 р. № 1841-III, «Про освіту» від 05.09.2017р. №2145-VIII, «Положення про мистецьку школу», затверджене наказом Міністерством Культури України від 09.08.2018р. № 686, Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» від 21.08.2019 р. № 779. [4, ст. 14] Отже, запровадження інклюзії в мистецькій освіті – це створення додаткових можливостей для гармонійного розвитку суспільства, залучення всіх його членів, незалежно від віку, статі та особливостей фізичного, розумового та психічного розвитку. [3, ст.2]

Зміни в мистецькій освіті спрямовані на оновлення змісту, структури, методів навчання, спроможних задовольнити потреби кожного здобувача освітнього процесу. Насамперед відкривши доступ до навчання тим, хто раніше не мав такої можливості. Сьогодні значно розширилися і можливості у виборі засобів навчання. Поряд з традиційними активно впроваджуються нові музично-інформаційні технології, які поєднують звичайний текст зі звуком, графікою, відео, анімацією тощо.

Кольцова Н.Є. вважає, що музично-інформаційні технології – це комплекс засобів і методів, що полягає в інтеграції музичної освіти і комп'ютерних технологій. У широкому сенсі до музично-інформаційних технологій і ресурсів

можна віднести будь які інформаційні технології та ресурси, організовані для досягнення цілей музичної освіти. [5, ст. 6]

В ході вивчення сучасних наукових праць українських та китайських учених Ван Ціхуей встановив, що музично-комп'ютерні технології – це сучасні інформаційні технології, які використовують у музичній царині й, зокрема, у системі музичної освіти. Ці технології займають сьогодні важливе місце, оскільки вони дозволяють значно підвищити її ефективність та оновити модель комунікації між усіма учасниками освітнього процесу. [6, ст.. 14]

Музично-інформаційні технології дозволяють по новому більш комплексно використовувати текстову, звукову, графічну та відеоінформацію: проводити віртуальні екскурсії по кращих музеях світу, подорожувати по країнах та епохах, ознайомлюватись з кращими зразками музичного та художньо-прикладного мистецтва, виконавцями; використовувати комп'ютер або відеопроєктор як засіб для демонстрації наочності; слухати музичні твори різних форматі, тощо. [7]

Серед переваг використання музично-інформаційних технологій в інклюзивному навчанні варто відзначити такі:

- сприяють розширенню учнівської автономії;
- дозволяють подолати комунікаційні труднощі та бар'єри;
- надають учням можливість продемонструвати навчальні результати у зручній спосіб;
- дають можливість розробляти навчальні завдання з урахуванням індивідуальних навичок та можливостей учнів;
- незалежний доступ до навчальних відомостей;
- можливість виконувати навчальні завдання у власному темпі (в асинхронному режимі);
- можливість учням використовувати музично-інформаційні технології в якості компенсаторного засобу, отримання доступу до навчальних відомостей в альтернативний спосіб [8, ст. 29].

Отже, нова цифрова реальність вимагає пошуку нових засобів для досягнення мети мистецької освіти. А це в свою чергу ставить перед викладачами мистецьких шкіл нові вимоги: знати основи роботи з ключовими музично-інформаційними технологіями і миттєво орієнтуватися в постійній їх зміні та розвитку, самостійно вміти вивчити їх нові можливості; вміти створювати навчально-методичний матеріал та застосувати дані технології в навчальному процесі для ефективності навчальної діяльності. Він повинен усвідомлювати, що музично-інформаційні технології – це не просто програми зі зберігання, передачі та обробки інформації музичного характеру, а велика область знань, що інтегрує в собі елементарну теорію музики, сольфеджіо, ансамбль, оркестр, вокальне мистецтво, аранжування, читання оркестрових та хорових партитур, інструментування і можливості сучасних комп'ютерних технологій. [5, ст.7] Інтерактивність, можливість відображення великих обсягів інформації у стислому доступному форматі, позитивний вплив на активізацію пізнавальних процесів, розвитку мислення, уваги, уяви, пам'яті, мовлення та ін., інтеграція різноманітних типів мультимедійних

даних та вплив на різні органи чуття – ці та інші характеристики зумовлюють доцільність використання музично-інформаційних технологій в навчанні, вихованні й розвитку дітей, зокрема в умовах інклюзивної освіти. Педагогічно обґрунтоване й виважене їх використання відкриває широкі можливості для покращення якості освіти, її доступності, сприяючи рівному доступу до освітніх послуг, плідній суспільній інтеграції на засадах інклюзивного підходу [8, ст. 71, 77].

ЛІТЕРАТУРА

1. Овчаренко Н. А., Богяну К. О. Інклюзивна музична освіта: теоретико-аналітичний аспект. Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 2019. – Вип. 1–2, с. 288
2. Інклюзія в освіті. URL: http://nmcio.ippo.kubg.edu.ua/?page_id=48 (дата звернення 18.10.2020)
3. Наказ Міністерства культури України від 20.12.2017 року № 1433 Концепція інклюзивної мистецької освіти – с.1,2
4. Бриль М.М. Проблемні аспекти впровадження інклюзії в мистецькій світі. Доповідь на Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю. – 2019 – с.14
5. Кравцова Н.Є. Модернізація сучасної музично-педагогічної освіти: перспективи і потреби – с. 6, 7
6. Ван Ціхуей. Сучасні музично-комп'ютерні технології: суть, роль та значення в сучасній професійній музичній освіті. Теорія та методика навчання і виховання. 2019. – № 47. с. 14
7. Криворучко Т. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках музичного мистецтва URL: <http://timso.koippo.kr.ua/hmura10/vykorystannya-informatsijno-komunikatsijnyh-tehnolohij-na-urokah-muzychnoho-mystetstva/> (дата звернення 20.10.2020)
8. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання. Навчальний посібник за загальною редакцією Ю. Г. Носенко. Полтава 2018

---

*МУХІНА Любов Яківна, методист
кафедри психології та особистісного
розвитку і кафедри економіки, підприєм-
ництва та менеджменту, методист
вищої категорії ННІМП ДЗВО УМО*

ПРОЩЕННЯ ЯК ЧИННИК ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Трудова діяльність педагогічного колективу закладу вищої освіти (ЗВО) пов'язана з вирішенням численних завдань діяльності ЗВО, що час від часу

супроводжується конфліктами, непорозуміннями та образами. Такі перехідні форми у взаємовідносинах між співробітниками впливають та стан соціально-психологічного клімату, а отже, на продуктивність та якість педагогічної праці [3, с. 244].

На думку Н. Вітюк прощення є одним із найважливіших показників повного розв'язання конфлікту, і в той час без прощення (у випадку образи) розв'язання проблеми чи конфлікту буде лише частковим [1, с. 45].

Педагогічне спілкування є однією з найважливіших форм професійної педагогічної діяльності [2, с. 103], тому прощення як психологічний інструментом підвищення якості та ефективності педагогічного спілкування впливає на характер педагогічної діяльності загалом.

Психологічний клімат трудового колективу закладів освіти досліджувався у працях Л. Карамушки, Г. Ложкіна, Б. Паригіна та ін.

Конфлікти та особливості їх розв'язання у межах педагогічного колективу досліджували такі вчені: М. Рібакова (основні види педагогічних ситуацій і конфліктів), Н. Самоукіна (особливості позицій суб'єктів педагогічного процесу), С. Максименко та Т. Щербан (готовність молодих педагогів до конфліктної взаємодії) та ін.

Теоретичні основи поняття «прощення» та різні аспекти цього феномену проаналізовані у зарубіжних психологічних наукових дослідженнях К. Юнга, Е. Гассіна, Р. Енрайта та ін.

Окремі аспекти проблеми прощення вивчали теологи (О. Мень, І. Гернер, Д. Анж, Г. Чепмен та ін.), філософи (Ф. Ніцше, В. Соловйов, В. Янкелевич, Д. Томільцева та ін.), медики (Е. Білінгтон, Д. Штейн та ін.), письменники (Ф. Достоевський, Л. Толстой та ін.).

В той же час на проблему прощення у педагогічному колективі науковці не звертали достатньої уваги, що зумовило вибір теми нашої праці та необхідність теоретично охарактеризувати феномен прощення як чинника організаційної культури закладу вищої освіти.

Виникнення необхідності у психологічному супроводі прощення в межах педагогічного колективу пов'язане з особливостями протікання конфліктів в освітньому середовищі, необхідністю турботи про психологічне здоров'я педагогічних працівників для якісного здійснення своїх професійних обов'язків та підготовки майбутніх фахівців за спеціальностями закладу вищої освіти.

Розглянемо параметричну модель сприятливого соціально-психологічного клімату трудового колективу (за Л. Карамушкою) (див. табл. 1) [3, с. 247].

Таблиця 1.

Параметрична модель сприятливого соціально-психологічного клімату (за Л. М. Карамушкою)

<i>№</i>	<i>Основний параметр соціально-психологічного клімату</i>	<i>Основна характеристика за визначеними параметрами</i>
1	Стосунки	Гуманне, поважне ставлення до кожного члена колективу
2	Спілкування	Взаємодопомога, ввічливість

Позиціонування закладу освіти засобами новітніх технологій менеджменту

3	Ставлення до праці	Творча цілеспрямованість на інноваційну діяльність
4	Переважаючі цінності	Особистість, духовні потреби, самоактуалізація
5	Рівень громадської думки	Принциповість, взаємовимогливість, дисциплінованість
6	Ставлення до мети спільної діяльності	Позитивне, згуртованість
7	Переважаючий емоційний тон	Оптимістичний, мажорний тон
8	Емоційне реагування на негативні явища	Переживання, співчуття, активний пошук резервів подолання негативних явищ
9	Загальне емоційно-особистісне відчуття кожного члена колективу	Захищеність

Параметри соціально-психологічного клімату «Стосунки», «Спілкування», «Переважаючий емоційний тон», «Емоційне реагування на негативні явища», «Загальне емоційно-особистісне відчуття кожного члена колективу» у межах педагогічного колективу зазнають значного впливу у випадку наявності образи у певного члена трудового колективу: образи на іншого члена трудового колективу можуть спричинити зміни характеру ставлення до кривдники, особливостей спілкування та поведінки педагога в трудовому колективі.

Розглянемо параметр соціально-психологічного клімату «Ставлення до праці». Редько С. вважає, що сприятливий психологічний клімат сприяє забезпеченню більш ґрунтовного розуміння педагогічним колективом цілей діяльності закладу освіти, швидкої мобілізації колективу на їх виконання та здійснення координації діяльності, що допомагає керівникові у прийнятті ефективних управлінських рішень та ефективному спілкуванню в межах педагогічного колективу [3, с. 246]. Він виділяє чотири структурні елементи психологічного клімату [3, с. 244]:

- 1) ставлення членів освітніх колективів до спільної справи;
- 2) ставлення членів освітніх колективів один до одного;
- 3) ставлення членів освітніх колективів до світу в цілому;
- 4) ставлення членів освітніх колективів до самих себе.

При цьому важливо звернути увагу на те, що якщо педагогічних працівник має певні образи на людей за межами трудового колективу (образи на знайомих, друзів, членів родини тощо), то такі образи через різні проєкції, негативний настрій педагогічного працівника також можуть мати значний вплив на стан соціально-психологічного клімату в трудовому колективі. В то же час образи на колег можуть мати вагомий вплив на міжособистісне спілкування педагогічного працівника за межами трудового колективу. Проєкції як механізм психологічного захисту спричиняють витіснення в несвідоме всієї сукупності патогенних спогадів і заміщення їх симптомами захисту: недовірою до самого себе або недовіри до інших людей [4, с. 74–75]. У цьому розумінні витіснені спогади щодо пережитої образи спричиняють захисні негативні прояви педагогічного працівника у процесі виконання професійних обов'язків, а також спричиняють негативне ставлення до колег у міжособистісному спілкуванні.

На наш погляд керівник педагогічного колективу відіграє значну роль в організації психологічної роботи щодо психологічного супроводу прощення серед педагогічних працівників, в тому числі запрошення фахівців з проблеми прощення для проведення лекцій, інтерактивних занять, тренінгів, проведення процедури медіації тощо, проведення психологічного дослідження з метою визначення необхідності психологічного супроводу прощення колективу чи окремих його членів та ін.

При цьому слід підкреслити, що люди часто схильні приховувати образи через небажання відчувати болісні переживання, які часто є необхідними для успішного проживання процесу прощення, а також через недостатню освіченість та неусвідомлення педагогічними працівниками питання необхідності прощення для збереження душевного та фізичного здоров'я і благополуччя, досягнення успіхів у професійній діяльності.

Особливе значення має професійне вирішення конфліктів та організація психологічного супроводу прощення між працівниками ЗВО та здобувачами вищої освіти, що важливо не лише для забезпечення результативності надання освітніх послуг та збереження належної мотивації до навчання здобувачів вищої освіти, але також сприяє підтриманню позитивного іміджу закладу вищої освіти у суспільстві, уникненню залучення зовнішніх суб'єктів вирішення конфліктів, наприклад, установи Міністерства освіти і науки України.

Висновки. Таким чином, психологічний супровід прощення може виступати в якості важливої умови гармонійного та екологічного розвитку педагогічного колективу, яка формує ключові аспекти організаційної культури трудового колективу і виступає вагомим фактором успішного досягнення педагогічним колективом цілей діяльності закладу вищої освіти.

Отримані нами результати теоретичного аналізу феномена прощення як чинника організаційної культури ЗВО можуть бути корисними для подальшого емпіричного дослідження впливу прощення на організаційну культуру закладу вищої освіти, управління конфліктами в умовах педагогічного колективу тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітюк Н. Прощення як механізм і критерій розв'язання міжособистісного конфлікту / Н. Вітюк // Збірник наукових праць : філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ : Вид-во ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2013. – Вип. 18. – Ч. 2. – С. 45–53.
2. Дубина Л. Г. Педагогічні конфлікти та способи їх розв'язання / Л. Г. Дубина, І. Б. Вашеняк // Педагогічний дискурс. – 2011. – Вип. 9. – С. 103–109.
3. Редько С. І. До проблеми спрямованості соціально-психологічного клімату у педагогічному колективі / С. І. Редько // Педагогічний процес: теорія та практика. – 2012. – № 5. – С. 234–243. – URL: <http://pptp.kubg.edu.ua/images/2012/05/redko.pdf>
4. Тохтамиш О. М. Захисний психологічний механізм проєкції та його зв'язок з самосприйняттям особистості / О. М. Тохтамиш // Scientific Journal «ScienceRise». – 2005. – №5/1(10). – С. 74–78. – Серія «Психологічні науки».

*НИКОЛАЄВА Оксана Миколаївна,
заступник директора з НВР гімназії №
107 «Введенська» м. Києва, здобувачка
вищої освіти ступеня доктора філософії
ДЗВО УМО*

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПРОЄКТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Дитина вперше переступає поріг навчального закладу і потрапляє в світ знань. Йому належить зробити багато нових відкриттів, знайти оригінальні, нестандартні рішення задач. Перетворення в суспільстві і зміни в українській освіті за останні роки вимагають і від педагога нового підходу до процесу навчання. Замість засвоєння здобувачами освіти готових знань, умінь і навичок потрібно навчити їх самих здобувати ці знання і застосовувати в реальній ситуації.

У зв'язку з цим виникає ряд питань:

- Що може спонукати учня вчитися?
- Що необхідно зробити, щоб учневі початкової школи навчання було цікавим і захоплюючою справою, а не стомлюючою і нудною дією?

Можна тисячу разів цитувати стосовно школи давню мудрість: «Привести коня на водопій можна, але змусити його напиться не можна». Педагог може посадити дітей за парти і добитися ідеальної дисципліни. Але, він не пробудить у них інтерес до навчання, не створюючи внутрішньої мотивації, він отримає лише видимість навчальної діяльності.

Важлива сукупність мотивів, які визначають високий рівень творчого розвитку навчальної мотивації школярів: пізнавальні та соціальні, які спрямовані на досягнення успіху.

Питання про мотивацію навчання є головним, мотивована дитина найбільш ефективно включається в процес творчості на уроці. Вчені вважають, що молодший шкільний вік сприятливий для того, щоб закласти основу для вміння, бажання вчитися. Результати діяльності людини на 20-30% залежать від інтелекту, і на 70-80% – від мотивів. Що ж таке мотивація? Від чого вона залежить? Чому одна дитина вчиться з радістю, а інша – з байдужістю?

Мотивація – це внутрішня психологічна характеристика особистості, яка знаходить вираз у зовнішніх проявах, у ставленні людини до навколишнього світу, різних видів діяльності. Діяльність без мотиву або зі слабким мотивом або не здійснюється взагалі, або виявляється вкрай нестійкою. Від того, як відчуває себе учень у певній ситуації, залежить обсяг зусиль, які він докладає в своє навчання. Тому важливо, щоб весь процес навчання викликав у дитини інтенсивне і внутрішнє спонукання до знань, напружу розумову працю.

Щоб сформувати мотивацію у малюка треба поставити його в такі умови, створити для нього якусь ситуацію розгортання активності, щоб бажані мотиви

склалися і розвивалися б з урахуванням минулого досвіду, індивідуальності, внутрішніх прагнень його самого.

Проектна діяльність дозволяє учням здобувати знання, що не досягалися б ними при традиційних методах навчання, допомагає зв'язати щось нове, що дізнаються вони, з чимось знайомим і зрозумілим у їх реальному житті.

Метод навчального проекту не потребує реклами. Він активно використовується вчителями, дозволяючи їм вирішувати ряд важливих професійних завдань – це і підвищення інтересу до предмета, і розвиток навчальної мотивації, і поглиблення знань по заданій темі. Проектна діяльність сприяє формуванню ключових компетентностей учнів, підготовки їх до реальних умов життєдіяльності. Виводить процес навчання і виховання зі стін школи в навколишній світ.

Але, чи готові діти прийшовши до навчального закладу до такої діяльності? Чи достатньо розвинені у молодших школярів необхідні якості і вміння? Відповідь: звичайно ж, немає! Потрібна поетапна робота з навчання цього виду діяльності. І перш ніж вчити цьому дітей, необхідно вчителю самому освоїти цю цікаву і ефективну технологію.

Звичайно, вік накладає природні обмеження на організацію проектною діяльності учнів. Однак починати залучати молодших школярів в проектну діяльність потрібно обов'язково, тому що саме в молодшому шкільному віці закладається ряд ціннісних установок, особистісних якостей і відносин. Якщо ця обставина не враховується, якщо цей вік розглядається як малозначущий, «прохідний» для методу проектів, то порушується спадкоємність між етапами розвитку навчально-пізнавальної діяльності учнів і значної частини школярів і не вдається згодом досягти бажаних результатів у проектній діяльності.

Необхідно на кожному етапі роботи над проектом хвалити дитину, мотивувати її на досягнення мети. Мотивація – важливий компонент регуляції будь-якої діяльності людини. Мотивація є незатухаючим джерелом енергії для самостійної роботи і творчу активність. Для цього потрібно ще на старті педагогічно грамотно зробити занурення в проект, зацікавити проблемою.

Спочатку молодші школярі виконують короткострокові (монопредметні) проекти, розраховані на урок. Вони дозволяють учням не втратити мотивацію і інтерес до роботи. Поступово організовуються довгострокові проекти. Так, питання дружби і ставлення до себе, визначення свого місця в світі можуть розглядатися в декількох проектах у міру дорослішання учнів.

Учні бачать реальне застосування своїх знань, розуміють, як багато, виявляється, вони ще не знають і їм належить дізнатися. У міру дорослішання хлопці починають виконувати групові міжпредметні проекти. У них з'являється почуття відповідальності перед товаришами, так як якщо хтось із них не виконає своїх задач, то постраждають усі, і необхідний результат не буде досягнутий. Крім того, вони бачать, що життєві проблеми не мають тільки однозначного рішення, варіантів може бути декілька, і в цьому випадку виявляються творчі здібності школярів.

У проєктній діяльності принципово відрізняється і характер взаємодії учня – вчителя в порівнянні з традиційним навчанням. Отже, заняття проєктною діяльністю передбачає наявність у школярів певного набору якостей і умінь, де є потреба між знаннями і вміннями, теорією і практикою.

«Успіх будь-якої справи залежить від двох умов: одне з них полягає в тому, щоб правильно визначити мету справи, а інше в тому, щоб придумати такі кошти, які прямо вели б до цієї мети ...» (давньогрецький філософ Аристотель).

ЛІТЕРАТУРА

1. Маркова А.К., Матіс Т.А. Орлов А.Б. Формування мотивації навчання. М., 1990
2. Рубінштейн С.Л. Основи загальної психології. М., 1989

***НОВІЦЬКА Інеса Василівна, доцент,
доцент кафедри педагогіки, професійної
освіти та управління освітніми
зкладами ННІ педагогіки, завідувач
відділу аспірантури та докторантури
Житомирського державного
університету імені Івана Франка;
здобувач вищої освіти спеціальності 016
Спеціальна освіта (за нозологіями)
ННІМП ДЗВО УМО,
кандидат педагогічних наук, доцент,***

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постійний пошук шляхів реформування та модернізації системи освіти України дозволяє знайти правильні орієнтири щодо інтеграції її в Європейський освітній простір. Важливим є процес налагодження, впровадження та удосконалення сучасної системи освіти щодо реалізації технологій саме інклюзивного навчання. Це у свою чергу зумовлює переорієнтацію дещо традиційної системи навчання до розроблення та впровадження інноваційних технологій. Така орієнтація дозволить осучаснити імідж закладу освіти, збільшити його конкурентоспроможність, налагодити соціалізацію в суспільстві та утримувати зворотній зв'язок.

В умовах технологізації освітнього процесу особливої значущості набуває інтегрований підхід до застосування інноваційних освітніх, інформаційних технологій та новітніх технічних засобів навчання, впровадження модифікованої системи управління в закладах освіти, зокрема в закладах освіти з інклюзивним навчанням.

Аналіз наукового доробку зарубіжних та вітчизняних вчених переконливо засвідчує актуальність окресленої теми. Так, проблемами управління закладами освіти, технологією інноваційного розвитку закладу освіти та впровадження інноваційних освітніх систем, системою управління закладів освіти на засадах інноваційних технологій займалися і займаються: В. Безпалько, Л. Ващенко, С. Гончаренко, В. Гладуш, Л. Даниленко, І. Дичківська, Л. Калініна, В. Кремень, Ю. Конаржевський, О. Мармаза, Маслов, В. Паламарчук, І. Підласий, О. Пометун, В. Пікельна, М. Поташник, Т. Рожнова, О. Савченко, В. Сластьонін, Т. Сорочан та ін.

Важливість впровадження інноваційних технологій в процес управління закладами освіти з інклюзивним навчанням засвідчує ряд нормативно-правових актів, про що зазначено в Законах України: «Про освіту», «Про вищу освіту» (2014р.), «Про загальну середню освіту», «Про інноваційну діяльність», «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з ООП до освітніх послуг», в постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» (2011), положенні «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» та цілої низки наказів, інструкційно-методичних листів Міністерства освіти і науки України щодо забезпечення належного інклюзивного освітнього простору у закладах освіти [1].

Орієнтація української школи на Європейський освітній простір вимагає переорієнтації системи цінностей суспільства, фахівців, які надають освітні послуги (від керівника закладу освіти до кожного педагога, спеціаліста тощо). Осмислення ними основних завдань професійної діяльності саме з орієнтацією на впровадження та дотримання принципів рівності в суспільстві, забезпечення якісної освіти для всіх, доступності та диференційованості освіти, толерантності, поваги до індивідуальних особливостей дітей, неупередженості тощо.

Інклюзивна освітня реформа в Україні на сьогодні дозволила в кожному четверту школу впровадити принципи інклюзивного навчання, що збільшило в рази індекс інклюзії і дозволило дітям з особливими освітніми потребами сісти за парти із своїми однолітками [2].

Однак, розроблена і впроваджена інклюзивна політика вимагає перебудови структури і принципів управління закладами освіти з інклюзивним навчанням. Бо до основних завдань і стратегій діяльності закладу освіти є формування інклюзивного освітнього простору для всіх здобувачів освіти, охоплення усіх дітей, які проживають у даній місцевості та мінімізація, а в подальшому усунення чинників, що призводять до виключення із процесу соціалізації.

Отже, сучасні заклади освіти повинні вчасно зреагувати на виклики інклюзивної реформи і домогтися радикальних змін в системі управління та здійснення практичної діяльності. Це достатньо складний системний процес налагодження взаємодії усіх учасників освітнього процесу, ефективність якого залежить від усвідомлення переваг інклюзивної освіти: Адміністрації закладів освіти мають створити у закладах освіти з інклюзивним навчанням спеціальні

умови щодо забезпечення безперешкодного «доступу до будівель і приміщень закладів освіти; забезпечення закладів освіти необхідними навчально-методичними посібниками, підручниками, спеціальним обладнанням; забезпечення відповідного штату педагогічних працівників (асистента вчителя, вчителя-дефектолога, практичного психолога та інших); активне залучення батьків до процесу навчання дитини» [2; 3].

З метою осучаснення освітнього інклюзивного простору та забезпечення ефективного управління закладами освіти з інклюзивним навчанням необхідно впроваджувати інноваційні інтегральні системи навчання, які об'єднують в собі: інноваційний процес, інноваційну діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище, педагогічну інновацію, інноваційне управління, інноваційні управлінські технології тощо [2; 3].

Послуговуємося визначенням Т. Рожної щодо характеристики педагогічної інновації як нової або вдосконаленої системи педагогічної діяльності, що забезпечує якісні зміни як в управлінні закладом освіти, так і в організації та забезпеченні освітнього процесу, що охоплює навчальну, виховну, соціальну, громадську, суспільну та інші види діяльностей [4].

Так, у процесі дослідження нами було встановлено, що до особливостей управління закладами освіти з інклюзивним навчанням як відкритої соціально-педагогічної системи відносимо структурно-функціональні, соціально-педагогічні та психолого-педагогічні групи умов, за яких відбувається функціонування і розвиток закладу освіти. Зокрема, структурно-функціональна група включає: гнучку організаційну структуру; функціональний принцип побудови управлінської ієрархії; самостійність окремих ланок управління; централізація і децентралізація керівництва; встановлення прямих, безпосередніх відносин з іншими суб'єктами управління закладами освіти і фізичними особами; наявність фінансової самостійності [5].

До соціально-педагогічної групи умов ми віднесли усвідомлення кожним учасником освітнього процесу пріоритетних принципів діяльності закладу освіти з інклюзивним навчанням: інтенсифікації, індивідуалізації, диференціації, технологізації, адаптації, гуманізації, демократизації тощо.

Процеси формування творчого та інноваційного потенціалів учасників освітнього процесу, розвиток їхнього інтелекту, здібностей, культури мислення об'єднали у психолого-педагогічну групу

А тому, інноваційні управлінські технології являють собою систему специфічних дій щодо вибору об'єктивних шляхів, що дозволяють орієнтуватися та вирішувати характерні для управління технологічні ситуації, а саме модернізувати та привести управлінську соціально-педагогічну систему закладу освіти в бажаний стан.

Як засвідчує аналіз проведеного дослідження керівникам закладів освіти без оволодіння спеціальними інноваційними технологіями управління не завжди вдається здійснити необхідні перетворення, оскільки інноваційні технології в

управлінській діяльності як об'єкт управління якісно відрізняються від технологій освітнього процесу.

А тому, на основі аналізу наукової літератури, наводимо ряд сучасних інноваційних технологій управління, реалізація яких дозволяє створити сучасне інноваційне управління, а саме: стратегічні, аналітичні, моніторингові (аудит-технології), соціальні, маркетингові, інжинірингові, бенчмаркінгові, програмні, проектні, корекційні, ситуативні, організаційно-штатні, мотиваційні, інформаційно-комунікаційні, інноваційно-ігрові, технології вирішення актуальних проблем, цільового управління, колективного планування, підтримки освітніх ініціатив і педагогічної творчості, самокорекції педагогічної діяльності, тайм-менеджменту, управління за результатами, на основі потреб та інтересів, активізації діяльності персоналу; паблік рілейшнз, здійснення влади, за способом дії тощо.

Кожна з зазначених інноваційних технологій управління являє собою сукупність методів, операцій, прийомів, форм діяльності, послідовне виконання яких забезпечує вирішення актуального управлінського завдання і сприяє якісному розвитку як окремого суб'єкта управління, так і всієї освітньої системи. Відповідно до цього впровадження таких управлінських технологій є одним з найбільш ефективних засобів оптимізації управління в умовах сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 14.09.2018).

2. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 300 с. Режим доступу:

3. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / За заг. ред. док. пед. наук, проф. А.А. Колупаєвої– Київ, 2011. – 235 с.

4. Управлінські технології-засіб оптимізації управління вищим навчальним закладом / Т.Є. Рожнова // Матеріали ІХ Міжнародної конференції "Стратегія якості в промисловості и образованні". – Варна, Т.3., 2013. – С. 400-402.

Режим доступу:
http://eprints.zu.edu.ua/10065/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%B2_%D0%91%D0%BE%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%8E.pdf

5. Державне та регіональне управління : навч. посіб. / О. Ю. Бобровська, ДЗ6 Т. О. Савостенко, О. Ю. Матвеева, В. К. Лебедева. – 2-ге вид., доповн. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. – 160 с. Режим доступу:
http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/doc/tutorials_DRU.pdf

*ОХРИМЕНКО Єлизавета Валеріївна,
здобувачка вищої освіти ОПП
«Педагогіка вищої школи» кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної
роботи ННІМП ДЗВО УМО*

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ У ВИРОБНИЧІЙ ПРАКТИЦІ

Актуальність проблеми підвищення якості науково-педагогічної діяльності нині зумовлюється й проявом низки суперечностей, що характеризують сучасний простір вищої освіти в Україні на концептуальному, нормативно-організаційному та методичному рівнях, а саме:

- між становленням і розвитком магістратури як однієї з форм професійної підготовки викладачів вітчизняних ЗВО до науково-педагогічної діяльності (Закон України «Про вищу освіту», Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів) та недостатнім теоретичним забезпеченням управління цією підготовкою;
- між необхідністю цілеспрямованого усвідомленого управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи і відсутністю обґрунтованих та експериментально перевічених моделі та технології відповідного управління;
- між нагальною потребою підготовки викладачів вищої школи до впровадження компетентнісного підходу та невідповідністю реальної системи підготовки магістрантів педагогіки вищої школи вирішенню цього завдання;
- між необхідністю поступового переведення вищої освіти у відкриту систему та нерозробленістю відповідних механізмів адаптації освітньої системи до змін оточення;
- між необхідністю врахування прогресивних ідей зарубіжного досвіду підготовки майбутніх фахівців та їх недостатньою науково-методичною трансформацією у вітчизняній педагогічній практиці;
- між утвердженням компетентнісного підходу при здійсненні професійної підготовки і недостатньою розробленістю теоретико-методичного підґрунтя для цього.

Проблема компетентності особистості в психолого-педагогічній науці знайшла відображення під час розв'язання широкого кола теоретичних і прикладних питань, спрямованих, головним чином, на дослідження професійного становлення, розвитку і самовдосконалення особистості як суб'єкта професійної діяльності у працях К. Абульханової-Славської, О. Бодальова, А. Деркача, Е. Зеєра, І. Зимньої, Н. Кузьміної, А. Маркової, Л. Мітіної, В. Семиченко, В. Сластьоніна, Ю. Фокіна, В. Шадрикова та ін. [1]

Розвиток вищої освіти в Україні спрямовано на забезпечення якості підготовки висококваліфікованого, компетентного фахівця відповідно до вимог держави, суспільства, потреб і здібностей особистості, яка навчається.

Сьогодення потребує виховання самостійних, ініціативних і відповідальних членів суспільства, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Виконання цих завдань потребує істотного покращення якості професійної підготовки майбутніх фахівців, яка ґрунтується на формуванні їхньої професійної компетентності і передбачає розвиток особистісних якостей і творчих здібностей, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися у житті суспільства.

Спрямованість системи освіти на засвоєння знань, яка була традиційною й виправданою раніше, вже не відповідає сучасному соціальному замовленню, що визначається об'єктивною потребою суспільства в новій людині, здатній до самостійних, відповідальних, творчих дій, людині інтелектуальній, з критичним, розкріпаченим від догм мисленням, котра живе в складному, суперечливому, наповненому проблемами сучасному світі й готовою кваліфіковано їх розв'язувати. Модернізація вітчизняної системи вищої освіти, яка зумовлена євроінтеграційними прагненнями України, свідчить про підсилення її компетентнісної орієнтації. Беручи до уваги те, що викладачі ЗВО мають стати провайдерами компетентнісної підготовки кадрів в освітньому просторі майбутнього, впровадження компетентнісного підходу у підготовку магістрантів педагогіки вищої школи є особливо актуальним. Аналіз наукової літератури з проблеми впровадження компетентнісного підходу у систему вітчизняної вищої освіти виявив необхідність її подальшого дослідження. [2]

Проаналізовані сутнісні характеристики компетентнісного підходу до підготовки майбутніх фахівців дали змогу визначити його основні ознаки: поєднання особистісної та діяльнісної орієнтації в освітньому процесі; акцентування уваги на результатах освіти, якими є не лише сума засвоєних знань, умінь та навичок, а здатність людини діяти в різноманітних проблемних професійних та соціальних ситуаціях. На основі теоретичного аналізу виокремлено основні підходи щодо зіставлення понять «компетентність» та «компетенція», у результаті чого встановлено, що розмежування понять відбувається на основі ставлення до людини та до діяльності; об'єктивності та суб'єктивності умов, які визначають якість професійної діяльності. [3]

Компетенція та компетентність також розглядаються як система та її елемент, як потенційне та актуальне, як ідеальне та реальне. Виокремлення та характеристика специфічних особливостей навчання у вищій школі, розкриття основних характеристик професійної діяльності викладача ЗВО, змісту термінальних культуро відповідні, інструментальних культуро відповідні й операційних культуро відповідні педагогічної діяльності дало змогу розкрити власне бачення змісту та структури професійної компетентності викладача вищої школи. Визначено, що професійна компетентність викладача вищої школи має ієрархічну структуру і складається з ключових (культуро відповідні), культуро

відповідні та спеціально-професійних компетентностей. До ключових компетентностей, які відображають здатність викладача здійснювати складні культури відповідні види діяльності, належать громадянська, загальнокультурна, здоров'я збережувальна, інформаційна, цілеспрямованого саморозвитку. Використання представленого аналізу оцінки компетентності викладача вищої школи слугуватиме підґрунтям для розроблення моделі управління формуванням компетентності майбутніх викладачів вищої школи у виробничій практиці. [4]

Отже, розкривши теоретичне підґрунтя щодо формування професійної компетентності майбутніх викладачів вищої школи, слід більше уваги приділити саме питанню організації та проходженню виробничої практика здобувачами вищої освіти, що і стане наступним питанням нашого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Драч І. І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико – методичні засади [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/32307048.pdf>

2. Драч І. І. Компетентнісний підхід як ключовий методологічний інструмент підготовки майбутніх викладачів вищої школи / І.І. Драч // Теорія та методика управління освітою: електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]; гол. ред.: В.В. Олійник; ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. – 2011. – № 7. – [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://tme.umo.edu.ua/>

3. Драч І. І. Формування ключових компетентностей як основа професійної підготовки майбутніх викладачів вищої школи / І.І. Драч // Імідж сучасного педагога. – 2013. – №2 (131). – С. 7–11.

4. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / під ред. М. Ф. Степко. – К. : Освіта України, 2004. – 60 с.

***ПАВЛОВА Катерина Віталіївна,**
здобувачка вищої освіти ОПП
«Педагогіка вищої школи» кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної
роботи ННІМП ДЗВО УМО*

ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ PR-ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасних умовах розвитку суспільства нагального вирішення потребує проблема якісно нової підготовки майбутнього фахівця, яка б поєднувала фундаментальність професійних базових знань з інноваційністю мислення. Модернізація сучасної вищої освіти в Україні передбачає насамперед підготовку компетентного фахівця.

Сучасний фахівець – це професіонал, який володіє фаховими компетентностями, мотивований на творчу працю. Різні аспекти професійної

підготовки досліджує багато вчених. Професійну компетентність досліджували такі вчені як В. Сластьонін, В. Петрук, О. Коваленко Є. Андрієнко, І. Назарова О. Асмолов і ін.

Мета нашого дослідження полягає в пошуку, теоретичному обґрунтуванні та розробці методичних рекомендацій щодо формування фахової компетентності здобувачів передвищої освіти на засадах PR-технологій.

Під професійною компетентністю розуміють особистісні можливості фахівця, які дозволяють йому самостійно і ефективно реалізувати цілі професійної діяльності. Компетентність визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбуваються через здобуття нею необхідних компетенцій, що є метою професійної підготовки фахівців [1], [2].

Професійна компетентність – це базова характеристика діяльності фахівця; вона включає як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти і має головні суттєві ознаки, а саме: мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності і критичність мислення. [3]

Для набуття здобувачами освіти професійної компетентності, на нашу думку, у процесі їх фахової підготовки необхідно використовувати PR-технології, що дозволить спрямовувати процес підготовки на формування стійкого інтересу майбутніх фахівців до майбутньої професійної діяльності. [4]

Термін «PR-технології» вживається в зв'язку із впливом процесів PR, які підсвідомо, є частиною життя кожної людини. В сучасному світі в ролі PR-технологій виступають: усні повідомлення (прес-конференції, повідомлення перед різними соціальними групами, планування і резервування важливих місць виступу і підготовка промов для інших співробітників фірми, їх тренінг в області ораторського мистецтва); Паблісіті (через контакти з пресою, радіо і ТБ, видавцями з метою допомоги подальшої публікації матеріалів з новинами про організацію); Складання репортажів, прес-релізів, текстів до буклетів, рекламних статей і іншого, а також будь-яких технічних матеріалів і опису продукції; Видавнича робота; Спеціальні заходи за поданням фірми, її товарів і послуг, наприклад виставки, спеціальні покази нової продукції, дні «відкритих дверей», здатні сприйматися як цікаві для аудиторії новини і забезпечувати атмосферу довіри до фірми; Поширення з найбільшою ефективністю друкованих, фото- та відеоматеріалів серед різних груп громадськості; Іміджева реклама (імені та репутації фірми); Аналітичні та консалтингові технології. [5]

Таким чином, перед педагогами ЗВО постає завдання вибору таких форм навчання, які б сприяли формуванню фахових компетентностей на засадах PR-технологій. Відповідно, якщо використовувати PR-технології постає нова ціль: не примушувати, а мотивувати здобувачів освіти до тієї чи іншої діяльності, формувати потребу у виконанні поставлених завдань, сприяти отриманню досвіду творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до знань і до процесу їх набуття.

Підсумовано, що відбір методів навчання PR-технологій орієнтованих на формування в здобувачів освіти фахових компетентностей, має здійснюватись з

урахуванням вимог, які повинні забезпечувати: активну пізнавальну діяльність (ефективним є використання проблемно-пошукових методів або частково-пошукових завдань); самостійну роботу з додатковою інформацією; підготовку повідомлень, опорних конспектів, структурно-логічних схем; обґрунтоване підведення здобувачів освіти до свідомого засвоєння знань про соціальні явища, та ін; розвиток письмової майстерності та усних виступів, набуття комунікативних навичок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / за ред. З. Н. Курлянд – К. : Знання, 2007. – 495 с.
2. Кобилянський О., Кобилянська І. Практичні аспекти формування компетентності фахівців // Наукові записки. Випуск 6. Ч. 2. Кіровоград: РВВКДПУ ім. В. Винниченка, 2014. С. 120–124.
3. Ягупов В. В. Провідні методологічні характеристики основних видів компетентності майбутніх фахівців, що формуються в системі професійно-технічної освіти /В.В. Ягупов // Модернізація професійної освіти і навчання: зб. наук. пр. – К. :ПТО НАПН України, 2012. – Вип. 2. – С. 45 – 59.
4. Тридід О. Активізація людського капіталу в системі професійної підготовки / О. Тридід, В. Світлична // Новий Колегіум. – 2011. – № 2. – С. 49-54.
5. Гавра Д. П. Социально-коммуникативные технологии: сегодня и завтра / Д.П. Гавра. // PR-диалог. – 2003. – № 2-3. – С.19–32.

***ПИСЛИЦЯ Анна Віталіївна**, доцент
кафедри фінансів, ДВНЗ «Київський
національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана», кандидат
економічних наук, доцент, здобувачка
вищої освіти ОПП «Управління
навчальним закладом» кафедри
педагогіки, адміністрування і спеціальної
освіти ННІМП ДЗВО УМО
МАЗУР Олександра Віталіївна, MSc in
Events Management at Bournemouth
University*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВЕЛИКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ, ПОВ'ЯЗАНОЇ ІЗ ПАНДЕМІЄЮ КОРОНАВІРУСУ

Пандемія коронавірусу, що охопила весь світ, зачепила, без сумніву, життя як людей, так і компаній, спричинивши глобальну фінансову кризу.

У цих умовах, як ніколи актуальною, залишається питання соціальної відповідальності кожного. У даному дослідженні окреслимо основні особливості

соціальної відповідальності великого бізнесу в умовах глобальної фінансової кризи, пов'язаної із пандемією коронавірусу.

Перш за все, соціальна відповідальність компаній полягала в тому, щоб дотримуватися чинного законодавства в усіх сферах. При цьому, найвідчутнішими були сфери трудового законодавства та охорони здоров'я та праці.

Соціально відповідальними були рішення бізнесу максимально зберегти робочі місця, не звільняти працівників, дотримуватися соціальних гарантій, знаходити варіанти роботи організації у надзвичайних умовах. Крім того, навіть ті компанії, що не звільнили працівників, могли приймати різні рішення щодо оплати їх праці або простою. Наприклад, один із українських великих банків прийняв соціально відповідальне рішення оплачувати простій у роботі своїх співробітників не на мінімальному рівні, передбаченому законодавством, а на більш високому. Звичайно, що такий крок посилив репутацію даного банку в очах його працівників, а також тих осіб, що були обізнані про таке рішення. Без сумніву, це позитивно вплинуло на лояльність та корпоративний дух працівників, а також розширило коло потенційних клієнтів.

Соціальна відповідальність бізнесу в умовах пандемії полягала також у відповідальному ставленні компанії до здоров'я працівників і їх сімей, не примушуючи їх, без крайньої потреби переходити з дистанційного режиму роботи в оф лайн режим.

Крім того, необхідно було не просто дати наказ стосовно переходу на дистанційну роботу, а забезпечити для цього всі умови:

- перевезення техніки, обладнання із офісу до дому працівника;
- переналаштування програмного забезпечення (багато організацій так і не змогли забезпечити доступ працівників до робочих програм із дому, що примушувало цілі відділи виходити на роботу в офіс у розпал епідемії);
- забезпечення працівників всім необхідним для ефективної роботи: комп'ютерною технікою, мобільними телефонами, стійким інтернет зв'язком тощо. Деякі компанії навіть компенсували своїм співробітникам комунальні послуги, оплату інтернету та мобільного зв'язку;
- інформаційна підтримка та інструктаж працівників. Вважаємо цей напрям чи не найголовнішим. Нові умови роботи примусили багатьох опановувати нові канали зв'язку, нові програми тощо, по-іншому організувати свою роботу. При цьому, соціально відповідальні компанії, перш ніж вимагати використання нових технологій, проводили відповідне навчання та інструктаж.

З іншого боку, за бажанням працівника (не всі мають побутові умови працювати вдома), за можливості поєднувати, не порушуючи законодавства, роботу і в он лайн, і в оф лайн режимі, соціально відповідальний великий бізнес створював відповідні умови безпечної роботи в офісі:

- перш за все, це забезпечення безпеки пересування працівника між домом і місцем роботи (перевезення за рахунок компанії, компенсація витрат на пальне або таксі тощо);

- по-друге, це забезпечення співробітників засобами індивідуального захисту (маски, санітайзери тощо);
- відповідна санітарна обробка приміщень;
- організація безпечного розташування та взаємодії працівників, які знаходяться в офісі;
- фіксація контактів всередині колективу (кожен співробітник, кожен день записує, і передає керівництву інформацію, з ким саме із своїх колег він контактував. У подальшому, у разі виявлення в когось із працівників хвороби, це допомагає швидко встановити весь ланцюг спілкування, і забезпечити відповідні запобіжні заходи поширення хвороби. Слід зазначити, що повідомлення про захворівшого колегу є знеособленим: працівник отримує повідомлення про те, що один із його колег, з яким він контактував, захворів, і тому необхідно вжити певних заходів).

До проявів соціальної відповідальності великого бізнесу в даних умовах можемо віднести також наступне:

- страхування працівників;
- розглянути можливість кредитування співробітників за гострої потреби під менший процент, ніж у банках (під 2-3%) адже співробітники можуть зіткнутися з неможливістю виплати іпотеки, кредитів, якщо зарплата зменшиться);
- допомога захворівшим і допомога родині померлих співробітників;
- розглянути можливість перепрофілювання виробництва, або його частину на виготовлення актуальних і необхідних товарів (захисних костюмів, масок, санітайзерів) та віддавати частину продукції співробітникам, лікарням і т.д. на безоплатній основі.

Особливо хочемо відмітити такий прояв соціальної відповідальності бізнесу під час пандемії як благодійність, основними напрямками якої в даних умовах є не тільки допомога медичним закладам і медичним працівникам, допомога хворим, але й намагання підтримати попередні благодійні акції. Адже не секрет, що ті, хто потребував благодійної допомоги до кризи, як правило, стали потребувати її ще більше під час такої кризи.

Чим же відрізнялася соціальна відповідальність великого бізнесу від соціальної відповідальності середнього та малого бізнесу в умовах глобальної фінансової кризи, пов'язаної із пандемією коронавірусу? Перш за все, як і в звичайних докризових умовах, - фінансовими можливостями. Вони були більшими у великого бізнесу і до кризи, і залишилися такими, як правило, і під час неї, адже не секрет, що найбільше від кризи постраждав не великий бізнес. По-друге, саме великий бізнес, «по інерції» продовжував дотримуватися стандартів соціальної відповідальності, адже вибудувати цілісну систему соціальної відповідальності бізнесу у форсмажорних обставинах – складно. Однак ми вважаємо, що саме такі форсмажорні обставини ще раз підкреслили необхідність розбудови кожною організацією програми своїх соціальної відповідальності.

ПІДГОРОДЕЦЬКА Ірина Миколаївна,
здобувачка вищої освіти ОПП
«Педагогіка вищої школи» кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної
роботи ННІМП ДЗВО УМО
ЄРГІДЗЕЙ Ксенія Валеріївна, начальник
науково-дослідної лабораторії інституту
забезпечення військ (сил) та
інформаційних технологій Національний
університет оборони України імені Івана
Черняхівського

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК СКЛАДОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Реформування всіх сфер життєдіяльності, надання патріотизму статусу загальнонаціональної ідеї обумовлює необхідність посилення патріотичного виховання всіх категорій громадян нашої країни і особливо підростаючого покоління. Без сформованості патріотичної свідомості у сучасній молоді важко говорити про самостійну, сильну, захищену державу.

Метою патріотичного виховання є формування в українському суспільстві високої соціальної активності, громадянської відповідальності, духовності, становлення громадян, що володіють позитивними цінностями і якостями, здатних проявити їх у творчому процесі в інтересах Вітчизни, зміцнення держави, забезпечення її життєво важливих інтересів та сталого розвитку. Виходячи з вище сказаного, патріотичне виховання покликане стати окремою системою виховання особистості.

Національно-патріотичне виховання молоді є одним з основних завдань сучасного закладу вищої освіти (далі – ЗВО), адже студентство – найвідповідальніша пора для розвитку суспільно значущих цінностей, громадянськості та патріотизму.

Однією з головних фігур організації та здійснення національно-патріотичного виховання виступає викладач ЗВО. Саме він є суб'єктом соціально-педагогічних реформ, лідером, діагностом, консультантом і організатором освітньо-виховної діяльності молоді. «Важко переоцінити роль особистості вчителя, його моральності в пробудженні та розвитку здібностей, нахилів, талантів наших дітей», – писав В.О. Сухомлинський [2]. Саме тому вирішальною та необхідною умовою організації професійної підготовки фахівця є різнобічна орієнтація майбутнього викладача на всі сфери педагогічної діяльності.

Одним із головних напрямів здійснення національно-патріотичного виховання є формування у особистості національної свідомості та самосвідомості. Це передбачає виховання любові до рідної землі, свого народу, готовності до праці

в ім'я своєї держави, освоєння національних цінностей (мови, території, культури), патріотизм, що сприяє утвердженню національної гідності, формування почуття гордості за свою Батьківщину.

Виховання студентів-патріотів у ЗВО має здійснюватися з урахуванням принципів демократії, гуманізму, духовності, патріотизму, конкурентоздатності, толерантності, індивідуалізації, варіативності. Університет здійснює освітню діяльність на основі принципів історизму, координації та субординації, диференціації та інтеграції, комплексності та виконує соціально значимі функції – культурно-освітню, регулятивно-виховну, організаційно-управлінську, комунікативну, соціально-інтегративну, соціально-трансляційну та функцію саморозвитку особистості та соціального наслідування. Вищезазначені принципи та функції реалізуються через різноманітні форми спілкування викладачів та студентів: групове – індивідуальне, формальне – неформальне, аудиторне – позааудиторне. Ефективність освіти та виховання залежить певною мірою від того, вільно чи вимушено, добровільно чи примусово, безсистемно чи цілеспрямовано здійснюється цей процес [1]. Не мало важливим є те, що майбутній викладач сам повинен бути відданий своєї державі, проявляти повагу, відповідальність до дітей, рідних людей, рідного краю, природи, свого народу, його історичного минулого та щодо культурних традицій своєї Вітчизни, формувати професійну самоідентифікацію та активну творчу підготовку до професійної педагогічної діяльності. При цьому професійна педагогічна діяльність розглядається як форма патріотичної діяльності, спрямованої на відродження, збереження честі й слави Вітчизни та свого народу, традицій національної культури, історичної пам'яті, природних багатств Батьківщини. Важливо враховувати для реалізації завдань національно-патріотичного виховання молоді – принцип культури-відповідності (народної культури), гуманітаризації (цілісне сприйняття світу майбутнім викладачем і усвідомлення своєї значущості в ньому через розуміння людини як вищої цінності, а також актуалізацію досвіду майбутнього педагога як способу передачі інтерактивності (активна взаємодія викладача та слухача, забезпечення творчого пошуку нових знань) та комплексності (цілісний вплив засобів та методів етнопедагогіки на виховання патріотизму) [1].

Таким чином, сутність національно-патріотичного виховання в середовищі університету розглядається як моральна позиція, що характеризується почуттям любові до своєї країни, традицій, людей, природи та культурної спадщини. Становлення патріотизму як моральної та духовної цінності визначає готовність майбутнього викладача до професійної діяльності, спрямованої на відродження, збереження честі та слави Вітчизни й свого народу, його традицій і національної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Омеляненко, В.Л., Кузьмінський, А.І. (2008). Теорія і методика виховання. Навчальний посібник. Київ. С. 139-149.
2. Сухомлинський, В.О. (1965). Виховання особистості в радянській школі. Київ. Радянська школа.

3. Фіцула, М.М. (2009). Педагогіка. Навчальний посібник. Київ. Академвидав. С. 271 – 276.

---

*ПІКОЖ Тамара Михайлівна,
старший викладач кафедри
менеджменту освіти та права ЦППО
ДЗВО УМО, методист вищої категорії*

УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА УСПІШНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Глобальні зміни, що відбуваються в системі освіти, повна модернізація системи загальної середньої системи України вимагають нових вимог до управління закладом загальної середньої освіти, які, у свою чергу, потребують високої сформованості управлінської (професійної) компетенції його керівника.

Компетентність – загальна здатність і готовність до продуктивної діяльності. Компетентнісний підхід вважається ключовою інноваційною ідеєю сучасної освіти. Передусім, принцип професіоналізму передбачає наявність обов'язкової фахової підготовки керівника освіти для роботи на певному управлінському рівні.

Основним критерієм сформованості управлінської (професійної) компетентності можна вважати професійний та особистісний саморозвиток керівника. Самоосвіта керівника – найважливіше завдання, робота над яким дозволяє йому впровадити в дію весь свій творчий потенціал, максимально повно використовувати свої можливості та здібності. Самоосвіта, в свою чергу, повинна бути спрямована на самовдосконалення, саморозвиток керівника.

Професійна компетентність керівника закладу освіти визначається сукупністю таких компонентів: – знання, необхідні знання для педагогічної спеціальності або посади; – уміння і навички, які потрібні для успішного виконання функціонально-посадових обов'язків; – професійні, ділові та особистісно-значущі якості, що сприяють якнайповнішій реалізації власних сил, здібностей і можливостей у процесі виконання функціонально-посадових обов'язків; – загальна культура, необхідна для формування гуманістичного світогляду, визнання духовно-ціннісних орієнтирів, моральних і етичних принципів особистості; – мотивація професійної діяльності [1, 2].

Професійна компетентність керівника закладу освіти в умовах сьогодення є зумовлюючим фактором забезпечення якості освіти. Зміна змісту, форм, принципів і завдань освіти визначають зміну напрямів професійної діяльності і структури змісту управлінської професійної компетентності керівника закладу освіти. Професійна компетентність керівника закладу освіти визначається як якісна характеристика ступеня оволодіння особистістю своєю професійною діяльністю та передбачає: усвідомлення потреб, інтересів і ціннісних орієнтацій щодо цієї

діяльності; мотиві діяльності; оцінку професійно важливих якостей; регулювання на цій основі власного професійного становлення. За своєю сутністю і структурою професійна компетентність керівника закладу освіти включає складові компоненти, що тісно пов'язані з основними структурними елементами управлінського процесу (мотиви, знання, уміння, навички, звички і особисті якості) [1, 2, 3].

У літературних джерелах можна виділити принаймні три рівні професіоналізму: виконавчий, компетентний, досконалий. Виконавчий рівень в основному передбачає репродуктивну діяльність; компетентний розглядається як рівень поглибленого знання, здібності до актуального виконання діяльності, адекватного виконання завдань; досконалий виступає як рівень, до якого можливо прагнути як ідеал.

Європейські джерела, що висвітлюють поняття «компетентність», трактують його як комбінацію вмінь, знань і цінностей. Компетентність є результатом набуття компетенцій та реалізація знань на практиці. Управлінська компетентність – знання форм і методів управління закладом освіти, висока методологічна культура при рішенні питань управління ним, знання принципів управління, оперативно-технологічних функцій управління (спосіб оптимізації управління), знання особливостей управління закладом освіти в режимі розвитку, знання змісту мотиваційного програмно-цільового управління діяльністю закладу освіти, основ інформатики та комп'ютеризації процесу управління, знання економіки освіти, основ маркетингу.

Слід зазначити, що сучасний керівник закладу освіти повинен мати високий рівень професійної компетентності, власний стиль управління, володіти ситуацією, мати вичерпну інформацію про функціонування закладу освіти, уміти розв'язувати різноманітні управлінські проблеми, уміти не тільки керувати закладом освіти з устояними традиціями й укладом, але й перевести його на якісно новий рівень.

Подальший розвиток суспільства і якість поступальних змін залежать від рівня сформованості стартових компетентностей та життєвих навичок випускників закладів загальної середньої освіти, то саме цей рівень якості отриманих освітніх послуг учнями є показником рівня професійної компетентності керівних та педагогічних кадрів та їх відповідності займаним посадам та постає основою для створення інтелектуального потенціалу суспільства активних, свідомих громадян, готових до змін та реформування, впровадження інновацій у різних галузях.

Діяльність керівника сучасного закладу освіти все більше набуває професійного характеру, тобто потребує використання фахових знань і вмінь не тільки з педагогіки, а й з економіки, менеджменту, соціології тощо. Від професіоналізму керівника багато в чому залежить успішний розвиток закладу освіти, його конкурентоспроможність і авторитет.

Узагальнюючи викладене, ми вважаємо, що управлінська (професійна) компетентність керівника закладу освіти є складним структурним утворенням, тобто складною компетентністю, яка складається, своє чергою, з окремих складових та специфічних компонентів. З урахуванням сучасних наукових надбань

управлінська компетентність керівника розуміється як інтегральна здібність особистості будувати свій поступальний професійний розвиток з постійним ускладненням завдань і зростанням рівня досягнень.

Керівник закладу освіти має володіти навичками нового мислення, пов'язаного із проникненням менеджменту в управлінську діяльність керівників навчальних закладів. Діяльність керівника будь-якого колективу складна та відповідальна, особливо коли йде мова про керівника педагогічного колективу закладу загальної середньої освіти. Сьогодні він покликаний поєднувати в одній особі вчителя, методиста, державного інспектора, менеджера, організатора освітнього процесу, чуйного та уважного наставника колективу. Це вимагає не тільки всебічних теоретичних знань та педагогічних умінь, досконалого володіння наукою управління, високого рівня управлінської (професійної) компетентності, а й високого рівня сформованості управлінської культури керівника в цілому.

Відтак, управлінська компетентність керівника прямим чином залежить від його управлінської кваліфікації, де кваліфікація розглядається як досягнення належного рівня знань, умінь, навичок, професійно значущих якостей, загальної культури й мотиваційної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єльнікова Г. В. Управлінська компетентність / Г. В. Єльнікова // – Київ: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
2. Карамушка Л. М. Психологія управління / Л. М. Карамушка //.– Київ: Міленіум, 2003. – 344 с.
3. Олійник В. Відкрита післядипломна освіта: стан та перспективи розвитку / В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. – 2017. – № 1. – С.3 11.

ПІНЧУК Діана Миколаївна,
старший викладач
Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Ситуація, яка склалася в Україні через епідемію коронавірусу, підштовхнула заклади освіти шукати ефективні й дієві механізми та інструменти для відновлення навчального процесу під час карантинних обмежень, а тепер і організацію нового навчального року в цих умовах. На Заході давно розвивали систему так званої змішаної освіти, коли навчання відбувається і в аудиторіях, і дистанційно – онлайн. Проте змішане навчання, особливо та частина, яка відбувається дистанційно, вимагає нових підходів до методики викладання [2].

Інформаційно-комунікаційні технології є невід'ємною частиною сучасного світу, вони значною мірою визначають подальший економічний та суспільний розвиток людства. У цих умовах кардинальних змін вимагає й система навчання. Нині якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет.

Сьогодні у медіа часто вживають фразу «цифрове покоління». Поширювати її почав американський письменник та дослідник у сфері освіти Марк Пренскі. Саме він вперше визначив «цифрове покоління», як таке, що з'являється сьогодні і не тільки вміло використовувати новітні технології, але й очікує на їх постійну доступність у всіх аспектах життя. Сучасні учні хочуть навчатися швидко, ефективно та мобільно. Один із способів надати їм таку можливість – запроваджувати систему змішаного навчання [3].

Здобувач освіти отримує знання у різний спосіб: як очно (спілкуючись безпосередньо з викладачами й іншими здобувачами освіти), так і самостійно (використовуючи різноманітні сучасні цифрові технології). Водночас це не звичайне заняття в аудиторії, тому що частину навчального матеріалу здобувач засвоює з сучасними гаджетами в руках (у зручному для себе місці, у зручний для себе час та у власному темпі): це і не дистанційне навчання, коли здобувач отримує незначну допомогу від викладача й з'являється в закладі освіти лише на екзамені.

Термін «змішане навчання» (в англійській літературі – *blended* або *hybrid learning*) має різні визначення у літературі. Загалом це – поєднання офлайн- (або особисто, «на місці») та онлайн-навчання у різних пропорціях. Сама концепція з'явилася ще в 1990-х як протиположна онлайн-навчанню, проте вивчати та впроваджувати її почали лише з 2000-х. [4].

Формат змішаного навчання – це різні варіанти поєднання методів електронного і очного навчання. До складу програм змішаного навчання може входити величезна різноманітність навчальних технік і підходів, наприклад, електронні курси, практичне навчання, робота над конкретними проектами, електронні книги, мобільне навчання, навчальні ігри та симуляції і багато іншого. Змішане навчання поєднує різні види навчальних заходів, включаючи очне навчання, онлайн електронне навчання і самонавчання на робочому місці [5]. Це використання двох або більше різних методів навчання.

На перший погляд, основна відмінність змішаного навчання від звичайної системи – активне використання технологій, щоб знайти матеріал і отримати нові знання. Так, технології стають повноцінною частиною навчального процесу. Проте йдеться також і про поєднання різних підходів, способів подачі матеріалу, видів роботи. Наприклад, частина інформації розподіляється на групову роботу, частина – на самостійне вивчення. Це не залежить від того, відбувається це у класі чи дистанційно.

Для ефективного реалізації змішаного навчання необхідне спільне розуміння, в який спосіб воно відбуватиметься й регулюватиметься. Іншими словами, нам потрібні «правила гри», без яких неможливо буде рухатись далі. І ці правила мають бути відображені в нормативних документах закладу освіти.

Серед переваг змішаного навчання дослідники називають: можливість аналізувати зібрану інформацію, пристосувати процес навчання й оцінювання відповідно до індивідуальних особливостей кожного. Відзначають також можливість отримання позитивного навчального досвіду як у процесі індивідуальної роботи, так і під час спільного навчання у віртуальному класі, що дає відчуття успіху.

Змішане навчання – не тотожне електронному (або онлайн-) навчанню. Онлайн-навчання не передбачає особистої комунікації між учнями у класі, чи учнем(-ницею) і вчителем(-кою). Це водночас його основна перевага і недолік у порівнянні зі змішаним навчанням. Адже учні, які навчаються онлайн, не мають можливості особисто спілкуватись і розвивати навички роботи в команді. Натомість система змішаного навчання дозволяє вирішити цю проблему.

Недоліком змішаного навчання є залежність від технічних засобів навчання – вони повинні бути надійними, легкими у користуванні, а також сучасними, інакше бажаного впливу не буде. Отже, питання технічної підтримки є дуже важливим [1].

Змішане навчання (blended learning) дозволяє використовувати накопичений позитивний досвід здійснення класичного навчання, доповнюючи його сучасними технологічними інноваціями. Адже використання ІТКТ у змішаному навчанні відкриває широкі можливості для здійснення самостійної роботи здобувачів освіти під керівництвом викладача, сприяє розвитку самостійної творчої діяльності, стимулює одержання додаткових знань та їх закріплення, що дає можливість готувати конкурентоспроможних фахівців на рівні державних та міжнародних стандартів, здатних до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

Впроваджувати змішане навчання в Україні – можливо. Така система дає переваги через зміну ролей вчителя(ки) та здобувачів освіти, мотивує їх навчатися та вдосконалювати свої навички.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Змішане» навчання – інноваційна освітня технологія <http://ito.vspu.net/intel/files/Web-proekti/dodatki/zmiwane.htm>
2. Змішане навчання: куди бігти і що робити <https://glavcom.ua/columns/kostyrya/zmishane-navchannya-kudi-bigti-i-shcho-robiti-703977.html>
3. Змішане навчання: сутність та переваги у сучасному світі <http://blog.ed-era.com/blended-learning-sut-pierievaghi-ta-uspishni-prikladi/>
4. Шроль Т.С. Змішане навчання як нова форма організації ІКТ-освіти [Електронний ресурс] / Т.С. Шроль // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – 2016. – Вип. 13(1). – С. 166–170. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2016_13\(1\)_52](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2016_13(1)_52) (Назва з екрана).
5. Kathleen M. Frankle Blended Learning: The Key to Successful Web-Based Training and Education [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goo.gl/hWbR7z> (Назва з екрану).

*ПНЧУК Лариса Олексіївна,
майстер виробничого навчання, ДПТНЗ
«Фастівський ЦПТО», здобувачка вищої
освіти ОПП «Педагогіка вищої школи»
кафедри педагогіки, адміністрування і
соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Актуальність даного дослідження зумовлено тим, що глобалізація суспільства в усіх сферах людської діяльності потребує змін і в сучасному стані освіти. У зв'язку із зростанням кількості хворих на COVID-19, запроваджується карантин, що призвело до необхідності введення системи дистанційного навчання.

Інформатизація суспільства актуалізує модернізацію системи професійно-технічної освіти (далі – ПТО) ХХІ століття, що полягає в розвитку дистанційного професійного навчання. Завдяки такому глобальному явищу як Інтернет дистанційна освіта здатна охопити широкі версти населення та стати найважливішим чинником його професійного зростання, що, зокрема, й зазначається в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року[1].

Результати аналізу наукових праць засвідчують, що питання дистанційного навчання розглядаються як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Зокрема, проблемі використання дистанційного навчання в освітніх закладах різного рівня: вищих (А. Андреева, О. Аніщенко, С. Авдошин, В. Биков, В. Домрачов, В. Зінченко, В. Колмогоров, М. Карпенко, К. Корсак, Т. Кошманова, А. Манако, Г. Молодих, Н. Морзе, Є. Полат, О. Рибалко, О. Самойленко, Н. Сиротенко, С. Сисоева, П. Стефаненко, Е. Скибицький, П. Таланчук, Г. Татурчук, Дж. Андерсен, Ст. Віллер, Т. Едвард, Б. Шуневича та ін.); післядипломної освіти (В. Олійник, В. Гравіт, Л. Даниленко, Л. Ляхоцька, В. Розмариця, Л. Пуховська, А. Чміль та ін.); загально-освітніх (Ю. Богачков, А. Букач, Т. Дерба, Н. Євтушенко, В. Кухаренко, А. Хуторський та ін.); професійно-технічних (О. Базелюк, В. Глущенко, Г. Єльнікова, С. Кравець, Л. Петренко, В. Ягупов та ін.). Проте питання організації освітнього процесу в закладах ПТО в умовах карантину залишається недостатньо вивченим

Дистанційне навчання існувало ще задовго до появи комп'ютерів. Для таких форм навчання як заочне, екстернат, домашнє тощо характерне навчання на відстані, на дистанції від навчального закладу. Сучасне дистанційне навчання може здійснюватися завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям та ресурсам мережі Інтернет[2].

Відповідно до статті 24 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту «керівництво діяльністю закладу професійної (професійно-

технічної) освіти здійснює керівник (директор) [3]. До його повноважень, зокрема, належить організація навчально-виробничого процесу та Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 16.03.2020 № 406 керівник має видати наказ про організацію роботи очолюваного ним закладу на період карантину. У такому наказі визначаються заходи щодо безпечного функціонування та охорони закладу освіти, а також затверджується режим та графік роботи як педагогічних, так і інших працівників закладу із запровадженням гнучкого (дистанційного) режиму роботи навчально-виховного процесу.

Виконання теоретичної частини освітньої програми має бути організовано з використанням технологій дистанційного навчання, що не передбачає відвідування закладів освіти її здобувачами та постійного відвідування педагогічними працівниками. Це передбачено Положенням про дистанційне навчання, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30.04.2013 за № 703/23235 (зі змінами). Методичні рекомендації закладам професійної (професійно-технічної) освіти Київської області щодо організації дистанційної підтримки освітнього процесу в умовах карантину.

Рішення щодо особливостей освітнього процесу у закладі професійно-технічної освіти приймає педагогічна рада.

Структура організаційного забезпечення дистанційного навчання учнів у ЗПТО складається із п'яти основних взаємопов'язаних складових, які визначають успішність процесу його запуску та забезпечують подальше функціонування й розвиток, а саме: нормативно-правова, кадрова, навчально-методична, технічна та фінансова[4].

Специфіка організації дистанційного освітнього процесу зумовлює переосмислення ролі викладача, якими можуть бути: тьютор, підтримувач процесу, консультант, наставник, дослідник, експерт, менеджер та ін., що приводить до суттєвої трансформації його особистісних і професійних навичок, якими, поряд із загальновідомими для педагога, є: інноваційність і креативність, технологічний ентузіазм, відкритість до питань, здатність до рефлексії, якісно новий характер комунікації, відповідальності й автономності. Зміна ролі педагога відповідно до вимог дистанційної освіти зумовлює неминучість постійного інноваційного розвитку педагогічних кадрів, розширення їхньої когнітивної сфери новими знаннями, інформацією, прийомами й механізмами їхнього продуктивного перетворення, і при цьому бути «... ведучою постаттю в навчальному процесі, в тому числі й дистанційній формі навчання; забезпечувати «. партнерську взаємодію творчих суб'єктів – учня і педагога» [5].

Організація дистанційного навчання як педагогічний процес здійснюється за допомогою сучасних програмних комплексів (систем) і вимагає: впровадження та використання в навчальному процесі сучасних інформаційних технологій; модернізації матеріально-технічного забезпечення; істотних змін в організації навчально-виховного процесу; належного рівня інформаційної компетентності всіх учасників освітнього процесу. Дистанційне навчання має низку проблем у процесі

його впровадження та реалізації у професійній підготовці кваліфікованих робітників ПТО. Насамперед, це те, що не до всіх робітничих професій можна застосувати дистанційне навчання повноцінно, як форму навчання. За цих умов у навчально-виробничому процесі підготовки кваліфікованих робітників ПТО технології дистанційне навчання можна використовувати переважно в теоретичній підготовці (загально технічній і професійно-теоретичній). Організація професійно-практичної підготовки (виробниче навчання, виробнича, переддипломна/перед випускна практика) за дистанційною формою навчання можлива лише частково або за окремими професіями, за якими допускається здійснити формування і розвиток професійних умінь і навичок дистанційно[4].

Професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників має на меті – створити в освітньому середовищі оптимальні умови для оволодіння тими, хто навчається, необхідними компетентностями для якісної професійної діяльності. Отже, функція дистанційного навчання є організаційною, яка спрямовує роботу на опрацювання, осмислення, а в кінцевому результаті, опанування знаннями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

2. Майборода Л. А. Зміст та способи реалізації елементів дистанційного професійного навчання у підготовці кваліфікованих робітників ПТНЗ // Людмила Анатоліївна Майборода. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/84274354.pdf>.

3. Закон України Про *професійну (професійно-технічну) освіту* від 10.02.1998 № 103/98- ... { Частина друга статті 24 в редакції Закону N 5498-VI від 20.11.2012 }. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до дистанційного навчання кваліфікованих робітників / [О. В. Базелюк, А. А. Каленський, С. Г. Кравець та ін.]. – Київ: Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2017.-с.15,37-38.

5. Ягупов В. В. Суб'єктність учнів як основна детермінанта дистанційного навчання в системі професійно-технічної освіти / В. В. Ягупов // Наук. вісник Ін-ту проф.-тех. освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць : Вип. 11 / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України ; [Ред. кол. В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – К. : Міленіум, 2016. – с. 32.

*ПОНОМАРЬОВА Оксана Миколаївна,
директор Бориспільського академічного
ліцею Бориспільської міської ради
Київської області, вчитель інформатики,
спеціаліст вищої категорії, вчитель-
методист*

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Нова українська школа потребує нових підходів до освіти. Класичні форми і методи навчання виявляються абсолютно неефективними при роботі з дітьми «зет-покоління». Повага до індивідуальних потреб, можливостей, пріоритетів дитини зробила можливим підняти питання: «Чи можливий повноцінний освітній процес поза межами школи?». Пандемія та суворі карантинні обмеження не залишили вчителям та учням вибору, значно прискоривши запровадження змішаного навчання.

Змішане навчання – поєднання офлайн- та онлайн-навчання у різних пропорціях [1]. Як впливає з самого визначення, живе спілкування учасників освітнього процесу має гармонійно поєднуватись з комунікацією через різноманітні канали зв'язку. У більшості – за допомогою мережі Інтернет. Світ бере курс на діджиталізацію, що означає перехід інформаційного поля на цифрові технології [2].

Очевидно, що освіта не є винятком, навпаки, має очолити цей процес. Покоління «зет» та «альфа», які зараз навчаються в школі, мають досить відмінне від попередніх поколінь сприйняття інформації. Життя цих дітей нерозривно пов'язане з гаджетами, Інтернетом і наповнене неперервним потоком інформації. Однією з їх домінуючих властивостей є кліпове мислення – сприйняття інформації короткими яскравими уривками, без намагань встановити між ними логічні зв'язки. Т.В.Семеновських визначає кліп, як «короткий набір тез, що подаються поза контекстом, оскільки в силу своєї актуальності таким контекстом для кліпа є об'єктивна дійсність» [3]. Очевидно, що боротись з цим явищем не варто, тим більше інструментарій онлайн ресурсів дозволяє подавати початковий матеріал більш ефективно.

Констатуємо, що процес діджиталізації в освітньому закладі поступово відбувається вже декілька років. В основному учителі використовують смарт дошки, проектори та телевізори для демонстрації презентацій чи відео, заохочують учнів до пошуку інформації в Інтернеті. З запровадженням змішаного навчання в умовах карантинних обмежень, стало очевидно – діджиталізація має стати більш системною.

Управлінець, який ставить собі за мету впровадити прогресивні інформаційні технології в межах свого закладу, має враховувати три аспекти.

Перше – це психологічні особливості педагогічних працівників. Діджиталізація вимагає від вчителя засвоєння масиву нових знань і навичок, часто у стислі строки. Це може викликати невпевненість у своїх силах, як наслідок – внутрішній протест. Такий психологічний дискомфорт може призвести до професійного вигорання, несвідомого чи відкритого саботажу, а в деяких випадках – і звільнення. Щоб запобігти цьому, адміністрація закладу має організовувати регулярні навчання для педагогів, бажано з різномісними групами, де інформація про цифрові методи навчання подається невеликими частинами та присутній обмін досвідом. Нагляд психолога та доброзичливе ставлення адміністрації є необхідною складовою.

Друге – забезпечення необхідної матеріальної бази. Кожен заклад вирішує це питання виходячи зі своїх можливостей.

Третє – запровадження єдиної освітньої платформи. Сучасний ринок пропонує їх достатню кількість, щоб кожен заклад освіти обрав для себе оптимальний варіант.

Розглянемо, як здійснюється процес діджиталізації на прикладі Бориспільського академічного ліцею Бориспільської міської ради Київської області.

Адміністрація ліцею провела моніторинг освітніх платформ та, за погодженням педагогічної ради, визначила до впровадження платформу G-Suite, яка рекомендована для використання Міністерством освіти і науки України та є безкоштовною для державних та комунальних закладів загальної середньої освіти.

Додаток платформи Classroom дозволяє створити структуроване освітнє онлайн-середовище, з окремими класами та обліковими записами кожного учасника освітнього процесу. Педагог має можливість розміщувати навчальні матеріали у різноманітних форматах (текст, зображення, звук, відео, мультимедіа), складати тести, проводити онлайн-конференції, вести переписку з учнями, виставляти їм оцінки. В той же час здобувачі освіти – вільно користуються матеріалами та можуть надсилати опрацьовані матеріали у відповідь. Беззаперечною перевагою додатку є електронний журнал, у якому інформація про навчальні досягнення учнів є конфіденційною (доступною учню – батькам – учителю).

Для педагогічного колективу адміністрацією систематично проводяться курси з опанування платформою. Не варто забувати, що інформаційні технології розвиваються стрімко. Щоб утримати увагу учня, учителю доводиться постійно перебувати у пошуку нового. З цією метою під час обміну досвідом, учителі рекомендують один одному ефективні освітні ресурси, посилання, які теж можна розміщувати у Classroom та використовувати для навчання. Попитом користуються vseosvita.ua, classtime.com, онлайн-лабораторії з фізики, хімії та біології. Не все вдається відразу, а щоб негативні емоції не накопичувались, психолог закладу практикує з педагогами заняття з використанням методу правопівкульного малювання для профілактики перевантаження і стресів.

Поряд з очевидними перевагами тотальної світової діджиталізації, є і ряд проблем. Одна з актуальних – через захоплення віртуальним світом, діти втрачають зв'язок з реальністю, не можуть соціалізуватись, отримують залежність від ігор та соціальних мереж. Завдання ліцею – обернути захоплення дітей гаджетами на користь освітнього процесу. Бориспільський академічний ліцей має потужну матеріальну базу та можливість забезпечити учителів комп'ютерною технікою та доступом до швидкісного інтернету. Втім, не усі учні мають гаджети відповідної якості, і сьогодні це постає основною проблемою у впровадженні діджиталізації під час змішаного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Едера, Змішане навчання. Режим доступу: http://school3ugledar.at.ua/24_07_2020/zmishane_navchannja-vid_edera.pdf
2. Vivat Academia: журнал Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених Київського національного торговельно-економічного університету. 2019. № 9. 112 с.
3. Семеновских Т.В. «Клиповое мышление» – феномен современности / Т.В.Семеновских// – Оптимальные коммуникации (ОК): Эпистемический ресурс Академии медиаиндустрии и кафедры теории и практики общественной связности РГГУ. Режим доступу: <http://jarki.ru/wpress/2013/02/18/3208/>.

***ПОПОВА Наталія Вікторівна, учитель
початкових класів Бориспільського
академічного ліцею Бориспільської міської
ради Київської області, учитель-
методист, спеціаліст вищої категорії***

МОДЕЛЮВАННЯ СУЧАСНОГО УРОКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Введення Нової української школи кардинально змінило завдання, що стоять перед молодшими школярами. Якщо раніше головною метою школи вважали передачу учням передбаченого програмою обсягу знань, умінь і навичок, то тепер пріоритетними стають: розвиток здібностей учня самостійно ставити навчальні цілі, самостійно проектувати і оцінювати шляхи їх реалізації, контролювати і оцінювати свої досягнення. Реалізація цих завдань, висунутих НУШ, також вимагає пошуку шляхів підвищення якості знань учнів початкових класів.

Яким же має бути сучасний урок? Стратегія розвитку освітнього процесу та оновлення освіти зараз відбувається лиш однією метою – це підвищення якості освіти. Сучасність уроку полягає не тільки в тому, щоб ганятися за прогресивністю, оригінальністю у використанні інформаційно-комунікативних технологій.

Сучасний урок – це актуальний урок, важливий для теперішнього часу та дієвий, такий, який відповідає інтересам батьків, дітей, світу в цілому та суспільству.

Теперішній урок досить стрімко втрачає свій попередній вигляд. Традиційні форми уроків уповільнюють творчий пошук вчителя та учня. Вчителі відчувають дискомфорт в одноманітності методичної форми роботи.

Сучасний вчитель – дуже допитлива особистість. Досягнення науки йому цікаві. З цієї причини так зване обличчя уроків стрімко змінюється. На зміну стандартним урокам впевнено приходять новаторські – це часто імпровізовані навчальні заняття, які містять не традиційність етапів, а міають відображення спроби вийти за межі шаблону в побудові методичної структури уроку: урок-подорож, урок-мудрості, урок-оберег, урок-оберег, урок пошуку істини тощо.

Сучасний урок – це потреба комунікації кожного учня з творчим учителем. Кожний урок – це кропітка, наполеглива праця педагога, без якої неможливо досягти мети.

Більшість педагогів розуміє, що на самому початку уроку є найбільш важлива частина, адже це не лише перевірка готовності учнів до сприйняття інформації, а є ще і психологічним налаштуванням для досягнення певної мети. Для сприйняття інформації та емоційного налаштування учнів сприятиме відповідна підготовка так званого обличчя класу.

По-перше, гармонізація класного простору, організація зони комфортного мислення.

По-друге, порядок в класі, на партах, на столі вчителя.

По-третє, гігієнічні вимоги: температурний режим, живі рослини, вологе прибирання.

По-четверте, оформлення класу відповідно до теми уроку.

На ранковій зустрічі має сформуватися психо-емоційний мікроклімат у класі, створення позитивного настрою, доброзичливої, робочої атмосфери.

- Доброго ранку, любі друзі (мої винахідники, мої прекрасні...)
- Давайте будемо сьогодні дарувати один одному посмішки...
- Дуже рада вас бачити.
- Чи все у вас гаразд?
- Який у вас настрій зранку?
- Скажімо разом: «Сьогодні найкращий день з мого життя»
- Я радію нашій сьогоднішній зустрічі

На цьому етапі відбувається творення «душі» уроку, позитивний хвильовий резонанс в системі учитель-учень-світ, яка підвищує ефективність процесу передачі-прийому інформації.

Потенційно важливим є визначення теми уроку. Вона може бути виражена через проблемне питання, через метафору, актуальну ситуацію, проблемний діалог, заголовок.

Протягом уроку учні набуватимуть навички:

- виконання вправ, завдань: формуються та закріплюються нові навички мовленнєво-розумової діяльності в зоні психологічного комфорту («Я можу»)
- рольові ігри : самоідентифікація («Я зможу»)
- виконання творчих завдань: набуття нових особистих якостей, впевненості в собі, стимуляція проявів креативності («Я хочу»)

Етап контролю є важливим для усвідомлення учнем своєї успішності:

- самооцінка, яка усвідомлює власні можливості та розвиток;
- оцінка вчителя, може бути похвала, компліменти;
- оцінка в групі, тобто усвідомлюється прийняття власної думки учасника групи;

Відбувається підвищення самооцінки власних здібностей, почуття впевненості в собі, коли з являється нове усвідомлення образу «я» і навколишнього світу («Мені все зрозуміло», «Я гарно почуваюся»)

Мовленнєві формули прощання:

- З яким настроєм....
- З яким самопочуттям...
- Бажаю вам всього найкращого...
- Позитивний настрій на наступному уроці..

Виділяють основні принципи сучасного уроку:

1. Принцип системності: взаємозв'язок усіх навчальних компонентів, єдність часткового та цілого при викладі матеріалу.

2. Принцип гармонізації: навчання здійснюється в зонах комфортного мислення.

3. Принцип екологізації: інформація на уроці дається для всіх каналів сприйняття.

4. Принцип особистісноорієнтованого навчання: свобода вибору напрямів, засобів освіти.

5. Принцип інструментальності: знання та вміння, що надаються, які мають і можуть бути застосовані в усіх сферах життя людини, свобода вибору напрямів освіти.

6. Принцип економічної освіти: зменшення енерговитрат на придбання нових знань.

7. Принцип простоти пізнання: прості моделі, знайомі з дитинства образи світу, природи.

8. Принцип креативності: творчі завдання, що є стимуляцією для творчого розкриття особистості учня.

Учитель – це образ будівника-творця майбутнього і про це ми повинні пам'ятати завжди.

Учити дитину радісно, без примусу можливо, якщо якщо в своїй роботі педагог використовує інноваційні технології. Сучасний урок – це актуальний урок, інакше кажучи, важливий, істотний для теперішнього часу та, звичайно ж, дієвий. Такий, який відповідає інтересам учнів, батьків світу в цілому та суспільства.

Інновації в освіті учнів, в першу чергу, повинні бути спрямовані на створення особистості, налаштованої на успіх в будь-якій області застосування своїх можливостей. Таким чином, головна мета застосування інноваційних технологій в освітньо-виховному процесі сучасної школи – розвиток в учнів вміння мотивувати дії, самостійно орієнтуватися в одержуваній інформації, формування творчого нешаблонного мислення, розвиток дітей за рахунок максимального розкриття їх природних здібностей, використовуючи новітні досягнення науки і практики.

Інновації (англ. нововведення) – впровадження нових форм, способів і умінь у сфері навчання, освіти і науки. Інновація є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності людини, її фантазії, творчого процесу, відкриттів. Інноваційні технології – це група соціальних технологій, орієнтованих на здійснення найважливішої функції суспільства – підготовку підростаючого покоління до включення в суспільне життя.

Останнім часом найбільш поширеними є такі інноваційні методи:

1. Метод портфоліо – сучасна освітня технологія, в основі якої використовується метод оцінювання результатів освітньої діяльності.

2. Метод проблемного викладу – метод, при якому педагог використовує різні джерела і засоби, ставить проблему, формулює задачу, а потім спосіб вирішення поставленого завдання.

3. Метод проектів – система навчання, під час якої учні набувають знання або вміння в процесі планування та виконання, практичних завдань-проектів, що поступово ускладнюються.

4. Науково-дослідна робота учнів, вбудована в навчальний процес – такі роботи виконуються відповідно до навчальних планів і програм навчальних дисциплін в обов'язковому порядку. До даного виду науково-дослідної діяльності учнів відноситься самостійне виконання домашніх завдань з елементами наукових досліджень під методичним керівництвом вчителя.

5. Лекція-візуалізація -при читанні лекції-візуалізації дотримується принцип наочності; лекція являє собою інформацію, перетворену в візуальну форму. Відеоряд, є сприйнятним і усвідомленим, може служити опорою думок і практичних дій.

Серед методів навчання мають домінувати методи навчання в русі, інтерактивні. Навчальна взаємодія учнів має розширюватись поступово: у 1-2 класах – це переважно роботи малих групах та парах, у 3-4 класах – групова та командна робота. Необхідно використовувати способи поступового запам'ятовування у процесі роботи. Для цього вчителем організовується робота з таблицями множення, з пам'ятками, схемами.

Інтегровані уроки мають більші можливості здійснення між предметних зв'язків. Метою уроків, побудованих на інтеграції змісту, є осмислене сприйняття навколишнього, приведення знань у певну систему, пробудження фантазії і інтересу учнів, розвиток у них позитивно-емоційного настрою.

Значний обсяг самостійної роботи може впливати на якість освіти і негативно, і позитивно. Негативний вплив пояснюється перевагою дітей, що

супроводжується зниженням їх мотивації і «пізнавального тону.» За вмілої організації самостійної роботи школярів, вона надає виключні можливості розвитку самостійності, активності, ініціативного творчого мислення, самовираження. Переліченим потенціалом володіють проектні технології навчання.

Основною цінністю проектної технології навчання є відображення того, що вона має орієнтувати учнів на створення певного інтелектуального або матеріального продукту.

Метою проектної технології є актуалізація та здобуття нових необхідних знань, порада з учителем та між собою учнів, виконання індивідуально чи в групах, пізнавальної, конструкторської, дослідницької чи іншої роботи.

Навчальний проект – це одна із форм організації занять, що передбачає характер діяльності всіх учасників в комплексі, спрямовує на отримання освітньої продукції за певний проміжок часу.

В інтегрованому навчанні молодших школярів закладено великі потенційні можливості формування пізнавальних і навчальних умінь, що мають першорядне значення в осмисленні та засвоєнні програмового матеріалу

Застосовуючи дані технології в інноваційному навчанні, педагог робить процес більш повним, цікавим, наочним, насиченим. При перетині предметних областей природних наук така інтеграція просто необхідна для формування цілісного світогляду та світосприйняття.

Сучасна освіта повинна озброювати знаннями школярів, формувати потребу в безперервному самостійному оволодінні ними, розвивати вміння і навички самоосвіти учнів.

Будь – який вчитель початкових класів має бути обізнаним і орієнтуватися в широкому спектрі педагогічних інновацій, адже саме вони якнайкраще відповідають реаліям і потребам сьогодення. При цьому, обираючи певну технологію, слід керуватися не лише власними вподобаннями та особистим баченням, але й враховувати особливості того чи іншого освітнього середовища, здійснювати глибокий та всебічний аналіз реальної ситуації

ЛІТЕРАТУРА

10. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: наук.-метод. посіб./І.Д.Бех,-К.:ІЗМН, 2018. – 204с.

11. Савченко О.Я, Дидактика початкової освіти. Підручник / О.Я.Савченко.-К. Грамота, 2012. – 504с.

12. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій. Навч.посібник / О.М.Пехота та ін.;за ред.. І.АЗязюна., О.М.Пехоти. К. Видавництво АСК, 2003. – 240с.

13. Концепція Нової української школи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

14. А.В.Черняхівська, Застосування інформаційних технологій у навчальному процесі мало чисельної школи. Режим

доступу: <https://vseosvita.ua/library/zastosuvanna-navcalnomu-procesi-malociselnou-skoli-100055.html>

-innovacijnih-tehnologij-u-

---

*ПРИХОДЬКІНА Наталія Олексіївна,
професор кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ДО ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Медіаосвіта в сучасному світі розглядається як процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу та оцінки медіатекстів, навчання різним формам самовираження за допомогою медіатехніки. Здобута в результаті цього процесу медіаграмотність допомагає людині активно використовувати можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографу, преси, Інтернету [1].

Медіаосвіта – це фрагментарний ландшафт шкільної освіти в англійських країнах, інтегрований до шкільних предметів або як окрема дисципліна. На думку, Д. Букінгема (D. Buckingham) медіаосвіта є важливим елементом всіх навчальних програм [4, с. 21]. Медіаосвіта може бути інтегрованою до шкільних предметів, зокрема, рідної мови, історії, географії, громадянської та природничо-наукової освіти або в межах курсів вивчення медіа (Media Studies). Учні повинні мати можливість отримувати, використовувати, розуміти і аналізувати медіа для отримання інформації за темами, пов'язаними з наукою, уміти їх критично аналізувати [5, с. 214].

Важливим завданням прихильників медіаосвіти в середніх школах США є формування освітніх стандартів, що відображають політичний консенсус стосовно того, що охоплює робота вчителів, і що учні повинні вивчати. Ключем до успіху в цьому питанні є сприяння усвідомленню, що медіаграмотність включає в себе навички критичного мислення, загальноновизнану навчальну мету, і той факт, що набуття здібностей критично аналізувати новини та суспільні питання сприяє розвитку соціально відповідальної позиції. Нами визначено основні проблеми щодо впровадження медіаграмотності в систему освітніх стандартів Сполучених Штатів Америки [2, с. 214].

Викладач медіаграмотності та колишній президент Союзу «За медіаграмотну Америку» Ф. Бейкер (F. Baker) досліджував більш, ніж десять років, державні стандарти навчання. Він встановив, що стандарти в кожному штаті містять одну або декілька частин, що спонукають до впровадження медіаграмотності, хоча

зазвичай там не використовуються термін «медіаграмотність». 100% (50) штатів наразі включили теми з медіаграмотності в стандарти з англійської мови, 78% (39) – в суспільні науки / історію, 98% (49) – у охорону здоров'я та 14% (7) штатів мають окремий державний стандарт з медіаграмотності. Переважно вчителі англійської мови відповідали за впровадження медіаграмотності у навчальні програми з англійської мови у державних школах Флориди [3].

Ф. Бейкер зауважив, що у стандартах часто використовуються загальні слова, наприклад, згадуючи про те, що учні повинні мати можливість виявляти «упередження» та «пропаганду» або аналізувати вплив медіа на такі сфери, як охорона здоров'я та політика. «Ці драматичні зміни є результатом збільшення кількості державних відділів освіти, шкільних рад, директорів та дослідників, які визнають, що вони більше не можуть ігнорувати надзвичайну важливість засобів масової інформації у нашому повсякденному житті. Більше того, стандарти навчального плану змінилися через безпосереднє залучення викладачів до написання цих нових стандартів» [8].

У 1994 році президент США підписав основоположний закон «Цілі 2000: Американський освітній акт» (Goals 2000: Educate America Act), який передбачає так звані змістовні стандарти по дев'яти провідним предметів. Дисципліна «Мистецтва» (Arts) включає в себе обов'язкове впровадження медіаосвіти на всіх рівнях початкової та середньої школи [6]. У наступні роки були проведені національні конференції з медіаосвіти в м Бун (Boon), штат Північна Кароліна (1995), в Лос-Анджелесі (1996), в Сен-Поле і Міннесоті (1999).

Дослідження Ф. Бейкера показали, що заклики до вивчення медіаграмотності найчастіше зустрічаються в галузі вивчення англійської мови, у філології та комунікаційній галузі, що часто супроводжуються соціальними дослідженнями, громадською діяльністю, також у галузях, які стосуються здоров'я та харчування. Лише декілька штатів мають відчутну медіаоснову у своїх стандартах [7]. С. Шейбе (С. Scheibe), доцент коледжу Ітаки, яка викладає медіаграмотність, вважає, що штат, який впроваджує медіаграмотність лише до вивчення англійської мови, робить помилку: «Чому ж обмежуєтесь використанням медіаосвіти у викладанні одного лише навчального предмету?» [9].

Отже, на основі аналізу наукових досліджень американських вчених можна зробити висновок, що у деяких штатах робляться короткі посилання на медіаграмотність, в інших виділяється великий простір, щоб окреслити способи, за допомогою яких учні матимуть змогу аналізувати медіаповідомлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Приходькіна Н. О. Концептуальні підходи до розвитку медіаосвіти в англомовних країнах: особливості теорії критичного мислення. *Теорія та методика управління освітою*. 2019. Т. 1 (22). URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_22/Приход_кіна.pdf

2. Приходькіна Н. О. Медіаграмотність у системі освітніх стандартів Сполучених Штатів Америки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 70. С. 214-217.
3. Baker, F. (2011). State by state standards for media literacy. Media Literacy Clearinghouse. URL: http://www.frankwbaker.com/state_lit.htm
4. Buckingham, D. (2015a). Defining digital literacy. What do young people need to know about digital media?. *Nordic Journal of Digital Literacy*. 2006-2016. P. 21-34.
5. Carver, R. B., Wiese, E. F., & Breivik, J. (2014). Frame Analysis in Science Education: A Classroom Activity for Promoting Media Literacy and Learning about Genetic Causation. *International Journal of Science Education*. Part B: Communication and Public Engagement. 4(3). P. 211-239.
6. Goals 2000: Educate America Act. URL: <https://www2.ed.gov/legislation/GOALS2000/TheAct/index.html>
7. Kubey R. Media Literacy and the Teaching of Civics and Social Studies at the Dawn of the 21st Century. URL: https://www.researchgate.net/publication/246800369_Media_Literacy_and_the_Teaching_of_Civics_and_Social_Studies_at_the_Dawn_of_the_21st_Century
8. Kubey R., Baker F. Has Media Literacy Found a Curricular Foothold? *Editorial. Education Week*, 27 Oct. 1999. URL: <https://www.edweek.org/ew/articles/1999/10/27/09ubey2.h19.html>
9. Scheibe C. A Deeper Sense of Literacy: Curriculum-Driven Approaches to Media Literacy in the K-12 Classroom. *American Behavioral Scientist*, Vol. 48 (2004): 60- 68. URL: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0002764204267251>

---

*РИНДИЧ Людмила Петрівна, учитель
початкових класів Бориспільського
академічного ліцею, спеціаліст вищої
категорії, старший учитель*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Інновація в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних технологій [2]. Це – система ідей, головною метою яких є збереження і розвиток творчого потенціалу людини [1].

Одним із найважливіших видів мовленнєвої діяльності в початковій школі є *читання*, яке є об'єктом навчальної діяльності. Його специфіка полягає в зосередженні уваги учнів на: 1) правильному вимовлянні слів відповідно до орфоепічних літературних норм та усвідомленні їх лексичного значення; 2) інтонуванні речень, різних за структурою і метою висловлювання; 3) змістовому поділі речень за допомогою пауз, мелодики тощо [5].

У процесі застосування інноваційного навчання час від часу виникають різні проблеми та труднощі. Щоб показати практичний бік навчання, необхідно виокремити типові проблеми учнів:

1. Головна проблема: учень часто не має власної думки, а якщо і має, боїться її висловлювати відкрито, на весь клас. Самі учні пояснюють це так: «В нас рідко запитують власну думку», «Чи цінна моя думка?», «А раптом вона не буде збігатися з думкою вчителя чи колективу?», «Вона суперечить думці учня, що має в класі авторитет з цього предмета» тощо.

2. Часто школярі не вміють слухати інших, об'єктивно оцінювати їх думку, рішення.

3. Учень не готовий в процесі обговорення змінювати свою думку, йти на компроміс.

4. Учням важко бути мобільними, змінювати обстановку, методи роботи.

5. Труднощі в малих групах: лідери намагаються «тягнути» групу, а слабші учні відразу стають пасивними.

Для успішної реалізації зазначеного змісту початкової мовної освіти необхідно добирати ефективні комунікативно спрямовані *прийоми та методи* навчальної діяльності [5].

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури дає нам підстави стверджувати, що на уроках літературного читання доречно запровадити такі *прийоми*:

1. П'ять хвилин «Читання для себе», мовчки або вголос (про себе).

2. Швидкомовки, спотиканки, читання «Хмари» слів, ребуси зі складами (тренуємо зорове сприймання інформації).

3. Читання через дзеркало, методом Леонардо да Вінчі (це зацікавить дітей, адже всі люблять шифри й таємниці).

4. Читання за годинниковою стрілкою типу Архімедової спіралі.

5. Читання справа наліво чи деформованого, перевернутого тексту.

6. «Пальчикова азбука» [3].

На основі проведення спостережень та вивчення передового педагогічного досвіду ми можемо стверджувати, що наведені нижче *методи* навчання динамічного читання є ефективними через призму циклічності і повторюваності виконуваних дій:

1. На ранковому колі, під час «Читання для себе» чи на уроці літературного читання можна розпочати із такого завдання: прочитати скоромовкою не менш 300 слів за хвилину, постукуючи ручкою, при цьому читати слід виразно, зі зміною настрою, інтонації та не відриваючи очей від тексту. Поступово уривок для читання скоромовкою збільшувати до половини сторінки.

2. Під час уроку замість пальчикової гімнастики варто запропонувати дітям, читаючи з ними знайомий (на початковому етапі) текст швидко і ланцюжком, почергово класти руки долонею доверху, вказівним пальцем однієї руки натискати на першу фалангу пальців другої руки, піднімаючи й опускаючи їх, повільно і плавно стискати витягнуті пальці рук в кулак тощо. Темп вправи поступово

збільшується до максимального, потім знову зменшується. Присутній елемент змагання заохотить та зацікавить учнів.

3. «Рахую і читаю» може бути використаний замість активної перерви. Вчитель, показуючи картку з написаним словом, пропонує учням рахувати вголос: 1, 2, 3, 4, 5... і одночасно дивитись на слова, запам'ятовуючи їх.

4. «Блискавка» корегує верхню межу індивідуального діапазону швидкості. Вправа виконується у такий спосіб: учитель готує текст для читання мовчки; за командою «блискавка» діти швидко із розумінням читають уривок; за командою «грим» учні зупиняються і рахують кількість прочитаних слів. Далі визначаємо, хто читав як «блискавка», а хто на рівні «грому».

5. «Віконце» запобігає регресії очей та перерхитуванню під час швидкого читання. Під час виконання вправи учні накладають невелику смужку паперу на сторінку книги чи підручника розміром приблизно 30×100 мм, в якій вирізано віконце. Цей реманент діти використовують як вказівку, посуваючи рядками та читаючи слова у віконечку.

6. «Небо-кидок» сприяє орієнтуванню на сторінках підручника чи книги, тренує навичку миттєво знаходити потрібний абзац, а згодом будь-яке місце читання. Після команди «Кидок» діти пошепки читають текст 10–20 секунд, потім учитель дає команду «Небо». Діти сприймають це як сигнал підняти голови, опустити руки та «загубити» речення (текст), яке читали; після сигналу «Кидок» школярі шукають «загублене» місце і продовжують читання; вправа повторюється 3–4 рази.

7. «Буксир» використовується для коригування читання про себе і читання вголос із дотриманням інтонації та смислових наголосів. Педагог читає уголос, а діти – мовчки (тільки очима) або пошепки, не відстаючи від учителя. Після прочитання одного-двох речень разом із керівником діти продовжують читати самостійно (мовчки). Тоді знову з учителем, який читає текст голосно. Так повторюємо декілька разів; перевірка розуміння прочитаного – запитання за змістом.

8. Вправа «Читання парами за партами», під час виконання якої вчитель пропонує читати текст, краще діалог, двом учням, один з яких слабший. Він, природно, буде відставати. Тут важливий саме психологічний аспект, тому вчитель має задати мажорний лад для підтримання атмосфери змагання.

9. Для розширення кута зору на букварному етапі навчання грамоти використовують пірамідки, що формуються зі складів, та вправи з таблицями Шульте, що виконуються дітьми 3–4 класу за 12–25 секунд. На ватмані розміром 21×30 пишемо цифри, таблиці різні для кожного учня. Цифри слід писати різні для кожного школяра. Порядок виконання вправи є таким: дитина має охопити зором усі п'ять цифр із кожного ряду, запам'ятати їх і виконати над ними певні математичні операції або ж порахувати від 1 до 15, не відриваючи очей від центральної точки таблиці [4].

Таким чином, проаналізувавши особливості використання інноваційних прийомів та методів навчання читання в початковій ланці, можна зробити висновок, що формування вмінь і навичок динамічного читання в учнів буде ефективним за умови їх правильного і раціонального застосування. Важливо, щоб учні самі обирали найбільш вдалі та цікаві вправи для вдосконалення читацької компетентності, адже саме тоді діти будуть навчатися осмислено та з інтересом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 218 с.
2. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України ; [головний ред. В. К. Кремінь]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Пархоменко Н. Методика роботи над словом, текстом на уроках читання. Початкова школа. 2000. № 7. с. 44–48.
4. Савченко О.Я. Читання. Навчання і виховання учнів 1–4 класів. Київ : Початкова школа, 2005. 252 с.
5. http://innovatsiynitehnologii.blogspot.com/2016/02/blog-post_23.html

---

***РОЖНОВА Тетяна Євгенівна, доцент
кафедри педагогіки, адміністрування і
соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО,
кандидат педагогічних наук***

ЗНАЧЕННЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Особливість управлінської діяльності керівника закладу освіти на сучасному етапі визначається сукупністю традиційних та появою нових керівних функцій. До традиційних функцій його управлінської діяльності належать прийняття рішення, організація їх втілення, коригування роботи, облік і контроль, які тепер залишаються основними.

Модернізація змісту, форм і методів управлінської діяльності формує керівника закладу освіти нового типу – відкритого, демократичного, компетентного, гуманістичного, творчо спрямованого. Водночас оновлення управлінської діяльності є передумовою розвитку творчих здібностей керівника закладу освіти, здатного виробити власний стиль управління, періодично оновлюючи зміст, форми і методи своєї діяльності.

Слід також наголосити на визначенні наукових підходів до управлінської діяльності керівника закладу освіти, серед яких пріоритетне місце посідають: глобалістичний (І. Зязюн, В. Луговий, В. Кремень), системний (В. Бондар, Ю. Конаржевський, Н. Кузьміна, В. Лазарев, В. Маслов), синергетичний (Г. Єльнікова, Є. Князева, С. Курдюмов, І. Пригожин, Н. Протасова), технологічний

(В. Беспалько, Г. Селевко, В. Олійник, О. Пехота, С. Сисоєва, П. Третяков, інноваційний (Л. Ващенко, Л. Даниленко, М. Кларин, В. Паламарчу, В. Сластьонін, Т. Шамова), гуманістичний (І. Бех, О. Бондарчук, І. Зязюн, Л. Карамушка, О. Савченко). Коротко розкриємо їх зміст.

Глобалістичний підхід в управлінській діяльності керівника закладу освіти ми розглядаємо як інтегровану цілісну систему, засновану на багатовимірних взаємозв'язках між окремими підсистемами різної величини. Враховано, що розбалансованість дії її складових призводить до виникнення глобальних проблем, тому їх розв'язання вимагає об'єднання зусиль усіх учасників освітнього процесу [1].

Системний підхід розглядається у дослідженні управлінської діяльності керівника закладу освіти як: деяка цілісність (система), яка складається із взаємопов'язаних частин (елементів); набір правил і принципів, якими керуються управлінці; як спосіб декомпозиції об'єкта дослідження на складові частини, кожна з яких робить свій внесок у характеристику цілого. При цьому ми врахували думку Є. Князевої і С. Курдюмова, І. Блауберга й Е. Юдіна, які вважають, що системний підхід у дослідженні не доцільно використовувати без інших онтологічних принципів, ідей та підходів. Вчені зазначали, що методологічна кваліфікація того чи іншого дослідження, крім вказівки на системний характер, обов'язково повинна включати й інші визначення. Тому в психолого-педагогічних дослідженнях, у сфері управління системний підхід завжди доповнюється ідеями особистісного, діяльнісного, структурно-функціонального та інших методологічних підходів.

Синергетичний підхід дозволяє розглянути систему управлінської діяльності керівника закладу освіти в умовах перебігу швидких, лавиноподібних, нелінійних процесів у зовнішньому середовищі як нестабільну (схоластичну), що зазнає дії двох протилежних сил – створюючої і руйнуючої структур. Використання синергетичного підходу надає досліджуваному інноваційному процесу елементів нестабільності, нелінійності і можливості відтворити зміни, що в ньому відбуваються, а також досягти оптимального співвідношення зовнішнього і внутрішнього управління та самоуправління з поточним коригуванням управлінської діяльності закладу освіти.

Технологічний підхід розкриває сукупність методів, форм, прийомів і засобів управління, тотожних їм моделей управління закладів освіти, підпорядкованих визначеній меті. Управління відбувається шляхом взаємодії всіх учасників освітнього процесу, у результаті якого суттєво покращується загальний результат діяльності і розширюються можливості для впровадження інноваційних управлінських технологій [2; 3].

Інноваційний підхід забезпечує умови для внесення системних змін в управлінську діяльність керівника закладу освіти, які спрямовані на його розвиток і покращення роботи, сприяють запровадженню нового змісту і форм управлінської діяльності на рівні закладу освіти, удосконалюють організаційну і професійну культуру закладу освіти. Це дозволяє проводити психолого-педагогічні експериментальні дослідження змісту управлінського процесу, технологій

навчання і виховання учнів, наслідком яких є суттєве підвищення результативності діяльності закладу освіти [4].

Гуманістичний підхід в управлінській діяльності керівника закладу освіти під впливом певних об'єктивних чинників дає можливість проаналізувати соціальні і особистісні потреби людини як громадянина, суб'єкта навчальної і професійної діяльності, забезпечити доцільну співпрацю керівника і членів педагогічного колективу за принципом партнерства, урахувати індивідуально-психологічні особливості працівників у процесі управлінської взаємодії, створити умови для особистісного розвитку та реалізації їх творчого потенціалу.

Використання зазначених підходів дає змогу сформуванню наукового підґрунтя проведеного дослідження та зробити висновок, що їх застосування сприяє успішному вирішенню завдань управління закладу освіти і забезпечує можливість ефективно впроваджувати в освітній процес сучасні інноваційні технології [1].

Отже, для ефективної управлінської діяльності керівників закладів освіти використання зазначених наукових підходів є одним із складових управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рожнова Т. Є. Управління професійно-технічним навчальним закладом на засадах інноваційних технологій: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Тетяна Євгенівна Рожнова. – К., 2012. – 285 с..
2. Овчинникова А. Технология: проектная деятельность в учебном процессе / А. Овчинникова // Відкрит. урок. – 2001. – №17/18. – С. 17–19.
3. Свищ Л. М. Метод проектів – сучасна ефективна технологія навчання / Л.М. Свищ // Проф.-техн. освіта. – 2005. – №3. – С. 1–15.
4. Гринёв В. Ф. Инновационный менеджмент : учеб. пособие / Вадим Федорович Гринёв. – 2-е изд., стереотип. – К. : МАУП, 2001. – 152 с.

РОМАНЕНКО Наталія Дмитрівна
здобувачка вищої освіти ОПП
«Управління навчальним закладом»
кафедри педагогіки, адміністрування і
соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Зміни, що відбуваються в сучасному світі зумовили необхідність інноваційного розвитку ділового співтовариства, а значить підвищення ефективності діяльності керівників організацій, що складають дане співтовариство. Керівникам потрібно приймати рішення спільно з підлеглими, делегувати, надавати зворотний зв'язок, мотивувати на досягнення результату, вирішувати конфлікти. Ефективність виконання перерахованих функцій значно залежить від рівня розвитку емоційного інтелекту керівника. Таким чином, здібності керівника

розпізнавати і інтерпретувати емоції, що виникають в процесі діяльності, використовувати їх для вирішення управлінських завдань в їх взаємозв'язку з ефективністю діяльності організації в цілому визначають специфіку проблемного поля поняття емоційного інтелекту.

Емоційний інтелект керівника розглядається як когнітивна здатність сприймати, аналізувати емоції, підвищувати ефективність мислення за допомогою емоцій, розуміти емоції і емоційні прояви і рефлексивно регулювати їх.

Емоційний стан керівника-лідера впливає на обстановку в групі, відділі або організації. Емоції передаються від людини до людини. Якщо ми знаходимося в суспільстві життєрадісних і енергійних людей, їх емоції передаються і нам. І навпаки, сумна людина здатна вселити в нас зневіру. Ця емоційна заразливість лідера, що зберігає врівноваженість і внутрішню мотивацію, служить прикладом для підлеглих, надихає їх і передає їм його почуття.

Оптимістичний і енергійний керівник здатний підвищити активність всієї організації. Чуйність і вміння налагодити взаємодію допомагають мотивувати, надихати і об'єднувати співробітників.

У ході дослідження ми розглянули поняття «емоційний інтелект» та важливість його розвитку в управлінській діяльності керівника закладу освіти.

Зростання інтересу дослідників до проблеми ЕІ пов'язаний як із великою кількістю білих плям у вивченні даного феномена, так і з потребами прикладних досліджень. Проблема ЕІ вельми активно розглядалася такими зарубіжними вченими, як Дж. Мейєр, П. Селовей, Д. Карузо, Д. Гоулман, Г. Орме, Д. Слайтер, Х. Вейсінгер, Р. Стернберг, Дж. Блок [3].

У вітчизняній психологічній науці поняття ЕІ вивчали Д.В. Люсін, Е.Л. Носенко, Н.В. Килимига, О.І. Власова, Г.В. Юсупова, М.А. Манойлова, Т.П. Березовська, А.П. Лобанов, А.С. Петровська, І.М. Андрєєва та ін.

Американський вчений Д. Гоулман [1] визначає емоційний інтелект: 1) як можливість зануритися в свої емоції, щоб усвідомити і відчувати їх, 2) так і необхідність раціонального аналізу емоцій і прийняття рішення на основі цього аналізу. Емоції несуть у собі величезний обсяг інформації, використовуючи яку, ми можемо діяти значно ефективніше.

Один із дослідників гуманістичної хвилі Пітер Салоуей в 1990 році надрукував статтю під назвою «Емоційний інтелект», де зазначив, що останні декілька років уявлення і про інтелект, і про емоції докорінно змінились. Розум перестав сприйматись як ідеальна субстанція, емоції як головний ворог інтелекту, і обидва явища отримали реальне значення в повсякденному людському житті. П. Салоуей та його співавтор Д. Майєрс змінили визначали емоційний інтелект як «здатність сприймати і розуміти прояви особистості, що виражені в емоціях, керувати емоціями на основі інтелектуальних процесів» [4].

До структури емоційного інтелекту, на їх думку, входять наступні складові:

- здатність сприймати або відчувати емоції (як свої власні, так і іншої людини);
- здатність направляти свої емоції на допомогу розуму;
- здатність розуміти те, що виражає та або інша емоція;

- здатність управляти емоціями.

Емоційний інтелект як поняття, що визначає набір знань, навичок і умінь індивіда в емоційній сфері, досить жваво використовується дослідниками, які працюють в напрямку психології управління. За дослідженнями Д.Гоулмана, Р.Бояціса, Е.Маккі розглядають емоційний інтелект як необхідна лідерська якість, що забезпечує спроможність до впровадження змін, мотивування інших, налагодження командної роботи Д.Гоулмана, Р.Бояціса, Е.Маккі розглядають емоційний інтелект [1].

Емоціогенний характер діяльності керівників ЗСО як представників професій типу «людина–людина» відкладає певний відбиток на особистість фахівця. Тому надзвичайно важливо забезпечити розвиток емоційних ресурсів, які дадуть змогу адекватно проявляти власні емоції заради успішного виконання професійної діяльності та збереження внутрішньої гармонії.

Здатність до управління емоціями є одним із компонентів структури емоційного інтелекту. Конструктивне управління емоціями означає, що людина: може контролювати інтенсивність емоцій, передусім приглушати надмірно сильні емоції; може контролювати зовнішнє вираження емоцій; може при необхідності довільно викликати ту чи іншу емоцію. Відсутність зовнішнього прояву емоцій не говорить про те, що людина їх не відчуває. Як відомо, вона може приховувати свої переживання, заганяти їх усередину. Для того, щоб управляти емоціями, варто знати характеристики, які сигналізують про переживання певної емоції. Характеристики вираження емоцій: : вираз обличчя, поза, інтонації; Енергія: тонус м'язів, голосність, інтонаційність. Швидкість: швидкість мови, ритм, рухливість. Показником розумного управління емоціями є емоційна врівноваженість, яка не може бути досягнута тільки шляхом ситуативного контролю за переживаннями. Така можливість з'являється, якщо від спроб впливу безпосередньо на інтенсивність емоцій людина переходить до управління ситуаціями, в яких виникають і проявляються емоції.

Емоційний інтелект керівника закладу освіти визначає рівень його підготовленості до професійної діяльності і характеризується ступенем сформованості здібностей до розуміння власних емоцій і емоцій інших людей, до управління емоційною сферою, що обумовлює більш високу адаптивність та ефективність в спілкуванні, знань, навичок і умінь індивіда в емоційній сфері. Тому розвиток емоційного інтелекту може стати одним з напрямів підвищення професійної підготовки керівника, що надасть можливість йому розширити функціональні можливості як колективу так і закладу в цілому.

Керівник загальноосвітнього закладу повинен управляти собою та взаємодіяти з багатьма людьми. І лише після того, як він почуватиметься комфортно у використанні плану розвитку емоційного інтелекту, зможе поліпшити свій менеджмент, додавши ще один елемент: емоції інших людей. Розширити план розвитку емоційного інтелекту можна і потрібно, знову розглядаючи набір запитань, лише цього разу ваш погляд розширюється і залучає емоції групи людей.

Відтак, звертаємо увагу на те, як емоційний інтелект може допомогти справитися з основними проблемами управління та лідерства в побудові ефективних команд:

- ефективно планування і прийняття рішень;
- мотивування людей;
- передача бачення;
- сприяння змінам;
- побудова ефективних міжособистісних стосунків.

Команди будуються, а не народжуються. Як зазначає Стів Закарро, ефективний керівник, щоб побудувати згуртовану команду, сприяє установленню довіри між людьми, а потім використовує і розвиває її всередині групи [4].

Отже, проблема емоційного інтелекту, незважаючи на те, що має практичну значущість, по сьогоднішній день залишається недостатньо дослідженою як у теоретичному плані, так і в експериментальному, і потребує ґрунтовного наукового обґрунтування, яке буде перспективою подальших досліджень. Нова парадигма освіти вимагає віднайти розв'язання цієї проблеми в психолого-педагогічній науці.

Емоційний інтелект керівника визначає рівень його підготовленості до професійної діяльності і характеризується ступенем сформованості здібностей до розуміння власних емоцій і емоцій інших людей, до управління емоційною сферою, що обумовлює більш високу адаптивність та ефективність в спілкуванні, знань, навичок і умінь індивіда в емоційній сфері. Тому розвиток емоційного інтелекту може стати одним з напрямів підвищення професійної підготовки керівника, що надасть можливість йому розширити функціональні можливості як підлеглих так і підприємства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гоулман Д. Эмоциональное лидерство : Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта / Д. Гоулман, Р. Бояцис, Э. Макки, пер. с англ. М.: Альбина Бизнес Бук, 2008. 301 с.
2. Гузар О. М. Емоційне лідерство керівника загальноосвітнього навчального закладу : навчальний посібник / О. М. Гузар, К. В. Покотило. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
3. Зарицька В. В. Теоретико-методологічні основи розвитку емоційного інтелекту у контексті професійної підготовки : монографія / В. В. Зарицька; Класич.приват. ун-т. Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2010. 304 с.
4. Карузо Д. Р., Саловей П. Емоційний інтелект керівника: як розвивати й використовувати чотири базові навички емоційного лідерства. К. : Самміт-Книга, 2016. С. 188.

*САРНИЦЬКА Лариса Василівна,
заступник директора з навчально-
виховної роботи, старший вчитель
Бориспільського академічного ліцею
Бориспільської міської ради Київської
області, вчитель початкових, вчитель
вищої категорії*

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Дистанційне навчання, використання технологій дистанційного навчання набуло актуальності під час пандемії. Це можливість кожного здобувача освіти реалізувати право на освіту. Учасники освітнього процесу працюють віддалено один від одного. Взаємодія учнів, педагогів та батьків є один з найважливіших факторів успішного навчання в умовах дистанційного навчання. Важлива підтримка, розуміння, допомога.

Сьогодні весь світ перебуває в умовах змін технологій навчання. Педагоги опановують сучасні освітні, інформаційно-комунікаційні технології. Завищені вимоги до «віртуального ідеального» вчителя або учня не дадуть високих кінцевих результатів. Варто пам'ятати про індивідуальність кожного учасника освітнього процесу.

Вчителів до дистанційного навчання не готували. Зараз кожен самостійно оволодіває інформаційно-телекомунікаційними системами дистанційного навчання-програмно – технічним комплексом, що об'єднує систему електронних ресурсів, програмне забезпечення для створення, накопичення та доступу до таких ресурсів, організація освітнього процесу в умовах дистанційного навчання: взаємодія учасників освітнього процесу та контроль за навчанням. І важливо, щоб вчитель не залишався без психологічної підтримки адміністрації освітнього закладу.

При переході на дистанційне навчання перший тиждень вчителі, учні та батьки учнів оволодівають новими навичками навчання. Батьки допомагають учням початкових класів доєднатися до платформи, на якій зареєстрований навчальний заклад. Таким чином присутність батьків перші дні дистанційного навчання поряд з дитиною впливає на емоційний стан дитини та мотивує її до навчання.

Дуже важлива підтримка вчителя для дітей початкових класів. Щоб діти не втратили бажання вчитися, педагоги організують навчання онлайн у синхронному режимі. Діти оволодівають новими навичками та вміннями під час дистанційного навчання. Одним це дається легко, а другим важче. «Зворотній зв'язок для дітей молодшого шкільного віку є своєрідною емоційною підтримкою від вчителя. Молодшим школярам важливо бачити свого вчителя, чути його голос,

мати змогу до нього звернутися. Вчитель підтримує, заспокоює дітей. Педагогічна компетентність учителя – це єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності.

Проблема педагогічної компетентності цікавила багатьох науковців. На думку Адольфа, компетентний педагог – це такий фахівець, який володіє ґрунтовними знаннями з будь-якого предмета шкільного курсу навчання. Ш. Амонашвілі розглядає педагогічну діяльність як творчий процес. В. Бондар вважає, що компетентний учитель організує педагогічну діяльність так, щоб вона була спрямована на отримання усвідомленого результату. М. Коломієць розглядає компетентність як сукупність знань, умінь, навичок, які потрібні для успішного виконання його функцій навчання, виховання, розвитку особистості дитини.

А. Маркова вважає, що професійно компетентна людина та, яка:

- успішно розв'язує завдання навчання й виховання, готує для суспільства випускника з бажаними психологічними якостями;
- задоволена професією;
- досягає бажаних результатів у розвитку особистості учнів;
- має й усвідомлює перспективу свого професійного розвитку;
- відкрита для постійного професійного навчання;
- збагачує досвід професії завдяки особистому творчому внеску;
- соціально активна в суспільстві;
- віддана педагогічній професії, прагне підтримувати навіть у складних умовах її честь і гідність, професійну етику;
- готова до якісної та кількісної оцінки своєї праці, уміє сама це робити.

А. Орлов у теорії та практиці професійної діяльності вчителя виділяє основні компоненти професійно-педагогічної компетентності: етичні установки вчителя, систему психолого-педагогічних знань, систему знань у сфері свого предмета, загальну ерудицію, засоби розумових і практичних дій, професійно-особистісні якості. На думку В. Синенка, варто розрізняти професійну підготовку фахівця та його професійну компетентність. Перше – це процес оволодіння потрібними знаннями та навичками, друге – результат цього процесу. В. Синенко трактує професійну компетентність учителя як інтегрування відповідного рівня його професійних знань, умінь, навичок, особистісних якостей, що виявляються в результаті діяльності.

В умовах дистанційного навчання формується професійна компетентність вчителя: інформаційна, комунікативна, продуктивна, автономізація, психологічна, предметна, соціальна, особисті якості вчителя. Вміння вчителя організувати вивчення навчального предмета так, щоб дітям було цікаво, доступно, систематизовано, вибирати правильний стиль і тон у спілкуванні, управляти їх увагою, темпом діяльності. Цільові установки навчання спричиняють розуміння учнями суті і способів організації навчально-пізнавальної діяльності, суттєво впливаючи на її активізацію. Досягнення педагога носить стійкий особистісний і професійний характер: сформоване диференційоване узагальнене уявлення про

себе як особистість і як професіонала, чітке усвідомлення межі своєї компетентності та відповідальності, виявлення високої готовності до підвищення самоосвіти. В окремих випадках виявляє сприяння професійному росту іншого вчителя на основі власних розробок.

Учитель в умовах дистанційної освіти приймає участь у онлайн-семінарах, конкурсах, конференціях, що сприяє професійному росту.

Головним показником сприяння професійному росту вчителя є нове ставлення до професії, що виявляється у конструюванні сучасних підходів до реалізації змісту освіти.

Отже, професійна діяльність педагогів в умовах дистанційного навчання характеризується своєрідним співвідношенням особистісних і професійних особливостей, що виявляються у процесі педагогічної діяльності, яка потребує високої компетентності та соціальної відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дистанційний навчальний процес : [навчальний посібник] / [Кухаренко В. М., Сиротинко Н. Г., Молодих Г. С., Твердохлебова Н. Є] ; за ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2005. – 292
2. Макаренко А. С. Педагогічна поема. – К.,: Радянська школа, – 1973, – 508с.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 08 вересня 2020р. № 1115 «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020р. за № 941/35224
4. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації (2020).
Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>
5. Психологічна підтримка учасників навчального процесу під час дистанційного навчання в молодшій школі. Шиловська О. М. кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії когнітивної психології Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України Київ, Україна
6. Технологія розробки дистанційного курсу : [навчальний посібник] / [Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г. та ін.] ; за ред. В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.
7. Ш. Амонашвілі Особистісно-гуманна основа педагогічного процесу, Мінськ, 1990.

САФІНА Ольга Василівна, здобувачка вищої освіти ОПП «Педагогіка вищої школи» кафедри педагогіки, адміністрування і соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Карантинні обмеження стали для всіх учасників закладів освіти викликом в екстремальних умовах. В реалізації освітнього процесу в умовах карантину, які ніхто з нас не міг передбачити, можна знайти як переваги, так і певні недоліки.

Пандемія змінила умови, вимоги та організацію освітнього процесу закладів вищої освіти, при чому всіх її учасників.

Думки багатьох різняться. Одні вважають, що необхідно призупинити навчальний процес з використанням дистанційних технологій, інші, що забезпечення належної якості навчання-можливе.

Організація освітнього процесу виявилася можливою при мобілізації усіх наявних і доступних можливостей та ресурсів закладів освіти. Всі пройшли випробування освітніми сервісами, онлайн платформами тощо.

Основними складовими прихованих можливостей виявились людський та інтелектуальний потенціали.

У педагогів виникла потреба одночасно із викладанням опанувати нові освітні технології. Підвищився рівень взаємодії між учасниками освітніх програм, змінилися підходи до мотивації учасників програм, підвищилися вимоги до методичного та технологічного забезпечення освітніх програм.

У нормативно-правовому аспекті Україна не була готова до викликів, зумовлених коронавірусною хворобою, але в найкоротші терміни змогла прийняти необхідні нормативно-правові акти.

Міністерство освіти і науки намагалось допомогти учасникам освітнього процесу в цих умовах, шляхом прийняття необхідних нормативно-правових актів та надсилання ряду листів, які роз'яснювали окремі положення.

Поки не прийнято нове Положення про дистанційне навчання, в якому були б враховані усі особливості організації такого навчання, зокрема спричиненого карантинними заходами. Немає також нормативного визначення змішаного навчання, порядку його організації і нормативно-правового регулювання правовідносин, які можуть виникнути внаслідок цього.

Рекомендації Головного санітарного лікаря України та Міністерства освіти і науки України щодо організації протиепідемічних заходів у закладах освіти та щодо організації роботи закладів загальної середньої освіти у новому навчальному році не в повній мірі дають відповіді на питання щодо алгоритмів дій закладів освіти в залежності від рівня небезпеки, процедури проведення температурних

скринінгів, розроблення графіків допуску здобувачів освіти до закладів освіти, щодо проведення заходів соціального дистанціювання тощо.

Недостатньо нормативно врегульовані трудові правовідносини учасників освітнього процесу, щодо тривалості робочого часу, особливостей оплати праці працівників закладів освіти за виконання обов'язків в таких умовах та інше [1с.31].

На початку 2020 р. всі освітні заклади стали учасниками інтенсифікації дистанційного навчання. Вимушений масовий перехід до електронного навчання на період дії карантину став своєрідним глобальним викликом для всього освітянського середовища.

Найважливішими вимогами реалізації електронного навчання є такі:

- наявність у викладачів та здобувачів якісного доступу до Інтернету;
- наявність у викладачів та здобувачів необхідного технічного забезпечення (комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, смартфонів тощо), а також відповідного програмного забезпечення;
- достатній рівень розвитку у викладачів та здобувачів цифрової компетентності, яка уможливує вирішення завдань освітнього процесу;
- доступ до освітнього контенту в Інтернеті та ін. [1с.30].

Відповідно до дослідження, проведеного Міністерством цифрової трансформації, доступ громадян України до інтернету вдома мають 88,4 % населення, в тому числі 97,6 % – віком 10—17 років.

Основна проблема, з якою стикаються громадяни, це відсутність комп'ютерного забезпечення. Так, згідно дослідження, комп'ютерів немає у 51% українців, ноутбуки недоступні 49,4% опитуваних, планшетів немає у 67,6%, а от ситуація зі смартфонами значно краща— вони відсутні лише у 15,7% респондентів. В середньому, в одному домогосподарстві є три одиниці техніки, або ж одна одиниця на одного члена родини. Молодь віком 10—17 років в більшості на всю родину мають один комп'ютер, 1 ноутбук, 1 планшет і більше 4-х смартфонів.

Згідно з результатами дослідження, проведеного Українським інститутом майбутнього в рамках програми «Україна – новий центр європейської освіти», рівень забезпечення інформаційними технологіями ЗСО виглядає наступним чином: близько 700 освітніх закладів (4,3 %) взагалі не мають комп'ютерів; близько 1700 шкіл не підключені до інтернету (10,5 %); 108 тис. (34,5 %) із 313 тис. комп'ютерів у школах не підключені до Інтернету, 37 тис. (12 %) – технічно несправні, а термін використання 191 тис. (61 %) – понад п'ять років.

Аналіз результатів проведеного дослідження свідчить, що дистанційне навчання може бути ефективним лише за таких умов:

- ретельного планування й проектування освітнього процесу на основі обґрунтованого використання цифрових інструментів (не всіх існуючих, а обмеженої кількості), що забезпечують підтримку основних видів педагогічної діяльності;
- наявності підготовлених якісних матеріалів і завдань в електронному форматі, які будуть доступними для всіх учасників освітнього процесу в будь-який час та з будь-якого місця перебування;

- спланованої чіткої послідовності їх вивчення і виконання, яка передбачає застосування інноваційних педагогічних технологій навчання;
- високого рівня цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу – керівників освітніх установ, вчителів, учнів, батьків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину: аналітична записка / Л. Гриневич, Л. Ільїч, Н. Морзе, В. Прошкін, І. Шемелинець, К. Линьов, Г. Рій]. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 76 с.

---

*СІДАНІЧ Ірина Леонідівна, завідувач
кафедри педагогіки, адміністрування і
соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Українська шкільна освіта базується на нових освітніх моделях, без яких неможливо реалізувати освітню реформу та Концепцію Нової української школи, як одну з найважливіших її складових. Окреслимо стан та перспективи духовно-морального виховання учнів на основі моніторингу, проведеного Громадською радою з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями при Міністерстві освіти і науки України.

Відповідно до Стратегії національно-патріотичного виховання, затвердженої Указом Президента України від 18 травня 2019 р. № 286, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовних цінностей Українського народу, а також розвиток духовності і моральності у суспільстві, визначаються як одна з актуальних потреб у сфері національно-патріотичного виховання. Згідно із Стратегією, духовно-моральне виховання є однією з основних складових національно-патріотичного виховання, а впровадження навчальних дисциплін духовно-морального спрямування як основи формування особистості та підґрунтя для національно-патріотичного виховання, залучення дітей і молоді до участі у заходах із духовно-морального виховання зазначені як одні з основних напрямів досягнення мети Стратегії.

Найбільш поширеними програмами, за якими здійснюється викладання предметів духовно-морального спрямування, є: «Основи християнської етики» (використовується у 22 областях та у м. Києві), «Християнська етика в українській культурі» (20 областей та м. Київ), «Біблійна історія та християнська етика» (16 областей), а також «Етика: духовні засади» (5 областей) та «Етика» для 5-6 класів (14 областей). У Донецькій області реалізується програма «Я пізнаю світ із

Суперкнигою», у Луганській та Миколаївській областях – програма «Морально-етичне виховання», у Харківській – «Православна культура Слобожанщини», у Чернівецькій – «Основи християнської етики за Євангелієм від святого Івана».

Попри певне збільшення на рівні всієї України у 2019/2020 навчальному році порівняно з попереднім навчальним роком числа закладів загальної середньої освіти, у яких здійснюється викладання предметів духовно-морального спрямування (з 5240 до 5279 або з 33,80 % від загальної кількості таких закладів до 34,73%), можна констатувати, що у 2019/2020 навчальному році для більшості областей та м. Києва збереглася тривожна тенденція до зменшення числа шкіл та учнів, охоплених викладанням вказаних предметів, яка спостерігається, починаючи з 2016/2017 навчального року.

У цілому по Україні показники викладання предметів духовно-морального спрямування у 2019/2020 навчальному році становлять:

- кількість шкіл – 5279, що становить 34,73 % від загальної кількості шкіл в Україні. Попри певний вищезазначений приріст порівняно з попереднім навчальним роком, слід зазначити, що вказана чисельність порівняно з показниками 2015/2016 навчального року є меншою на 1396 одиниць або на 3,77% (у 2015/2016 навчальному році відповідне викладання здійснювалося у 6675 закладах загальної середньої освіти, що становило 38,5% від загальної кількості таких закладів в Україні).

Крім того, слід враховувати, що така чисельність закладів загальної середньої освіти, у яких здійснюється викладання вказаних предметів, у значній мірі досягається завдяки Волинській (362 школи, 60% від їхньої загальної кількості по області), Івано-Франківській (647 шкіл, 95%), Львівській (1069 шкіл, 84%), Тернопільській (542 школи, 77%), Харківській (420 шкіл, 62%) та Чернівецькій (403 школи, 72%) областям.

Водночас викликає тривогу те, що у Київській області число таких шкіл складає 47 (6% від загального числа), Кіровоградській – 14 (3,5%), Луганській – 20 (6,92%), Миколаївській – 31 (6,4%), Херсонській – 31 (7,4%), у м. Києві – 36 (8%), а у Хмельницькій області їх взагалі 10 (1,5%), що є найнижчим показником по Україні;

- кількість учнів, охоплених викладанням предметів духовно-морального спрямування – 545736 осіб, що становить 13,19 % від загальної кількості учнів у 2019/2020 навчальному році і є на 1 % менше ніж у 2018/2019 навчальному році (було 14,18%). Якщо ж порівняти з 2015/2016 навчальним роком, то кількість учнів, охоплених викладанням предметів духовно-морального спрямування, зменшилася на 80188 осіб або на 3,31 відсотки (було 625924 учня або 16,5% від їхньої загальної кількості), при тому, що загальна кількість учнів за ці роки виросла на 355 тисяч.

Таким чином, нині практично 87 відсотків майбутніх громадян України не мають можливості вивчення предметів духовно-морального спрямування

вищевказаний показник 2019/2020 навчального року забезпечено у значній мірі завдяки Івано-Франківській (139850 учнів або 92% від їхньої загальної кількості по області), Львівській (155260 учнів, 55%), Тернопільській (56247 учнів,

51%), Одеській (28743 учня, 21%), Волинській (28614 учня, 20%), Чернівецькій (25233 учня, 25,23%), Рівненській (16445, 10%), Житомирській (15868 учнів, 12,15%) та Одеській (14034 учня, 5,5%) областям.

Водночас у Миколаївській області лише 824 учня вивчають предмети духовно-морального спрямування, що становить 0,7% від кількості учнів закладів загальної середньої освіти області, а у Луганській області лише 630 учнів (1,15%). Так само лише 1,15% учнів м. Києва (3619 осіб) вивчають вказані предмети. І лише трохи краще ситуація по Київській області – 1,5% учнів (2992 особи);

- кількість педагогів, що викладали предмети духовно-морального спрямування у 2019/2020 навчальному році, становила щонайменше 6932 особи (за відсутності відповідної інформації з Житомирської, Хмельницької та Черкаської областей). Навіть якщо припустити, що у вказаних областях кількість вказаних педагогів за останній рік не змінилася, все одно їхня чисельність порівняно з попереднім навчальним роком зменшилася на 1581 особу;

- курси підвищення кваліфікації впродовж 2019/2020 навчального року пройшло щонайменше 1106 педагогів, які викладають предмети духовно-морального спрямування.

Вдвічі скоротилося число шкіл із викладанням предметів духовно-морального спрямування у Дніпропетровській (з 150 до 88), Луганській (з 37 до 20), Херсонській (з 63 до 31), Черкаській (з 151 до 86) областях та у м. Києві (з 78 до 36). При цьому у Херсонській області та у м. Києві число таких шкіл скоротилося за останній рік більше, ніж у два рази.

Також непокоїть скорочення таких шкіл у Волинській (з 423 до 362), Донецькій (з 111 до 75), Рівненській (з 292 до 210), Сумській (з 124 до 97) областях, тобто в областях, які раніше демонстрували достатньо стабільну позитивну динаміку у питанні викладання предметів духовно-морального спрямування.

Водночас необхідно відзначити суттєве збільшення шкіл, у яких здійснюється викладання предметів духовно-морального спрямування у Житомирській, Запорізькій (з 38 до 103) та Чернівецькій (з 287 до 403) областях,

а також збільшення числа таких шкіл у Вінницькій області (з 75 до 91). Зазначимо, що відповідне збільшення у Житомирській та Запорізькій областях у значній мірі відбулося завдяки поширенню викладання «Етики» у 5-6 класах.

Кількість учнів, охоплених викладанням предметів духовно-морального спрямування, скоротилася у Волинській (на 7 тис. осіб), Донецькій (на 3 тис. осіб), Рівненській (на 8,5 тис. осіб), Черкаській (майже на 3 тис. осіб) області. У Луганській області число таких учнів скоротилося вдвічі (з 1147 до 630), у м. Києві – втричі (з 10126 до 3619). А у Миколаївській області число таких учнів за останній рік скоротилося вчетверо (з 3200 до 824).

На цьому тлі безперечно радує збільшення числа учнів, охоплених відповідним викладанням у Вінницькій (з 2,7 до 2,9 відсотків від загальної кількості учнів), Житомирській та Запорізькій (з 2 до 2,79 відсотків) областях. При цьому програми та рішення, ухвалені органами місцевого самоврядування і спрямовані на

сприяння викладанню предметів духовно-морального спрямування, існують лише у Волинській, Донецькій, Запорізькій, Івано-Франківській, Львівській областях.

Аналізуючи причини наявної ситуації щодо стану викладання предметів духовно-морального спрямування необхідно визнати, що основною з них є, на жаль, пасивність батьків, у першу чергу вірних християнських церков, і ненадання ними належної уваги питанням забезпечення викладання предметів духовно-морального спрямування як для своїх дітей, так і для інших.

Можна припустити, що частина віруючих батьків при цьому керується міркуваннями про те, що їхні діти отримують належне духовне і моральне виховання у родині та у недільній школі, не усвідомлюючи як своєї відповідальності, як християн, за інших дітей, так і того, що при наявній ситуації їхнім дітям належить жити у суспільстві, де 87 відсотків майбутніх громадян України на сьогодні позбавлені можливості вивчення предметів духовно-морального спрямування, що безперечно матиме негативні наслідки для їхнього морального та духовного становлення.

При цьому необхідно чітко розуміти, що предмети духовно-морального спрямування можуть бути нині впроваджені у навчальний процес конкретного закладу освіти в абсолютній більшості випадків лише на підставі відповідного бажання і волевиявлення з боку батьків. Так, нині предмети духовно-морального спрямування переважно викладаються як факультативні заняття, для забезпечення чого батьками на ім'я директора закладу освіти має бути подана заява щодо вибору такого факультативного курсу. Мінімальна наповнюваність груп при проведенні факультативних занять та курсів за вибором у загальноосвітніх навчальних закладах міської місцевості становить 8 учнів, сільської місцевості – 4 учні (наказ Міністерства освіти і науки України № 128 від 20.02.02).

Водночас вимушені констатувати, що у значній своїй кількості батьки, зокрема і батьки-християни, обирають для своїх дітей інші факультативні заняття, або принаймні погоджуються з тим, коли такий вибір за них робить адміністрація школи.

Іншою важливою причиною неналежної ситуації із викладанням предметів духовно-морального спрямування є недостатня підтримка забезпечення такого викладання з боку органів місцевого самоврядування, відсутність у переважній більшості областей та іншій адміністративно-територіальних одиниць регіональних і місцевих програм або рішень щодо сприяння викладанню предметів духовно-морального спрямування у закладах освіти відповідної території. Натомість наявний досвід засвідчує важливе значення таких рішень органів місцевого самоврядування для забезпечення вказаного викладання, зокрема зважаючи на те, що у контексті децентралізації роль органів місцевого самоврядування у сфері освіти лише зростатиме.

Водночас вимушені зазначити, що відсутність таких рішень є не лише наслідком недалекоглядності у цьому відношенні представників органів місцевого самоврядування, але й, знов-таки, пасивності у даному питанні значної частини представників відповідних громад, і у першу чергу батьків школярів.

Ще однією вагомою причиною нинішньої ситуації з викладанням предметів духовно-морального спрямування видається внутрішня відчуженість релігійних організацій, зокрема місцевих релігійних громад, від питань сприяння викладанню предметів духовно-морального спрямування (таке сприяння могло би полягати як у відповідній просвітницькій роботі серед батьків – вірних релігійної громади, заохочення їх до ініціювання питання викладання таких предметів у закладах освіти, де вчаться їхні діти, так і фінансовому сприянні закупівлі необхідних навчально-методичних комплексів для учнів розташованих поруч закладів освіти тощо). За рідкими виключеннями, питання сприяння викладанню предметів духовно-морального спрямування не знаходиться серед напрямів діяльності релігійних організацій і не розглядається ними як складова преевангелізації та євангелізації серед дітей і підлітків.

Перспективи духовно-морального виховання полягають у терміновому подоланні проаналізованих причин байдужого викладання предметів духовно-морального спрямування; пасивної участі релігійних організацій у сприянні такому викладанню; не сприяння викладанню предметів духовно-морального спрямування, фінансового, методичного у закладах освіти, що знаходяться у територіальній сфері діяльності відповідної релігійної організації; тощо.

СПИТКОВСЬКА Катерина Василівна,
*директор гімназії № 107 «Введенська» м.
Києва, аспірантка кафедри педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

*Імідж – це мистецтво
керувати враженням.*

Є. Гофман

У час, коли весь світ опинився перед викликом загальнопланетної пандемії, особливо гостро постало питання перед керівниками закладів освіти пошуку нових форм організації роботи, аби зберегти освітній процес, організувавши його дистанційно. Ситуація ускладнилася тим, що досвіду загальної дистанційної освіти заклади не мали, тож довелося швидко змінювати підходи до організації освітнього процесу з урахуванням запитів всіх учасників освітнього процесу. Прогресивний заклад має бути готовим до нових викликів, намагаючись не просто адаптуватись до них, а розвинути, йти в ногу з часом та відповідати очікуванням всіх учасників освітнього процесу та запитам суспільства.

Імідж закладу освіти – образ, який утворився у масовій свідомості та визначається співвідношенням між різними сторонами його діяльності та

транслюється у зовнішнє середовище. Формування іміджу є першим кроком для побудови хорошої школи. Увага до проблем іміджу закладів освіти є досить актуальною. Необхідність формування іміджу, використання нових підходів і методів у підвищенні їхнього престижу обумовлена, з одного боку, зміною ролі освіти в життєдіяльності сучасного суспільства, а, з іншого, тим, що суспільне ставлення впливає на умови функціонування закладів освіти і визначає не лише рівень і якість освіти, а й розвиток країни як у національному, так і в загальносвітовому контексті. Враховуючи особливу роль іміджу закладу освіти як способу забезпечення його привабливості, формування та мобілізації ресурсного потенціалу, необхідно з'ясувати сутність, природу іміджу як складової системи освіти і як соціокультурного феномена, зміст якого визначається специфікою соціокультурної ситуації та цінностями його створювачів.

Поняття іміджу закладу освіти включає дві складові:

- інформаційну, яка представляє собою образ організації, який склався в свідомості населення,
- оціночну, яка відображає якісну оцінку населенням діяльності закладу освіти.

Отже, імідж закладу освіти – це цілеспрямовано створений образ, стереотип, наділений цінностями, значущими для об'єкта впливу.

Імідж закладу освіти виконує дві важливі функції. Головне завдання іміджу полягає у формуванні позитивного ставлення до когось чи чогось.

Факторами, які здійснюють вплив на позитивний імідж є

- зовнішній вигляд закладу освіти,
- рівень підготовки та вихованості випускників закладу освіти,
- професійна компетентність та науково-педагогічна підготовка педагогів закладу, професійна гнучкість,
- сучасне освітнє середовище,
- вміння адаптуватися до нових викликів, пошук нових форм організації роботи,
- відкритість та гнучкість.

Період всесвітньої пандемії став маркером, що допоміг визначити слабкі місця в організації альтернативної форми навчання – дистанційної. Масовий перехід закладів освіти на дистанційну форму навчання став викликом для кожного учасника освітнього процесу, проте й вказав на вектори вдосконалення форми організації освітнього процесу, що є вимогою вже сьогодення. Для успішної організації дистанційного навчання слід дотримуватись чітких правил та діяти за простим алгоритмом.

Можна виділити 7 складових успішного впровадження дистанційного навчання:

- зрозумілий план дій,
- спільна стратегія,
- чіткі правила,
- тайм-менеджмент,
- професійна гнучкість,

- наставництво,
- комунікація між всіма учасниками освітнього процесу та зовнішня комунікація.

Всього лише 7 складових дають можливість не тільки якісно реалізувати право здобувачів освіти на здобуття якісної освіти, а й формують позитивний імідж закладу освіти у напрямку впровадження дистанційного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вознюк В.С. Позитивний імідж навчального закладу управління культури його керівника / Вознюк В.С. // Педагогічний пошук. 2016

2. Карамушка Л.М. Психологічні основи організації управління сучасними освітніми закладами / Л.М.Карамушка //Психолого-педагогічні проблеми гуманізації шкільної освіти. Київ-Рівне, 1997.- С.21-23.

СТІХОВА Юлія Олександрівна, учитель фізики та інформатики Бориспільського академічного ліцею

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НА УРОКАХ ФІЗИКИ

В епоху даних з величезними системами інформації, які людство коли-небудь створювало, аби продуктивно існувати в таких умовах і не тонути в кількості контенту, гострим питанням постає необхідність оформлювати стисло і показувати візуально інформацію.

Сучасний вчитель та учень щоденно споживають десятки гігабайтів контенту. Постає питання пошуку легкого способу сприйняття великих масивів даних. На уроці роль вчителя залишається основною: координація навчання, здійснення консультативної допомоги, створення навчально-проблемної ситуації для пізнавально-дослідницької діяльності.

Результати багатьох досліджень показують, що продуктивність праці людини, яка використовує візуальну інформацію, на 17% вища. Вербицький А. А. вказує, що «процес візуалізації – це згортання розумових змістів в наочний образ; буди сприйнятим, образ може бути розгорнутий і служити опорою адекватних розумових і практичних дій». Таким чином автор розводить такі поняття як «візуальний», «візуальні засоби» від понять «наочний», «наочні засоби» [2]. Між 1985 і 1994 роками у газетах стало на 142% більше візуальних елементів. З 1990 року у книгах з'явилося на 400% більше ілюстрацій та інших допоміжних засобів. А в Інтернеті з 2007 року кількість візуальної інформації зросла на 9900%! Ці цифри переконливо свідчать про шалений ріст популярності наочності [4].

Візуалізація навчальної інформації дозволяє вирішити ряд педагогічних завдань (рис. 1):

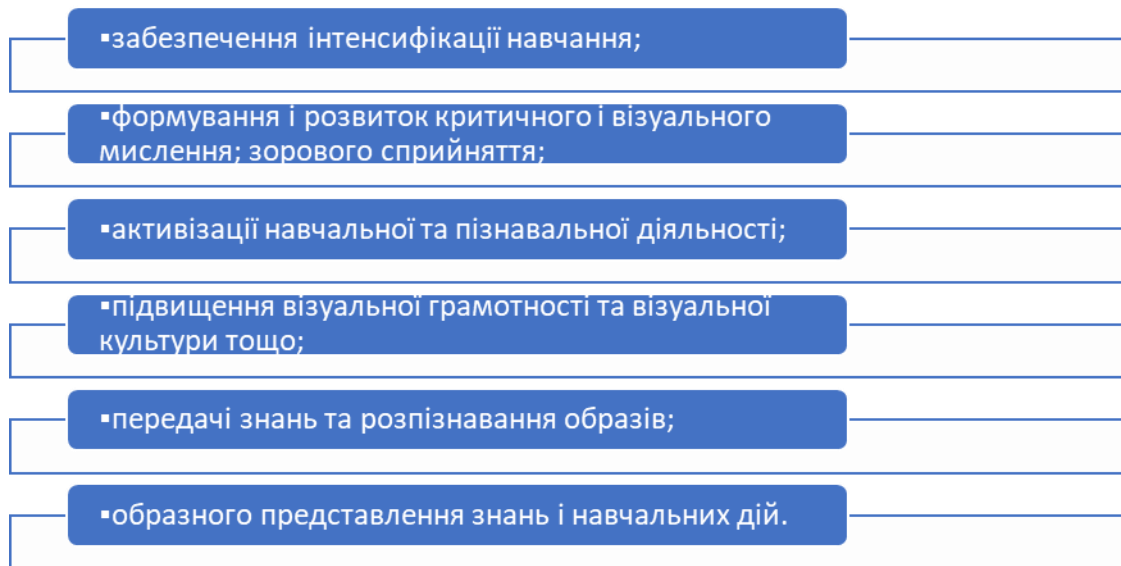

Рис.1 Аналіз педагогічних завдань візуалізації навчальної інформації

Будь-яка форма візуалізації інформації містить елементи проблемності. Завдання вчителя – використовувати такі форми наочності, які не тільки доповнили б словесну інформацію, але й самі були носіями інформації. Чим більше проблемності в наочній інформації, тим вищий ступінь розумової активності учня. Нині існує доволі широкий спектр форм візуалізації навчального матеріалу як електронних так і фізичних. Наведемо приклад лише деяких електронних: комп'ютерні презентації, флеш анімації, відео / аудіо матеріали, зображення, діаграми, схеми, графіки, інтелект-карти тощо [3].

Проаналізувавши вищезазначений матеріал, ми дійшли висновку, що ефективним методом зацікавлення, вмотивування учнів до вивчення предмету є уникнення одноманітності, шаблонності в роботі, що збуджує пізнавальний інтерес і стимулює самостійне мислення школярів. А головним індикатором постає використання візуалізації навчання.

У парадигмі практичної діяльності ефективними засобами візуалізації інформації на уроках фізики стають:

1. Онлайн-сервіс LearningApps.org – призначений для розробки, зберігання інтерактивних завдань з різних предметних дисциплін, за допомогою яких учні можуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу.

Вправу «Знайди пару» можна виконувати за допомогою інтерактивної дошки всім класом, або запропонувати виконати вправу на смартфоні за QR-кодом. Фізичні диктанти, встановлення відповідності, пазли, хто швидше – стануть цікавим доповненням до уроку або ж частиною домашнього завдання та самопідготовки. Інтерактивні ігри допоможуть і випускникам у підготовці до ЗНО [5].

Більш детально ознайомитися з авторськими вправами можна, перейшовши за посиланням <https://learningapps.org/display?v=px51vjbpn20>.

працювати з флеш-картами, відповідностями, проводити тестування в режимі реального часу.

Отже, візуалізація інформації спрямована на створення інтуїтивно зрозумілої технології передачі абстрактної інформації. На основі вищезазначеного матеріалу можна стверджувати, що візуальні засоби навчання – високоефективний підхід до покращення якості освіти на різних рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бар'яхтар В.Г. Фізика 9 клас. Академічний рівень : підручник для загальноосвіт. навч. закладів / В.Г. Бар'яхтар, Ф.Я. Божинова. – Х. : Ранок, 2010. – 256 с.: іл.

2. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А.А. Вербицкий. – М., 1991. – 207 с.

3. Методика навчання фізики у старшій школі : навч. посіб. / [В.Ф. Савченко, М.П. Бойко, М.М. Дідович та ін.] ; за ред. В.Ф. Савченка. – К. : Академія, 2011. – 296 с.

4. Welcome to Wikipedia, the free encyclopedia that anyone can edit. Режим доступу: <https://en.wikipedia.org/wiki/>

5. Фізичне тіло. Речовина. Явище. Режим доступу: <https://learningapps.org/display?v=px51vjbpn20>

СУПРУН В'ячеслав Васильович
професор кафедри менеджменту освіти
та права ЦППО ДЗВО УМО,
кандидат економічних наук, доцент

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ В УМОВАХ НУШ

Створення в Україні сучасної високоефективної системи освіти є однією з найважливіших умов конкурентоздатності держави на європейському та світовому ринку. Сьогодні в Україні склалася нова ситуація в освіті, що зумовлена впровадженням Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» [4] на період до 2029 року і прийняттям нових законів України «Про освіту» [2] та «Про повну загальну середню освіту» [3]. .

Першочерговим завданням розвитку вітчизняної системи освіти постає підвищення її якості, що полягає у досягненні високого ступеня відповідності якості надання освітніх послуг запитам суспільства. Цілком очевидно, що це потребує інноваційних форм організації методичної роботи в закладі освіти в умовах впровадження Нової української школи (НУШ), що ґрунтується на принципово новій філософії освіти, яка має глибоку ціннісну основу. Тому одним

із напрямів методичної роботи доцільно зробити опанування положень й осмислення цінностей, закласти відповідну базу інноваційних змін, сприяти усвідомленню вчителями ціннісних засад модернізаційних змін.

У системі методичної роботи Нової української школи змінюються її функції. Так, серед функцій методичної роботи можна виокремити, ті, які традиційно їй притаманні та опанування новітніми функціями організації методичної роботи, упровадженням нових професійних позицій (ролей) методиста в організації освітньої взаємодії з педагогами. Одним із завдань методичної роботи на сучасному етапі є активізація творчих здібностей учителів. Творчий характер закладений у самій суті професій педагога. Головна мета методичної роботи – це підтримка ділового пошуку вчителя, впровадження кращих традиційних і нових сучасних форм, відкриття шляху до пошуку, ініціативи й творчості.

Методична робота повинна стати інноваційною. В закладі освіти мають упроваджуватися сучасні навчально-виховні управлінські технології, стимулюватися професійне зростання кадрів. Особливої актуальності набуває проблема пошуку оновлення методології та форм андрагогічного процесу орієнтованого на набуття вчителем компетентності щодо роботи в сучасних умовах з урахуванням андрагогічних принципів, тобто принципів навчання дорослих, що вимагає інших підходів до організації освітнього процесу, його навчально-методичного і науково-методичного забезпечення. При цьому організаційні форми і методи навчання в синергетичному освітньому процесі повинні відповідати дидактичним вимогам андрагогіки, педагогічної інноватики, акмеології, аксіології, враховуючи не тільки освітній рівень викладача та здобувача освіти, їхній досвід (науковий, викладацький, соціальний, життєвий, професійний, вік, здібності тощо), але й сприяти активній спільній діяльності викладача зі слухачами, як рівними суб'єктами освітнього процесу[1].

В контексті оновлення змісту освіти пріоритет буде віддаватися таким формам організації методичної роботи з педагогічними працівниками, які б дозволяли кожному педагогу обирати власну траєкторію розвитку, визначити форми та варіанти професійного зростання, а також враховували освітні потреби та запити педагогів, рівень їхнього професіоналізму, мотиви професійного розвитку педагога; стимулювали кожного вчителя до набуття професійної компетентності, здатності адаптуватися в умовах, що постійно змінюються. В ситуації динамічного оновлення всіх ключових напрямів освіти особливої актуальності набуває проектна культура педагога, яка формує потужний ресурс змін освітньої системи.

Індивідуальні форми методичної роботи охоплюють: наставництво, консультування; стажування; відвідування занять і позакласних заходів; самоосвіта.

Важлива форма методичної роботи – консультування.

Коллективні форми методичної роботи мають свою специфіку, призначення і періодичність проведення. До них належать: методичні тижні; методичні фестивалі; ярмарки педагогічних ідей; професійні читання; науково-практичні конференції; семінари.

Серед групових форм методичної роботи застосовуються такі: предметні комісії; школа молодого вчителя; семінари-практикуми; цільові і проблемні семінари; творчі групи, школа педагогічної майстерності; клуби за інтересами тощо.

Вагомого значення у науково-методичній роботі з педагогічними кадрами набувають телекомунікації: відеоконференції, вебінари, Skype-зв'язок. Необхідною умовою формування єдиного інформаційно-навчального середовища регіону є створення Web-сайтів закладів освіти та методичних служб. Формування професійних компетенцій педагогів неможливе без застосування інтерактивних технологій, які реалізуються на основі активної взаємодії учасників у процесі навчання.

Нетрадиційні форми методичної роботи спрямовані на максимальну активізацію практичної діяльності педагогів. Вони в більшій мірі, ніж традиційні, розширюють можливості методичної роботи, роблять її динамічною, активно-творчою. Нарешті, вони носять інноваційний характер, у процесі їх використання впроваджуються інтерактивні методи і прийоми. В практику роботи методичних формувань можна запроваджувати такі інноваційні форми навчання педагогів як: професійні семінари-тренінги або їх елементи; обговорення педагогічних ситуацій; брейнстормінги (мозкові штурми); різноманітні рольові та імітаційні ігри; творчі звіти; майстер-класи; конференції з обміну досвідом; групові форми роботи вчителів з розробки науково-методичних проектів тощо.

Науково-методичним забезпеченням своєї професійної діяльності задоволені 42,7% опитаних і 35% – скоріше задоволені, ніж ні. Забезпеченням фаховою та педагогічною періодикою задоволені 52,5% респондентів та 31,4% – скоріше задоволені, ніж ні; фаховою, методичною, психолого-педагогічною, довідковою та енциклопедичною літературою 34,4% задоволені, 46,7% – скоріше задоволені, ніж ні; користуванням Інтернетом задоволені 68%, 17,4% – скоріше задоволені, ніж ні.

Навчально-методичне забезпечення вважають найважливішим аспектом науково-педагогічної діяльності 38% опитаних працівників; науково-методичне забезпечення найважливішим є для 34% респондентів. Потребу в навчально-методичних матеріалах до різних предметів, які викладають респонденти, мають 20,2% опитаних. Часткову потребу – 44,3% респондентів.

Таким чином, як провідна форма підвищення фахового рівня методична робота є життєво необхідною потребою кожного окремого педагога і водночас найважливішою умовою забезпечення ефективного функціонування закладів освіти. Лише організована на наукових засадах методична робота може забезпечити наявність належної професійної діяльності педагогічного колективу, забезпечити адекватну реакцію на всі інноваційні процеси, що відбуваються в освіті.

Модернізація змісту освіти потребує оновлення моделі науково-методичної роботи з педагогічними кадрами, яка сприяє їхньому зростанню та формує відповідні мотиви до пошуку нових шляхів реалізації творчого потенціалу. Відповідно до Концепції Нової української школи, Закону України «Про освіту», Закону України «Про повну загальну середню освіту» [2,3], сучасних умов

діяльності закладів освіти науково – методичну роботу необхідно суттєво переформатувати на всіх рівнях: шкільному, районному, обласному.

Узагальнюючи викладене, можна зробити наступні висновки: реформування системи освіти в Україні потребує оновлення підходів до методичної роботи з педагогами, яка, згідно з вимогами нормативних документів, повинна будуватися на засадах неперервного професійного розвитку і саморозвитку педагогічних працівників, спрямовуватися на підвищення рівня їхньої професійної компетентності; поряд із традиційними формами у систему методичної роботи повинні залучатися й інноваційні, які активізують суб'єктний досвід педагога, ставлять його в активну позицію щодо професійного вдосконалення.

Водночас, щоб науково-методична робота стимулювала підвищення наукового рівня вчителів, їх підготовку до засвоєння змісту нових програм і технологій реалізації, досягнень психолого-педагогічних дисциплін варто урізноманітнювати форми її організації. Диверсифікація форм методичної роботи з педагогічними працівниками має здійснюватися на основі диференційованого підходу. А сучасний інформатизований, інноваційний освітній простір повинен спонукати методичні служби до збагачення та оновлення змісту й форм методичної роботи, створення варіативного, поліфункціонального науково–методичного середовища, що забезпечить умови розкриття творчого потенціалу суб'єктів освітнього процесу, збагачення їх професійного досвіду.

Підвищення статусу національної школи у XXI ст. потребує нових підходів та методів роботи з педагогічними кадрами з метою піднесення їх загальної і професійної культури, покликане переорієнтувати освітній процес на становлення особистості, здатної продуктивно мислити, вирішувати життєві проблеми.

Однак, незважаючи на різноманітні форми методичної роботи на рівні конкретного закладу освіти, навчити педагогів творчості складно. Чи зможе вчитель пройти шлях від звичайного фахівця – професіонала до творчої особистості – залежить тільки від самого педагога, його активної позиції, а також від прагнення до самоутвердження й самореалізації. Тому, сучасний вчитель повинен стати творчою особистістю, він повинен іти в ногу з часом, прагнути до інноваційних змін. Це його головне завдання на сучасному етапі розвитку освіти. Це зумовлює актуальну потребу наукового розроблення та обґрунтування питання методичного супроводу професійної діяльності вчителя в сучасних умовах.

Таким чином, оновлення системи методичної роботи нерозривно пов'язане з розвитком нового педагогічного мислення, вивченням інноваційних технологій навчання, що базуються на інформаційно-комунікаційній підтримці освітньої діяльності та інтенсифікації навчання, підвищує ефективність освітнього процесу та професійний рівень педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційні моделі підвищення кваліфікації управлінських кадрів / Н.Б.Ларіна, уклад. Г. І. Бондаренко // Навчально-методичні матеріали , відп. за випуск В. А. Дон. – Київ, НАДУ, 2013. – 52 с.

2. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

3. Закон України № 463-IX «Про повну загальну середню освіту».(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>

4. Розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. № 988-р. «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року».

***СУПРУН Костянтин Вячеславович,**
здобувач вищої освіти ОПП «Педагогіка
вищої школи» кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВО КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодні, як ніколи, у нашому суспільстві підвищуються вимоги до рівня організації освітнього процесу та професійної компетентності. Оновлення законодавчих засад та нормативно-правового забезпечення освітніх змін у сфері освіти, реалізація Концепції Нової української школи, розробка професійних стандартів педагогічних працівників, нових стандартів освіти, освітніх програм вносять істотні зміни у формування цілей освіти, відбір і структурування її змісту та обрання технологій організації освітнього процесу.

Безперечно, важливим джерелом виховання компетентної особистості, розвитку творчих здібностей, інтересів, необхідних умінь і навичок в умовах сьогодення є упровадження в практику роботи закладу освіти сучасних інноваційних технологій. Наразі, інноваційна освітня технологія та сучасні методи викладання формуються як постійне прагнення до переоцінки цінностей, збереження тих із них, які мають незаперечне значення, і відмови від тих, що вже застаріли.

Як відомо, освітні технології, що спрямовані на використання нових знань та базуються на мотивації суб'єктів освітньої діяльності, можна вважати інноваційними. На нашу думку, інноваційною технологія стає тоді, коли вона використовується як фактор формування та розвитку конкурентоздатної особистості. Адже сучасна освітня реформа передбачає, що головною метою навчання стане не отримання суми знань, а оволодіння учнями певним набором компетентностей та наскрізних вмінь.

Зазначимо, що ключові компетентності мають бути сформовані у школі для успішної життєдіяльності кожної сучасної людини. Серед них: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність; інші компетентності, передбачені стандартом освіти [2].

Водночас усі компетентності повинні об'єднувати наскрізні вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми [2].

Виходячи з викладеного зауважимо, що випереджаючий характер та якісні характеристики інноваційності сучасних освітніх технологій полягають в тому, щоб підготувати здобувача освіти до його успішної професійної діяльності в соціокультурних умовах, які постійно змінюються. Інновації, при цьому, носять особистісно орієнтований характер, враховують індивідуальні переваги та освітні траєкторії, що утверджують самоактуалізацію, саморозвиток особистості та продуктивний діалог викладача та здобувача освіти; базуються на сукупності інформаційних технологій, організації самостійної пізнавально-пошукової діяльності здобувача освіти на основі розвитку навичок самоспостереження, самопізнання, рефлексії, самоосвіти тощо.

Одним із прикладів інноваційної освітньої технології можна навести, зокрема, інтерактивне навчання (від англ. interaction – взаємодія) як форму організації пізнавальної діяльності, що заснована на взаємодії суб'єктів освітнього процесу, в якому учасники обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії інших та власну поведінку, занурюються у реальну атмосферу співпраці щодо вирішення квазіпрофесійних завдань.

Перевагами інтерактивних форм організації освітнього процесу, на нашу думку, стає їх високий потенціал щодо забезпечення високого рівня взаємодії суб'єктів освітнього процесу. В основі організації інтерактивного навчання лежать певні варіанти доцільної узгодженої діяльності суб'єктів навчання, які визначаються особливостями композиційної побудови процесу засвоєння змісту освіти, засобів, методик підготовки, проведення занять і освітньо-виховних заходів та їх педагогічний аналіз. Тому педагогічним працівникам необхідно не тільки знати, а й цілеспрямовано застосовувати різноманітні форми інноваційного інтерактивного навчання, технологічні прийоми і способи їх реалізації, які складено на основі вивчення науково-теоретичних та методичних джерел, а також

аналізу і узагальнення інноваційної практики. Водночас, результатом і продуктом творчого пошуку педагогічних працівників повинні стати, передусім, сучасні технології, оригінальні ідеї, форми та методи навчання, нові підходи в організації забезпечення освітніх процесів. Важливими при цьому є авторські ідеї, що не використовувались раніше, і які забезпечуватимуть ефективний та результативний поступ у педагогічних технологіях та розвитку системи освіти.

Аналіз загальносвітових тенденцій показує, що сучасні інноваційні освітні технології характеризуються тим, що вони збагачують навчальний процес за рахунок впровадження активних, аналітичних і комунікативних способів навчання, забезпечують якісний рівень освітнього процесу, формують та розвивають компетентність фахівців, забезпечують становлення та розвиток аналітичних, організаційних, проектних, комунікативних навичок, розвивають здібності до прийняття вірних рішень у нестандартних ситуаціях, формують вміння будувати власні освітні програми, є ресурсом для зміни змісту освіти і структури начального процесу відповідно до міжнародних вимог, підвищують показники досягнень структурних компонентів процесу технологізації навчання, орієнтовані на стимулювання творчого потенціалу [3].

Саме тому, професіоналізація викладача і входження його в інноваційний режим роботи неможливі без творчого самовизначення, в якому провідну роль відіграють інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології розглядають не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість. Інноваційні педагогічні технології як принцип педагогіки забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку [1].

Безумовно, упровадження у освітній процес сучасних інформаційних, зокрема, комп'ютерно-орієнтованих і телекомунікаційних технологій, відкриває нові способи і надає широкі можливості для подальшої диференціації загального та професійного навчання, всебічної реалізації творчих, пошукових, особистісно-орієнтованих, комунікативних форм навчання, підвищення його ефективності, мобільності й відповідності запитам практики.

Модернізація системи освіти пов'язується, насамперед, з уведенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладено цілісні моделі освітнього процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення. Завдяки використанню новітніх технологій можливим і доступним є навчання з використанням інтерактивних методів, а саме: бліц-опитування, відкритого мікрофона, вікторини, вебінару, воркшопу, дигіталізації, едьютейнменту, колаборації, краудсорсінгу, круглого столу, кейс-методу, майстер-класу, методу критичного мислення, мозкового штурму, освітнього проекту, панельної дискусії, презентації, скетчінгу, форсайту тощо.

До інноваційних технологій в освіті відносяться такі форми, як дистанційна освіта, комбінована освіта, створення і розповсюдження відкритих освітніх порталів, таких як prometheus, wsis-community, intuit, а також STEM-освіта.

Ефективно використовуються різноманітні уроки, а саме урок – вікторина, урок – пошук, урок – дослідження, урок – творча лабораторія, проектний урок, урок – конкурс учнівських проектів, урок – екскурсія, урок – експедиція, урок – презентація, урок без вчителя, урок – прес-конференція, урок – взаємонавчання, урок – гра (ділові, рольові ситуаційні тощо), інтегровані уроки та інше.

Узагальнюючи викладене, ми вважаємо, що вже розроблено багато методик і педагогічних технологій, за допомогою яких можна підсилити особистісно-орієнтований підхід до навчання. Але кожна з них вирішує, як правило, чітко визначене коло завдань. Оптимальним при розробці конкретної технології навчання є конструктивне поєднання інструментарію, який традиційно використовується у навчанні, з арсеналом засобів інноваційних педагогічних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська // Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380
3. Інноваційні педагогічні технології під час професійної підготовки майбутніх фахівців [Електронний ресурс] / Н.С. Криворучко, К.І. Криворучко // Інновації та традиції в сучасній науковій думці: зб. тез Дев'ятої Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Режим доступу: <http://intkonf.org/krivoruchko-ni-krivoruchko-ki-innovatsiyuni-pedagogichni-tehnologiyi-pid-chas-profesiynoyi-pidgotovki-maybutnih-fahivtsiv/>

***ТИМЕНКО Наталія Іванівна, директор
Будинку дитячої та юнацької творчості***

ЯК ОРГАНІЗУВАТИ ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Позашкільна освіта займає вагомe місце в системі безперервної освіти, її спрямовано на підвищення профорієнтації учнів, соціального партнерства, створення умов для розвитку особистості дитини, відкриття нових талантів та усвідомлення власної життєвої перспективи. Якісна освіта в позашкільному початковому закладі дає змогу дитині легше соціалізуватися в суспільстві і стати успішною особистістю.

Розвиток системи позашкільної освіти набув помітної позитивної динаміки завдяки реалізації нормативно-правової бази, зокрема методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України. Реформа освіти спрямовує педагогів на організацію освітнього процесу на підставі діяльнісно-компетентнісного підходу та розширення доступу позашкільної освіти й освітньо-інформаційного середовища.

Тому в період карантину позашкільна освіта не може стояти осторонь, дозволивши собі канікули, а має активно включатися в роботу. Адже ми живемо в період ринкової економіки, коли існує потреба модернізації позашкільної освіти з ефективним використанням людських і матеріальних ресурсів. Тому важливим аспектом стає використання маркетингової діяльності в управлінні закладом під час карантину.

Рішення щодо навчання за дистанційною формою приймається на педагогічній раді та оформлюється наказом керівника закладу. Організація дистанційного навчання в позашкільному закладі освіти включає в себе:

1. Розвиток матеріально-технічної бази.
2. Підготовку кадрового складу педагогічного колективу.
3. Організацію освітнього процесу.
4. Створення іміджу закладу та формування громадської думки про дистанційне навчання (батьки).
5. Роботу психолога.
6. Організацію виховної роботи.

Зупинимось окремо на цих пунктах.

1. Розвиток матеріально-технічної бази. Для дистанційної роботи в першу чергу необхідне підключення до інтернет-сервісів: вдома чи в закладі; доступ до інтернету в усіх класах та наявність комп'ютерів, ноутбуків чи нетбуків, а також відеокамер для трансляції відео уроків із приміщення класу.

2. Підготовка кадрів до роботи в період карантину:

- організація навчально-методичної роботи педагогів через проведення семінарів, майстер-класів та обмін досвідом;
- матеріальне та психологічне стимулювання, що забезпечить розвиток потенціалу вчителя, сформує потребу професійного самовдосконалення.

3. Організація освітнього процесу:

- чітко дотримуватися нормативно-правової бази;
- інформувати всіх батьків, здобувачів освіти про особливості освітнього процесу в період карантину;
- надати обов'язкові рекомендації вихованцям закладу щодо використання веб-ресурсів, виконання домашніх завдань, особливостей контролю; передбачити форми зворотнього зв'язку;
- створювати закриті спільноти в соціальних мережах, визначених спільно з батьками та учнями (Viber, Telegram, Facebook);
- використовувати інструменти спілкування в дистанційному навчанні відповідно до технічного забезпечення: електронна пошта, чат, форум, блог, відео конференція тощо;
- практикувати заняття через платформи SKYPE, ZOOM, Viber;
- активно використовувати інтернет-ресурси.

4. Створення іміджу закладу. Дистанційне навчання для нашого середовища нове, а все нове сприймається важко. Тому поряд з ростом педагогів потрібно працювати над ростом свідомості батьків і дітей, які будуть залюбки брати участь

в заняттях з хореографії чи вокалу; вивчати англійську мову в ZOOMі чи робити відеоролики про роботи дитини з декоративно-вжиткового мистецтва чи малювання. Щоб досягти взаєморозуміння, злагоди в роботі з батьками, необхідна потужна рекламна кампанія для формування громадської думки в місті: Фейсбук, Інстаграм, сайт, місцеве телебачення – ось інструменти, які зараз під рукою і завжди допоможуть.

5. Робота психолога – важлива частина здорового психологічного клімату в колективі, а особливо в такі важкі моменти як карантин. В перші дні була створена група у Viber для спілкування педагогів нашого закладу, для психологічного контакту та емоційної підтримки. А також група у Фейсбуці для батьків та дітей, де постійно розміщувалися матеріали про здоровий спосіб життя, дозвілля сім'ї в карантинних умовах та про те, як допомогти вчитися дитині і т.і.

6. Організація виховної роботи. Ми живемо в найважчий період нової ери. COVID-19 змінив наше життя. В нього ввійшли страх і невпевненість. Тому зараз завдання педагога – не просто виконати навчальну програму, а заспокоїти, порадити, дати життєві орієнтири. За теперішніх умов важливо активізувати зусилля з підвищення духовного рівня учнівської молоді, формування стійкої системи морально-духовних цінностей. При Будинку дитячої та юнацької творчості «Дивоцвіт» діє ДГО «Асоціація учнівського самоврядування», лідери якої є передовиками в організації цікавих заходів з виховної роботи: челенджі, флешмоби, онлайн конференції, конкурси, благодійні онлайн проекти та, звісно, онлайн заняття.

Дистанційне навчання – це частина безперервної освіти, воно націлене на оволодіння вихованцями позашкільних закладів навичок самостійної освітньої роботи, на формування ключових компетентностей, розвиток пізнавальної та мисленнєвої діяльності. А також вчить самостійності, стимулює до власних роздумів та бачення проблем. Головне, щоб при цьому учень і вчитель залишалися в активному діалозі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кудін Л. Забезпечення ефективної діяльності позашкільного закладу. – Сучасна школа України, 2009, № 6, с.25-28.
2. Морозова М. Імідж позашкільного закладу/Позашкілля, 2017, № 6 (126), с.10-14.
3. Позашкільна освіта в Україні: навчальний посібник/за редакцією О.В.Биковської. Київ. ІВЦ АЛКОН, 2006.
4. Навчання вдома: практичні поради для вчителів від психологині Світлани Ройз URL: <https://nus.org.ua/articles/navchannya-vdoma-praktychniporady-dlya-vchyteliv-vid-psychologyni-svitlany-rojz/>
5. Практики та підходи до дистанційного навчання — рекомендації для вчителів/ URL:<https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-dodystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlyavchyteliv/>

6. Як технічно організувати дистанційне навчання — покрокова інструкція/
URL:<https://nus.org.ua/articles/yak-tehnikno-organizuvatydystantsijne-navchannya-pokrokovaya-instruktsiya/>

ТИМОШКО Ганна Миколаївна,
професор кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО,
доктор педагогічних наук, професор

ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Процеси, що відбуваються в сучасному суспільстві, загострили проблеми збереження, розвитку здоров'я людини і формування здорового способу життя. Природа наділила людину досконалим функціональним організмом із універсальним захистом від усіляких зовнішніх і внутрішніх негативних впливів. Проте здоров'я слід розглядати не як щось набуте й незмінне, а як стан організму, який постійно змінюється.

Проблема фізичного і психічного здоров'я, професійного довголіття яскраво заявляє про себе стосовно діяльності менеджера освіти, на якого покладаються функції управління та відповідальність за успішну роботу ввіреного йому колективу, організації. Значення доброго здоров'я та гігієнічного способу життя для ділової людини розумілося вже на початку формування *менеджменту*, оскільки така діяльність вимагає постійних енергетичних витрат і нерідко сполучена з хвилюванням і перевтомою [3].

В сучасну історичну добу проблема підвищення працездатності, поліпшення здоров'я людей, і зокрема керівників, набуває особливого значення. *Важливо підкреслити головне:* працездатність і творча активність керівника є не стільки результатом дії зовнішніх умов і обставин, вихідного стану і його здоров'я, скільки в значній мірі залежать від цілеспрямованої самоорганізації та профілактики особистого здоров'я, психологічної мобілізації особистості керівника, розумної організації життєвого укладу, т. е. самоорганізації самого керівника. Таке розуміння проблеми саме по собі є потужним мобілізуючим фактором для керівника.

Феномен здоров'я через свою універсальність і всеосяжність виявляється предметом дослідження різних наук. Найбільший інтерес для даної роботи представляють трактування *здорового способу життя (ЗСЖ)* як поведінки відносно збереження здоров'я, в основі якого лежить дослідження ціннісно-мотиваційної структури особи і цінності здоров'я в цій структурі, вчених (В. Ананьева, І. Афсахова, О. Васильевой, І.Журавлиною, В. Корченова, Г. Никіфорова, Е. Созонтова, В. Ядова і ін.).

Проблема формування ЗСЖ *менеджерів освіти* вимагає застосування інноваційних підходів, які, використовуючи накопичений позитивний досвід, дадуть змогу реалізувати потенціал нових підходів у реалізації ефективного управління закладами освіти.

Обов'язковим компонентом нової системи освіти мають бути знання про формування, збереження, зміцнення здоров'я, гігієнічне виховання населення. Цей компонент зробить можливим врахування принципово нових, валеологічних вимог до всього змісту освіти, формування валеологічної свідомості управлінця, культури здоров'я, яка включає фізичні, психічні, духовні та соціальні складові [2].

Спосіб життя людей, що належать до різних економічних світів, з різними життєвими цінностями, ставленням до здоров'я стали предметом гострих дискусій не лише в політиці, а й у сфері охорони здоров'я. Так, в науці виникла підстава для дослідження поняття здорового способу життя, на основі накопиченого у філософській літературі матеріалу про спосіб життя. В кінці 70-х – протягом 80-х рр. ХХ ст. філософський і соціальний аспекти здорового способу життя найбільш повно розкрилися в роботах видатних вчених, які переконливо доводили, що здоровий спосіб життя залежить не тільки від об'єктивних, а й від суб'єктивних чинників: волі, характеру і цілеспрямованості самої людини, від певної орієнтованості особистості на зміцнення свого здоров'я.

Для сучасних досліджень феномену «здоровий спосіб життя» характерне комплексне розуміння досліджуваного питання. Так, у дослідженнях Т.Бойченко, Н. Колотій, С. Кондратюк, О. Балакіревої, О.Яременко, Т. Бабюк, В. Оржеховської, О. Дубогай та інших вчених наведені різні визначення щодо поняття «здоровий спосіб життя».

На думку Т. Бойченко, Н. Колотій *«здоровий спосіб життя – це сукупність форм життєдіяльності людини, яка забезпечує її здоров'я та успішний життєвий шлях. Власне, це – гармонійна життєдіяльність людини, що сприяє зміцненню і збереженню здоров'я»* [1].

В свою чергу, О. Балакірева та О. Яременко трактують це поняття в іншій інтерпретації : *«здоровий спосіб життя – це все в людській діяльності, що стосується збереження і зміцнення здоров'я, все, що сприяє виконанню людиною своїх людських функцій через посередництво діяльності по оздоровленню умов життя – праці, відпочинку, побуту»* [7].

Українська валеологічна наука дає своє пояснення досліджуваному поняттю: *«здоровий спосіб життя – це так звана формула здоров'я, що означає усі дії людини, безпосередньо спрямовані або які опосередковано торкаються формування, збереження, зміцнення, споживання, відновлення і передачі здоров'я – ФЗЗСВП»* [7].

У педагогічній науці проблема забезпечення професійного здоров'я розглядається в контексті професійної працездатності та рівня сформованості професійних компетентностей, що дозволяють керівнику закладу освіти відповідати вимогам часу, приймати адекватні рішення, ефективно діяти, тобто бути професійно життєздатними. Цю ідею розвивають у своїх роботах Т.

Афанасьєва, В. Введенський, Н. Галеева, І. Ільїна, І. Корнеєва, В. Лебедев, Н. Немова, Г. Селевко, І. Сігбатулліна, Т. Шамова та інші.

Менеджер освіти – головна особистість, яка несе відповідальність за здоров'я учасників освітнього процесу. Він повинен розуміти і знати специфіку процесів збереження їхнього здоров'я, власним прикладом демонструвати здоровий спосіб життя, відповідальне ставлення до свого здоров'я як провідного професійного ресурсу. Керівник, що усвідомлює необхідність цілеспрямованої діяльності зі збереження і зміцнення власного здоров'я, зуміє ефективно впливати на підлеглих та забезпечити нормальний фізичний і психічний розвиток молодого покоління.

Технологія здорового способу життя менеджера освіти базується на двох ознаках:

- наявність в його свідомості світоглядних стереотипів, які стверджують самоцінність особистого здоров'я;
- чітке визначення провідних умов побудови індивідуального способу життя, заснованого на збереженні здоров'я [8].

Менеджер, зацікавлений у тривалому активному професійному житті, відповідально ставиться до свого фізичного, психічного і морального здоров'я. Це ставлення визначається режимом життя, трудовими ритмами і їхньою специфікою в організації освіти, умовами внутрішнього середовища закладу освіти. Головна умова оптимізації здорового способу життя – наявність в арсеналі керівника об'єктивної інформації про стан здоров'я, особливості функціонування власної біосистеми (діапазон емоційних виявів сприйняття світу, людей; схильність до психосоматичних відхилень – неврозів, емоційних зривів чи депресій; специфіка біоритмів – розподіл людей на «сов» і «жайворонків»; чергування періодів фізичних і розумових навантажень; особливості пріоритетів у харчуванні та ін.). Важливими у підготовчих процедурах до впровадження технології здорового способу життя є передусім результати обстеження лікарів. Практика роботи в організації освіти свідчить, що менеджерами здебільшого стають люди 30–40 років. А в цей період в людському організмі виявляється «синдром захворювань» як результат його природного старіння. Менеджер повинен знати стан здоров'я власного організму, його природні і набуті властивості, можливості впливу негативних та позитивних чинників, специфічні умови праці, екологію середовища. Тільки після кваліфікованого визначення цих аспектів, реального співвіднесення їх з власними можливостями й потребами конструюється індивідуальна технологія здорового способу життя.

Конкретними засобами такої технології є режим дня, режим харчування, режим рухових (фізичних) навантажень, режим праці.

Стартовою позицією технології має бути загальний стан організму, типовий у повсякденному виявленні й самопочутті. Для початку фізичних навантажень, дієтичного харчування, різкої зміни в режимі праці тощо необхідне постійне спостереження лікаря навчального закладу чи медичної сестри. Суттєвий психологічний аспект – залучення до впровадження технологій здорового способу життя групи вчителів, адміністративних працівників закладу (установи). Керівник

власним прикладом доводитиме, що самозбереження людини в організації освіти не є самоціллю, воно необхідне для забезпечення активної професійної діяльності в складних умовах педагогічного середовища.

За сучасних умов значно підвищуються вимоги до керівника. Серед цих вимог дедалі значнішу роль відіграють працездатність і трудова віддача менеджера. При цьому під працездатністю розуміють спроможність стабільно і тривалий час підтримувати інтенсивний ритм своєї діяльності попри високі нервові навантаження і зростання складності трудових завдань. Робота директора, чи його заступників, в трудовому колективі – нелегка праця, що вимагає високого нервового напруження, значних розумових і фізичних сил.

Трудовий потенціал менеджера значною мірою проявляється в його працездатності, яка є важливим чинником підвищення ефективності управлінської праці. Працездатність і трудова віддача менеджера взаємопов'язані [6].

Важлива умова забезпечення високої працездатності керівника – його особисті зусилля зі збереження здоров'я й підтримання здорового способу життя, мобілізації свого потенціалу. Виховання наполегливості й цілеспрямованості в роботі, вимогливості до себе, почуття обов'язку, відповідальності, життєрадісності, оптимізму.

Управлінці відіграють у суспільстві значну роль. Складність полягає в тому, що людина зосереджується більше на внутрішньому житті і проблемах, усвідомлює значущість власного «Я». Це може викликати депресії, пов'язані із бажанням зробити власне життя наповненішим і значнішим. Водночас відбуваються зміни й у фізичному стані – потреба в докладанні більших зусиль, щоб бути «у формі». Однак керівники навчальних закладів мають найкращі можливості ефективно управляти будь-якими складними процесами, адже знання, здобуті раніше, поєднуються з досвідом і вмінням бачити життя таким, яким воно є насправді, й контролювати свої почуття.

Успішне просування сходишками службової драбини (вертикальна кар'єра) та зростання професійної майстерності, яка досягається ротацією працівників (горизонтальна кар'єра) має в цей період важливе значення для підвищення кваліфікації, розширення професійних знань, розвитку способів різносторонньої підготовки управлінців і посадового зростання, а також створює умови для подолання проблем, пов'язаних з відчуттям періоду кризи з фізичних, психологічних, робочих та інших причин. При цьому слід зауважити, що робота, яка не дає змоги менеджеріві реалізувати наявний потенціал, ослаблює керівника незалежно від посади, яку він обіймає.

Слід зосередити увагу на виявленні сильних і слабких сторін керівників і рекомендувати заходи для виправлення становища. До того ж директор школи має бути безпосереднім учителем і наставником. Це допоможе вдосконалити здібності керівника, усунути його проблеми, а також дати змогу відчути свою значущість у передаванні свого досвіду педагогам і учням.

Для самого менеджера з метою збереження власного здоров'я, важливо визначити необхідний стиль у роботі й відповідний здоровий спосіб життя,

прагнути накопичувати й передавати досвід, учитися зіставляти ситуації, навантаження і власні можливості, аналізувати процеси, що відбуваються, і робити правильні висновки, шукати і знаходити власні резерви для підвищення ефективності діяльності, визначати напрями діяльності на перспективу і, що також важливо, родину, культурне збагачення [6].

Діяльність зі збереження здорового способу життя керівників заслуговує спеціальної уваги. Завдання полягає в тому, щоб своєчасно виявляти ускладнення, які виникли в керівників й допомагати їх переборювати. Розв'язання проблем цієї категорії менеджерів здійснює позитивний вплив на формування в молодих управлінців правильного ставлення до керівної діяльності та їх готовності до призначення на керівні посади.

Суттєве значення для збереження трудового потенціалу і працездатності має правильне ставлення самого керівника до процесу *професійного вигорання*, його готовність розвивати свої здібності. Тому кожний управлінець повинен удосконалювати організацію власної праці відповідно до вимог посади, продовжувати піклуватися про здоровий спосіб життя [6].

Ділова особистість, керівник може бути корисним для організації, творчо підходити до трудової педагогічної діяльності й бути професійним довгожителем. Потенціал управлінця залежить як від зовнішнього оточення, так і від внутрішнього світу керівника. До того ж ступінь якості трудового потенціалу керівництва організації зумовлює загальне підвищення трудового потенціалу працівників сучасного закладу освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойченко Т., Колотій Н. Основи здоров'я. Експериментальний підручник для учнів. Київ: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Український ін-т соціальних досліджень, 2004. С. 8.
2. Кожухівський О. Формування здорового способу життя учнів та студентської молоді. *Соціально-педагогічні проблеми сучасної середньої та вищої освіти в Україні: Зб. наук. праць*. Житомир, 2002. С. 191-194.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Указ Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013, <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page> (дата звернення: 25.10.2020)
4. Омельченко С. О. Взаємодія соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2007. 352 с.
5. Федулова Л.І. Менеджмент організацій. Підручник. Київ: Либідь, 2004, 448 с.
6. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи / О.Яременко, О.Балакірева, О.Вакуленко та ін. Київ: УІСД, 2000. 207 с.
7. Шепель В. М. Настольная книга бизнесмена и менеджера. Управленческая гуманитарология. URL: <http://elib.pstu.ru/vufind/Record/RUPSTUbooks5007> (дата звернення: 25.10.2020)

ТИХОНЕНКО Юлія Миколаївна

*учитель української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії*

Бориспільського академічного ліцею

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ: ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК ЯК ВИД НЕСТАНДАРТНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Засвоєння кожної теми вимагає не тільки системи знань, а й умінь встановлювати зв'язки між навчальним матеріалом з різних предметів. Сьогодні суспільству потрібні самостійні, ініціативні, відповідальні громадяни, здатні ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, правових та економічних завдань. Тобто потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей учнів, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Саме ці пріоритети лежать в основі роботи вчителів української мови та літератури: підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення в конкретних життєвих, а в майбутньому і професійних ситуаціях. Тож виконувати поставлені завдання може лише обізнаний у цій сфері професіонал, який володіє усним і писемним мовленням. Адже досягти досконалості в роботі, успіхів у житті без знання мови неможливо. Виникає проблема формування компетентного спеціаліста, який володів би загальною культурою, в тому числі, державною мовою.

Предмет «Українська мова» як ключовий компонент загальної освіти виконує навчальну, розвивальну і виховну функції й покликаний дати учням системні ґрунтовні знання в галузі лінгвістики, стати засобом пізнання й вивчення інших навчальних дисциплін і бути надійною основою розвитку мислення й мовлення підростаючого покоління. Зміни в системі сучасного навчання української мови зумовлюють визначення нових стратегічних напрямів процесу оволодіння державною мовою, перегляд змісту, форм, методів, прийомів та засобів навчання.

Тому на уроках української мови та літератури учні стають активними учасниками навчального процесу. Їхнє основне завдання полягає у тому, щоб навчитися самостійно здобувати знання з різних джерел інформації, критично оцінювати їх та застосовувати в реальному житті. Сьогодні діти обирають економіко-правові напрямки навчання, тому перед нами постає завдання: подати економічно-правову інформацію таким чином, щоб зацікавити кожного учня, розкрити його творчий потенціал.

З метою розвитку професійних навичок юристів на уроках мови пропонуються різні форми роботи зі словниками (термінологічним, тлумачним, перекладним) такого типу:

1. Дати тлумачення професійним словам, користуючись термінологічним словником професійної лексики: алібі, аліменти, аморальний вчинок тощо;

2. Користуючись термінологічним словником професійної лексики, виписати іменники – власні назви: ООН, Цивільний кодекс України тощо;

3. Дати тлумачення сполученням слів, які вжиті в переносному значенні, користуючись термінологічним словником професійної лексики: «відмивання грошей», «алібі».

Саме на інтегрованих уроках головне місце відводиться елементам творчого пошуку. У процесі проведення таких уроків учитель вміло керує методами засвоєння і застосування знань, формує мислення школярів, їхню емоційну та вольову сферу, моральні, естетичні та світоглядні аспекти особистості.

Наприклад, вивчаючи лексикологію, увага приділяється шарам лексики та групам слів за значенням. Учні залюбки виконують такі завдання: економічна розминка «Екослов». Їм даються визначення економічних понять, деякі їхні ознаки, властивості, а діти повинні їх назвати.

Більшість економічних термінів є словами іншомовного походження, тому завдання з орфографії та синтаксису направлені на вироблення в учнів умінь і навичок правопису цих слів та зв'язку їх у реченні, тексті.

Також отримують завдання переклад словосполучень та редагування речень, що вживаються в діловому мовленні. Окрім таких завдань, учні складають діалоги, укладають словники найуживаніших термінів у ділових документах. Не залишається осторонь і наголошування слів та словосполучень.

Учні 10-11 класів запрошують до діалогу юриста, який відповість на запитання, що хвилюють майбутніх бухгалтерів.

Поміркуйте, чи правильною є відповідь юриста? Що б ви виправили в його мові.

Бухгалтер:

- Скажіть, будь ласка, де я можу оскаржити рішення про дисциплінарне стягнення?

Юрист:

- Дисциплінарне стягнення про оголошення догани Ви маєте право оскаржити, звернувшись до комісії по трудовим спорам.

Бухгалтер:

- Під час перевірки ревізійною комісією приватного підприємства виявлено ухилення від сплати податків. Яку відповідальність буде нести керівництво підприємства?

Юрист:

- Оскільки виявлено подібний факт, проти керівництва може бути порушено кримінальну відповідальність.

Бухгалтер:

- Перевіряючи правильність сплати внесків до Пенсійного фонду на нашому підприємстві було встановлено недоплату значних внесків. За це на мене як на бухгалтера наклали адміністративний штраф. Чи правильно це?

Юрист:

- *На жаль, так. Згідно Закону України «Про внесення змін і доповнень в деякі законодавчі акти України» від 13 липня 1995 року перерахування (зниження) посадовою особою підприємства суми доходу, по яких обчислюються внески на соцстрахування, тягнуть за собою накладання адміністративного штрафу від одного до п'яти неоподаткованих мінімумів доходів громадян.*

На жаль, на уроках української літератури поле діяльності вужче. Але все одно намагаємось використати завдання інтегрованого характеру. Вивчаючи у дев'ятому класі теми «Становлення і розвиток нової української літератури» клас поділяється на дві групи: економісти, літератори. Учні створюють презентації про економічні умови розвитку України I половини XIX століття, вони презентують культурне життя країни цього періоду. Література вимагає більшої уваги до людини. Тому особистість письменника, а також художні твори, розглядаються з людинознавчої і правової позиції.

У сучасному суспільстві змінюються принципи визначення добра і зла, ідеалу й антиідеалу, прекрасного й огидного. Саме на матеріалі класичних творів художньої літератури у свідомості дитини повинна закріпитися система вічних цінностей. Тож на уроках української літератури відкриваються додаткові можливості для уточнення, конкретизації таких важливих понять, як:

- мораль і право;
- гідність і честь;
- людина і праця;
- право і обов'язок;
- громадянська позиція;
- добро і зло;
- життя і смерть;
- моральний вибір.

Багато програмових творів є своєрідним джерелом знань про права людини. Учням пропонується розглянути літературний образ як об'єкт юстиції. Це персонажі таких творів:

«Федько-халамидник» В. Винниченка

«Катерина» Т.Шевченка;

«Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного;

Використовуючи інтеграції у своїй роботі, ми формуємо наступні компетенції: ціннісно-сміслові (розуміння мети уроку, важливості вивчення теми); загальнокультурні (культура мовлення, почуття патріотизму, історичні дані про рідну місцевість); інформаційні (робота з комп'ютером, словниками, вміння самостійно підбирати необхідний матеріал); комунікативні (вміння працювати в групах, вислуховувати, спілкуватися).

Інтегрований урок, як і звичайний традиційний, направлений на досягнення триєдиної мети. Плануючи його, ми враховуємо основні положення, за якими він повинен будуватися:

використання нових досягнень науки, передової педагогічної практики	побудова уроку на основі закономірностей навчально-виховного процесу
інформація на уроці в оптимальному співвідношенні всіх дидактичних принципів і правил	забезпечення належних умов для продуктивної пізнавальної діяльності учнів з врахуванням їх інтересів здібностей і потреб
зв'язок з раніше засвоєними знаннями і вміннями, опора на досягнутий рівень розвитку учнів	мотивація й активізація розвитку всіх сфер особистості
логічність і емоційність всіх етапів навчально-виховної діяльності	ефективність використання педагогічних засобів
формування практично необхідних знань, умінь, навичок, раціональних прийомів мислення і діяльності	формування вміння вчитися, потреби постійно поповнювати об'єм знань
ретельна діяльність, прогнозування, проектування і планування кожного уроку	зв'язок з життям, особистим досвідом учнів

Отже, використовуючи інтеграцію, ми зможемо підвищити ефективність шкільного навчання. Проведення таких уроків сприяє кращому засвоєнню мовних явищ, створює можливість для використання та застосування знань в інших галузях науки та практичних життєвих ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бишова Т.В. Інтегровані уроки. – К.: Шкільний світ, 2011.- 112с.
2. Біляєв О. Інтегровані уроки рідної мови // Дивослово. – 2003. – № 5.- С.6-10
3. Вердіна С.В., Панченко А.Г. Секрети педагогічної майстерності. Уроки для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2008.-111с.
4. Ворожейкіна О.М. Сто цікавих ідей для проведення уроку. – Х.: Вид. група «Основа», 2011.- 287с.
5. Програма «Українська мова для шкіл з українською мовою навчання 5–9 класи». 2012 р. [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/content/constitution.html>.
6. Словник-довідник з української лінгводидактики : навчальний посібник / кол. авторів за ред. М. Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2003. – 149 с.
7. Інтегровані уроки мови й літератури: проблемний підхід / Л. Фурсова, Н. Гайдукова, С. Гулькіна, Є. Ісайкіна, І. Коробко та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 224 с.
8. Мельник Н.П. Інтеграція навчального процесу як сучасна освітня технологія // Завуч. – 2010. – №22. – С.11-14.

9. Нікуліна Ф. Інтегральна технологія: основні ідеї та структура // Завуч (Перше вересня). – 2000. – № 23-24. – С.10.

10. Степанюк А.В., Гадюк Т.В. Інтеграція природничих дисциплін у школі // Педагогіка і психологія. – 1996. – №1. – С.18-24.

---

*ТКАЧУК Оксана Михайлівна, директор
Тополинської загальноосвітньої школи I-
III ступенів Василівської районної ради
Запорізької області, спеціаліст вищої
категорії, здобувачка вищої освіти ОПП
«Управління навчальним закладом»
кафедри педагогіки, адміністрування і
соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО*

ФОРМУВАННЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Ідея управління часом існувала вже давно. Наприклад, «Один із способів організації часу – введення суворого режиму дня», – сказав Іммануїл Кант (1724-1804), який був настільки активним і пунктуальним, що сусіди перевіряли його годинник, коли він ходив. Важко знайти продуктивну творчу людину, яка не має жорсткого режиму роботи [17]. Римський філософ Луцилій Сенека одним із перших зацікавився проблемою встановлення цілей і завдань, вибором пріоритету у питаннях та розумним використанням часу людьми. Він пояснив: «Якщо я не знаю, до якого порту йти, вітру для мене не буде» [15, с. 145]. У своїх «Листах до Люцилія» він просив свого друга «заощадити і зібрати час, який раніше був узятий або вкрадений і пройшов марно» [2, с. 78]. Як писав Стівен Кові про ідею управління часом, воно могло існувати до тих пір, поки існувало людство [10, с. 92]. Відомі вчені з менеджменту Ф.У.Тейлор, К. Макхем, М.Х. Мескон [1, с. 214].

Різні вчені займаються питаннями управління часом та пропонують власні погляди на управління часом. Сьюзен Ворд розглядає управління часом як набір принципів, навичок, інструментів та систем, які працюють як єдиний механізм, щоб заощадити більше часу та покращити якість життя. Це також управління часом, щоб витратити менше на те, що ми повинні робити, щоб ми мали більше часу на те, що ми хочемо робити [18]. За словами Стівена Прентісса, управління часом – це технологія управління часом у реальних ситуаціях. Це низка прикладів, прийомів та практичних рекомендацій, які роблять запропоновані концепції управління часом зрозумілими та легко запам'ятовуються У своїй роботі «Управління часом у системі внутрішньої підготовки» Валерій Усов визначає основні аспекти управління часом, на основі яких формує своє визначення. На думку Усова, управління часом – це управління перерозподілом навантаження, необхідних ресурсів та змін у змісті протягом певного періоду та простору [19, с. 59]. Брайан Трейсі вважає, що управління часом – це мистецтво керувати не лише власним

часом, а й усім своїм життям. Він порівнює його із сонцем, і всі частини людського життя – сім'я, стосунки з іншими людьми, дохід, здоров'я, саморозвиток – це планети, які рухаються навколо них [16, с. 5-6]. Зазначимо також, що Горбачов розкриває управління часом у різних аспектах і виділяє два підходи: філософський та інструментальний. З філософської точки зору, управління часом – це мета і сенс життя, воно повинно бути перевагою. Є різні школи, які відстоюють своє бачення. Відповідно до ділового підходу, управління часом розглядається як інструмент досягнення очікуваних результатів [4]. Л. Сейверт, однак, виділяє два абсолютно протилежних напрямки управління часом: Швидкість, в межах якої управління часом розуміється як управління швидкістю; і повільність, протягом якої управління часом стає екологією часу. Вчений переконаний, що управління часом – це суперечливе поняття, оскільки людина не може контролювати час – він може контролювати лише себе. Л. Сейверт підкреслює, що управління часом – це самокерування, оскільки час впроваджується як постійне значення через управління часом. Наука управління часом або управління часом (управління часом – організація часу) – це поле знань, яке вивчає проблеми та методи оптимізації витрат часу в різних областях людської діяльності, за допомогою яких кожна людина може належним чином керувати своїм часом, щоб визначити, що важливо, на що потрібно витратити час і сили [8, с. 9]. У своїй роботі С. Калінін наголошує, що управління часом іноді порівнюється із загальними питаннями управління організаційними структурами та процесами – з особистими навичками та компетенціями менеджера [7, с. 13]. Постійне, невблаганне, неконтрольоване виникає [2, с. 80]. За словами В. Кулікової, управління часом – це система прийомів, за допомогою яких людина може досягти відмінних результатів, не досягаючи вузьких меж.

Останні дослідження вчених в галузі управління доводять, що керівник щоденно на дрібні відволікання витрачає майже 2 години в день. У тайм-менеджменті такі відволікання називаються «хронофаги» часу. Основними хронофагами керівника школи можемо назвати: постійне відкладання справи, прохання про допомогу, небажання працювати над тим, що не подобається, надмірна захопленість «улюбленими» справами, перевантаження непотрібною інформацією, відвідувачі, спроба зробити одночасно декілька завдань, поспіх, нетерпіння, невміння відмовляти, неефективні наради, відсутність делегування.

Сьогодні існує велика кількість різних авторських методик «тайм-менеджменту», які дозволяють підвищити ефективність особистого тайм-менеджменту. Це, наприклад, принцип Парето, система планування Франкліна, «АБВ-аналіз», принцип Ейзенхауера, метод «Альпи», система планування «60/20/20».

Наприклад, порядкування планів дня за допомогою методу «Альп». Цей метод охоплює п'ять стадій:

- впорядкування завдань;
- оцінка тривалості дій;
- резервування часу (у співвідношенні 60:40);

- прийняття рішень по пріоритетах і передоручення;
- контроль обліку виконаного.

Франческо Чирилло, майбутній італійський студент, відкрив інноваційний потенціал боротьби з втратою часу Pomodoro. З його допомогою ви можете вирішити завдання на день і відстежувати їх ефективні результати, використовуючи 25-хвилинний робочий час і п'ятихвилинну перерву. З такою системою відкласти справи на потім вже не вдасться, при цьому ви не втомлюєтеся коли правильно вираховано хронометраж, а мозок завжди працює на повну потужність.

25 хвилин – не випадковий відривок часу. З однієї сторони, ви не вигораєте і зберігаєте увагу, а також здатні дати відсіч відволікаючим моментам Це ідеальний перехід для підтримки високої концентрації уваги. З іншою стороною він дає вам відчуття прогресу у виконанні завдань. А п'ятихвилинні перериви дають можливість зняти розумне напруження і легко переключатися з одного завдання на інше. Такі відрізки і порівнюються з помідором Денна норма – 14-16 «помідорів».

Метод Pomodoro в тайм-менеджменті надає можливість проаналізувати діяльність за день. За допомогою цієї інформації можливо планувати наступний день. Таке планування роботи, необхідне в цій методиці, так здійснюється самоконтроль та допомагає відслідкувати успіхи. В кінці дня ви можете оцінити, скільки часу яке завдання займає, і планувати справи на наступний день.

Цей метод вимагає чіткого виконання правил. Будь-який відступ приводить до зниження продуктивності та перезапуску таймера.

Так, по-перше, складіть список завдань і виберіть те, що потрібно виконати сьогодні, по пріоритетності. Розподіліть їх по «помидорам»: більш великі завдання займають 5-7 «помідорів», дрібні справи потрібно групувати, поки вони не займуть цілий «помідор».

По-друге поставте таймер на 25 хвилин і працюйте, не відволікаючись. Якщо ви відволіклися, то будете вимушені почати з початку. Інший випадок – коли ви закінчили швидше ніж таймера. Тоді у вас є кілька хвилин на критичний аналіз виконаної роботи, останні виправлення. Потрібно відмітити або викреслити виконані завдання зі списку.

Дзвоник прозвенів – можна відпочити 5 хвилин. Це не час для інтелектуальної роботи, це час для того, щоб відпочити, попити чай.

Через 4 «помидора» влаштуйте собі перерву побільше, щоб бути готовим до наступної партії завдання.

По закінченню ви отримуєте продуктивну роботу без виснаження і вигорання. Метод помидору хороший для тих, у кого погано розвинена самоорганізація, так і для працеголиків.

Методика «Швейцарський сир» В ситуації, коли важко вирішити з чого розпочати виконувати справу, слід зробити лише невелику частину роботи. Це і буде першою «дірочкою» в сири, яких з часом буде з'являтися більше Застосовується, коли певне завдання не можна поділити на дрібні частини. Цей метод дає змогу шляхом візуалізації побачити просування у роботі. 100 блоків

Кожна людина в середньому витрачає близько 7-ми годин на сон, в неї залишається 17 годин для роботи. Це приблизно 1000 хвилин в день, які для зручності потрібно розподілити на 100 блоків. На наступному кроці необхідно заповнити ці блоки (кожен з яких – 10 хвилин) тим, нащо б ви хотіли витратити свій день. Далі скласти таку ж саму схему, але заповнити блоки тими справами, якими ви займалися вчора. Порівнявши ці дві схеми, можна визначити, що саме заповнює ваш час. Регулярне складання таких схем сформує новий погляд на час і через розуміння його обмеженості виникне бажання його раціонального використання. Шляхом порівняння власноруч складених графіків можна виявити недоліки організації часу та з'ясувати чинники, які заважають будувати розпорядок дня. [3–3; 9–12; 13;14] .

Висновки Важливим фактором успіху на роботі є особистий стиль роботи. Методи роботи та стиль роботи визначаються насамперед характером людини, її схильностями та звичками. Щоб змінити свій стиль роботи, ви повинні спочатку зрозуміти сильні та слабкі сторони свого методу роботи, по-друге мати стимул підтримувати або зміцнювати свої сильні сторони, по-третє, бути готовим працювати над подоланням власних недоліків.

Однією з найважливіших передумов успішної роботи є зосередження уваги на тому, що насправді важливо і найважливіше, а не розпилювання на дрібні речі. Ви можете значно покращити свій стиль роботи, якщо поставити під сумнів усі ваші робочі завдання (коротко та принципово). Чому? Чому я? Чому зараз? Чому в такому вигляді?

Оскільки професіоналізм менеджера безпосередньо впливає на організацію роботи всього підприємства, то невід'ємною та важливою частиною його професійної діяльності та розвитку є самоменеджмент як постійне покращення своїх навичок та ефективного використання часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архангельський Г. А. Организация времени. От личной эффективности до развития фирмы. – СПб.: Питер. – 2008. – 448с. 4.
2. Друкер Питер. Задачи менеджмента в XXI веке.: Пер. с англ./ Питер Друкер – М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 272 с.
3. Зайверт Л. Если спешишь – не торопись: новый тайм-менеджмент в ускорившемся мире: семь шагов к эффективности и независимости в использовании времени / пер. с нем. Н.С. Сироткина. – М.: АСТ; Астрель, 2007. – 255 с.
4. Зайверт Л. Ваше время – в Ваших руках: (Советы руководителям, как эффективно использовать рабочее время): Пер. с нем. / Л. Зайверт. – Москва : Интерэксперт : Инфра-М, 1995. – 267с.
5. Іваницька С. Б. Впровадження європейських методик тайм-менеджменту в Україні [Електронний ресурс] / С.Б. Іваницька, Т.О. Галайда, Р.М. Толочій // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – № 21. – С. 288–292. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/issue-21-2018>
6. Калинин С. И. Тайм-менеджмент: практикум по управлению временем / С.И. Калинин. – СПб. : Речь, 2006. – 371 с.

7. Калініченко Л. Л. Особливості впровадження тайм-менеджменту на підприємстві / Калініченко Л.Л., Гаврилова А.О. // «Молодий вчений». –2017. – № 4.4 (44.4). – С. 60–63.
8. Крукевич Н. М. проблеми становлення поняття тайм-менеджмент / Крукевич Н. М. // Торгівля, комерція, підприємництво. – 2014. – Вип. 17. – С. 119–122.
9. Кови С. Семь навыков высокоэффективных людей / С. Кови. – М.: Омега-Л, 2005. – 114 с.
10. Лакейн А. Искусство успевать: Перевод Ю. Емельянов, Н. Емельянова. Редактор и корректор А. Медведев. М.: Агентство «ФАИР», 1996, ISBN 5-88641-036-8. OCR: М.Свердлов.
11. Лазоренко Т. В. Правила успішного використання тайм-менеджменту / Т. В. Лазоренко, Ю. О. Дідченко // «Молодий вчений». – 2017. – № 1(41). – С. 632–635.
12. Любченко Н. В. Технології тайм-менеджменту в управлінській діяльності керівника навчального закладу / Любченко Н.В. // Bulletin of Postgraduate education: collection of scientific papers. Series «Management and administration». –2016. – № 1(30). – С. 82 – 97.
13. Новак Б. В. Тайм-менеджмент на комп'ютері. Как управлять своїм временем эффективно + (CD) / Б. В. Новак. – СПб : Питер, 2007. – 128 с.
14. Романець Д. / Україна молода/. – 21.03.2008. – № 054.
15. Сидорова Н.А., Анисинкова Е. Б. Тайм-менеджмент / Н.А. Сидорова, Е. Б. Анисинкова. – М.:Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2008. – 220с.
16. Скібіцька Л. І. Організація праці менеджера : навчальний посібник / Л. І. Скібіцька. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.
17. Прищак М. Д. Психологія управління в організації : навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Вінниця, 2016. – 150 с.
18. Тайм-менеджмент – технологія підвищення ефективності використання часу[Електронний ресурс]– Режим доступу : <http://market.avianua.com/?p=406900>

***ТРОШИНА Клавдія Павлівна**, вчитель
початкових класів Бориспільського
академічного ліцею Бориспільської міської
ради Київської області*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СКЕТЧНОУТИНГУ ЯК ЗАСОБУ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Важливою проблемою було і нині залишається питання урізноманітнення навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності учнів, розширення сфери їх інтересів. Сучасним учням доступні найрізноманітніші джерела інформації, але саме часто наявність готової інформації сприяє розвитку пасивності. Зникає

прагнення до пошуку, пізнання, творчості, тобто діяльності. Активізація навчальної діяльності пробуджує активність роздуму, практичну діяльність, самостійне оволодіння навчальним матеріалом. В її основі закладено пробудження творчого мислення, умінь, навичок. А час вимагає постійного оновлення знань, що досягається за рахунок активної пізнавальної діяльності. Інноваційність є однією з домінуючих тенденцій розвитку людства[1].

Про те, що ця проблема поставала давно і залишається актуальною й досі, говорять праці видатних педагогів. Ян Амос Коменський, який зробив революцію в дидактиці, розглядаючи нову школу як джерело радості, світла і знання, вважав інтерес одним із шляхів створення цієї світлої і радісної обстановки навчання. Жан-Жак Руссо, спираючись на безпосередній інтерес вихованця до оточуючих предметів і явищ, намагався будувати доступне і приємне дитині навчання. Костянтин Ушинський в інтересі бачив основний внутрішній механізм успішного навчання [3].

Ефективне засвоєння знань передбачає таку організацію пізнавальної діяльності учнів, за якої навчальний матеріал стає предметом активних розумових і практичних дій кожної дитини. При цьому психологічно обґрунтованою видається така організація уроку, за якої діти навчаються не з примусу, а за бажаннями і внутрішніми потребами[3].

Отже, пошук методів і технологій навчання, що підсилювали б активізацію процесу пізнання, залишається одним із пріоритетних напрямків роботи вчителя.

Сучасні вчителі знають, що підліток здатен утримувати увагу не більше 20 хвилин, першачки 10 хвилин-максимум. Щоб підтримувати цікавість варто змінювати подачу: послухали, подивилися, почитали і навіть помацали в ідеалі. Причому те, що дитина бачила, хоча б недовго, вона запам'ятовує у середньому у сім разів краще, ніж почує. Відомо, що близько 80% інформації, яка надходить до людини із оточуючого середовища, сприймається візуально. Особливо, якщо ми говоримо про сучасних дітей, які активно користуються гаджетами, і канал візуального сприйняття інформації у них домінує. Якщо дані подаються в усній формі, то через 72 години слухач згадає всього 10% інформації. У випадку використання зображень цей показник збільшується до 65%. Такий феномен називається «Ефект переваги образу» (з англ. Picture Superiority Effect) [5].

Саме тому скетчноутинг набуває актуальності. В інтернеті утворилася і співпрацює спільнота скетчноутувальників з усього світу, хто створює та активно поширює свої скетчнотатки онлайн та на конференціях.

Назва «скетчноутинг» складається з двох англійських слів : sketch- ескіз, note-нотувати. Тобто, нотатки і швидкі замальовки –«живі нотатки». Скетчнотатки-це яскраві записи, створені завдяки поєднанню рукописного тексту, малюнків, текстового оформлення, форм та візуальних елементів. По факту-це візуальний «живий» конспект, який складається на відміну від звичного нам, не просто з текстової інформації, а й з замальовок, символів, іконок, рамок, стрілок та навігаційних інструментів.

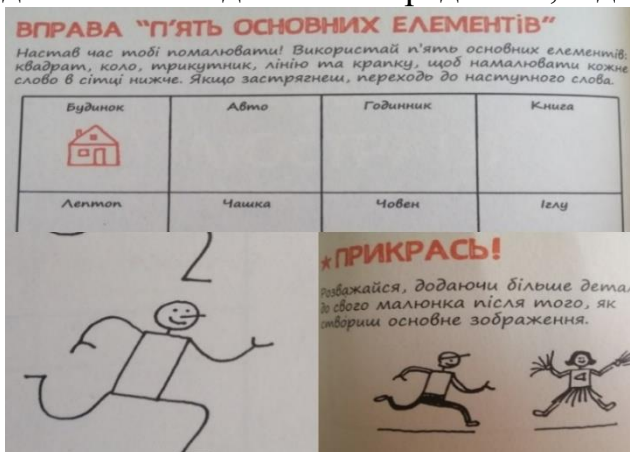
Ця технологія дає можливість коротко і швидко фіксувати певні факти, поняття, ідеї тощо. Це також гарний спосіб продумати все в деталях, а потім, за необхідності, відтворити отриману інформацію або презентувати ідеї. Нотатки запаковують сенси у зрозумілі візуальні образи, які, на думку багатьох людей, зручніші за відео слайди та сприймаються краще.

Чи спрацьовує ця технологія в початковій школі? Безумовно, так. Як зазначає Майк Роде, відомий скетчнотувальник, автор посібника з візуалізації ідей: «Скетчнотатки народилися з розчарування!» Тобто було нудно сприймати великий потік інформації і більша частина її не запам'ятовувалась. Візуальний та цілісний підхід до створення нотаток залучає мозок дитини, вона розуміє ідеї, які чує, поки активізує руку, щоб перетворити їх на конкретні візуальні нотатки[4].

Завдяки тому, що розум та тіло дитини працюють разом, вона може відтворити з пам'яті більше з того, що чує та малює[4].

Чи можуть діти створювати скетчнотатки? Безперечно, так. Діти малюють постійно! Вони легко відтворюють ідеї і малюють те, що уявляють. Вони не переймаються тим, чи ідеальні їх малюнки, доки їхні ідеї розуміють.

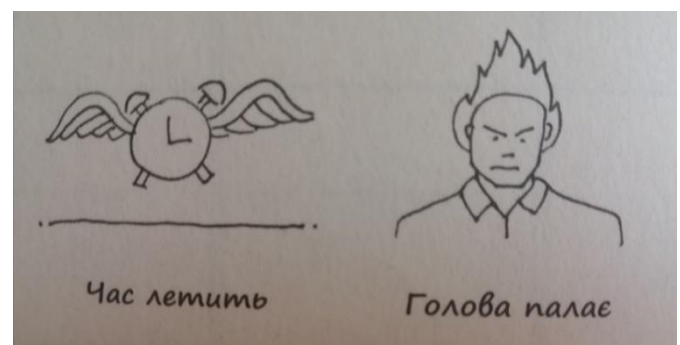
Скетчнотатки охоплюють увесь розум дитини, створюють візуальну мапу, допомагають дитині зосередитися, відбивають візуальну мову дитини, сам процес створення динамічний та веселий.

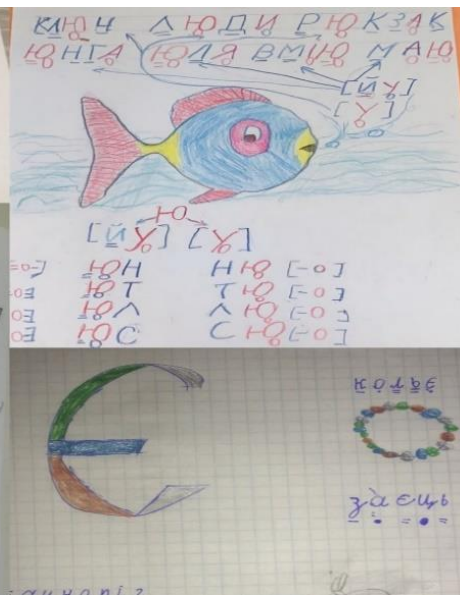
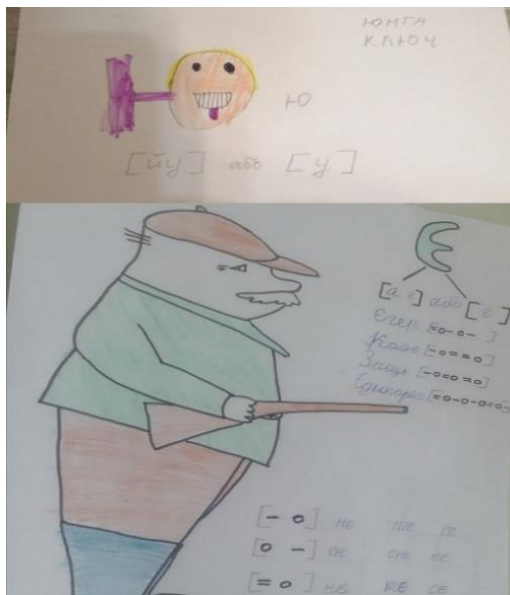
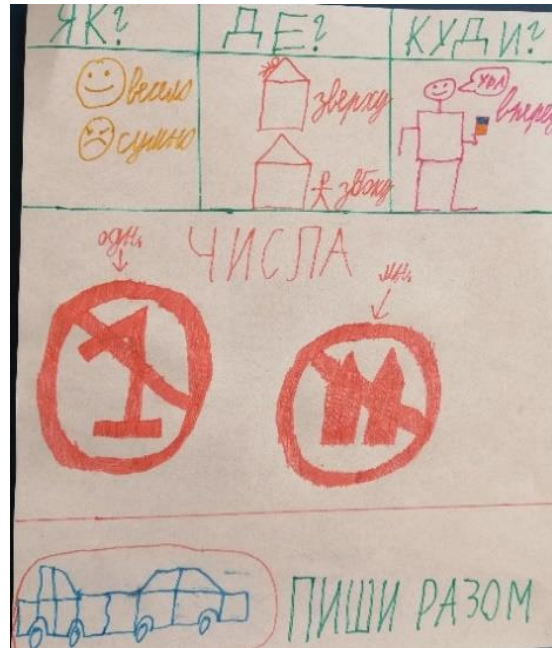
Якщо говорити про свій досвід використання технології скетчноутінгу в роботі з молодшими школярами, звичайно, існує певна специфіка. При побудові уроку із застосуванням цієї технології варто складати з дітьми бібліотечку образів на початку уроку, відповідно до теми. Наприклад, вправа «П'ять основних елементів»[4].

Візуальні створені образи з бібліотечки діти використовують на уроці для створення «живого конспекту».

Створення «живих конспектів» можна гарно використовувати на уроках української мови. Наприклад, при вивченні фразеологізмів.

«Гарні метафори спираються на бурхливу уяву!»[4].
 При вивченні частин мови.

Складання інструкцій.

Скетчноутинг перегукується зі скрайбінгом. Адже це також метод візуалізації – донесення інформації за допомогою малюнків. Проте відмінність полягає в тому, що вчитель самостійно малює інформацію, яку хоче донести до учня. Наприкінці може роздати роздруківки з візуальним викладом матеріалу, яку по суті створив сам. Така опора, дійсно, дасть змогу ефективніше

повторити матеріал, ніж традиційний підхід. Проте при використанні методу скетчноутингу дитина активно створює свій власний продукт-«живий конспект». Під час роботи дитина уважно слухає, бо їй потрібно інформацію усвідомити, а потім перетворити на малюнок. Пробуджується творче мислення, розвиваються увага, увага, мислення. А відтворити інформацію за своїм власним конспектом легше, ніж за чужим. Дитина під час роботи використовує свою власну візуальну мову, створює свою візуальну мапу. На етапі презентації роботи формується мовленнєва компетентність дитини: вміння дитини підтримувати мовленнєву взаємодію з іншими, вибудовувати логіку висловлювань, формуються комунікативні здібності, вміння презентувати себе і свою власну роботу оточуючим тощо.

Отже, виходить, що діти б навчалися набагато краще, якби вчитель не розповідав, а малював. І в разі краще, якщо вони б в цей час малювали і створювали самі, або синхронно з педагогом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник/І.М. Дичківська.-К.:Академвидав,2004.-351с.
2. Василенко В. Впровадження інтерактивних форм і прийомів в організацію навчання учнів//Початкова школа.-2005.-№7.-с.20-23.
3. Урбанська О.М. Активізація пізнавальної діяльності учнів...// Таврійський вісник освіти. Скарбниця методичних ідей.-2014.-№3 (47).-с. 233-237.
4. Скетчноутинг. Посібник з візуалізації ідей/Майк Роде; пер. з англ. Ганни Литвиненко.-2-е вид.-Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2018.-224с.
5. Колосовська О. Як учителю намалювати свою розповідь. URL: <https://www.ar25.org/article/yak-vchytelyu-namalyuvaty-svoyu-rozpovid.html/>

ФЕДІЩЕНКО Володимир Миколайович,
директор комунального позашкільного навчального закладу «П'ятихатський районний центр учнівської молоді», здобувач вищої освіти ОПП «Управління навчальним закладом» кафедри педагогіки, адміністрування і соціальної роботи ННІМП ДЗВО УМО

РОЛЬ ТА МІСЦЕ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА

Складовою частиною будь-якої управлінської функції є прийняття рішень. Необхідність ухвалення рішення пронизує усе, що робить керівник, формуючи цілі і процес їх досягнення. Підвищення якості прийнятих рішень є найважливішим резервом підвищення ефективності освітнього процесу, що досягається шляхом

удосконалювання процесу прийняття рішень керівником закладу освіти. Тому прийняття рішень надзвичайно важливо для всіх, хто хоче процвітати у мистецтві керування.

Технологія прийняття рішень передбачає певну послідовність управлінських операцій і процедур. Це діагностика проблеми, визначення розв'язання, оцінювання варіантів, вибір найвигіднішого варіанта. Такими методами є методи вивчення проблеми (діагностування), що передбачає застосування методів, що дають змогу достовірно і повно описати проблему і виявити чинники, що призвели до неї. Важливе місце належить методам накопичення, оброблення та аналізу інформації, факторного аналізу, порівняння. Вибір методів залежить від характеру та змісту проблеми, термінів і коштів, виділених для її вивчення. Зокрема, значного поширення набули дві групи методів: методи аналізу та прогнозування. Їх застосовують метою об'єктивного оцінювання поточного стану навчально-виховного процесу.

Кожен заклад освіти для здійснення ефективної діяльності визначає цілі, досягнення яких можливе лише внаслідок дій, які виконуються в певній послідовності і є способом вирішення окремих, часткових завдань. Так, плануючи майбутню діяльність закладу, керівництво визначає її цілі, способи їх реалізації та ресурси, необхідні для їх досягнення. У процесі організації діяльності приймаються рішення щодо організаційної структури, організації навчально-виховного процесу, розподілу робіт та забезпечення їх необхідними засобами тощо. Контроль передбачає прийняття рішень щодо вибору системи контролю (масштабів, періодичності, форм контролю), аналізу отриманої інформації та здійснення коригуючих дій. Від того, залежатимуть успіх чи невдача закладу, його процвітання чи занепад.

Управлінське рішення – результат вибору суб'єктом управління способу дій, спрямованих на вирішення поставленого завдання в існуючій чи спроектованій ситуації. Управлінські рішення в закладі позашкільної освіти, зокрема, науково-технічного напрямку, спрямовані на розв'язання конкретних управлінських завдань, які характеризуються:

- невизначеністю, а в деяких випадках і суперечливістю умов;
- недостатністю інформації про можливі способи їх вирішення та чітких алгоритмів вирішення;
- необхідністю вирішення в обмежений час.

Виділяють три основні типи управлінських завдань:

- концептуальні (стратегічні завдання, пов'язані з довгостроковим плануванням, прогнозуванням);
- пов'язані з техніко-технологічним аспектом функціонування навчального процесу (впровадження нових технічних засобів, технології тощо);
- які виникають унаслідок дії людського фактора (кадрові питання, соціальнопсихологічний клімат у колективах тощо).

Отже, управлінський процес постає як комплекс взаємопов'язаних операцій, які виконуються в певній послідовності та спрямовані на розв'язання конкретних завдань і досягнення цілей.

Найважливішим резервом підвищення ефективності всього освітнього процесу є підвищення якості рішень, прийнятих керівниками.

Рішення у житті дуже багатогранне. Воно як процес, і як вибір, а також результат вибору. Основна причина трактування поняття «рішення в тім, що у це поняття вкладається зміст, що відповідає напрямку досліджень. До управлінського рішення пред'являється ряд вимог, до числа яких можна віднести:

- 1) обґрунтованість рішення;
- 2) своєчасність;
- 3) повноту змісту;
- 4) повноваження;
- 5) погодженість із прийнятими рішеннями.

Всебічна обґрунтованість рішення означає необхідність прийняття його на базі повної і достовірної інформації. Воно повинно охоплювати весь спектр питань, усю повноту потреб керованої системи. Для цього необхідно знання особливостей, шляхів розвитку керованих, керуючих систем і навколишнього середовища. Потрібен аналіз ресурсного забезпечення, науково-технічних можливостей, цільових функцій розвитку, економічних і соціальних перспектив закладу позашкільної освіти. Всебічна обґрунтованість рішень вимагає пошуку нових форм і шляхів обробки науково-технічної і соціально економічної інформації, тобто формування передового професійного мислення, розвитку його аналітико-синтетичних функцій.

Своєчасність управлінського рішення означає, що прийняте рішення не повинне відставати, випереджати потреби і задачі освітньої системи. Передчасно прийняте рішення не знаходить підготовленого ґрунту для його реалізації і розвитку і може дати імпульси для розвитку негативних тенденцій.

Спізнілі рішення не менш шкідливі для суспільства. Необхідна повнота змісту рішень означає, що рішення повинне охоплювати весь керований об'єкт, усі сфери його діяльності, усі напрямки розвитку. У найбільш загальній формі управлінське рішення повинне охоплювати:

- а) мета функціонування і розвитку системи;
- б) кошти і ресурси, використовувані для досягнення цих цілей;
- в) основні шляхи і способи досягнення цілей;
- г) терміни досягнення цілей;
- д) порядок взаємодії між виконавцями.
- е) організацію виконання завдань на всіх етапах реалізації рішення.

Важливою вимогою управлінського рішення є повноваження (владність) рішення – строге дотримання суб'єктом керування тих прав і повноважень, що йому надані вищим рівнем керування системи регламентації і регулювання. Погодженість із прийнятими раніше рішеннями означає також необхідність дотримання чіткого причинно-наслідкового зв'язку суспільного розвитку. Вона

необхідна для дотримання традицій поваги до закону. На рівні окремого закладу позашкільної освіти вона необхідна для здійснення послідовної виваженої управлінської політики, чіткого функціонування колективу. Прийняття управлінського рішення вимагає високого рівня професіоналізму.

Основними факторами, що впливають на якість управлінського рішення, є: застосування до системи управління наукових підходів і принципів, методів моделювання, автоматизація керування, мотивація якісного рішення й ін.

Звичайно в прийнятті будь-якого рішення присутні в різному ступені три моменти: інтуїція, судження і раціональність. При прийнятті чисто інтуїтивного рішення люди ґрунтуються на власному відчутті того, що їхній вибір правильний. Тут є присутнім «шосте почуття», свого роду осяяння, що відвідує, як правило, представників вищого ешелону влади. Управлінці середньої ланки більше покладаються на одержувану інформацію і допомогу.

Рішення, засновані на судженні, багато в чому подібні з інтуїтивними. Але все-таки в їхній основі лежать знання й осмислений, на відміну від попереднього випадку, досвід минулого. Використовуючи їх і спираючись на здоровий глузд, з виправленням на сьогоднішній день, вибирається той варіант, що приніс найбільший успіх. Однак, здоровий глузд у людей зустрічається рідко, тому даний спосіб прийняття рішень теж не дуже надійний, хоча підкупує своєю швидкістю і дешевиною. Інша слабкість у тім, що судження неможливе співвіднести із ситуацією, що колись не мала місця, і тому досвіду її рішення просто не існує. Крім того, керівник при такому підході прагне діяти переважно в тих напрямках, що йому добре знайомі, а також ризикує упустити гарний результат в іншій області.

Могутнім фактором, що активізує процес ухвалення рішення виступають сучасні засоби оргтехніки, включаючи доступ до мережі інтернет. Це вимагає високого рівня культури в області інформатики, технології використання технічних засобів. Однак процес ухвалення рішення, вибору конкретного варіанта завжди буде мати творчий характер і залежати від конкретної особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробйова, Н. М. Формування професійної компетентності новопризначеного керівника закладу загальної середньої освіти в процесі підвищення кваліфікації. UTL : <http://repo.uira.edu.ua/jspui/handle/123456789/6290>

2. Нартовський В., Івацко Т. Роль управлінської діяльності у формуванні пізнавальних інтересів керівника професійно-технічної освіти. Матеріали конференцій МЦНД, 2020. 65-69.

3. Отич О.М. Нові вимоги до компетентностей керівників шкіл в Україні: посіб. для слухачів закладів післядипломної педагогічної освіти, керівників закладів загальної середньої освіти, здобувачів вищої освіти за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами». Київ-Одеса, 2018. – 78 с.

4. Makhynia T. Preparation of future education managers during the reform of Ukrainian education / Makhynia T. // Periodical sciencemetric edition «Europska VEDA». – Slovak Republic. – 4. – 2018. – 223 c. – С. 153-158

---

*ЧАЙКА Світлана Миколаївна,
здобувачка вищої освіти ОНП
«Спеціальна освіта» кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи
ННІМП ДЗВО УМО*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ПОМІРНОГО СТУПЕНЯ

Сучасний етап розвитку української педагогічної науки характеризується стрімкими та незворотніми змінами, які є відповіддю держави на суспільний запит щодо потреб конкурентоздатного фахівця. Особливо вразливою категорією нашого суспільства є люди, які мають психофізичні порушення. З огляду на їхню особливість набути певних життєво важливих компетенцій є досить складним завданням. Тому організація ефективної соціалізації дітей, зокрема, з інтелектуальними порушеннями, є дуже важливою для дослідження у світлі сучасних вимог суспільства.

Дослідженням теми соціалізації та соціальної адаптації дітей з інтелектуальними порушеннями різного ступеня займалося багато вчених, серед яких А. Бодальов, Л. Виготський, І. Єременко, Л. Шипіцина та багато інших класиків психолого-педагогічної корекційної науки. У психолого-педагогічній літературі розглянуто різні аспекти проблеми соціалізації: положення теорії культурно-історичного розвитку людини (Л. Виготський, Г. Костюк, С. Рубінштейн та ін.); означення соціалізації через розвиток та становлення особистості (І. Бех, Л. Виготський, О. Хохліна та інші); основні теоретичні підходи щодо спеціального навчання й виховання, їх вплив на процес розвитку дитини (В. Бондар, Л. Виготський, Т. Власова, І. Єременко, Г. Дульнєв, Т. Сак, В. Синьов, О. Хохліна, М. Ярмаченко та ін.); особливості процесу соціалізації дітей з порушеннями психофізичного розвитку (В. Засенко, І. Колесник, М. Супрун, І. Татяничикова). Проблеми соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями різних ступенів висвітлені у працях О. Вержиховської, А. Висоцької, О. Гаврилова, В. Гладуша, І. Гладченко, В. Липи, Л. Шипіциної. У більшості наукових робіт вищезгаданих дослідників акцентується увага на умовах успіху забезпечення процесу соціалізації дитини з інтелектуальними порушеннями.

Метою нашого дослідження стало визначення та теоретичне обґрунтування організаційно-педагогічних умов оптимізації процесу соціалізації учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку помірною ступеня.

Метою даної публікації є визначення особливостей процесу соціалізації молодших школярів з інтелектуальними порушеннями помірного ступеня.

У психологічній літературі зазначається, що входження особистості у будь яку стабільну соціальну спільноту супроводжується проходженням трьох стадій: адаптації, індивідуалізації, інтеграції. Згідно з напрацюваннями А.М. Висоцької, успішність процесу соціалізації залежить від створених для нього умов. Під соціалізацією розуміється сукупність адаптацій до різноманітних життєвих ситуацій, під час яких накопичується певний соціальний досвід, засвоюються відповідні норми та цінності [3, с.115]. Соціалізація особистості відбувається через взаємодію трьох сфер: діяльності, спілкування, самосвідомості. Таким чином, відбувається формування та становлення «Я-образу» у дитини. Дослідниця вказує на те, що саме на заклад освіти покладається ключова роль щодо надання допомоги учням у подоланні неадекватних установок, стереотипів поведінки, у набутті ними певних навичок соціальної поведінки. Адже педагогічна сутність соціалізації дитини з інтелектуальними порушеннями виявляється через виховання, яке розглядається як процес цілеспрямованої та свідомої контрольованої соціалізації [3, с.115].

Оптимізуючи процес соціалізації дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня у початковій школі, педагогічна діяльність повинна ґрунтуватися на психолого-педагогічних знаннях щодо розвитку дітей даної нозології. Суттєвим при цьому, як наголошує О.Гаврилов, є розуміння основних факторів, за якими визначається ступінь порушення інтелектуального розвитку [2, с.113]. Серед таких факторів зазначено, що це є: органічна патологія пізнавальної сфери, тобто порушення процесів мислення, відповідно, аналізу, синтезу, узагальнення; порушення мовлення, пам'яті, уваги, моторики. вказується його стійкість, таким чином, доводиться незворотність процесу ушкодження інтелектуального потенціалу; вказується час виникнення даного ушкодження, а саме пренатальний, натальний, постнатальний чи інший період життя індивіда. Важливим фактором є те, що інтелектуальні порушення помірного ступеня характеризуються певною недостатністю мозку з не прогресуючим характером, відповідно діти здатні до поступального пізнавального розвитку, хоча з великими утрудненнями через патологічну основу. О. Хохліна [4] зазначає, що дітям з порушеннями даної нозології притаманна нездатність до утворення абстрактних понять. Дослідниця вказує і на недоліки та особливості розвитку емоційної, особистісної та рухової сфер. Ці особливості створюють труднощі у процесі адаптації дітей до умов побуту, до спілкування та можливості включення до суспільних відносин поза їхнім звичайним середовищем. Характеризуючи можливості інтелектуального потенціалу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня, необхідно зауважити про неусвідомлене засвоєння матеріалу. Найчастіше для цього у них використовуються процеси механічного запам'ятовування. Найбільші труднощі у даної категорії дітей виникають при сприйманні та запам'ятовуванні інформації, а також під час її передачі.

Л. Шипіцина[6] зазначає, що у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня дуже повільно розвивається розуміння та використання мовлення, остаточно завершення формування розвитку даної сфери обмежене. За О. Гавриловим [1, с.14], особи з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня здатні встановлювати найпростіші соціальні контакти, спілкуватись, залучатись до найелементарніших соціальних дій, достатньо рухливі та мобільні. Проте самотійно та відокремлено проживати вони в переважній більшості не можуть.

Серед можливих труднощів соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями помірного ступеня Л. Шипіцина також називає соціальну недостатність, зниження здатності адекватно поводити себе та спілкуватись з оточуючими [5, с.23]. Під соціальною недостатністю розуміється порушення здатності виконувати соціальні ролі.

Отже, основні труднощі процесів соціалізації молодших школярів з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня полягають в ускладненій взаємодії даної категорії дітей з довіллям. Головним завданням педагога у здійсненні психолого-педагогічної взаємодії з даною категорією дітей є формування рольової поведінки, здатності дитини до засвоєння соціальних ролей, які у подальшому репрезентують ступінь соціалізації особистості, її здатність до умов життєдіяльності у суспільстві.

Ось чому основну увагу в нашому дослідженні ми зосередили на оптимізації процесу соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями помірного ступеня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилов О. В. Розумова відсталість як психолого-педагогічна проблема// Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. – 2009. Вип. 3. – с.66-78.

2. Гаврилов О. В. Формування поняття про розумову відсталість у психолого-педагогічних дослідженнях// Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. – 2011. Вип. 14. – с.104-114.

3. Соціалізація дитини з обмеженими розумовими можливостями в сучасному освітньому вимірі/ Навчально-методичний посібник/І.В.Гладченко, М.О.Супрун, А.В.Висоцька. – К.: інститут спеціальної педагогіки, 2014. – 214 с.

4. Хохліна О.П. Психолого-педагогічна характеристика учнів з помірною розумовою відсталістю як основа визначення напрямів педагогічної роботи// Актуальні питання корекційної освіти. [Електронний посібник]/ Режим доступу:

5. Шипіцина Л.М. «Необучаемый» ребенок в семье и обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта. – 2-е изд., перераб. и дополн. – СПб.: Речь, 2005. – 477 с.

*ЧЕПУРКО Ліна Сергіївна,
здобувачка вищої освіти ОПП
«Педагогіка вищої школи» кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної
роботи ННІМП ДЗВО УМО*

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Професійний і особистісний розвиток, успішність навчання, а також їх професіоналізація і соціалізація після закінчення закладу вищої освіти залежать від рівня мотивації здобувачів вищої освіти до професійної діяльності, що забезпечує формування їх освітніх, професійних та ціннісних спрямувань.

На формування навчальної мотивації здобувачів вищої освіти впливає наявність наступних чинників:

1) соціально-психологічні чинники – макросередовищні (загальнодержавні, регіонально-етнічні), мікросередовищні (фактори сім'ї, ЗВО, громадських організацій, неформальних об'єднань);

2) загальнодержавні чинники – економічні, політичні, культурно-моральні умови життя людей в країні, засоби масової інформації.

Також велику роль відіграють психологічні фактори, що поділяються на два типи:

1) об'єктивні вікові особливості, характерологічні, типологічні особливості особистості: (риса характеру, схильності, здібності, інтереси, психофізіологічні якості особистості, рівень їх загальноосвітньої та професійної підготовки); суспільний вплив на мотиви, що впливають на формування ціннісних орієнтацій, відносин, мотивації здобувача вищої освіти до професійної діяльності та професійної самосвідомості.

2) суб'єктивні: потенціал особистості, в тому числі високі професійно-особистісні стандарти, прагнення до знань, до розширення свого кругозору; потреба в самоствердженні, досягненні, визнанні; робота над собою: аналіз і перспективний аналіз професійного життєвого плану діяльності, самоаналіз, самовиховання, саморозвиток, усвідомлення себе членом професійної спільноти в майбутньому, прийняття професійної ролі.

Вивчення психологічних факторів формування мотивації особистості до професійної діяльності, є одним зі спірних питань впливу характерологічних особливостей або професійних інтересів особистості.

Характеризуючи інтерес як один з компонентів навчальної мотивації, необхідно звернути увагу на те, що в повсякденному побутовому, так і в професійному значенні термін «інтерес» часто використовується як синонім навчальної мотивації. Наочним прикладом можуть бути такі висловлювання, як «у нього немає інтересу до навчання», «необхідно розвивати пізнавальний інтерес» тощо. Така схожість визначень пов'язана, по-перше, з тим, що в теорії навчання

саме інтерес був першим об'єктом вивчення в галузі мотивації. По-друге, це можна пояснити тим, що сам по собі інтерес – це непросте різностороннє явище. Інтерес обумовлюється як наслідок, як один з інтегральних проявів складної концепції мотиваційної сфери, і тут важливим є поділ указаних видів інтересу і ставлення до навчання.

Мотивація – спонукання до дії; динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, керуючий поведінкою людини, який визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини задовольняти свої потреби.

Впливи: зовнішній та внутрішній. У пошуку нам допоможе ще одне розуміння мотивації, яку можна поділити на зовнішню і внутрішню. Одразу скажу, що більшість людей живе неусвідомленою зовнішньою мотивацією – роблять свою роботу, щоб сподобалося шефу, досягають цілей батьків, чекають похвали від інших, намагаються сподобатися комусь, чекають підтримки і поштовху ззовні, так само як і навіть на словах живуть «заради дітей» і «не своїм життям», а тим, яке було б комфортне навколишнім. Звісно, визнати це нелегко – хочеться сказати: «я є я і живу так, як хочу», але здебільшого це просто бравада, за якою ховається глибинне усвідомлення «я не можу по-іншому і звик, аби те, що підштовхує мене до дії, було ззовні».

Лише невеликій кількості людей підвладна внутрішня мотивація. Це ті щасливчики, які, тривалий час розмірковуючи над власною поведінкою і причиною її виникнення, врешті припиняють потребувати підштовхування (мотивації) ззовні, а вміють розпочинати будь-яку роботу автономно, орієнтуючись на власні відчуття. Вміють захотіти тоді, коли їм це треба. Можете перевірити самі себе: що ви робите, коли не хочете щось робити, але знаєте, що це треба?

Мотивація є сукупністю психологічних причин, які зумовлюють поведінку і вчинки людини, їх спрямованість та активність. Мотивація навчально-професійної діяльності здобувачів вищої освіти є сукупністю мотивів (пізнавальних, соціальних, професійних) та основною причиною зацікавленого ставлення до навчання як основи професійної діяльності.

Професійне самовизначення і формування особистості на всіх стадіях навчання здійснюється за допомогою процедур самоаналізу поведінки, психологічних властивостей особистості, свідомої постановки питань професійного розвитку, кар'єрного росту в майбутній професійній діяльності.

Можна стверджувати, що активним у навчанні буде той здобувач вищої освіти, що усвідомлює потребу в знаннях, необхідних у майбутній фаховій діяльності, а свою професію усвідомлює, своєю чергою, як єдине або основне джерело задоволення власних матеріальних і духовних потреб. Структура мотивів здобувача вищої освіти, що формується в період навчання, є стрижнем особистості майбутнього фахівця.

Таким чином, мотивація до професійної діяльності є особливим типом мотивації, характеризується складною структурою, однією з форм якої є структура внутрішньої (на процес і результат) і зовнішньої (нагорода, уникнення) мотивації.

Значні такі характеристики навчальної мотивації, як стійкість, зв'язок з рівнем інтелектуального розвитку і характером навчальної діяльності.

Високому рівню готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності сприяє високий ступінь задоволеності професією, задоволеності освітнім закладом, ціннісних орієнтацій, навчально-професійною мотивацією. Задоволеність професією – це високий показник і аспект готовності до майбутньої діяльності. Низька мотивація до професійної діяльності перешкоджає формуванню готовності здобувача вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б. Г. К психофизиологии студенческого возраста. Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. Ленинград, 1974. 328с.
2. Барабанова В. В., Зеленова М. Е. Представления студентов о будущем как аспект их личностного и профессионального самоопределения. Психологическая наука и образование. 2002. №2. С. 28-41.
3. Бугрименко А. Г. Внутрішня і зовнішня навчальна мотивація у студентів педагогічного ВНЗ. Психологічна наука і освіта. 2006. № 4. С. 28.
4. Ільїн Є. П. Мотивація і мотиви: підручник. Санкт-Петербург: Питер, 2004. 112 с.
5. Кочарян О. С., Фролова Є. В., Павленко В. М. Структура мотивації навчальної діяльності студентів: навч. посіб. Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2011. 40 с.

ЧЕРНИШОВА Наталія Олександрівна,
здобувачка вищої освіти ОПП
«Педагогіка вищої школи» кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної
роботи ННІМП ДЗВО УМО

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

Цілком очевидно, що поява сучасних телекомунікаційних мереж та їх інтеграція з інформаційними технологіями, тобто поява інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) стали основою для створення небаченої інфосфери, оскільки об'єднання комп'ютерних систем і глобальних телекомунікаційних мереж зробило можливим створення і розвиток планетарної інфраструктури, що пов'язує нині все людство. Безперечно, наш час можна назвати ерою інформатики та телекомунікації.

Прикладом успішної реалізації ІКТ стала поява Інтернету – глобальної комп'ютерної мережі з її практично необмеженими можливостями збирання та збереження інформації, передавання її індивідуально кожному користувачеві.

Інтернет швидко знайшов застосування в науці, освіті, зв'язку, засобах масової інформації, включаючи телебачення, в рекламі, торгівлі, а також в інших галузях людської діяльності. Перші кроки із впровадження Інтернету в систему освіти показали його величезні можливості для її розвитку, адже виникає нагальна необхідність у використанні ІКТ на уроках, що суттєво може допомогти учневі самостійно засвоювати знання. За такого підходу учні стають співавторами освітнього процесу. Це вимагає суттєвих змін у матеріально-технічному забезпеченні освітнього процесу у закладах освіти: сукупності інформаційних ресурсів, навчально-методичному супроводі, обладнанні тощо.

З'являється багато нових освітніх дисциплін, для деяких ще немає підручників. Тому представлення навчального матеріалу за допомогою електронних засобів навчання дозволяють більш ефективно засвоювати знання, що надає можливість підвищити якість освіти.

Широке застосування мультимедійних технологій здатне різко підвищити ефективність навчання для всіх форм організації навчального процесу. Комп'ютери та інформаційні технології – це «зручний інструмент, який при розумному використанні здатний привнести в урочну та позаурочну форми навчання елемент новизни, підвищити інтерес учнів до придбання знань, полегшити педагогу завдання підготовки до занять» [2].

Дослідження, здійснені багатьма науковцями, підтвердили, що широке використання в освіті ІКТ є важливим засобом радикального підвищення ефективності навчання та рівня підготовки учнів загалом [3].

Застосування комп'ютерів в освіті привело до появи нового покоління інформаційних освітніх технологій, що дали змогу підвищити якість навчання.

Засоби мультимедіа, електронні посібники та задачники, навчальні програми, автоматизовані навчальні курси, інтелектуальні навчальні системи – все це інструменти для підвищення якості навчання, для стимулювання й організації розумової діяльності учнів.

На думку багатьох фахівців, нові інформаційні освітні технології на основі комп'ютерних засобів дають можливість значно підвищити ефективність навчання.

Основна задача використання ІКТ під час проведення уроків – це підвищити інтерес здобувачів освіти до матеріалу, що надається, спонукати їх не лише до роботи в класі, а ще й до самостійної роботи вдома, закріплення отриманих під час занять знань.

Безперечно, для надання якісних знань в сучасних умовах помічником викладача стає мережа Інтернет. Виникнення та розвиток інформаційного суспільства припускає широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, що визначається багатьма чинниками. Серед них:

- впровадження ІКТ у сучасну освіту суттєво прискорює передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої;
- сучасні ІКТ, підвищуючи якість навчання й освіти, дають змогу людині успішніше й швидше адаптуватися до навколишнього середовища, до

соціальних, що дає кожній людині можливість одержувати необхідні знання як сьогодні, так і в постіндустріальному суспільстві;

- активне й ефективне впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає вимогам інформаційного суспільства і процесу модернізації традиційної системи освіти;
- пошук інформації і матеріалів за темою уроків, а також про нові розробки, технології, системи. Відсутність підручників з деяких предметів змушує викладачів розшукувати в мережі Інтернет необхідні дані, матеріали (тексти, зображення) для підготовки до занять, створювати власні сайти і блоги, на яких здобувачі освіти могли б додатково знайомитись з матеріалом уроку.
- використання учнями різноманітних електронних підручників, довідників та інших засобів. Це напрям у використанні мережі Інтернет стимулює самостійну роботу учнів на стадії закріплення знань, отриманих в класі, або підготовці до занять, якщо урок був пропущений. Для цього учні можуть користуватися, за наданими викладачем посиланнями, матеріалами в електронних підручниках, на сайтах і блогах (як своїх так і інших викладачів).
- можливість об'єктивного оцінювання знань учнів за допомогою розробки і використання різноманітних тестів, опитувань тощо. Складання тестів на різноманітних сайтах в мережі Інтернет не займає багато часу та дозволяє викладачеві швидко і об'єктивно оцінити якість закріплення здобувачами освіти наданого матеріалу, зрозуміти, на які питання треба звернути більше уваги при поясненні матеріалу.

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках – це можливість через мультимедійні засоби наочно демонструвати учням за допомогою презентацій, відео, зображень різноманітні процеси, що стосуються їхнього навчання.

За даними науковців, більш 90 відсотків інформації надходить до нас через зір та слух – найбільш потужні та ефективні канали передачі і прийому інформації. Знання, які ми отримуємо – це та ж інформація, а отже, більшу частину наших знань ми отримуємо за допомогою органів зору та слуху. І чим яскравіше і різноманітніше буде надання інформації (знань), тим ефективнішим буде процес засвоєння цієї інформації [4].

Електронні посібники, програмні засоби, інтелектуальні навчальні курси – це все інструменти, створені для підвищення якості навчання, з метою стимулювання й організації розумової діяльності учнів, для розвитку їхнього критичного, емпіричного та евристичного мислення, для підвищення загальнокультурного, інтелектуального й творчого потенціалу [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В.Ю. Биков. – К. : Атіка, 2009. – 684 с.

2. Гуржій А. М., Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. та ін. Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті : [монографія] А. М. Гуржій, Р.С. Гуревич, М. Ю. Кадемія та інші; за редак. академіка НАПН України Гуржія А. М. у 2 частинах. – Ч. 1. – Вінниця: Нілан – ЛТД, 2016 – 412с.

3. Люта Ю.А. Мультимедійний урок чи урок з мультимедійною підтримкою? /Ю.А.Люта [Електронний ресурс]. Доступно: https://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/35792/

4. Пастушенко С. М. До проблеми реалізації міжпредметних зв'язків курсів загальної фізики з дисциплінами електрорадіотехнічного профілю / Сергій Пастушенко // Наукові записки. – Вип. 46. Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2002. – С.165-167.

ШЕВКО Валерія Валентинівна,
здобувачка вищої освіти ОПП
«Педагогіка вищої школи» кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної
роботи ННІМП ДЗВО УМО

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНІСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ РОБОТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Одним з пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку вищої освіти, як визначено в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, є підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння і впровадження наукових та інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці.

Бурхливі політичні, економічні та культурні зміни, які мають місце у сучасному суспільстві, а також здобуття освіти в умовах пандемії висувають нові вимоги до викладачів вищої школи, до рівня їх професійної культури та компетентності.

Сьогодні вища школа покликана готувати спеціаліста нового типу, здатного до оперативної та продуктивної реалізації професійних задач в умовах карантину.

Сучасний фахівець – це висококваліфікований професіонал, який поєднує загальну ерудицію із знаннями конкретної галузі діяльності, уміє виділити стратегічні питання, встановити взаєморозуміння та взаємодію із громадськістю, конкретною соціальною групою, окремими людьми, тобто володіє культурою комунікативної діяльності та робить це з використанням новітніх, інноваційно-інформаційних засобів комунікації.

Науковці, які досліджують професійну компетентність фахівців різних галузей, одноставні у думці, що обов'язковою її складовою є комунікативна компетентність.

Комунікативна компетентність є загальною компетентністю прописаною в освітньо – професійних програмах закладів вищої освіти, якою повинен володіти майбутній фахівець і являє собою вищу здатність особистості, яка дає змогу розв'язувати проблеми, що виникають у різних життєвих ситуаціях набутих особистістю під час соціалізації, навчання та виховання. Складовими комунікативної компетентності є поняття комунікація і компетентність.

Згідно з національним освітнім глосарієм про вищу освіту, комунікація це – взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності, зокрема для здійснення освіти та навчання, а компетентність – це результат накопичення професійного досвіду протягом професійного життя та діяльності, що забезпечує глибоке знання своєї справи, сутності роботи, способів та засобів досягнення цілей, здатність правильно оцінювати професійну ситуацію і приймати у зв'язку з цим потрібне рішення.

Комунікативна компетентність має свою мету, структуру, складові та функції. Одним з структурних компонентів загальної професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутніх викладачів вищої школи є інформаційна компетентність. Як зазначають сучасні дослідники, інформаційна компетентність у вузькому значенні, пов'язана з умінням використовувати інформаційні технології, засоби і методи. Це власне компетентність у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

До значущих ознак інформаційної компетентності відносять: знання інформатики як предмета; використання комп'ютера як необхідного технічного засобу; сукупність знань, умінь та навичок пошуку, аналіз інформаційних даних; ціннісне ставлення до інформаційної діяльності; наявність актуальної освітньої чи професійної задачі, в якій актуалізується та формується інформаційна компетентність.

Наразі, для отримання освіти в період пандемії, діє чинне Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом МОН від 25.04.2013 № 466, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 30.04.2013 за № 703/23235, яке передбачає можливість використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах (п. 2.1). Зокрема, технології дистанційного навчання можуть використовуватись закладами освіти при проведенні занять через мережу Інтернет під час карантину (п. 4.2). Також законодавством передбачено можливість поєднати очну, заочну форми навчання з технологіями дистанційного навчання і реалізувати технологію змішаного навчання.

Отже, для організації освітнього процесу в закладах освіти в умовах дистанційного навчання використовуються різні інноваційно – інформаційні технології:

- кейс-технологія;
- ТВ – технологія;
- інтернет-мережева технологія;
- змішана технологія (поєднання кейс та інтернет-мережевої).

Також застосовуються різні стратегії навчання:

Стратегія синхронного та асинхронного дистанційного навчання: E-mail дистанційне навчання для асинхронного навчання та через різноманітні сервіси для одночасного on-line спілкування (Skype, GoogleMeet, Zoom та інші.)

Стратегія навчання на платформах соціальних мереж: де у обраній соціальній мережі (Google+, FaceBook тощо) створюється окрема група (коло, спільнота), на якій учитель розміщує навчальні матеріали та інші.

Таким чином, майбутній фахівець педагогічного профілю у процесі фахової підготовки, формуючи комунікативну компетентність, повинен знати про особливості організації освітнього процесу із використанням дистанційного та змішаного форматів навчання в умовах пандемії, та володіти інструментами дистанційного навчання та змішаного навчання. Уміти переосмислювати інформацію, розв'язувати інформаційнопошукові задачі, використовуючи бібліотечні та електронні інформаційнопошукові системи, тобто здійснювати інформаційну діяльність із використанням як традиційних, так і нових технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко А.М. Від теорії до практики: критеріальні ознаки, відбір і поетапний процес упровадження педагогічних інновацій : навч. посібн. [для студ. вищ. навч. закл.] / А.М. Бойко. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2013. – 268с.
2. Бутейко Н.Ю. Комунікативна майстерність викладача: Навч. посібник. Київ:КНЕУ, 2006. 187 с.
3. Волкова Н. П. Педагогічні комунікації : навч. посіб. / Н. П. Волкова. – Д. : РВВ ДНУ, 2002. – 92 с.
4. Вища освіта України в умовах трансформації суспільства: стан, проблеми, тенденції розвитку, 1991 – 2006 рр.: Наук.-допом. бібліогр. покажч. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [Упоряд.: Л. О. Пономаренко, І. П. Моїсеєва, Л. І. Ніколюк, О. С. Микитенко]. – К., 2008. – 487 с.
5. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Теорія і практика професійного психологічного відбору: Навч. посібник. – К.: Ніка – Центр, 2006. – 532 с.
6. Кучерявець В.Г. Основи педагогічної майстерності.: Практикум – Ніжин:НДПУ, 2002. – с.33-45.

***ШКРЯДА Олександра Олександрівна,**
вчитель фізики Бориспільського
академічного ліцею, спеціаліст II
категорії*

ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ УЧНІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ З ФІЗИКИ

Сьогодні в будь-якому закладі загальної середньої освіти залишається актуальним питання зацікавленості учнів до природничих наук. Разом з тим у Концепції державної програми роботи з обдарованою молоддю зазначається, що в Україні склалася критична ситуація з поповненням національної науки молодими

Позиціонування закладу освіти засобами новітніх технологій менеджменту

кадрами [1]. Кожна держава зацікавлена у розвитку технологій, а вивчення фізики у школі є фундаментом для побудови міцного прогресу країни, тому завданням школи і кожного вчителя зокрема залишається не лише надати учням певні знання, а й навчити дітей використовувати їх на практиці.

З появою навчальних проектів у програмі з фізики, можна стверджувати, що ефективність формування предметних та ключових компетентностей різко розвивається. В кожному розділі програми пропонуються орієнтовні теми навчальних проектів і зазначено кількість навчальних годин, яка виділяється на цей вид навчальної діяльності учнів на уроці. Учитель може доповнювати та корегувати цей перелік. При підготовці проектів кожна дитина демонструє самостійність та зацікавленість до предмету.

Таким чином у Бориспільському академічному ліцеї Бориспільської міської ради Київської області ми зосереджуємо нашу увагу на захист проектів на уроках фізики.

Олімпіада – це вид змагання, що стимулює потяг окремих учнів до самоосвіти, виховує наполегливість, поглиблений інтерес до предмета, вміння долати труднощі, виробляє навички роботи з довідковою літературою. Діти спокійно сприймають конкуренцію, а це є запорукою успіху для команди. Велика увага у закладі приділяється проведенню та організації предметних олімпіад з

фізики та астрономії. У вільний час кожен учень має можливість проходити інтернет-олімпіади, які є цікавим інтерактивом та унікальним шляхом продемонструвати рівень знань. По завершенню отримати гарантований диплом.

Експерсії, запрошення до закладів вищої освіти, лекції професорів та науковців є важливими кроками до тісної зустрічі учнів з наукою.

МАН України протягом багатьох років залишається творчим об'єднанням учнівської молоді, яка забезпечує її інтелектуальний і духовний розвиток, підготовку до активної діяльності в галузі науки та сприяє самовизначенню в майбутній професії.

Мала академія залучає учнівську молодь до систематичної науково-дослідницької, експериментальної, конструкторської і винахідницької діяльності в галузі історії та літературознавства, математики й екології, фізики та біології, хімії та економіки, технічної творчості та геології, педагогіки та географії, сільського господарства й археології тощо [2].

Співпраця учнів з Малою академією наук позитивно впливає на реалізацію задумів юних науковців. Вчитель разом з учнем формує питання, які його цікавлять, а під час підготовки дитина отримує відповіді на них.

Сучасне суспільство потребує від шкільної освіти підготовки молоді, здатної відповідати на виклики часу, яка має громадянську позицію та ефективно здійснює діяльність, а головне – здатна навчатися протягом життя.

Способи залучення учнів до науково-дослідницької роботи представлені у статті демонструють результативність та розкриття внутрішнього потенціалу особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція державної програми роботи з обдарованою молоддю 2006-2010 роки // Освіта України. – 2006. – №48 (741). – 30 червня. – С.1-3.
2. Пронюк Н.П. Організація роботи Малої академії наук / Рідна школа – №6 – 2000. – С.72-73.

ШНАЙДЕР Тетяна Вікторівна

*вчитель англійської мови Бориспільського
академічного ліцею*

ПРАКСЕОЛОГІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Термін «праксеологія» походить від грец. *praxis* (дія, практика) або латин. *praxeus* (дія, діяння). У словниково-педагогічних джерелах зазначається, що сутність праксеології полягає в практичному дослідженні та характеристиці різних трудових навичок і прийомів, виявленні їх елементів і створенні на цій основі різноманітних рекомендацій практичного характеру [1].

Праксеологія займається цілеспрямованою дією, тобто навмисною і свідомою – з погляду її результативності. Це означає, що розглядаються дії, орієнтовані на досягнення поставлених цілей [4].

Предметом її вивчення є способи досягнення мети в певній діяльності, вивчення цілей і засобів вчинків, оцінка придатності обраних засобів для досягнення мети. Це дає змогу розглядати праксеологічний підхід як специфічний спосіб аналізу та пояснення практичної діяльності людини в контексті цілевідповідності, раціональності, ефективності її дій [5].

Дистанційна освіта – це можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від закладу освіти в будь який зручний час.

Праксеологічна спрямованість освітнього процесу під час дистанційної освіти передбачає старанну, цілеспрямовану підготовку до виконання діяльності для того, щоб вона була результативною.

Сучасний стан речей у світі змусив працівників освіти навчитись швидко реагувати на виклики, осмислити нові реалії свого професійного життя, та вдосконалювати з кожним днем власні засоби досягнення ефективності освітнього процесу.

Ефективна педагогічна практика в умовах карантину передбачає використання всіх сучасних мультимедійних засобів, застосування новітніх авторських добірок, досліджень та рекомендацій фахівців в освітній галузі.

На сьогодні за період першої хвилі дистанційного навчання апробовано та створено багато сервісів онлайн освіти. Педагоги зробили висновок, що критичність у виборі онлайн-інструментів та платформ – важлива складова ефективності освітнього процесу. Викладачі у межах одного навчального закладу не повинні обирати різні платформи для навчання та зв'язку з учнями. Ідеально,

якщо обрана платформа включає в себе не тільки месенджер, а й можливість повноцінної відеоконференції у часових межах уроку та бажаною кількістю учасників одночасно.

Важливим є питання оцінювання навчальних досягнень, яке вирішується єдиною і прозорою системою для усіх учасників навчального процесу.

Також з'ясовано, що в процесі традиційного навчання у межах школи важливо готувати дітей до роботи онлайн. В такому випадку, процес переходу на дистанційне навчання не буде сприйматись учнями та батьками як чергове випробовування. Для цього потрібно тренувати в учнів елементи самостійності опрацювання матеріалу, вміння визначити головне у прочитаному, вивченому. Тренувати вміння розмежовувати факти та власні судження у процесі виконання домашніх завдань. Вчителю необхідно мати підбір відеоматеріалів по темі, цікавий текстовий контент, до тем, які рекомендовані для самостійного опрацювання.

В умовах праксеологічної спрямованості виокремлено декілька порад вчителям, які працюють в умовах дистанційної освіти. Важливо звертати увагу на спосіб подачі матеріалу, не варто прирівнювати онлайн урок до уроку в межах школи, вчитель має подавати основний матеріал, решту потрібно запропонувати переглянути самостійно.

Непродуктивність навчання дітей також може бути зумовлена психологічним станом загрозливості ситуації, гнітючої інформації з соціуму. Вчителю важливо змінити ставлення до загрозливої ситуації, прирівнюючи вірус з іншими хворобами, які їм відомі.

Зокрема, методист навчально-методичного кабінету психологічної служби ПОІППО ім. М. В. Остроградського Тетяна Хорошева при проведенні онлайн-уроків пропонує виділяти більше часу на відповіді дітей, спільне обговорення виконання навчальних завдань. Це сприятиме задоволенню потреби учнів у спілкуванні, підтвердженню їхньої самооцінки для стимулювання внутрішньої навчальної мотивації, унеможливить емоційну розрядку [2].

Отже, праксеологічна спрямованість освітнього процесу в умовах дистанційного навчання збагачує його новими методами й технологіями, які орієнтують педагогів на якісне та продуктивне виконання діяльності за рахунок оволодіння прийомами її раціоналізації: оптимальної організації часу; раціональної роботи з навчальним матеріалом; використання ефективних прийомів та засобів для запам'ятовування та подання матеріалу тощо. Реалізація праксеологічного підходу у підготовці вчителів до дистанційного навчання дає змогу спроектувати власну модель ефективної професійної діяльності, виявити причини виникнення можливих проблем і труднощів у майбутній роботі, розробити стратегію успішної практичної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Современный словарь по педагогике / сост. Е. С. Рапацевич. – Мн.: «Современное слово», 2001. – 928 с.
2. Литвинюк Л. В. , Пилипенко В.В. Можливості ефективної педагогічної практики в умовах карантину. URL: <http://poippo.pl.ua/novyny-poippo->

blohom/item/5493-mozhlyvosti-efektyvnoi-pedahohichnoi-praktyky-v-umovakh-karantynu

3. Марон А. Е. Педагогическая праксеология: структура знания и модели реализации в профессиональном обучении / А. Е. Марон, Л. Ю. Монахова, В. С. Федотова // Человек и образование. – 2012. – № 2(31). – С.27-31.

4. Повстин О.В. Праксеологічний підхід у формуванні управлінської компетентності майбутніх фахівців у галузі безпеки людини. Вісник ЛДУ БЖД №17. 2018. С. 15

5. Пщоловский Т. Принципы современной деятельности (Введение в праксеологию). Пер. с польск / Тадеуш Пщоловский. – К., 1993. – 271 с

***ШОЛОХ Олена Анатоліївна,**
викладач кафедри педагогіки і методики викладання історії
та суспільних дисциплін НУЧК імені
Т.Г.Шевченка*

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Формування особистісних цінностей людини відбувається за тих чи інших природних, соціальних, психологічних умов, які так чи інакше спрямовують цей процес. У ході становлення цінності змінюються за своїм змістом, мотиваційним статусом, роллю в житті людини. Згідно з концепцією Ф. Василюка, спершу цінності виявляються лише як емоційні наслідки їх порушення або утвердження в поведінці. Пізніше вони набувають форму «знаних» мотивів, потім змістоутворюючих мотивів і, нарешті, починають визначати поведінку людини.

Ціннісні орієнтації, будучи елементом мотиваційної структури особистості, складаються з комплексу різних соціальних установок. На основі ціннісних орієнтацій, залежно від конкретної ситуації, здійснюється вибір актуальних соціальних цілей і мотивів діяльності. На думку Д. Леонтьєва, стан потреб в тих або інших ситуаціях постає як результат зіставлення всіх ціннісних критеріїв щодо вибору професійної діяльності [6].

Аксіомою професійного становлення майбутніх психологів має бути переконання що – успіх супроводжує успіх. Закономірно виникає необхідність відображення в навчальних планах і програмах таких напрямів педагогічної діяльності, як виховання у студентів зацікавленості й поваги до культур народів світу, розуміння загальнолюдського і специфічного в цих культурах, виховання поваги до глобальних, загальносвітових подій, розуміння їх характеру й наслідків для долі народів світу, визнання рівноправними різних поглядів на світові явища і події, розвиток навичок системного підходу до вивчення світових процесів.

Освіта, виконуючи важливу суспільну функцію – передачу соціокультурного досвіду людства, має бути спрямована у майбутнє, забезпечувати інтелектуальну основу його розвитку. Особливо актуалізується ця проблема на етапі становлення інформаційного суспільства як глобального явища. Майбутнє все більшою мірою залежить від інтелекту, соціокультурних, духовних факторів. До їх створення безпосередньо причетні педагоги, які за приналежністю до культурного процесу, специфікою діяльності відносяться до інтелігенції, яка є однією з найактивніших творців культурних цінностей. А саме культура завжди є основним ресурсом суспільного прогресу.

На думку багатьох дослідників, забезпечення єдності культури і освіти є надійним шляхом виходу із кризового стану суспільства в цілому, освіти – зокрема. Наприклад, проблема гуманізації освіти в Україні є ключовою і не може бути вирішена поза контекстом розширення культурологічної освіти. Гуманістичні відносини безпосередньо пов'язані з рівнем культури суб'єктів навчально-виховного процесу, адже глибина їх гуманності обумовлюється здатністю до культурної взаємодії, продуктивного діалогу, співтворчості на основі спільних культурних цінностей. За таких умов формується сприятливе середовище для розвитку справді культурної особистості майбутнього психолога, що і є інтегрованим показником якості освіти у процесі вибору життєвого та професійного шляху.

Студентський вік приходить на період ранньої юності. Це вік, коли завершується дозрівання особистості, складається світогляд, формуються ціннісні орієнтації, установки. По суті, це період, у якому здійснюється перехід від дитинства до початку дорослого життя, вищого рівня відповідальності, самостійності, здатності до активної участі в житті суспільства й у своєму особистому житті, до конструктивного рішення різних проблем, професійного становлення. Юнацький вік, за Еріксоном, будується навколо процесу ідентичності, що складається з серії соціальних і індивідуально-особистісних виборів, професійного становлення.

Становлення майбутнього психолога як висококваліфікованого спеціаліста, на думку В. Якуніна, Н. Нестерової, можливе лише при сформованому ціннісному ставленні до обраної професійної сфери. Студенти відрізняються один від одного не тільки за темпераментом і по характеру, але і за своїми здібностями, потребами, прагненнями і інтересами, різним ступенем самосвідомості. Індивідуальні особливості виявляються й у виборі життєвого шляху. Вибір професії й оволодіння нею починається з професійного самовизначення. На цьому етапі студенти повинні вже цілком реально сформулювати для себе задачу вибору майбутньої сфери діяльності з врахуванням наявного психологічного і психофізіологічного ресурсів. У цей час в студентів формується ставлення до майбутньої професії.

Як відзначають дослідження (С. Фескіної, Н. Іванової, Н. Комусової), розвиток професійної спрямованості студентів у ЗВО визначається попередніми і більш ранніми формами вираження позитивного ставлення до професії. Провідними мотивами вступу до ЗВО є інтерес до професії. Оскільки загальною

метою навчання у ЗВО є професійна підготовка психологів, то ставлення студентів до своєї майбутньої професії можна розглядати як форму і міру прийняття кінцевих цілей навчання. Найбільш узагальненою формою ставлення людини до професії є професійна спрямованість, що характеризується як інтерес до професії і схильність займатися нею [3].

Аналізуючи особливості розвитку пізнавальної діяльності майбутніх психологів можна виділити три етапи:

I етап (I курс) Характеризується високим рівнем професійних і навчальних мотивів, що керують навчальною діяльністю. Вони ідеалізовані, тому що обумовлені розумінням суспільного змісту, а не особистісного.

II етап (II, III курс) Відрізняється загальним зниженням інтенсивності всіх мотиваційних компонентів.

III етап (IV-V курс) Характеризується тим, що росте ступінь усвідомлення й інтеграції різних мотивів навчання.

Цілком ймовірно, що сформована структура інтересів, по проходженню даних етапів зберігається і у подальшій діяльності психологів.

Тому, основною проблемою будь-якого професійного становлення є перехід від навчальної діяльності студентів до засвоювання ними професійної діяльності; з позиції загальної теорії діяльності, такий перехід йде насамперед по лінії трансформації пізнавальних мотивів студента в професійні мотиви фахівця. Тобто, одними з ведучих, у загальній структурі мотивації навчання, є пізнавальні і професійні мотиви, взаємообумовлений розвиток яких складає динаміку взаємних трансформацій пізнавальних і професійних мотивів студента [2].

Аналізуючи теоретичні аспекти даної проблеми, ми прийшли до висновку, що дослідження, у сфері професійного становлення студентів, знаходиться на рівні розвитку наукового пошуку. В основному, дослідження проведені на студентських групах присвячені вивченню впливу мотивації на успішність навчання студентів у ЗВО. У ситуації навчання майбутніх психологів взаємодіють два чинники: процес навчання і особистість того, хто навчається. Особистість студента – це індивід з його запитами, інтересами, потребами і цілями, з якими він вступає в процес навчання [5].

Натомість, характерною особливістю сучасної парадигми освіти є особистісно орієнтована педагогіка, яка визнає основною цінністю студента, педагога. Розвиток особистості, її становлення як суб'єкта культуротворення у різних сферах життєдіяльності стає не лише основною метою освіти, але й найважливішою соціальною місією. Мета виступає системоутворюючим фактором діяльності, зокрема педагогічної. Вона визначає зміст і структуру, характер діяльності. Тому так важливо акцентувати увагу на визначенні стратегічної мети освіти. Вона ґрунтується на основній соціальній функції освіти – передачі наступним поколінням культурних надбань людства. Та з часом змінюється як зміст культури, так і способи її передачі дійсно новим поколінням, відмінним від попередніх. Отже, щоб допомогти студентам увійти у світ культури, педагог має досконало володіти культурною компетентністю, що є неодмінною складовою його

фахової підготовки, особистісної характеристики. Адже особистість педагога є загально визнаним фактором впливу на становлення та розвиток студентів.

Між тим, необхідність як загальнокультурної, так і безпосередньо культурологічної підготовки майбутніх психологів обумовлена рядом факторів. Серед них:

1. Фактори, які пов'язані з глобалізацією суспільного життя. Розвиваються міжнародні зв'язки в усіх галузях діяльності. Це вимагає не просто знання іноземних мов, а й розуміння культур різних народів, їх національних традицій, особливостей полікультурного світу та вміння жити в ньому. Це значно підвищує конкурентоспроможність психолога, його адаптованість до сучасного світу.

2. Інтеграція України у світовий освітянський простір, приєднання до Болонського процесу, з одного боку, – передбачає орієнтацію на фундаментальні цінності світової культури, а з іншого – збереження самобутності національної. Аналізу вимагає відповідність всіх ланок освіти як соціального інституту системі культурних цінностей, які закладено у зміст цілей та принципів Болонської декларації. Йдеться не про їх безумовне сприйняття, а саме про долучення, інтеграцію. Тобто, входження у європейський світ зі збереженням своїх кращих національних культурних надбань, які можуть збагатити цей глобальний, полікультурний, а, отже, – різноманітний світ. Носії цих багатств мають усвідомлювати, що всебічно оцінити свою культуру можливо лише у порівнянні з іншими, толерантно ставлячись до їх відмінностей. І, насамперед, маючи для цього достатні знання. Під глобальними знаннями слід розуміти всесвітню культурну грамотність. Формування її є нагальним завданням закладів освіти.

Відповідно, у процесі навчання важливим є залучення до нього пріоритетних цінностей студентів, а для особистості майбутнього психолога важливим є засвоєння та розвиток культурних цінностей, що сприяють підвищенню рівня пізнавальних мотивів навчання.

На нашу думку, і як свідчать спостереження, студенти, які не отримують досить повних і правильних уявлень про свою майбутню професію до кінця навчання, рідше демонструють намір працювати надалі за спеціальністю навчання (I курс – 88%, II курс – 69%, III курс – 59%) .

Здійснений аналіз наукової літератури та дослідження з проблеми культурологічного аспекту формування та розвитку ціннісного ставлення до професійної діяльності орієнтацій особистості як предмету *педагогічного дослідження*, дозволяє зазначити, що створення у процесі професійної підготовки майбутніх психологів ситуацій затребуваності індивідуальних запитів, розкриття особистісних сенсів (особистісної значущості) діяльності і використання їх з педагогічною метою в цілому є *керованим процесом*.

Таким чином, ціннісні орієнтації являються одним з найбільш комплексних, багаторівневих утворень в структурі особистості, які виконують роль регуляторів поведінки. Говорячи про цінності, культура формує у майбутніх психологів усвідомлення ціннісного ставлення до професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєва М. І. Чинники формування потребово-мотиваційної сфери громадянськості особистості / М. І. Алексєєва // Українська еліта та її роль в державотворенні. – К. : 2000. – С. 56-63.
2. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта / Г. О. Балл // Особистісно-орієнтована освіта: теорія і практика. Додаток до журналу «Педагогіка Житомирщини». – Житомир, 2002. – С. 3-10.
3. Каткова Т. І. Соціально-професійна адаптація студентів вищих навчальних закладів економічного профілю / Т. І. Каткова. – Запоріжжя : Прем'єр, 2004. – 136 с.
4. Леонтьєв Д. А. Современная психология мотивации / Леонтьев Д. А. – М. : Смысл, 2002. – 344 с.
5. Палеха Ю. І. Ключі до успіху, або організаційна та управлінська культури / Ю. І. Палеха. – К. : Європ. Ун-т. 2002. – 339 с.

---

*ШУРИГІНА Юлія Олександрівна,
учитель початкових класів
Бориспільського академічного ліцею,
спеціаліст*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Євроінтеграційні зрушення в житті української спільноти актуалізували проблеми зростання конкурентоспроможності національної освіти та реалізації моделі неперервного навчання як освітньої діяльності протягом життя, орієнтованої на збагачення світогляду та інтелекту, удосконалення кваліфікаційного рівня відповідно до соціальних, професійних і особистих потреб споживачів освітніх послуг.

З огляду на пріоритетність аспекту інноваційної готовності педагога в системі формування професійної компетентності освітян особливої актуальності набуває пошук ефективних шляхів професійного розвитку педагогів в умовах інноваційного освітнього поля післядипломної освіти як продуктивного середовища андрагогічного впливу, що забезпечує оптимальні умови стимулювання, навчання, виховання та самовдосконалення дорослої людини у процесі її професійної підготовки.

Трансформація соціальної і професійної місії вчителя Нової української школи акцентує необхідність підготовки фахівців, що виконують в освітньому процесі ролі наставника, коуча, фасилітатора і тьютора, мають академічну свободу, володіють навичками випереджувального проектного менеджменту (планування й організації навчання, розроблення навчально-

методичного забезпечення, оцінювання та ін.), самостійно й творчо здобувають інформацію, організовують дитиноцентрований процес, трансформують методи, прийоми і технології навчання залежно від запитів і потреб замовників освітніх послуг, формують бачення на сучасний світ та місце в ньому.

Учитель – основна дійова особа в реформуванні сучасної освіти. Змінюються орієнтири освіти – змінюється і сам учитель, змінюється мета і завдання його діяльності.

Успішне вирішення завдань сучасної освіти безпосередньо пов'язане з удосконаленням підготовки та професійним розвитком педагогів.

Як зазначається у документах з реформування освіти нова школа потребує нового вчителя, який може стати агентом змін.

Професійна компетентність учителя потребує постійного розвитку і удосконалення.

Особливо актуальним це питання є у період діяльності, пов'язаної з реалізацією Концепції «Нова українська школа», підготовка вчителя до роботи в нових умовах.

Компетентність – обізнаність у певній галузі, якомусь питанні, повноважність, повноправність у розв'язанні якоїсь справи, коло повноважень (прав, обов'язків) певного органу чи посадової особи згідно статуту установи, організації.

Виділяють такі види професійної компетентності учителя:

- спеціальна (у галузі предмета, який викладається);
- методична (у галузі засобів формування предметних компетентностей учнів);
- психолого-педагогічна (у сфері освітньої діяльності);
- аутопсихологічна (рефлексія у сфері педагогічної діяльності).

Розвиток та вдосконалення професійної компетентності вчителя здійснюємо через внутрішньошкільне управління, орієнтоване на конкретного вчителя, його потреби, які витікають із завдань, поставлених перед ним реформою. Намагаємось спрямувати вчителя через мотивацію на ефективну, самокеровану, індивідуальну, колективну діяльність із піднесенням професійної компетентності на більш високий рівень.

Сучасні вітчизняні та зарубіжні вчені розглядають інноваційні технології навчання з різних позицій і підкреслюють, що професія педагога вимагає постійного оновлення, готовності до змін, здатності до сприйняття потреб суспільства і постійної корекції своєї професійної діяльності.

Сучасній педагог має виступати не тільки джерелом знань та контролюючим суб'єктом, скільки організатором самостійної активної пізнавальної діяльності учнів, їхнім консультантом і помічником. Потреба в оновленні освіти спричинила появу і поширення великої кількості нових підходів до організації освітнього процесу, методів та технологій навчання.

Сьогодні важливим є зміна професійного світогляду педагога, його готовність до постійного професійного розвитку.

Нова українська школа неможлива без нового освітнього середовища. Педагоги є невід'ємним компонентом цього середовища, необхідним для функціонування освіти. Розвиток педагогічної освіти передбачає її випереджальну модернізацію для підготовки педпрацівників нової генерації та забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних моделей професійного і особистісного розвитку освітян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Лариса Георгіївна Карпова. – Харків, 2004. – 27 с.
2. Сидоренко В.В. Концепти Нової української школи :ключові компетентності, цінності, орієнтири, освітні результати. Методист. 2018.№5(77). С.4-17
3. Сидоренко В.В.Професійний розвиток педагога Нової української школи в умовах формальної неформальної освіти. Презентація збірника спецкурсів. Методист. 2018 .№6 (78). С 8
4. Сорочан Т.М. Підготовка вчителів до реалізації Концепції «Нова українська школа». Методист. 2018. № 6 (78).С.4-9

ЯЦЕНКО Олена Василівна,
учитель вищої категорії Бориспільської
загальноосвітньої школи I-III ступенів
№ 8, вчитель-методист

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ СЕРВІСІВ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Сучасний стан методики навчання в школі демонструє, що вчителі все активніше використовують інноваційні методи в процесі роботи. Намагаючись зробити урок цікавішим, а засвоєння дітьми інформації – швидшим і глибшим, педагоги вдаються до поєднання традиційних і новітніх методів.

Сьогодні, у період усесвітньої пандемії, коли використання традиційних методів є неможливим, важливо оптимізувати сили та знання вчителів для того, щоб продовжити процес навчання, бо освітній процес не може зупинитися навіть на деякий час. Інноваційні методи повинні стати основою формування сучасного уроку. Запровадження обмежувальних карантинних заходів стало поштовхом для експериментів та інновацій в освітньому просторі. Учитель робить все те ж, що і в звичайній школі, тільки онлайн: на сайтах шкіл створюють розділи з усіма навчальними матеріалами. Для уроків вчителі використовують відеоконференції, чітко дотримуючись навчальної програми.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Для організації навчального процесу заклади використовують свої офіційні сайти, створивши розділ «Графік навчального процесу під час карантину». У випадку використання для цієї мети інших, доступних для закладу ресурсів (наприклад, особистих блогів), на офіційному сайті у даному розділі повинно бути розміщено пряме посилання на ресурс, що використовується. Орієнтовна структура цього розділу може мати такі елементи: клас, у якому навчаються учні, навчальна тема, посилання на електронні ресурси, які рекомендовано для вивчення, практичні завдання для виконання, терміни їх виконання, посилання та час проведення вебінару (за необхідності) та адреса електронної пошти закладу освіти, або вчителя, на яку потрібно надіслати результати виконання практичної роботи.

РОБОТА ВЧИТЕЛЯ

Вчитель має ознайомитись із ресурсами, запропонованими ЛІКТ за адресою <https://disted.edu.vn.ua>. Обравши необхідні ресурси, вчителю потрібно створити матеріали до уроку (план дій), який буде містити посилання на рекомендовані ресурси з <https://disted.edu.vn.ua>. Матеріали можуть містити також посилання на інші освітні джерела, які відповідають методичній меті уроку. Матеріали повинні також містити завдання практичного спрямування, які дають можливість учням краще зрозуміти навчальний матеріал та слугуватимуть формуванню життєвих компетентностей. Приклади таких завдань наведено в уроках на <https://disted.edu.vn.ua>.

У випадку потреби у створенні власних навчальних матеріалів на <https://disted.edu.vn.ua>, учитель має можливість отримати права автора навчальних матеріалів. Для цього необхідно зареєструватися на ресурсі та натиснути кнопку «Звернутись у ЛІКТ». У вікні, що з'явиться потрібно вказати свій логін та надіслати запит про отримання прав автора. Тут же вчитель може, у випадку потреби, отримати консультацію. Після отримання листа-підтвердження вчитель може завантажити за посиланням «Як працювати з системою» повну інструкцію по створенню навчальних матеріалів та тестових завдань.

На сайті ФМГ №17 буде опубліковано розклад та посилання на он-лайн заняття (інтерактивні лекції у реальному часі) що будуть проводитися вчителями для учнів закладу. Вчителі інших закладів можуть рекомендувати своїм учням брати участь у таких заняттях. Реєстрація не потрібна, приєднатися можуть усі бажаючі учні.

РОБОТА УЧНЯ

Учень, який бере участь у навчальному процесі, повинен мати доступ до мережі Інтернет з свого ПК або мобільного пристрою (смартфона чи планшета). Учень в зручний для нього час переглядає навчальні матеріали, бере участь у вебінарах або переглядає їх записи, виконує завдання та надсилає (якщо це передбачено завданням) результати такого виконання у вигляді електронного листа на адресу, вказану у завданні.

Урок під час дистанційного навчання має певні особливості. Насамперед, це віртуальна зустріч, а не реальна. Хоч перелаштуватися на дистанційне навчання може бути важко, проте новітні методи дають можливість учителю ненав'язливо та

креативно продовжувати освітній процес. У педагогіці термін «інновація» (лат. – зміна, введення нового) позначає нововведення, оновлення процесу навчання.

Інноваційні методи – це методи, що передбачають зростання ролі учня в навчальному процесі, зміщення центру навчального процесу від вчителя до учня; посилення функції підтримки учня, допомоги йому в організації індивідуального навчального процесу; можливість зворотного зв'язку вчителя з кожним учнем у процесі використання навчальних технологій та ІКТ методи, для яких характерна активна взаємодія між всіма учасниками навчального процесу (навчання «багато до багатьох»). Розвиток цих методів пов'язаний з проведенням навчальних колективних дискусій і конференцій. Перевага такого навчання у тому, що воно може здійснюватися дистанційно завдяки: можливості індивідуального двобічного телекомунікаційного спілкування учня з учителем та з однокласниками і в доступі до численних джерел мовної навчальної інформації, яка зберігається у пам'яті мережевих комп'ютерів і розповсюджується через технічні засоби зв'язку.

Для того, щоб застосувати дистанційний метод навчання під час уроку, необхідно заздалегідь дібрати навчальний матеріал, придатний для засвоєння нового матеріалу (підручник, презентація, відео).

Опишемо методи навчання під час вивчення теми в 9 класі «Складне речення. Сполучникове й безсполучникове», використовуючи сервіс дистанційного навчання «Google Classroom».

I. Актуалізація опорних знань. Робота над темою уроку

1. Правильно – неправильно (презентація)

- Складним реченням називається речення утворене із двох і більше речень.
- Складним реченням називається речення утворене із двох і більше частин, кожна з яких містить граматичну основу.
- Складне речення буває ускладнене.
- За будовою складне речення буває поширене й непоширене.
- Складне речення буває розповідне.
- Складне речення не буває окличним.
- Складне речення за будовою може бути двоскладним і односкладним.
- «Золоте» правило синтаксису – починай аналізувати речення з визначення граматичної основи.

2. Спостереження (на Jambord)

Людина починається з душі. Красу душі формує світле Слово.

Людина починається з душі1, красу душі формує світле Слово2.

- Як утворюється складне речення?
- Яка відмінність у будові?

II. Ознайомлення учнів з основним теоретичним матеріалом.

1. Робота з підручником, ст. 67.

2. Творче конструювання.

- Дібрати до першої частини другу. Визначити у реченнях граматичні основи. Звернути увагу на способи об'єднання частин (сполучниковий і безсполучниковий)

*Не щастя створює людину, а... вони не мали «за» і «проти»
Немає справи й чесноти, щоб... вона йде на гору, а не згори.
Допоможи людині, коли ... жорстокість множить зневагу
Любов породжує любов, ... людина щастя вибудовує*

- Якщо речення поєднані за допомогою інтонації і сполучників, то вони називаються сполучниковими.
- Якщо речення поєднані лише за допомогою інтонації, то вони називаються безсполучниковими.

III. Сприймання й усвідомлення учнями нового матеріалу.

1. Зіставлення нових знань з базовими.
2. Робота з підручником ст. 77, правило.

IV. Осмислення, узагальнення і систематизація нових знань

Робота з відео. Уривок з фільму «Чорна рада».

Виписати складні речення.

V. Підбиття підсумків.

Отже, інноваційне навчання – це процес, який оновлює навчальну систему та унеможливорює пасивність учнів під час уроку. Новітні методи допомагають встановити партнерські взаємовідносини між вчителем та учнями, що позитивно впливає на процес засвоєння інформації та формування соціокультурної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичні рекомендації закладам загальної середньої освіти щодо організації дистанційної підтримки освітнього процесу в умовах карантину <http://academia.vinnica.ua/index.php/news/780-metodichni-rekomendatsiji-zakladam-zagalnoji-serednoji-osviti-shchodo-organizatsiji-distantnijnoji-pidtrimki-osvitnogo-protsesu-v-umovakh-karantinu>

2. Бойко Н. В. Застосування інноваційних методів навчання української мови в умовах карантину. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.08.04.html>

3. Можливості системи дистанційної підтримки. URL: <https://disted.edu.vn.ua/>